

B&W Adviesnota

Onderwerp	Zienswijze (ontwerp)provinciale omgevingsvisie Limburg 2025 (ontwerp-POVI'25)
Zaaknummer	
B&W datum	1 juli 2025
Naam steller	Medewerker team Concern
Teammanager	Teammanager team Concern
Portefeuillehouder	Daan Janssen

Besproken met portefeuillehouder?

Ja, met Daan Janssen op 23 juni 2025

Openbaarheid

Ja, na het informeren van betrokkenen (7 juli; einde van de zienswijzetermijn)

Bevoegd orgaan

B en W

Ter kennisname aanbieden aan Raad

Advies

1. De zienswijze ontwerp-provinciale omgevingsvisie Limburg 2025 te versturen aan GS en PS van Limburg;
2. De zienswijze ontwerp-provinciale omgevingsvisie Limburg 2025 ter kennisname aan te bieden aan de Raad.

Inleiding

De provinciale omgevingsvisie Limburg is het strategisch plan voor de fysieke leefomgeving in Limburg. In de omgevingsvisie staan de ambities, doelen en kaders voor de lange termijn (heden-2050) van de Provincie Limburg. Het document moet een integrale leidraad zijn voor de inrichting, het beheer en het gebruik van de schaarse ruimte in de provincie Limburg. Daarbij kijkt de omgevingsvisie naar de leefomgeving in de brede zin; dus ook naar thema's zoals gezondheid, leefbaarheid, milieu en veiligheid. Op grond van artikel 3.2 van de Omgevingswet moet elke provincie een omgevingsvisie hebben.

Doorwerking van de provinciale visie gebeurt via regels in de Omgevingsverordening Limburg. Dit kunnen (instructie)regels zijn voor gemeenten of waterschap. Of regels die rechtstreeks werken richting inwoners, bedrijven en doelgroepen. Limburg heeft al aangekondigd dat zij medio 2025 start met de actualisatie van de Omgevingsverordening. Op grond van artikel 2.2 van de Omgevingswet moet elke provincie een Omgevingsverordening hebben.

De vigerende Omgevingsvisie Limburg (POVI'21) is op 1 oktober 2021 vastgesteld door Provinciale Staten van Limburg. Tijdens het toenmalige zienswijzetract is door diverse partijen opgemerkt, waaronder het PHO Ruimte van de regio Noord-Limburg, dat onvoldoende keuzen worden gemaakt om gesteld te staan voor de (transitie)opgaven (o.a. landelijk gebied, wonen, energie, circulaire economie en duurzaamheid). Om meer sturing en regie te nemen heeft de provincie vervolgens besloten om per Limburgse regio (en voor de novex-gebieden de Peel en Zuid-Limburg) een Ontwerpend Onderzoek uit te voeren. Deze onderzoeken zijn in de periode 2022 – 2024 opgesteld,

en zijn bouwstenen voor de actualisatie van de POVI'21. Vanaf medio 2024 heeft de provincie Limburg gewerkt aan het opstellen van de ontwerp-POVI'25.

Het proces van het opstellen van de ontwerp-POVI'25 stond vanaf de start onder enorme tijdsdruk. Ook de digitalisering van de ontwerp-POVI'25, conform de eisen van het Digital Stelsel Omgevingswet (DSO), vraagt extra inzet en afstemming. Gemeenten in Noord-Limburg hebben vanaf de start van het actualisatieproces aandacht gevraagd voor een zorgvuldige samenwerking en afstemming met hun beleid (nogmaals bevestigd tijdens het bestuurlijk gesprek POVI d.d. 17 april 2025, en het Bestuurlijk Overleg Fysieke Leefomgeving (Noord-)Limburg d.d. 14 mei 2025) en daarvoor meer tijd te nemen. Aan dat verzoek is (vooralsnog) geen gehoor gegeven. De enige optie die gemeenten rest is het indienen van een zienswijze, en aanvullende bestuurlijke afstemming tijdens het vaststellingsproces. De verwachting is dat de beperkte afstemming zal leiden tot problemen in de uitvoeringspraktijk. Gemeenten in Noord-Limburg hebben aangegeven dat zij per geval een integrale afweging zullen maken, en mocht de provincie Limburg het daar niet mee eens zijn, zij op haar beurt een zienswijze kan indienen.

Van 26 mei tot en met 7 juli 2025 ligt het ontwerp provinciale omgevingsvisie Limburg en het planMER met bijbehorende 'passende beoordeling' ter inzage. Gedurende deze periode bestaat voor eenieder de gelegenheid om daarover zienswijzen kenbaar te maken.

Gemeenten in Noord-Limburg (en ambtelijk afgestemd met gemeenten in Midden-Limburg) hebben een 'regionale bouwsteen zienswijze ontwerp-POVI'25' opgesteld. Gemeenten kunnen deze bouwsteen gebruiken voor het indienen van een lokale zienswijze. Iedere gemeente dient dus apart een zienswijze in, en kan de regionale bouwsteen aanpassen of aanvullen.

Venray heeft de regionale zienswijze (hoofdpijntekeningen en detailopmerkingen) compleet overgenomen, m.u.v. een aantal opmerkingen m.b.t. energie.

Beoogd resultaat

Vaststellen en indienen van een Venrayse zienswijze op de ontwerp-provinciale omgevingsvisie Limburg 2025.

Argumenten

1. Indienen van een zienswijze is de formele mogelijkheid om invloed uit te oefenen op de vast te stellen ontwerp provinciale omgevingsvisie Limburg 2025 door Provinciale Staten.
2. De ontwerp-POVI'25 raakt de portefeuilles van alle collegeleden: van ruimte en wonen, tot energie, economie en gezondheid.

Kanttekeningen of risico's

Naar verwachting zal op onderdelen van het voorgestelde beleid, nader ambtelijke en bestuurlijk overleg worden georganiseerd door de provincie Limburg. Op voorhand is onduidelijk of dat tot consensus zal leiden, en daarmee tot een beleidsaanpassingen door de provincie Limburg?

De handelwijze van de provincie Limburg betekent dat gedurende het vaststellingsproces er nog wezenlijke beleidsaanpassingen kunnen plaatsvinden. Formeel juridisch is dat volgens medewerkers van de provincie Limburg mogelijk. Vanuit de participatiegedachte op grond van de

Omgevingswet is dat niet wenselijk. De afstemming dient te hebben plaatsgevonden voorafgaand aan het vaststellingsproces.

In een tijdsbestek van enkele weken een complete ontwerp-Omgevingsvisie, met bijbehorend kaartmateriaal integraal beoordelen en regionaal afstemmen is niet mogelijk. Binnen de beschikbare tijd en capaciteit is gedaan wat kon; werkzaamheden zijn onderling verdeeld. Dat is (deels) zichtbaar in de zienswijze in de manier van formuleren. Verder is niet ondenkbaar dat de komende periode er nieuwe onvolkomenheden en (beleids)schuurpunten bekend worden, die niet in de zienswijze zijn benoemd.

Communicatie

Communicatie over de (ontwerp)omgevingsvisie Limburg 2025 is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de provincie Limburg.

Financiële gevolgen

N.v.t.

Vervolgtraject besluitvorming

Na vaststelling van de (ontwerp)provinciale omgevingsvisie Limburg 2025, volgt het traject van de vaststelling van de Omgevingsverordening Limburg.

Evaluatie

N.v.t.

Bijlagen

De Venrayse zienswijze op de (ontwerp)provinciale Omgevingsvisie Limburg 2025, inclusief 2 bijlagen. Bijlage 1 betreft (detail)opmerkingen bij het ontwerp zelf. Deze bijlage is achter de Venrayse zienswijze gevoegd.

Bijlage 2 betreft de opmerkingen bij de 70%-teksten van het ontwerp. Naar deze bijlage wordt verwezen in de zienswijze, in de zin dat de opmerkingen eerder met de ambtelijke organisatie van de provincie zijn gedeeld. En dat de provincie Limburg, ondanks herhaaldelijke toezeggingen, nooit inhoudelijk heeft gereageerd.

Naslagwerk

De provinciale Omgevingsvisie Limburg is alleen digitaal beschikbaar, en kent een groot aantal kaarten (102 stuks), en is beschikbaar via de links:

<https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/documenten/akn-nl-act-pv31-2025-provincialeomgevingsvisielimburg-akn-nl-bill-pv31-2025-besluit-omgevingsvisie-20250522-121830/overzicht> (landelijk publicatiesite Omgevingswet).

of

www.polviewer.nl (site van de provincie Limburg).

Gedeputeerde Staten van Limburg,
en,
Provinciale Staten van Limburg
t.a.v. Cluster Ruimte
Postbus 5700
6202 MA Maastricht

Verstuurd per post, en via de email aan:
zienswijzeperiodepovi@prvlimburg.nl

Concern
Raadhuisstraat 1
Postbus 500, 5800 AM Venray
Telefoon (0478) 52 33 33
Telefax (0478) 52 32 22
E-mail gemeente@venray.nl
Internet www.venray.nl
KvK-nummer 14132389

IBAN NL20 BNGH 028 5028 383 (belastingen)
IBAN NL11 BNGH 028 5008 757 (algemeen)
BIC BNGHNL2G

Geacht college, geachte Staten,

Van 26 mei tot en met 7 juli 2025 ligt het ontwerp provinciale Omgevingsvisie Limburg en het planMER met bijbehorende passende beoordeling ter inzage. Middels dit schrijven maken wij gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen.

Onze zienswijze bieden we aan, aan het college van Gedeputeerde Staten zoals door u verzocht op de provinciale website. Tegelijkertijd bieden wij de zienswijze ook aan, aan Provinciale Staten van Limburg, aangezien zij het Bevoegd Gezag zijn met betrekking tot het vaststellen van de provinciale omgevingsvisie Limburg 2025.

Regionale afstemming

Deze zienswijze bestaat uit een 'regionaal deel' en een 'lokaal deel'. Het regionale deel is binnen de beperkt beschikbare tijd zo goed mogelijk afgestemd met de gemeenten in Noord- en Midden-Limburg. Er heeft echter geen centrale besluitvorming plaatsgevonden op het niveau van Noord- en Midden-Limburg. Elke gemeente heeft zelfstandig een afweging gemaakt welke regionale opmerkingen zij opneemt in

haar zienswijze. Aanvullend kan elke gemeente afzonderlijk reageren m.b.t. (ontwerp)beleid en/of kaartmateriaal dat enkel hun eigen grondgebied raakt.

Artikel 217-a onderzoek 'Regie met ruimte'

Op 25 februari 2025 is het onderzoeksrapport "Ruimte met regie" (artikel 217a-Provinciewet, onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door GS gevoerde beleid) naar Provinciale Staten verzonden. Dit onderzoek is specifiek gericht op de positionering van het provinciebestuur bij de inpassing van ruimtelijke ontwikkelingen en transitie in het ruimtelijke domein.

Het onderzoek formuleert drie belangrijke adviezen, zijnde:

- 'Leg de puzzel': de ruimtedruk vraagt om een lange termijnvisie, en het maken van ruimtelijke keuzen;
- 'Mix op maat': maak keuzen in de in te zetten instrumenten, en de rolverdeling tussen provincie en gemeenten. GS schrijven in de aanbiedingsbrief dat subsidiariteit en proportionaliteit conform de Omgevingswet de basis vormen: de provincie is pas aan zet als er sprake is van een provinciaal belang én het moet duidelijk zijn dat een effectieve en efficiënte behartiging van dat provinciale belang niet aan een of meer gemeenten kan worden overgelaten.
- 'Regie in verbinding': de Omgevingswet vormt de basis, waaronder de beginselen: "vertrouwen" en "decentraal tenzij". Het zijn de gemeenten die primair een rol hebben in het fysiek domein. De provincie stemt haar keuze voor de inzet van het provinciaal instrumentarium hierop af.

Als gemeente Venray onderschrijven we bovengenoemde adviezen.

Provinciale belangen zijn niet concreet geformuleerd

De ontwerp-POVI'25 formuleert op nagenoeg alle thema's provinciale ambities en belangen. Wij constateren dat de provinciale belangen in de meeste gevallen niet concreet zijn geformuleerd, en daarmee veel overlap hebben met de gemeentelijke belangen bij die onderwerpen. Onderzoek of monitoringgegevens waaruit blijkt dat gemeenten genoemd belang niet goed behartigen, wordt niet door de provincie Limburg toegelicht. Ook ontbreekt het veelal aan criteria waarmee het provinciaal belang kan worden geduid, met uitzondering van 'de ruimtelijke ontwikkeling is van bovenlokaal belang'. U doet op deze manier geen recht aan de door u zelf benoemde beginselen van subsidiariteit, proportionaliteit en 'decentraal tenzij'. Wij verzoeken u alle genoemde provinciale belangen in de ontwerp-portvi'25 concreet te formuleren,

door per provinciaal belang rollen, taken en verantwoordelijkheden te benoemen, van de provincie, maar ook die van de gemeenten vanuit hun rol als 'eerste overheid' richting inwoners en bedrijven.

Doorlopen proces van afstemming en samenwerking

Het proces om te komen tot een ontwerp-POVI'25 stond vanaf de start van het proces onder (tijds)druk. Ambtelijk en bestuurlijk is dat gedurende het proces regelmatig opgemerkt. In Noord is tijdens het bestuurlijk gesprek POVI d.d. 17 april 2025 opgemerkt dat het proces als niet zorgvuldig wordt ervaren. Dit is tijdens het Bestuurlijk Overleg Fysieke Leefomgeving Limburg d.d. 14 mei 2025 nogmaals uitgesproken, en is een statement voorgelezen namens de wethouders Ruimte en Wonen van Noord-Limburg:

- Bestuurlijk overleg lijkt er enkel op gericht te voldoen aan het procesvereiste dat er over zaken gesproken is. Een werkwijze zoals met de ontwerp-POVI'25 doet op geen enkele wijze recht aan de bedoeling van afstemming. Namelijk het verbeteren van onze aanpak van opgaven, ieder vanuit de eigen rol en verantwoordelijkheid. Daarmee wordt een effectieve aanpak van oplossingen door te werken als één overheid ernstig te kort gedaan.
- U schrijft PS nog in februari in de brief over het art. 217a- onderzoeksrapport over "Regie in verbinding – een intrinsieke grondhouding van vertrouwen te hebben richting gemeenten als 'eerste overheid'. Dit wordt in woorden beleden, maar in de conceptteksten en bestuurlijke afstemming van de ontwerp-POVI'25 zowel op proces als inhoud niet gedaan.
- Een niet afgestemde POVI en Omgevingsverordening kan geen basis vormen voor de uitvoering van lokaal ruimtelijk beleid. Wij vertrekken vanuit uw rapport waarin u stelt dat de gemeente het 'vertrouwen verdient als eerste overheid' en dat er beperkingen zijn t.a.v. het provinciaal belang. Het provinciaal belang is in de conceptteksten vaak onduidelijk, en niet of onvoldoende gemotiveerd. Waar in de toekomst lokaal en provinciaal beleid conflicteren zullen wij op casusniveau belangen moeten wegen, waaronder begrepen de strijdigheid tussen lokale en provinciale belangen en beleid.
- Herstel van vertrouwen is noodzakelijk en is mogelijk via een bestuurlijke lus, te weten een gedegen proces van bestuurlijke afstemming van de zienswijze en zienswijzereactie.
Wij gaan ervanuit dat, ter voorkoming van conflicterend lokaal en provinciaal beleid, er ingestoken wordt op het bereiken van consensus.

Ontwerpende Onderzoeken Noord- en Midden-Limburg

In 2021 hebben de regio's (Noord, Midden en Zuid), afzonderlijk van elkaar een zienswijze ingebracht op de ontwerp-provinciale Omgevingsvisie 2021. Eén van de hoofdopmerkingen was dat de provincie Limburg in haar omgevingsvisie geen (structurele) keuzen maakt. Het antwoord van de provincie daarop was: laten we samen ontwerpende onderzoeken uitvoeren om te komen tot structurele keuzen.

In de periode 2023-2024 zijn ontwerpende onderzoeken uitgevoerd in alle drie de Limburgse regio's. Daarbij is geanticipeerd op de uitkomsten van vergelijkbare trajecten zoals het "Zich ontwikkeld perspectief de Peel 2050 (ZON2050, novex de Peel)" en het "Panorama Maasvallei" waar de provincie Limburg (mede)opdrachtgever was. Door direct betrokkenen worden al deze onderzoeken als zeer waardevol ervaren, en beschouwd als belangrijke bouwstenen voor (omgevings)visies van alle overheden.

Gelet op de aanleiding, en de goede samenwerking tussen provincie Limburg en de gemeenten, gedurende de diverse onderzoeken, was de verwachting dat deze onderzoeken een grote rol zouden spelen in het visietraject. En misschien hebben ze dat (op onderdelen) ook gedaan, maar hierover heeft nooit het expliciete gesprek met de gemeenten plaatsgevonden. Een gemiste kans, en wederom een bevestiging dat snelheid belangrijker wordt gevonden dan zorgvuldigheid, samenwerking en draagvlak.

Relatie met het (ontwerp) Limburgs Offensief Stikstof

Parallel aan het zienswijzeproces van de ontwerp-POVI'25 loopt het proces om te komen tot het Limburgs Offensief Stikstof (LOS). In dit document wordt voorgesorteerd op mogelijke aanpassingen die in de definitieve POVI'25 worden vastgelegd. Wij waarderen de voortvarendheid waarmee de provincie dit thema oppakt, echter de manier waarop roept vragen en weerstand op. De doorlooptijd van het LOS-proces is zo strak en snel dat het voor ons ondoenlijk is de aanpak goed te kunnen doorgronden en onderling te kunnen afstemmen. Bovendien wordt alleen sectoraal naar de aanpak van stikstof, specifiek de agrarische sector, gekeken. Doordat beide (zienswijze)processen onder hoge tijdsdruk worden doorlopen is het voor ons onmogelijk om de onderlinge samenhang, en de implicaties voor de uitvoering goed te doorgronden. Wij verzoeken u de participatie te verbeteren en de samenwerking met de gemeenten op te zoeken om de integraliteit tussen beide producten te waarborgen.

Hoofdpmerkingen algemeen

- Beleid kent altijd lacunes, onduidelijkheden of er is sprake van compleet nieuwe ontwikkelingen. Om in die gevallen toch tot afweging en besluitvorming te kunnen komen, is het belangrijk om te beschikken over algemene uitgangspunten. In de ontwerp-POVI'25 betreft dat de 'Limburg principes' in hoofdstuk 2. Wat wij missen is een verwijzing naar de principes van de Omgevingswet, en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.
- Provinciale belangen zijn veelal zeer algemeen geformuleerd. Daardoor is er sprake van veel overlap met de gemeentelijke belangen. Het ontbreekt per provinciaal belang aan een vertaling in taken, rollen en verantwoordelijkheden.

- De ontwerp-POVI'25 kent meer dan 100 kaarten, en er zijn een groot aantal ambities, waarden en belangen beschreven. De meeste waarden en belangen zijn sectoraal beschreven. In de gemeentelijke uitvoeringspraktijk zullen deze ambities, waarden en belangen integraal moeten worden afgewogen op locatieniveau. Meestal lokaal door B&W en/of Gemeenteraad, en soms interbestuurlijk. Op dit moment ontbreekt het aan een gedeeld beeld, en/of een methode, hoe relevante afwegingen worden gemaakt en gemotiveerd.
- In de paragraaf 'doorlopen proces' hebben wij al opgemerkt dat de afstemming met gemeenten niet zorgvuldig heeft plaatsgevonden. Beleidsmatig 'schuurt' het regelmatig tussen vastgesteld en vigerend gemeentelijk beleid, en het beleid opgenomen in deze ontwerp-POVI'25.
- In de Omgevingswet wordt de beleidscyclus geïntroduceerd: visie -> uitvoering -> toezicht & handhaving -> monitoring. Wij constateren dat monitoring onvoldoende aandacht krijgt in de ontwerp-POVI'25. Dat betreuren wij zeer omdat juist op dat vlak de provincie Limburg enorme meerwaarde kan hebben, mits de monitoring samen met de gemeenten wordt georganiseerd. Het samen ontwikkelen van beeld- en oordeelsvorming (op grond van feitelijke monitoringgegevens), vormt de basis voor vervolgbesluitvorming.
- Wij waarderen dat de ontwerp-POVI'25 (weer) gebruik maakt van kaartmateriaal. De kwaliteit van het kaartmateriaal verschilt sterk omdat veel kaarten 'automatisch' zijn gegenereerd op basis van input vanuit verschillende databronnen. Over deze input heeft aan de voorkant geen afstemming met gemeenten plaatsgevonden. Onduidelijk is welke data is gebruikt en met welke kwaliteit, of welke afwegingen zijn gemaakt om te komen tot kaartmateriaal, of bekeken is waar kaartlagen tegenstrijdig zijn en of het niet mogelijk is om kaartlagen samen te voegen. Gelet hierop is een algemene disclaimer m.b.t. kaartmateriaal noodzakelijk; de werkelijke situatie in het veld is leidend bij de beoordeling van cases, met uitzondering van die situaties waarin de daadwerkelijke situatie het gevolg is van illegaal handelen.

Hoofdpmerkingen inhoudelijk

Zoals hiervoor aangegeven hebben de Noord- en Midden-Limburgse gemeenten hun reacties verzameld en zoveel mogelijk afgestemd. Het volledige overzicht daarvan vindt u in bijlage 1 bij deze brief en maken dus integraal deel uit van onze zienswijze. In het navolgende hebben wij per thema/hoofdstuk een selectie gemaakt van de belangrijkste punten.

H2 - Opgaven en ambities

- Wij hebben waardering voor uw bijdrage aan de Ontwerpende Onderzoeken. De daarin opgenomen en doorvoelde gebiedsdifferentiatie (in combinatie met de beleidsuitwerking) zien wij echter volstrekt onvoldoende terug in de ontwerp-POVI'25. Zo

is bijvoorbeeld de kaart “Algemene zonering” met bijbehorende beleidsteksten zeer generiek en doet deze geen recht aan de lokale omstandigheden. Wij verzoeken u dit te herstellen.

- Bij een goed vestigingsklimaat hoort niet alleen een passend woningaanbod, maar ook een aantrekkelijk voorzieningenniveau. Wanneer het gaat over het aantrekken van jongeren of kenniswerkers wordt nu te eenzijdig naar het woningaanbod gekeken, maar het gaat om het totaalplaatje waar voorzieningen ook een belangrijk onderdeel van uit maken. Wij verzoeken u dit aan te scherpen.
- Wij ondersteunen een gedifferentieerde zonering van het landelijke gebied. In de (beleidsmatige) uitwerking van deze zonering zien wij daar weinig van terug. Zo is de kaart “Algemene zonering” in combinatie met de beleidsuitwerking onvoldoende gericht op lokale gebiedskarakteristieken, identiteit c.q. lokale situatie. Wij verzoeken u, in de lijn van het ontwerpend onderzoek, meer differentiatie te bieden. Onze regio en gemeente kent ondertussen deze differentiatie, die mede de basis vormt voor het gemeentelijk (door de Raad vastgestelde) beleid in het landelijk gebied.
- De term 'verwevingsgebied' is verwarrend. Dit is ook een term in ruimtelijke plannen, hier ligt een relatie met verbod op nieuwvestiging of omschakeling naar IV, de gebieden zijn veel groter dan nu op de kaart is aangegeven, graag andere term voor gebruiken, bijv. 'overgangsgebied'. Wij verzoeken u om dit aan te passen om verwarring te voorkomen.
- Afgezien van fouten in de kaart “Algemene zonering” zijn ook wij van mening dat in “Primair Landbouwgebied” landbouw de dominante functie is. Ook wij streven naar een gezonde en toekomstbestendige landbouwsector. De conclusie die u hieraan verbindt, dat hier in beginsel geen ruimte is voor hergebruik van VAB's en bouw kavels voor niet-agrarische functies gaat ons echter veel te ver. Verloedering en ondermijning ligt dan op de loer. Daarnaast tast het de leefbaarheid van het landelijke gebied aan. Wij verzoeken u, afhankelijk van de concrete situatie (zie hierboven), voldoende ruimte te bieden voor alternatief hergebruik (maatwerk).
- Opgaven voor natuur en landschap: hier staat beschreven wat we moeten doen voor natuur & biodiversiteit, Natura2000, stikstof, klimaatadaptatie, etc. Als we bestaande kwaliteiten willen behouden, moeten we deze beschermen, met zorg beheren en waar nodig herstelmaatregelen nemen. Dat is prima maar sluit niet aan bij de laatste alinea: “Echter, voor het behouden en herstellen van natuur en biodiversiteit, niet-versnipperde natuur, bos en landschapselementen is ruimte nodig. Daarmee concurreert natuur met de toenemende ruimtevraag vanuit andere functies, zoals landbouw, wonen, energieopwekking, recreatie en stedelijke economie.” Natuur als concurrent weg zetten is geen terechte constatering. Je zou eerder kunnen stellen dat natuur de katalysator is om Nederland van het slot te krijgen. Door de natuurwaarde weer op orde te brengen, creëren we juist ruimte voor andere ontwikkelingen. Ook dit kan gezien worden als een soort systeemwerking: zonder systeemherstel blijft het “pleisters plakken”.

Daarnaast missen wij de opgave voor systeemherstel van het bodem- en watersysteem als onderdeel van de opgave natuur en landschap (bv. bij natte natuurplekjes). Wij verzoeken u dit aan te passen en te nuanceren.

- "De natuur concurreert...": is het niet eerder andersom? (die natuur was er al; die andere functies groeien, dus die concurreren met de toenemende ruimte vraag van andere functies). Nu wordt natuur bijna weggezet als 'veroorzaker' van het ruimteprobleem. In de 2e alinea staat het veel beter verwoord. Wij verzoeken u dit aan te passen.
- We hebben in Limburg te maken met een 'groene en grijze druk', welke geldt als één van de grootste uitdagingen voor Limburg. Wij verzoeken dit toe te voegen en te onderbouwen hoe de provincie hier op gaat anticiperen.
- Conclusie dat het bevorderen van doorstroming in de woningmarkt de grootste uitdaging is, is niet in alle regio's hetzelfde. Ook het aantrekken van jonge gezinnen is voor de groeiopgave een belangrijk aandachtspunt voor de woningvoorraad. Hier zou al een betere link moeten liggen met Limburg Centraal zoals bv ook in 2.2.7 gedaan wordt. Wij verzoeken u dat aan te passen.
- Het is onduidelijk welk economisch profiel de provincie nastreeft? De uitdagingen staan goed beschreven maar het is onduidelijk waar de provincie voor gaat? En welke ruimtelijke consequenties dit met zich mee brengt? Hier missen de grensoverschrijdende uitdagingen van bijv. Brainport en Arnhem-Nijmegen, welke leiden tot verschillende dynamieken binnen de provincie. Wij verzoeken u dit aan te passen en oog te hebben voor de verschillende dynamieken bij de provincie en hier op te anticiperen.
- "Op tal van plekken in de vorm van een 'straatje erbij' en in een aantal gevallen in de vorm van uitleglocaties." De omschrijving van uitleglocaties is te vaag omschreven en gaat zo tot onnodige discussie leiden. Wij verzoeken u om dit aan te scherpen.

H3 – Hoe gaan we onze ambities realiseren?

- Wij hebben de indruk dat u uitgangspunten van de Omgevingswet onvoldoende en/of onjuist tot uitdrukking brengt. De taakverdeling in de Omgevingswet is gebaseerd op het principe van 'decentraal, tenzij'. Dit betekent dat de verantwoordelijkheid voor de fysieke leefomgeving primair ligt bij de gemeenten, tenzij de wet anders aangeeft. U zet de lokale overheid weg als primair operationeel verantwoordelijk en laat onvoldoende ruimte voor lokaal maatwerk. Wij verzoeken u dit aan te passen.
- De Omgevingswet gebruikt de slogan 'van nee, tenzij naar ja, mits'. Daarmee wordt bedoeld op een overheid die niet louter kijkt naar de regels, maar zich verplaatst in de belangen van de burger en met hem/haar meedenkt. De ontwerp-POVI'25 ademt een grote mate van 'nee, tenzij' uit terwijl er onvoldoende ruimte wordt geboden voor lokaal maatwerk en meedenken. Wij verzoeken u om ook ruimte te bieden voor lokaal maatwerk.

- De Omgevingswet gaat uit van minder en overzichtelijke regels, meer ruimte voor initiatieven en 'lokaal maatwerk en vertrouwen' als uitgangspunt. De (directieve) wijze waarop de ontwerp-POVI'25 tot stand is gekomen, biedt de lokale overheid weinig steun om dit vertrouwen uit te spreken. Het is aan u om een start te maken met het herwinnen van vertrouwen.
- Het zorgvuldigheidsbeginsel, dat centraal staat in de Awb en de Omgevingswet, vereist dat het bevoegd gezag bij het nemen van besluiten alle relevante feiten en belangen onderzoekt en meeweegt. Dit houdt in dat de overheid zorgvuldigheid en aandacht besteedt aan de voorbereiding van besluiten. Met verwijzing naar deze zienwijze kunnen wij met recht zeggen dat de ontwerp-POVI'25 in strijd is met het zorgvuldigheidsbeginsel.
- Voorafgaand aan de ter-inzage-legging van de ontwerp-POVI'25 was u ermee bekend dat deze vele fouten bevat. U biedt de lokale overheid de gelegenheid daarop tijdens de zienswijzeperiode te reflecteren. Gezien het aantal kaarten en kaartlagen is dat als het zoeken van 'duizenden spelden in een hooiberg'. Wij distantiëren ons daarvan en verzoeken u zorgvuldiger te werk te gaan in de afstemming met onze gemeente.
- De naam Groenblauwe landbouwzone wekt de indruk dat het (huidig) landbouwkundig gebruik centraal staat in plaats van de opgave(n). Wat ons betreft is dit een volledig misplaatste koers omdat in de groenblauwe landbouwzone ook veel andere opgaves landen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de brede beekdalbenadering, ruimte voor waterberging en natuurontwikkeling langs beken en rivier de Maas. Wij verzoeken u de opgave(n) centraal te stellen waarbij we zoveel als mogelijk rekening houden met het agrarisch gebruik.
- Binnen de zone Primair landbouwgebied liggen veel deelgebieden waar gemeenten in de gemeentelijke omgevingsvisie een ander accent en ambities hebben vastgelegd. Voor een deel is dat zelfs al vertaald in omgevingsplannen. De stellige koers dat dit gehele gebied primair voor de landbouw is, legt dus nogal wat beperkingen op die strijdig (kunnen) zijn met het gemeentelijk beleid en lopende gebiedsontwikkelingen waar de oplossing wellicht niet per definitie een landbouwkundige maatregel is. Daarnaast wordt ook een behoorlijke beperking opgelegd aan stoppende agrariërs, en agrariërs die een nieuw toekomst-perspectief willen (moeten) opzoeken. Wij verzoeken u om mee maatwerkmogelijkheden in uw beleid.
- De zone Verwevingsbied doet in veel gevallen geen recht aan de feitelijke situatie (onder andere doordat de begrenzing van het stedelijk gebied op kaart niet actueel is) en wijkt ook vaak af van (min of meer vergelijkbare) overgangszones die in gemeentelijke omgevingsvisies zijn vastgelegd. We onderschrijven dat in verwevingsgebied kansen liggen om verbindingen te leggen met andere functies en slimme combinaties te maken die bijdragen aan een gezonde leefomgeving. Het is dan ook onbegrijpelijk dat er gekozen is voor een vaste breedte van verwevingsgebieden en er niet gekeken is wat er in de gebieden speelt of noodzakelijk is om (negatieve) externe effecten te beperken. Wij verzoeken u dit alsnog te doen en uw beleid hierop aan te passen.

H4 - Ruimtelijke kwaliteit

- We onderschrijven het belang van ruimtelijke kwaliteit bij het vormgeven van de vele maatschappelijke opgaven en transitie. De waarde van ruimtelijke kwaliteit wordt opgehangen aan het vestigingsklimaat en toerisme, cultuur en identiteit, en de bijdrage aan de sociaaleconomische positie. We missen de (intrinsieke) motivatie om te werken aan landschappelijke kwaliteit, namelijk het landschap zelf. Wij verzoeken u deze alsnog toe te voegen.
- De vraag is op welke schaal ruimtelijke kwaliteit een provinciaal belang is, en of het detailniveau van dit hoofdstuk dan passend is? Geef duidelijk aan voor welk type gebiedsontwikkelingen (opgave, schaal, omvang, etc.) er een provinciaal belang geldt. De voorgestelde motiveringsplicht voor alle nieuwe omgevingsplannen of omgevingsactiviteiten gaat ons inziens te ver en leidt alleen maar tot extra onderzoekskosten en onnodige bureaucratie. Wij verzoeken u het provinciaal belang nader te onderbouwen.
- Om 'ruimtelijke kwaliteit' te duiden worden in de ontwerpp-POVI'25 de zogenaamde gebiedspaspoorten geïntroduceerd. Op zichzelf is dat een prima benadering om ruimtelijke kwaliteit in beeld te brengen. Er liggen echter al vele documenten en onderzoeken die betrekking hebben op ruimtelijke kwaliteit. Op gemeentelijk niveau, op regionaal niveau (denk aan de Ontwerpend Onderzoeken), maar ook op provinciaal niveau (denk aan het Panorama Maasvallei). Uit de tekst blijkt niet dat hier gebruik van wordt gemaakt, maar ook niet hoe de provincie om wil gaan met documenten die al op gemeenteniveau zijn vastgesteld en in gebruik zijn? Wij verzoeken u om duidelijkheid te geven hoe er met de vastgestelde documenten omtrent ruimtelijke kwaliteit dient te worden omgegaan en hoe zich deze tot elkaar verhouden. Wij zien de gebiedspaspoorten vooral als inspiratie en vinden het te ver gaan om dit in de POVI'25 en/of Omgevingsverordening te verankeren.
- In artikel 1.2 Omgevingswet wordt het begrip "omgevingskwaliteit" geïntroduceerd (opvolger van ruimtelijke kwaliteit). De gemeente staat aan de lat om hier invulling aan te geven. Dit kan via de nieuwe commissie omgevingskwaliteit en beleid (zie afdeling 17.2 & artikel 17.9 Omgevingswet). Verplicht is in elk geval het onderdeel Rijksmonumenten en eventueel de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Met dit in het achterhoofd gaat paragraaf 4.4 wel erg ver. Is de provincie Limburg van mening dat de gemeenten hierin steken laten vallen? Heeft onderzoek of monitoring plaatsgevonden? Als dat het geval is: is de POVI'25 dan het juiste instrument om hier aandacht voor te vragen?

H5 - Natuur

- Wij missen ambitie en koers voor natuurontwikkeling in onze provincie. Het blijft hangen op algemeenheden, "vaagheden" en tegenstrijdigheden. Weinig uitspraken over wat onze opgave nu echt is en hoe we hiernaartoe werken. We lijken ons te houden aan

bestaande regels en afspraken, wetende dat die de afgelopen jaren weinig hebben bijgedragen aan echt natuurherstel. Daarnaast missen we ook de relatie met de Omgevingsverordening. Wij maken ons serieus zorgen of de Provincie Limburg wel echt werk wil maken van de natuuropgave. Opvallend hierbij is dat juist de slechte staat van de natuur (én de waterkwaliteit) belangrijke redenen zijn waarom "Nederland op slot zit". Wij verzoeken de provincie om met een heldere ambitie en koers voor natuurontwikkelingen te komen waarmee Limburg van het slot wordt gehaald.

- Als u echt integraal aan de aanpak van alle opgaven wilt werken dan zou de groenblauwe landbouwzone een andere titel hebben en zou het (landbouwkundig) gebruik daarbij volgend zijn. De opgave en ambitie zou dan afgestemd moeten zijn op de bredere opgaven zoals die in de ontwerp-POVI'25 staan vermeld. U kunt dan niet meer spreken van een overwegend landbouwgebied maar veel meer van een mix van landbouw, natuur en landschapsontwikkeling waar de gebiedsspecifieke opgaves centraal staan. Wij verzoeken u dit aan te passen.
- Bij de algemene opgave wordt een opsomming gegeven die deels overlappend is, uitputtend lijkt te zijn, maar dat niet is. Belangrijke factoren als stikstofdepositie en waterkwantiteit/-kwaliteit worden benoemd, maar er ontbreken ook een aantal drukfactoren zoals geluid, licht, verontreiniging en recreatieve druk. Wij verzoeken u deze toe te voegen.
- Op de kaart is te zien dat er een "overgangsgebied rondom kwetsbare Natuur 2000-gebieden" is geïntroduceerd (zie ook § 5.6.2). Onduidelijk is welke parameters hieraan ten grondslag liggen? Op sommige plekken is te zien dat er voor een x-aantal meters is gekozen. Op andere plekken is weer sprake van een heel gebied dat eronder valt. Verder toont de Groenblauwe Landbouwzone en het Overgangsgebied rondom kwetsbare Natura 2000-gebieden wel heel veel overeenkomsten. Het overgangsgebied maakt deel uit van de Groenblauwe landbouwzone. Wij verzoeken u om hier duidelijkheid over te geven.
- De laatste alinea van § 5.3.5 gaat in op de Nationale parken. Het beschreven doel van de transformatie tot regionale landschappen is niet geheel in overeenstemming met de Rijksopgaven. Zij zetten juist in op een sterk merk, robuustere natuur en de zonering in en om het Nationaal park zelf. Wij verzoeken u aan te sluiten op de overeenstemming met de Rijksopgaven.
- Wat wordt verstaan onder 'Regionaal Landschap'? Wij verzoeken u om dit nader te beschrijven.

H6 – Water

- Algemene opmerking: de leesbaarheid en de integrale afstemming kan beter. Je leest goed terug dat de tekst door verschillende auteurs is samengesteld. Ook mist de bronvermelding. Wij verzoeken u dit te verbeteren en aan te vullen.

- De recente aanscherping van de Beleidslijn Grote Rivieren (Bgr) heeft ertoe geleid dat binnendijks de ontwikkelruimte in het Maasdal behoorlijk is ingeperkt. Pas op het moment dat de dijken aan de nieuwe normen voldoen (uiterlijk in 2050) vervalt de aanduiding winterbed. Wij ondersteunen uw pleidooi bij het Rijk voor meer ontwikkelingsruimte in de binnendijkse gebieden.
- Het effect van hoogwater op de Maas lijkt niet meegenomen te zijn bij het vaststellen van de (regionale) waterveiligheidszones (§ 6.4.12). Waarom is dat niet van belang bij het bepalen van de waterveiligheidszones? Een toelichting of motivering ontbreekt.
- De provincie is voornemens om de grondwaterstanden met 10 tot 50 cm te verhogen. Grondwaterstanden zijn geen vaste waarde maar een trend. Het verhogen van de bovenzijde van deze trend is in veel stedelijke gebieden niet wenselijk met het oog op grondwateroverlast. Heeft de provincie de consequenties van de voorgenomen verhoging voor grondwateroverlast in beeld gebracht? Zo ja, wat zijn de consequenties?
- Door het meer vasthouden en minder onttrekken van water, vergroten we de waterbeschikbaarheid in Limburg. In hoeverre wordt ook ingezet op het hergebruik van water?
- Wij vragen u om de in deze ontwerp-POVI'25 aan te geven wat uw ambitie en opgave zijn om te voldoen aan de KRW en voor bescherming van onze grondwaterbeschermings-gebieden.
- Wij onderschrijven de noodzaak voor meer bescherming van onze drinkwaterbronnen. Uit eerdere modellen hebben we gezien dat vergroting van de zone naar een '200 jaar beschermingsgebied' enorm veel impact heeft op de omvang van het beschermingsgebied en de daarvoor geldende restricties heeft. We gaan hierover graag het gesprek met de Provincie aan.
- Gesteld wordt dat er slechts beperkte mogelijkheden zijn voor het onttrekken van koel- of proceswater ten behoeve van de energietransitie uit de Maas. Dit strookt niet met hetgeen geformuleerd is in het hoofdstuk Energie(transitie).
- De verwijzing naar de stresstestkaarten komt uit bij de Klimaat-effectatlas. Wij geven er de voorkeur aan om te verwijzen naar de stresstest van Waterpanel-Noord (wordt dit jaar nog geactualiseerd).
- De ambitie voor de Groenblauwe landbouwzone is te beperkt en teveel sturend naar landbouwactiviteiten. Wat ons betreft zou hier juist moeten gaan om het aanpakken van de opgaven zoals klimaatadaptatie en integraal waterbeheer, natuurversterking en landschapsbeheer waarbij we rekening houden met de agrarische gebruiksfuncties.
- Binnen de landbouw zien we de afgelopen jaren een toename van intensieve teelten die voorwaarden stellen aan het (grond)waterpeil. Daarnaast zien we een toename in teelt- ondersteunende voorzieningen, waarbij in sommige gevallen grote oppervlakten worden afgedekt van de bodem (zogenaamde containervelden). U stelt echter dat u grootschalig afdekken van de bodem wilt voorkomen. Het is in deze ontwerp-POVI'25 niet duidelijk hoe u deze ontwikkelingen ziet in het licht van "water in het landelijk gebied". Wij vragen u om in deze ontwerp-POVI'25 daar meer sturing en richting aan te geven.

H7 – Bodem & Ondergrond

- Het provinciaal belang m.b.t. bodemkwaliteit (7.2), ecosysteemdiensten (7.3) en 3D-ordening (7.4) is niet uitgewerkt. Waar verschilt het provinciaal belang voor bodem en ondergrond, van het gemeentelijk belang? In de Omgevingswet, door u bevestigd in het provinciaal art. 217a-onderzoek, worden gemeenten beschouwd als primaire overheid, vooral om dat zij dicht staan bij hun inwoners en bedrijven. Dit geldt voor alle onderdelen van het Omgevingsrecht, dus ook voor bodem en ondergrond. Geadviseerd wordt om het provinciaal belang uit te schrijven, bijvoorbeeld door taken, rollen en verantwoordelijkheden te benoemen (in relatie met die van gemeenten). Evenals het formuleren van 'criteria' die het provinciaal belang helpen duiden. Voorbeelden zijn: het hebben van bovenlokaal inzicht in bodemkwaliteiten, ecosysteemdiensten en 3D-ordening. Het organiseren van bijbehorende bovenlokale monitoring, zodat data éénduidig wordt verzameld en geïnterpreteerd. Relaties leggen en benoemen tussen ondergrond en gebruiksfuncties, waarmee integrale belangafweging beter vorm gegeven kan worden.
- In relatie tot grondstoffenwinning wordt alleen -passief- geconstateerd dat: 'De vraag naar primaire bouwgrondstoffen zal in de toekomst naar verwachting veranderen als gevolg van de transitie naar een circulaire economie.' Onderdeel van een circulaire economie is het gebruik van circulaire grondstoffen: dat mag scherper gedefinieerd worden. En de vraag is hoe we die transitie naar het gebruik van circulaire grondstoffen gaan faciliteren om de traditionele winning (en/of vervangende import) te kunnen afbouwen? Komt nog bij dat circulaire bouwstoffen voor een deel ook niet-schone secundaire bouwstoffen (opgewerkte afvalstoffen) zijn: hoe gaan we daarmee om?
- 'De vraag naar primaire bouwgrondstoffen zal in de toekomst naar verwachting veranderen als gevolg van de transitie naar een circulaire economie.' Worden op voorhand geen uitsluitingsgebieden beschreven? Met andere woorden: kan het overal mits er een zo hoog mogelijke maatschappelijke meerwaarde wordt gerealiseerd? Wij verzoeken u om hier duidelijk over te zijn, want ontgrondingsputten moet je niet overal willen toestaan.

H8 – Gezonde en veilige leefomgeving

- De weging en bescherming van gezondheid t.o.v. andere factoren en belangen vraagt meer aandacht. Daarnaast wordt gezondheid teveel vertaald naar milieufactoren en heeft de inrichting van de fysieke leefomgeving een veel grotere impact op gezondheid (breed) dan we denken en meenemen bij inrichtingsvraagstukken. Ons pleidooi is om gezondheid veel breder te trekken richting 'Brede Welvaart' en 'Positieve Gezondheid'.

- Als een van de weinige provincies heeft de provincie Limburg al geruime tijd een Sociale Agenda en een Sociale Basisinfrastructuur. Vanuit dat perspectief missen we bij het thema gezondheid het belang van een leefomgeving die gezonde keuzes bevordert, ruimte geeft voor sport, recreatief bewegen maar ook lopen en fietsen als mobiliteitskeuzes bevordert. Daarnaast is het voor inwoners van belang om deel uit te kunnen maken van een Vitale Gemeenschap, waar inwoners elkaar kennen, omzien naar elkaar en zelf kunnen bijdragen aan het verbeteren van hun leefomgeving. Limburg heeft oog voor leefbaarheid.”
- Wat mobiliteit betreft, ligt de nadruk op vervoer naar werk en school, terwijl sociaal verkeer onder druk staat door verdwijnende OV-verbindingen naar kleine kernen. Vrijwilligersinitiatieven zoals wensbussen ontstaan als alternatief. Doelgroepenvervoer biedt een oplossing voor ouderen en minder mobiele personen, maar roept vragen op over toegankelijkheid en geschiktheid van kleine busjes. Dit vraagt om een goed doordacht mobiliteitsnetwerk dat laagdrempelige toegang biedt aan iedereen. Wij verzoeken u hier ook aandacht voor te hebben.
- Milieuthema's zijn vooral sectoraal beschreven. In de uitvoeringspraktijk zijn deze thema's vaak tegelijkertijd relevant. Dat vraagt om deze thema's, ook in relevantie tot gezondheid, sociaal, veiligheid en leefbaarheid, meer integraal te gaan benaderen. En na te denken hoe hierover integraal kan worden afgewogen? Hebben we daarvoor een gedeelde methode of proces?
- We missen aandacht voor de impact van landbouw op de gezondheid. Er is wel aandacht voor geluid, geur, stikstof, en gezondheid nabij geitenhouderijen. Maar hoe zit het met bestrijdingsmiddelengebruik, spuitzones en zoönosen? En hoe wordt gezondheid meegenomen bij afwegingen hieromtrent?
- Volgens de Omgevingswet is de gemeente de primaire overheid, gelet op de nabijheid van inwoners en bedrijven. Het provinciaal belang volgt dus op het gemeentelijk belang. Maak dit duidelijk door concreet taken, rollen en verantwoordelijkheden te formuleren, evenals criteria die relevant zijn: bovenlokaal inzicht in de milieuthema's, cumulatie van milieubelasting, bovenlokale monitoring, enz.
- Er mist een paragraaf over geluid bij omgevingsvergunningen (bij complexe bedrijven waar de provincie bevoegd gezag is). Wij verzoeken u om dit alsnog toe te voegen.

H9 - Energie

- De aanleg van ons energiesysteem vraagt om ruimte en is noodzakelijk voor relevante sectoren in Limburg. In de teksten wordt meermaals gesproken over een 'energienet', dit is een te smalle benadering. Er moet gesproken worden over ruimte voor het energiesysteem als geheel, en de samenhang binnen de regio als geheel. Daarnaast missen wij urgentie/stevigheid in de inleidende teksten rondom dit thema vanwege de grote ruimtevraag die er voor 'energie' ligt.

- Energieplanologie zou een bijdrage moeten leveren aan het vinden van ruimte op de juiste plekken om de noodzakelijke energie-infrastructuur optimaal in te kunnen zetten en waar nodig te kunnen realiseren. Nu is vooral zichtbaar wat waar **niet** kan en weinig uitgewerkt hoe we proactief werken aan wat wel kan, en welke ruimte (en keuzen) nodig voor het nieuwe energiesysteem. Dit met referentie aan het 'gat' tussen wat er hernieuwbaar opgewekt wordt in Limburg en wat de rijksdoelen voor Limburg zijn. Ook hierin wordt aangegeven wat **niet** de ambitie is (zelfvoorzienend zijn) en met name waar het **niet** kan (uitsluitingsgebieden) en minder of niet wat dan wél gewenst is (aan opwek) en hoe dit gerealiseerd gaat worden.
- Graag zien we ook beleid opgenomen over de bredere toepassing van batterijen (naast het beoordelingskader voor de situering van systeembatterijen).
- Ook warmteopslag maakt een grote ontwikkeling door, net als de aanleg van warmtenetten. Het zou ondersteunend werken om vanuit de provincie te lezen of en hoe zij stimuleren / sturen op het ontwikkelen van warmtenetten op de locaties die daarvoor het meest kansrijk (lijken te) zijn - stedelijk gebied met aanwezigheid van bronnen/ nieuwbouwlocaties.
- Ten aanzien van groen gas is verduidelijking nodig: welke overheid is in welke situatie bevoegd gezag? Hoe kijkt u naar de samenhang met de eiwittransitie, en de transitie van het landelijk gebied? Welke visie heeft u t.a.v. coöperatieve vormen? Wat is uw inzet t.a.v. grootverbruikers in relatie tot rijksbeleid? Enz. Kortom vele vragen die nog onbeantwoord zijn, en vragen om uitwerking in overleg met gemeenten en stakeholders.
- Laadinfra wordt nog steeds eenzijdig beschouwd als een faciliteit ten behoeve van mobiliteit en niet als een kans om in het energiesysteem, energiemanagement toe te passen. De vraag is of je in een vergelijkbare samenwerking dit doel überhaupt gaat realiseren? Het op deze wijze benaderen van laadinfra gaat eerder meer netcongestie opleveren, dan dat bijdraagt aan oplossingen. De hoeveelheid energie die nodig is voor mobiliteit wordt daarmee zwaar onderschat.
- Daarop aanvullend komt de bijdrage aan het tegengaan van netcongestie nu vanuit verzwarende van energie-infrastructuur en afweging van locaties. Deze huidige focus op transport legt onevenredig veel nadruk op netuitbreiding, met grote ruimtelijke impact op landschap en leefomgeving. Het integreren van energiegebruik tussen sectoren en breder de koppeling van opwek aan afname zou juist naar voren moeten komen als onderdeel van een decentraal systeem. Wij adviseren daarom om het volledige energiesysteem volwaardig te beschrijven.
- Het is onduidelijk wat wordt bedoeld met: 'maximaal twee energiedragers per gebied?' Welk 'gebied' wordt bedoeld? Is het wenselijk en/of juridisch haalbaar om een maximum aantal op te leggen? Misschien is een gebied juist heel geschikt voor meerdere energiedragers? Wij verzoeken u dit te verduidelijken en nader te onderbouwen.

H10 - Wonen

- Limburg wordt gezien als één. Enerzijds is dat goed. Anderzijds valt niet te ontkennen dat Noord- Midden- en Zuid-Limburg qua identiteit en woonmilieu van elkaar verschillen. Daar waar Noord- en Midden-Limburg een groeipotentie heeft in huishoudens, speelt in Zuid-Limburg vooral een herstructureringsopgave. Dit vraagt om een gedifferentieerde aanpak die aansluit bij de behoefte. Onduidelijk is van welke behoefte c.q. welke onderzoeken de provincie uitgaat (lokaal, regionaal of provinciaal?) en of daarin de behoefte vanuit de regio's Eindhoven en Arnhem/Nijmegen wordt meegenomen? Wij verzoeken de provincie hier een uitspraak over te doen.
- Er wordt veel nadruk gelegd op de Woondeal (tot en met 2030) en daarna Limburg Centraal (na 2030). We begrijpen de keuze om vooral in te zetten om op sterke compacte steden, maar heb ook oog voor wat nodig is voor de leefbaarheid in de overige kernen. Welke lange termijnvisie geldt voor de overige gemeenten? Waarom wordt hiervoor niet gebruik gemaakt van het ontwikkelperspectief uit de Ontwerpende Onderzoeken? Neem ook een verwijzing op naar het, binnenkort op te starten, regionaal verdichtingsonderzoek in Noord-Limburg.
- Er wordt gesproken over evenwichtige verdeling van woningen, maar de term fairshare is niet opgenomen. Neem een verwijzing op naar de, in voorbereiding zijnde, Wet Versterking Regie Volkshuisvesting (WVRV) waarin 'fairshare' wel een plek krijgt. Een evenwichtige verdeling krijg je alleen door ook rekening te houden met de bestaande woningvoorraad en de leefbaarheid.
- Volgens de ontwerpp-POVI'25 worden tijdelijke locaties voor short-stay ook beschouwd als 'wonen'. Dit conflicteert met lokaal/regionaal beleid van gemeenten in Noord-Limburg. Wij zien de huisvesting van arbeidsmigranten die hier tijdelijk verblijven (short-stay) als een vorm van 'logies' en niet als 'regulier wonen'. Bovendien gaat het niet om tijdelijke huisvesting, maar om permanente locatie voor mensen die hier tijdelijk verblijven. Huisvesting van deze groep mensen is wezenlijk anders: een groot deel van de mensen heeft nog niet de beslissing genomen om zich hier langdurig te vestigen. Door de opgave om te komen tot 'waardige huisvesting' voor short-stay (wat uiteindelijk ons gezamenlijk doel is) op één hoop te schuiven met regulier wonen maakt dat deze opgave onuitvoerbaar wordt. Zowel de doelgroep, de tijdelijkheid van verblijf alsook de sociale verbondenheid aan de woonomgeving is niet overeenkomstig met een reguliere woonomgeving. Nu worden wijken die het sociaal-maatschappelijk al zwaar hebben nog eens extra belast met dit type van short-stay-verblijvers. Ook drijft het woningprijzen op voor starters op de woningmarkt. Wij verzoeken met klem om bij deze vorm van huisvesting te spreken over 'logies' i.p.v. 'wonen'. We verwachten dan ook van de provincie Limburg, als belangrijke partner, mee te denken om te komen tot een constructieve oplossing voor heel Noord-Limburg en gebieden die hier mee kampen.

- Welke rol neemt de provincie in uitdagingen op het gebied van wonen en belemmeringen die daarbij spelen? Denk aan stikstof, spuitzones, beschikbaarheid energie, drinkwater enz.? Juist hier kan de provincie een bovenlokale rol pakken in het adresseren van de opgaven en regie nemen in het formuleren van gedeelde oplossingen.
- Bij het thema wonen wordt het 'circulair bouwen' (ondanks de verwijzing in § 12.2 – Circulaire economie) niet nader uitgewerkt. In het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) wordt juist de bouw- en sloopsector aangemerkt als 'high potential'. De doelen uit NPCE (gescheiden materiaalstromen bij sloop, het stimuleren van biobased en secundair materiaalgebruik, en circulaire woningbouw in brede zin) zien we niet terug in de ontwerp-POVI'25. Dit is een gemiste kans, zeker gezien de grote bouwopgave waar Limburg voor staat én het feit dat veel bouw- en sloopbedrijven in de regio al initiatieven nemen op dit vlak.

H11 - Land- en tuinbouw

- Wij constateren dat provinciaal belang als volgt is geformuleerd: 'een gunstig ondernemersklimaat voor de agrofoodsector en een betekenisvolle transitie in de agrofoodsector (overgang naar een meer duurzame circulaire, vraaggerichte productie, die in balans is met en bijdraagt aan een goede duurzame leefomgeving'. Er is dus geen provinciaal belang bij de niet-agrofoodsector (bloembollensector, paardenhouderij, schapenhouderij, graszodenteelt, boomteelt), etc.? Wanneer is de balans bereikt van een duurzame leefomgeving? Is het provinciaal belang ook niet dat de natuur herstelt, de biodiversiteit gaat toenemen (in ieder geval niet verder afneemt), de waterkwaliteit verbeterd, etc. Met andere woorden: leunt het provinciaal belang niet te eenzijdig op de agrofoodsector waardoor de afweging t.o.v. andere thema's onvoldoende wordt gemaakt?
- De ontwerptekst m.b.t. land- en tuinbouw is erg algemeen geformuleerd 'hoog over'). Bij individuele cases die vaak juridisch geregeld worden met een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (Bopa) is juist heel concreet aangegeven wat het provinciaal belang is, en is advies en instemming van Gedeputeerde Staten vereist (besluit 13 december 2023). Bij bijv. toevoeging van vestigingsmogelijkheden voor voorzieningen voor vrijetijdseconomie (hoe kleinschalig ook, bijv. een B&B) moet de provincie instemming verlenen, en wordt moeilijk gedaan c.q. buitenproportionele eisen gesteld. Wij constateren dat het provinciaal belang bij initiatieven onvoldoende is geduïd. Focus moet liggen op het bieden van kaders waardoor gemeenten zelfstandig initiatieven kunnen beoordelen. De voorgestelde handelwijze is niet werkbaar en leidt tot veel bureaucratie.
- Hoe gaat de provincie om met natuurvergunningen van plannen die niet gerealiseerd worden?
- "Agrofoodsector" verwijst in de tekst enkel naar hoogproductieve vormen van land- en tuinbouw. Dit impliceert dat er geen ruimte is voor extensieve(re) vormen van land- en tuinbouw (korte keten, regionale voedselsystemen, nichemarkten, enz.), en het inmiddels brede palet aan vormen van verbrede landbouw zoals zorgboerderijen, agrarische kinderdagverblijven, kamperen bij de boer enz.

Juiste in deze 'andere vormen' zit de verbindende schakel tussen stad- en platteland. Gemeenten hebben in de afgelopen decennia bewezen hier "gebiedsgericht" de juiste balans in te kunnen vinden. Het verzoek is om ook ruimte te bieden aan extensieve vormen van land- en tuinbouw en hier meer duidelijkheid over te geven.

- De glastuinbouw is niet alleen een belangrijke economische drager van de regio, maar maakt ook deel uit van de regionale identiteit. Voor de toekomstbestendigheid van de sector is het van groot belang om tot een oplossing te komen voor het energievraagstuk. Tegelijkertijd zien we vanuit de sector behoefte aan ruimte om te intensiveren om elders te kunnen extensiveren, om de natuurdoelen te halen. Deze ruimtevraag is (nog) niet concreet gemaakt, maar wordt wel als kansrijk gezien op voorwaarde dat dit plaatsvindt op toekomstbestendige locaties. En dat de ontwikkeling bijdraagt aan natuurdoelen en circulaire economie.
- De term 'Emissieloos telen' vraagt om graag een juiste en complete definitie. Toekomst bestendig betekent dus ook: niet afwentelen op bodem en oppervlaktewater(systemen). Een aantal locaties kent serieuze beperkingen op het vlak van (proces)water. Waar afvalwater op eigen terrein niet voldoende gezuiverd kan worden, moet het op de riolering worden geloosd; die is hier vaak niet op bedacht/toegerust is. Voorstel is om hier wel een duidelijk (water) standpunt in te nemen: alleen toestaan als dit nagenoeg emissieloos en/of waterneutraal plaats gaat vinden. Relevante technieken zijn beschikbaar, en deze zijn ook met de sector afgesproken.
- Hoewel in de glastuinbouwgebieden 1 en 2 alleen onder voorwaarden uitbreiding is toegestaan, houden we hiermee solitaire glastuinbouwbedrijven voor de lange termijn in stand (en bieden uitbreidingsmogelijkheden) terwijl we lokaal meer willen sturen op clustering. Het uitgangspunt "intensiveren om te extensiveren" dat door de bouwsteen TTL wordt gepredikt, gaat hiermee mank. Verder is de vraag wat een toekomstbestendige locatie voor een glastuinbouwbedrijf is?
- In het verwevingsgebied stimuleren we dat vrijkomende agrarische bebouwing zoveel mogelijk wordt hergebruikt door emissiearme land- en tuinbouw. In deze gebieden kan overigens in vrijkomende agrarische bebouwing, mits onderbouwd en thematisch wenselijk, mogelijk meer ruimte geboden worden voor passende niet-agrarische herbestemmingen. Wat zijn volgens de provincie passende "niet-agrarische herbestemmingen"? Waaraan wordt hierbij gedacht? Hoe verhoudt zich dit tot de brief van de provincie d.d. 9 juli 2024 Mogelijkheden herbestemming na beëindiging veehouderij DOC-00672890? ("Samengevat komt het vigerende Limburgse omgevingsbeleid er op neer dat bij functiewijziging van landbouwgrond en bouwkeizers vooral nieuwe vormen van landbouw of natuur kansrijk zijn en nieuwe rode functies als wonen, bedrijven en vrijetijdseconomie nagenoeg uitgesloten zijn").
- "Bij nieuwe ruimtelijke plannen en ontwikkelingen verwachten wij dat agrariërs een bedrijfsontwikkelingsplan (BOP) opstellen". Geldt hier een format voor? Wat zijn de criteria, bijv. m.b.t. 'volwaardigheid'? De gemeente heeft geen inzicht in de financiën van een

bedrijf? Is het reëel om voor elke ontwikkeling een bedrijfsontwikkelingsplan op te laten stellen? Voorstel om de eis van een BOP te schrappen of te nuanceren en samen met de gemeenten uit te werken.

- In de afgelopen jaren heeft de provincie Limburg op de thema's natuur en stikstof bewust geen actieve procesrol gehanteerd. Op welke wijze gaat provincie dit stimuleren en faciliteren?
- In de ontwerp-POVI'25 wordt nergens gerept over innovatieve vormen van landbouw zoals vertical farming. Ziet de provincie kansen voor deze vorm van landbouw en zo ja in welke gebieden? Door het uitblijven van heldere provinciale beleidsuitgangspunten over vertical farming worden gemeenten inmiddels geconfronteerd met diverse verschijningsvormen in het landelijk gebied in het verlengde van glastuinbouwbedrijven. Wij verzoeken de provincie om hier heldere beleidskaders voor te formuleren.
- Waarom is uitbreiding van glastuinbouw in verwevingsgebied toegestaan? Dit zou je toch een ongewenste ontwikkeling vinden omdat de mens centraal staat. Graag een toelichting waarom dit hier mogelijk is.
- Nieuwvestiging van een agrarisch bouwvlak in het verwevingsgebied is uitgesloten. Dus nieuwvestiging van een vorm van stadslandbouw in het verwevingsgebied is niet mogelijk? Het verzoek is om hier meer duidelijkheid over te geven.
- Wat is de aanpak m.b.t. voormalige agrarische bedrijfswoningen? Door de herbestemmingsmogelijkheden naar wonen (in primair agrarische gebied) in te perken worden deze praktisch onverkoopbaar, en dreigen illegale situaties te ontstaan. Wanneer er geen nieuwe passende herbestemming gevonden wordt, is alleen sloop een optie. Heeft de provincie Limburg hiervoor een sloopfonds, waaruit sloop gefinancierd kan worden?
- U stelt: "Om die reden staan we in VAB's in beginsel geen nieuwe niet-agrarische functies toe en in het geval van bedrijfsbeëindiging worden bedrijfswoningen niet omgezet naar burgerwoning". U stelt dat er "onderzocht wordt deze woningen onder de plattelandswoningen of voormalige bedrijfswoningen kunnen vallen". Dit is echter strijdig met de 'Wet op de plattelandswoningen'. Bij een gestopt agrarisch bedrijf kan woning nooit een plattelandswoning worden op basis van uitspraken van de Raad van State.
- 'Wat betreft solitaire grootschalige verwaarding van mest en agrarische reststromen kiezen we voor vestiging op of direct nabij een Bedrijventerreinen waar bedrijven met veel milieu-/gebruiksruimte (de vroegere hogere milieucategorieën, HMC) zijn toegestaan'. Op deze locaties worden mest en andere reststromen van derden verwaardigd en ligt de focus op grootschaligheid. Vanaf welke omvang is sprake van grootschaligheid? En is er überhaupt ruimte op bedrijventerreinen om dergelijke activiteiten te huisvesten?

H12 – Economie en werklocaties

- We hadden verwacht iets te lezen over het 'grotere economische ecosysteem' waar we als Limburg onderdeel van uitmaken. Wat is de betekenis van de grote 'economische motoren' buiten onze regio, op onze toekomst? Uiteraard gaat het dan over Brainport

Eindhoven, maar net zo over het nabije industriecluster in Duitsland. En bijvoorbeeld de “blue banana” waar we onderdeel van zijn. Wat is ons perspectief t.a.v. deze grotere ontwikkelingen? En wat is daarvan de ruimtelijke impact? De enorme ontwikkeling van Brainport, maar ook de woningbouwontwikkeling rond de IC-stations in Limburg leidt ertoe dat veel bedrijvigheid onze kant, c.q. naar buiten de steden/IC-locaties wordt gedrukt. Hoe groot is die opgave? Wat willen we opvangen, en wat niet?

- Hoewel in de ontwerp-POVI'25 wordt onderkend dat de transitie naar een circulaire economie vraagt om een bovenregionale en grensoverschrijdende aanpak, ontbreekt in de uitwerking een integrale visie en rolopvatting van de provincie binnen dit speelveld. In de regio's zijn diverse waardevolle initiatieven ontstaan vanuit gemeenten, ondernemers en kennisinstellingen, zoals de samenwerking binnen de Afval Samenwerking Limburg (ASL), de Intergemeentelijke Samenwerking met Universiteit Maastricht en de ontwikkeling van, en verkenning naar circulaire ambachtscentra en -hubs. Deze initiatieven dragen direct bij aan de circulaire economie, maar worden in de ontwerp-POVI'25 nauwelijks genoemd of ondersteund.
- De huidige focus van de provincie op grootschalige innovatiecampussen zoals Chemelot, de Brightlands Campussen en de mogelijke komst van de Einstein Telescoop is begrijpelijk, maar is geen alternatief voor een breed gedragen en samenhangende aanpak op regionaal niveau. Hiermee dreigt de provincie haar verbindende en faciliterende rol richting decentrale overheden, maatschappelijke initiatieven en het MKB onvoldoende in te vullen.

Wij adviseren dan ook om in de definitieve POVI sterker in te zetten op:

- het expliciet erkennen en ondersteunen van bestaande regionale circulaire initiatieven;
 - een faciliterende rol van de provincie in het versterken van samenwerkingen tussen gemeenten, onderwijsinstellingen en ondernemers;
 - het ontwikkelen van een integrale, provinciebrede visie op de circulaire economie, waarin zowel top-down als bottom-up initiatieven samenkomen.
- In paragraaf 12.4.4.3.4 wordt ingegaan op energiegebruik in relatie tot bedrijventerreinen. In bredere zin geldt echter dat de verschillende duurzaamheidsopgaven – zoals de energietransitie, de circulaire transitie en klimaatadaptatie – nu grotendeels als afzonderlijke thema's worden behandeld in de ontwerp-POVI'25. Dit terwijl juist een integrale benadering essentieel is om doelconflicten te voorkomen en synergie te benutten. Wij adviseren om in het definitieve document meer aandacht te besteden aan:
 - het integreren van duurzaamheidsopgaven op beleids- en uitvoeringsniveau;
 - het ontwikkelen van integrale gebiedsgerichte aanpakken, met name op bedrijventerreinen, waar energie, circulariteit en klimaatopgaven elkaar raken en versterken;
 - het expliciet benoemen van mogelijke spanningen én oplossingsrichtingen bij gecombineerde transities.

- Focus ligt (te) sterk op Chemelot, Brightlands en Einstein telescoop; hoe vindt de connectie / kennisvalorisatie naar de regio plaats? De aanwezigheid en kwaliteit van het MKB, met name de maakindustrie wordt niet genoemd. De maakindustrie is bovendien van belang voor het functioneren van de Brightlands zelf.
- Teleurstellend is de traditionele blik naar 'binnen' toe. De sterk voelbare invloed van de naastgelegen Metropoolregio Eindhoven wordt nergens genoemd! Wel wordt de Euregio aangehaald, echter alleen als dit uitkomt, bijvoorbeeld in relatie tot de Einstein Telescoop. Wij verzoeken om dit breder te bekijken en de blik veel meer naar buiten te richten.
- De lijst met bedrijventerreinen van provinciaal belang is zeer omvangrijk. Onduidelijk is, hoe en in welke mate de belangen van provincie en individuele gemeenten zijn geborgd, bijvoorbeeld op aspecten zoals regionale meerwaarde, governance, en de eerdere POL-uitwerking bedrijventerreinen. Wij verzoeken u om dit nader te duiden.
- Onduidelijk is hoe er wordt omgegaan met de beoogde regionale taakstellingen, meer specifiek over de exacte locatie, strijdigheid van functies, fysieke mogelijkheden en fysieke belemmeringen, aard van bedrijvigheid, arbeidsmarkt, natte kavels, uitbreidingsbehoefte, circulaire ambities te faciliteren. Wij verzoeken u dit nader te duiden.
- Economie en werklocaties worden eenzijdig ruimtelijk geformuleerd (wat voor type economie willen we zijn?). De integrale afstemming mist, bijvoorbeeld de relatie met werkgelegenheid/internationale werknemers, mogelijkheden van vrijkomende agrarische bebouwing, glastuinbouw, vrijetijdseconomie, energie en netcongestie, en de relatie met omringende regio's zoals Brainport Eindhoven (druk op de regio, wederkerigheid, complementariteit, overlooptgebied e.d.)
- Het niet toestaan van huisvesting van arbeidsmigranten op bedrijventerreinen c.q. werklocaties en/of in het buitengebied werkt belemmerend om voldoende arbeidskracht te werven en op een kwalitatief goede manier te kunnen huisvesten. Dit terwijl arbeidsmigranten onmisbaar zijn voor draaiend houden van de Limburgse economie. Zoals gesteld bij het hoofdstuk Wonen is huisvesting van deze groep mensen wezenlijk anders dan regulier wonen: een groot deel van de mensen heeft nog niet de beslissing genomen om zich hier langdurig te vestigen.

H13 - Vrijetijdseconomie

- Wij willen benadrukken dat er onderscheid is in de opgaven van VTE tussen Noord/Midden- ten opzichte van Zuid-Limburg, en dit onderscheid mag in de ontwerp- POVI'25 benoemd worden. Maak gebruik van de Ontwerpend Onderzoeken om dit onderscheid te beschrijven.

- De teksten VTE hebben meer weg van een gedetailleerd toetsings- en spelregelkader voor ruimtelijke initiatieven dan van een strategische ruimtelijke toekomstvisie. Wij verzoeken u dit hoofdstuk in lijn te brengen met de andere hoofdstukken en deze naar visieniveau te tillen.
- Vrijtijdseconomie is meer dan alleen een marktanalyse. Onze gezamenlijke ambitie is Limburg een goede toeristisch-recreatieve structuur heeft met vitale bedrijven en kwalitatief goede routestructuren. Dit vraagt om een integrale afweging bij initiatieven naar de draagkracht van een gebied, verdeling van de schaarse ruimte en de relatie met gebiedskwaliteiten. Wij verzoeken u daarvoor gebruik te maken van de analyse en het ontwikkelperspectief uit ZON2050 De Peel, de Ontwerpende Onderzoeken en het Panorama Maasvallei.
- Niet alleen aantrekkelijke steden zijn van belang voor vrijtijdseconomie, ook een aantrekkelijk landschap (natuur, cultuurhistorie, etc.). En juist de kwaliteit van natuur (en deels) landschap is een rol en bevoegdheid van de provincie: leg op z'n minst die relatie en formuleer uw ambitie!
- De gemeente is volgens de Omgevingswet het bevoegd gezag voor VTE-initiatieven. Voor het beoordelen van die initiatieven legt de gemeente in haar Omgevingsvisie haar visie op de bestaande en gewenste toeristisch-recreatieve structuur vast. Is het de rol of verantwoordelijkheid van de provincie om bedrijfsontwikkelpannen, marktonderbouwingen e.d. te vragen? De provincie moet niet op de stoel van de gemeente gaan zitten. Wij verzoeken u het provinciaal belang nadrukkelijker uit te werken, en focus te leggen op monitoring van de ontwikkelingen.
- Volgens de ontwerp-POVI'25 zijn er in primair landbouwgebied helemaal géén nieuwe toeristische initiatieven mogelijk. Daarmee wordt de transitie van het landelijk gebied (o.a. a.g.v. de diverse stoppersregelingen) op slot gezet. Maatwerk moet altijd mogelijk blijven, waarbij we als gemeente kritisch kijken naar het initiatief (aard en locatie) en de relatie met de primaire landbouw.

H14 – Mobiliteit

- Het betreft vooral een opsomming van bestaande/lopende activiteiten die al lang bij de provincie Limburg op de agenda staan, waardoor er weinig ambitie en visie uitgaat van de ontwerp-POVI'25. Ook bij dit thema is geen gebruik gemaakt van de analyse en ontwikkelperspectieven uit de Ontwerpende Onderzoeken. Wij verzoeken u deze alsnog mee te nemen.
- De ambitie beperkt zich tot 'het in stand houden van' door middel van uitvoering van beheer, onderhoud en ROVL werkzaamheden. Hierin mist de 'gezamenlijke opgave' en ambitie voor bijvoorbeeld fietsinfra/netwerk en de toekomstgerichte ambitie om fiets, veiligheid en gezondheid te stimuleren.

- We ondersteunen de constatering dat een goede bereikbaarheid van voorzieningen niet alleen leunt op autobereikbaarheid, maar dat daarvoor een transitie naar een publiek mobiliteitssysteem noodzakelijk is. Daarbij moet ook aandacht zijn voor die kernen/gebieden die (nu) niet goed zijn aangesloten op het OV.
- De elektrificatie, maar ook de verdere verdubbeling van de Maaslijn, is topprioriteit opdat een intercityverbinding tussen Maastricht en Arnhem/Nijmegen mogelijk wordt. Dit is een voorwaarde om de groeipotentie van de regionale kernen te kunnen benutten en stations toe te voegen.
- We lezen niets terug over de slechte bereikbaarheid van de Brainportregio met Limburg, en dan met name met de campussen. We lezen niets terug over een visie met mogelijke oplossingen, zoals bijvoorbeeld de 'bus rapid transit'. Hoe kijkt de provincie daar tegenaan?
- Hetzelfde geldt voor Limburg-Centraal en de ruimte die het spoor biedt voor de verstedelijkingsopgave. In Venlo speelt het emplacement een cruciale rol. Het is zaak het goederenvervoer op het emplacement te optimaliseren dan wel deels te verplaatsen naar buiten (de binnen)stad.
- Bij het verbeteren van de spoorinfra met het buitenland is het borgen van een goede leefbaarheid langs het spoor en de emplacementen in de (binnen)steden (geluid, trillingen en externe veiligheid) randvoorwaardelijk. Ook de realisatie van een volwaardige Delta Rhine Corridor (DRC) kan hieraan een belangrijke bijdrage leveren. Verder is verdubbeling van de diverse enkelsporen op/nabij de grensovergangen een harde voorwaarde voor het realiseren van de internationale treinen.
- We onderschrijven de noodzaak om de gehele Maasroute geschikt te maken voor klasse Vb. Naast de fysieke maatregelen hoort daar ook een 24/7-bediening bij zodat de logistiek kan meebewegen in de 24-uurs-economie van de Rotterdamse en Antwerpse havens.

H15 – Cultuur en erfgoed

- Wij onderschrijven cultuurhistorie als kernkwaliteit van het landschap. De historische gelaagdheid met zijn erfgoedensemble zijn belangrijk voor onze (Limburgse) identiteit. Wij vragen u om een stevigere relatie te leggen tussen cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit; deze twee zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. (de redeneerlijn van herkomstwaarde naar toekomstwaarde). Spreek hiervoor een duidelijkere ambitie voor uit en stem deze af met de opgaven (doelen) van het primaire landbouwgebied, de groenblauwe landbouwzone en de Maasvallei.
- Als het gaat om de instandhouding van monumenten ligt wat ons betreft de focus te zeer op de restauratie van monumenten, in plaats van onderhoud en het in standhouden van bestaande monumenten als zodanig. Onderhoud en instandhouding is immers een stap vóór restauratie. Tijdig herbestemmen kan daar een bijdrage aan leveren.

- Wij pleiten ervoor om in § 15.1.6 (Hergebruik monumenten) naast Vrijkomende Agrarische Bebouwing ook aandacht te schenken aan de herbestemming van (vaak monumentale) kerken die aan de eredienst worden onttrokken.
- Bij onderhoud, restauratie en verduurzaming van monumenten diende ERM-kwaliteitsstandaard niet alleen bij rijksmonumenten toegepast te worden, maar bij alle monumenten (ook gemeentelijke en provinciale monumenten).
- De rol van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (de KNA) is de belangrijkste leidraad voor de Nederlandse archeologie hoe men om dient te gaan met archeologische waarden. Deze staat niet vermeld in de ontwerp-POVI'25.

H16 – Verantwoording

- In § 16.2 (Bouwstenen voor de ontwerp-POVI'25) ontbreekt het Panorama Maasvallei (2024) dat in opdracht van de provincie én in samenspraak met ketenpartners is opgesteld. Het Panorama Maasvallei geeft inzicht in de kwaliteiten van de Maasvallei en formuleert integrale inrichtingsprincipes over hoe we de Maasvallei (als onderdeel van het totale riviersysteem) kunnen voorbereiden op de klimaatverandering, wat de wisselwerking is tussen keuzes op systeemniveau in relatie tot regionale/lokale ontwikkelingen, en wat dit betekent voor de ruimtelijke inrichting, de gebruiksfuncties, de veerkracht van de rivier en de leefbaarheid voor bewoners. Wij hadden verwacht de resultaten van dit onderzoek minimaal terug te zien in H6 (Water), maar ook in de andere thematische hoofdstukken.
- Ten aanzien van de participatie (§ 16.3) constateert u dat “alle stakeholders op het juiste moment zijn meegenomen”. U stelt daarbij dat er bij de totstandkoming van de POVI'21 al een uitgebreid participatieproces heeft plaatsgevonden en dat het nu alleen om een actualisatie van de POVI'21 gaat. Sinds de vaststelling van de POVI'21 is de wereld echter in hoog tempo veranderd. Technologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen volgen elkaar snel op en brengen nieuwe opgaven en uitdagingen met zich mee die ook een claim op de ruimte leggen en om een zorgvuldige en integrale afweging vragen. Door de tijdsdruk op het proces moeten we helaas constateren dat we als gemeenten wel zijn meegenomen, maar niet op het juiste moment. Zo hebben we in het voortraject gereageerd op 70%-versies van de meeste hoofdstukken, maar is tijdens de zienswijzeperiode niet duidelijk wat met deze opmerkingen is gedaan. Of hoe onze input is afgewogen ten opzichte van de opmerkingen vanuit andere stakeholders. Daar komt bij dat zelfs tijdens de zienswijzeperiode nog bijeenkomsten plaatsvinden om zaken aan te scherpen c.q. nader vorm te geven (bijvoorbeeld de begrenzing van verwevingsgebieden). Dit versterkt het beeld dat niet zorgvuldigheid, maar doorloopsnelheid bepalend is voor dit proces.

Reactie 70%-versie teksten

Voorafgaand aan de zienswijze-periode heeft u 70%-versies van teksten met ons gedeeld. Wij hebben als regio onze opmerkingen en vragen op ambtelijk niveau met u gedeeld en de hoofdzaken daaruit besproken in het bestuurlijk gesprek medio april en het BOFLL medio mei. We zien dat in een beperkt aantal hoofdstukken en thema's teksten daadwerkelijk zijn aangepast. Met door de regio's Noord -en Midden aangeleverde reacties op de 70%-teksten van de POVI'25 is niks tot weinig gedaan. Wij verwachten daarom nog een integrale terugkoppeling wat er is gedaan met de opmerkingen en vragen zoals in het regionale document opgenomen. Dit document is eerder al gedeeld met de ambtelijke organisatie van de provincie Limburg.

Opmerkingen specifiek voor de gemeente Venray

Aanvullend op de 'regionale bouwsteen zienswijze', willen wij graag een aantal specifieke Venrayse opmerkingen maken. Dit betreft de onderwerpen: algemeen, stedelijke kern, wonen, landbouw, defensie, mobiliteit en energie.

Algemeen

- De ontwerp-povi'25 is niet afgestemd met de gemeentelijke omgevingsvisie en/of de ruimtelijke keuzen die de gemeente Venray heeft gemaakt. Hierover heeft geen overleg over plaats gevonden, waarmee geen recht wordt gedaan aan het zorgvuldigheidsbeginsel.
- De gemeente Venray heeft met het vaststellen van haar scenario's People, Planet en Profit een verdere verdieping gemaakt op de ambitie "gezond Venray heeft de toekomst" uit de gemeentelijke omgevingsvisie. Deze scenario's heeft het college gekoppeld aan de deelgebieden uit het Ruimtelijk Kwaliteitskader van Venray. Bij beide documenten ontstaan er conflicten met kaartbegrenzings zoals opgenomen in de ontwerp-POVI'25. Wij vragen u vastgesteld gemeentelijk beleid te gebruiken bij het opstellen van uw definitieve kaartmateriaal.
- Ook de begrenzings op andere kaarten uit de ontwerp-POVI'25 komen niet overeen met de informatie van de gemeente Venray. Voorbeeld: de grens van het beekdal van de Loobeek, vastgesteld in het Ruimtelijk Kwaliteitskader van Venray, komt niet overeen met de begrenzing van het beekdal zoals opgenomen in de ontwerp-POVI'25.

Venray, zevende stedelijke kern in Limburg

- Venray is in 2014 door de provincie Limburg aangewezen als de zevende stedelijke kern in Limburg. Met de opwaardering van de Maaslijn ligt Venray op een strategische plek op de verbinding Nijmegen – Venray - Venlo - Roermond – Sittard - Maastricht. Deze positie heeft betekenis voor de verstedelijking in de periode 2030 -2050. Enerzijds vanwege de beschikbare ruimte, de opwaardering

en beschikbare capaciteit van de Maaslijn, maar ook vanwege de verstedelijkingsdruk vanuit de regio Arnhem-Nijmegen (en in mindere, maar ook belangrijke mate Brainport Eindhoven). Wij verzoeken u de potentie van Venray, in relatie tot de Maaslijn nadrukkelijk te benoemen, e.e.a. conform het door ons samen opgestelde Ontwerpend Onderzoek Noord-Limburg. Een aanhaking met bijvoorbeeld Limburg Centraal - breder dan alleen de IC-stations en de focus op Brainport Eindhoven – zou richting 2050 kunnen helpen. Venray voert hier momenteel ook een verkenning voor uit in het kader van de woningbehoefte.

- Op de langere termijn, na 2030, en mede gelet op het vorige punt, wil Venray graag een hoofdstation zijn op de spoorverbinding tussen Nijmegen en Maastricht.

Wonen

- Er ligt veel nadruk op de Woondeal (tot en met 2030) en daarna Limburg Centraal (na 2030). Venray heeft tot en met 2040 een huishoudensgroei van +3210 huishoudens. In een trendscenario tot 2050 wordt een huishoudensgroei van +3600/3800 huishoudens berekend. In de scenario's is nog geen rekening gehouden met extra behoefte als gevolg van de groei van de landmachtkeuze in Venray of de potentie van het stationsgebied op de noord-zuid-as in Limburg. Wij verzoeken u de potentie van Venray als zevende stedelijke kern in Limburg nadrukkelijker te benoemen. Een eerste voorzet wordt in de ontwerp-POVI'25 deels al gedaan: Oostrum is aangegeven als onderdeel van het stedelijk gebied van Venray. .
- Venray is van oudsher een gemeente die vele aandachtsgroepen huisvest (deels ook voor de regio Noord-Limburg). In de ontwerp-POVI'25 ontbreekt een visie op aandachtsgroepen en regionale spreiding. Juist hier kan de provincie een regisserende en sturende rol spelen.
- De omschrijving van het begrip 'wonen' gaat voorbij aan de logies-functie van arbeidsmigratie. Volgens de ontwerp-POVI'25 worden shortstay-locaties beschouwd worden als 'wonen'. Dit conflicteert met het door de Raad van Venray vastgestelde beleid, vanwege het feit dat internationale werknemers vaak nog niet de keuze hebben gemaakt zich hier langdurig te vestigen. Qua huisvesting is dit van wezenlijk andere aard. Wij verzoeken u om tijdelijke locaties voor arbeidsmigratie niet als wonen te beschouwen en uw beleid daarop aan te passen.
- Woningbouw moet zoveel als mogelijk plaatsvinden binnen stedelijk gebied of landelijke kernen. Wanneer dat letterlijk wordt genomen volgens het kaartmateriaal betekent dit dat in eerste instantie alleen ruimte is binnen de kerngrenzen van de 13 kernen in de gemeente Venray. Met name de landelijke kernen binnen de gemeente Venray kennen weinig tot geen ruimte meer voor verdichting

en inbreiding. Er zal aanspraak gemaakt moeten worden op de randen van de kernen om in de woningbouwbehoefte te voorzien van deze landelijke kernen (nog los van het voorzieningenniveau en de leefbaarheid). Dit staat echter op gespannen voet met de uitspraak in de ontwerp-POVI'25 dat er beperkend gereageerd wordt op claims op het primair landelijk gebied. Aan de andere kant wordt juist geschetst dat met 'straatjes erbij' ruimte geboden wordt aan de landelijke kernen, en bevinden zich (deels) binnen primair agrarisch gebied. Welk belang prevaleert er dan (een straatje erbij versus primair landelijk gebied?). De door u geformuleerde verwevingsgebieden (100m) kunnen hiervoor uitkomst bieden, mits de grenzen worden opgerekt. Ter illustratie: spuitzones moeten minimaal 50 meter breed, waarmee effectief maar een zone van 50 meter overblijft.. Wij verzoeken u het beleid hierop aan te passen.

- De term uitleglocatie wordt niet gedefinieerd en leidt tot onduidelijkheid. Venray kent twee grote uitbreidingslocaties waar momenteel Voorkeursrecht op rust: de Brabander en het Oostrumsveld. Deze twee locaties gaan voor een groot gedeelte voorzien in de woningbouwbehoefte tot en met 2040. In totaal gaat het om ongeveer 1200/1300 woningen. Deze ontwikkelingen bevinden zich buiten de begrenzing van de stedelijke kern Venray en Oostrum, deels in verwevingsgebied, en deels in primair landbouwgebied. Het is van essentieel belang (juridisch; creëren van voorzienbaarheid) voor de woningbouwproductie, dat deze twee gebieden worden opgetekend als stedelijk gebied. De gemeenteraad van Venray heeft inmiddels de twee gebieden aangewezen als stedelijk ontwikkelingsgebied (d.d. 23 juni)! Wij verzoeken de provincie Limburg om beide gebieden te verwerken op het kaartmateriaal.
- In navolging van voorgaande opmerking: vele lopende plannen zijn niet opgenomen in het kaartmateriaal. De grenzen van landelijke kernen in Venray en de twee stedelijke kernen: Venray en Oostrum lopen niet gelijk aan plannen die reeds bestemd zijn of plannen die in procedure of voorbereiding zijn. Eerder is door de provincie Limburg een rapport opgesteld over 'straatje erbij'. Venray heeft hiervoor haar input aangeleverd en vele locaties zijn besproken. Ook deze zien we niet terug op het kaartmateriaal als het gaat om de begrenzing van landelijke en stedelijke kernen. Concreet gaat het om de volgende plannen:
 - Venray: Brabander, Vlakwater II, Kiekweg
 - Oostrum: Oostrumsveld, Oostrum-Oost F1, Oostrum-Oost FII, Geijsterseweg (Zompgraaf)
 - Merselo: Capelleveld, De Haag, Veldstraat
 - Vredepeel: Uitbreiding Vredepeel
 - Wanssum: Postbaan, Burgemeester Ponjeestraat
 - Blitterswijck: Berkenstraat
 - Oirlo: Hoofdstraat, Gertrudisstraat
 - Leunen: Leunen-Zuid, Blankenberg, Leunse Plak (Brienshoekweg)
 - Heide: Droesenweg

- Ysselsteyn: Kievitsakker FII
- Castenray: Horsterweg (Poort van Castenray)

Hierbij is niet uitgesloten dat er nog meer projecten in voorbereiding zijn. Daarnaast worden er ook solitaire woningen (bijvoorbeeld RvR-titels) toegevoegd in linten. Deze zijn niet opgenomen in de lijst hierboven.

- Woningbouwplannen in Venray ondervinden hinder van gewasbeschermingsmiddelen. Er wordt met klem een oproep gedaan om in het kader van spuitzones een uitspraak in de ontwerp-POVI'25 te doen over een eventuele zone. Dit is in het belang van de realisatie van de Woondeal. 900 woningen in diverse projecten in de gemeente Venray en 2900 woningen in geheel Noord-Limburg (incl. Venray) hebben te maken met deze problematiek! Dat is 28% van de opgave uit de Woondeal!

Landbouw en landelijk gebied

- Limburg wordt gezien als één. Enerzijds is dat goed. Anderzijds valt niet te ontkennen dat Noord- Midden- en Zuid-Limburg qua identiteit en landelijk gebied van elkaar verschillen. Met name de gemeenten Venray en Nederweert kennen een bijzondere positie, gezien het groot aantal (potentiële) stoppende agrarische ondernemingen. Dit onderscheid zien wij niet terug in de keuzes van de provincie. Wij verzoeken de provincie dit onderscheid wel te naken en het landelijk gebied niet op slot te zetten qua ontwikkelingsmogelijkheden.
- De visie van de provincie Limburg is dat het landelijk gebied beschikbaar moet blijven voor de land- en tuinbouwsector. De provincie gaat daar zo ver in, dat alle niet-agrarische ontwikkelingen (in welke vorm dan ook) niet wenselijk zijn, dan wel onmogelijk gemaakt worden. Dit geeft naar onze mening te weinig nuance en maatwerk, en hindert de transitie van het landelijk gebied. Wij verzoeken de provincie om haar beleid meer in te zetten op: 'de juiste functie op de juiste plek', en niet slechts op het 'uitsluiten van bepaalde functies'. Onvoldoende maatwerkmogelijkheden zal in Venray leiden tot onwenselijke ontwikkelingen.
- De provincie vraagt voor iedere (nieuwe) ontwikkeling in het landelijk gebied om een bedrijfsontwikkelingsplan (BOP). Wij begrijpen de wens om te kunnen toetsen op o.a. toekomstbestendigheid en duurzaamheid van plannen, maar daarvoor is een BOP niet altijd nodig of wenselijk. Dit leidt tot onnodig extra werk bij gemeente en provincie Limburg. Focus op het formuleren van duidelijke randvoorwaarden, waarbij in specifieke situaties gevraagd kan worden om een BOP is een betere aanpak.
- De kaarten zijn onlosmakelijk verbonden met de beleidsuitspraken. De in de ontwerp-POVI'25 opgenomen kaarten overlappen, kloppen niet of de begrenzing/onderbouwing valt niet te herleiden door de gemeente. Wij verzoeken de provincie de kwaliteit van kaartmateriaal integraal te verbeteren en van brondocumenten te voorzien, alvorens zij overgaat tot vaststelling. Tevens pleiten wij

voor een paragraaf waarin wordt toegelicht hoe de kaarten zijn gemaakt, welke fouten daarbij (kunnen) optreden, en hoe je daar in de uitvoeringspraktijk mee om gaat.

- Dierenwelzijn en open systemen hebben impact op de volksgezondheid. Deze impact lijkt niet afgewogen in de ontwerp-POVI'25. In het kader van leefbaarheid is het essentieel dat er voldoende bedrijvigheid en het landelijk gebied mogelijk is, en blijft. Dit wordt door de ontwerp-POVI'25 ernstig beperkt.
- M.b.t. het effect van teeltondersteunende voorzieningen waarbij de grond wordt afgedekt is het effect op biodiversiteit niet afgewogen. Een dergelijke afweging kan in situaties relevant zijn. Wij verzoeken u dit aspect toe te voegen.
- Het effect van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op N2000-gebieden is niet afgewogen en is een taak van de provincie.

Defensie

- In de teksten van de ontwerp-POVI'25 wordt op enkele plekken (o.a. in Hoofdstuk 8, Gezonde en veilige leefomgeving) verwezen naar Defensiebelangen of -terreinen. Deze teksten dienen nog te worden geactualiseerd op grond van de eerste besluiten van het Kabinet m.b.t. het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie.

Nu de voormalige vliegbasis de Peel niet langer de voorkeurslocatie is voor de stationering van jachtvliegtuigen, streven wij ernaar dat de planologische beperkingen die nu rond de voormalige vliegbasis liggen, worden opgeheven.

Laagvliegen: laatste zin "het Rijk heeft ...". Defensie hanteert binnen de laagvlieggebieden een licht planologisch regime. Dat wil zeggen dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen binnen dat gebied altijd moeten worden afgestemd met Defensie. Helikopters kunnen bij laagvliegen, vliegen tussen net boven de grond en ca. 45 meter hoogte.

Mobiliteit

- De verzorgingsplaats langs de A73 ter hoogte van Venray is veel te krap, waardoor regelmatig vrachtwagens geparkeerd staan op de toe- en afrit van de A73 om aan het rijtijdenbesluit te kunnen voldoen. Wanneer deze situatie zich voordoet en er geen ruimte meer beschikbaar is, verlaten chauffeurs de A73 om op lokale wegen te rusten. Dit levert problemen op ten aanzien van de leefbaarheid en verkeersveiligheid en vraagt om een structurele oplossing voor Noord-Limburg. Wij verzoeken u dit onderwerp te agenderen en uit te werken.

Energie

- Kaartbeelden (van de zoekgebieden, uitsluitingsgebieden en niet-uitsluitingsgebieden) sluiten niet aan bij gemeentelijke kaders en/of nationale dataset NP RES. Er wordt met klem verzocht om de kaarten kloppend te maken, van brondata te voorzien en gemeenten actief te betrekken bij het vaststellen van zoekgebieden voor wind en zon.
 - De zoekgebieden voor grootschalige zon PV sluiten niet aan bij gemeentelijk beleid. De gemeenteraad van Venray heeft besloten (in KODE) dat in het gebied van 500 meter rond de kernen geen zonnepark mag worden gerealiseerd. Dat zou dan feitelijk betekenen dat er geen zoekgebieden zijn. Dit sluit niet aan bij de RES NML doelstelling en bijdrage van Venray hieraan. Aanvullend hierop: hoe word het ruimtelijk gezien dat in het aangeduide, relatief smalle gebied, van 500 meter een zonnepark van minimaal 5 ha kan worden ontwikkeld en voldoet aan de voorwaarden van de voorkeursvolgorde zon (zoals meervoudig ruimtegebruik en inpassing).
 - Energielandgoed Wells Meer, dat via Venray wordt ontsloten, is foutief aangemerkt als uitsluitingsgebied.
 - Zo te zien heeft u de uitsluitingsgebieden gekopieerd vanuit NP RES en alleen de kaartlaag 150m windturbine gebruikt (dit is een inschatting om dat de bron van het kaartmateriaal niet wordt vermeld). Daarmee sluit u alle turbines in die omgeving uit, ongeacht de hoogte. Dat terwijl de afstandsnormen per hoogte van de windturbine verschillen. Het is heel onhandig aangezien daarmee kleinere windturbines, van 100m, geblokkeerd worden. Graag zien wij de volledige kaarten terug in de definitieve POVI'25..
- Invoeding van waterstof op het toekomstige netwerk van waterstof ontbreekt. Dit terwijl hier in Venray juist kansen voor zijn. We missen een onderdeel over regionale waterstofnetten en de samenhang met de aftakkingen. Ook in combinatie met lokale waterstofopwek en -opslag als eventuele aanjager van het regionale netwerk (zowel in stedelijk als landelijk gebied). We verzoeken dit toe te voegen.
- In Venray is nieuwe bedrijvigheid gepland. Er wordt gesteld dat gemeenten wijkgerichte plannen moeten opstellen voor nieuwe bedrijvigheid of bestaande bedrijventerreinen. Het is onduidelijk wat verwacht wordt en hoe dit een bijdrage levert? Alsmede welk ruimtelijk instrumentarium ingezet wordt om te interveniëren? Graag verduidelijken. Meer in algemene zin dient 'toegang tot energie' als voorwaarde meegenomen te worden bij alle ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen.
- Dient voor de gehele zone van de Venloschol te worden uitgesloten dat infrastructuur/leidingen niet ondergronds kan worden aangelegd? Met de inpassing van woningbouwlocaties zou het bijvoorbeeld wel wenselijk zijn om de hoogspanningsleidingen zoveel mogelijk ondergronds aan te leggen. Ook de warmtetransitie en juist de mogelijkheden bij nieuwbouw spelen hierbij een rol.

Afronding

Inwoners en bedrijven in heel Nederland, ook in Limburg, snakken naar 'één overheid' die duidelijkheid en continuïteit biedt in beleid en uitvoering. Gemeenten in Noord- en Midden-Limburg willen dat graag samen met de provincie Limburg oppakken voor Limburg. Temporiseren van het proces, tijd nemen voor het goede gesprek en afstemmen van beleid is nodig om dit voor elkaar te krijgen.

Met vriendelijke groet,

Het college van burgemeester en wethouders,

de burgemeester,

de secretaris,

M.C. Uitdehaag

E.G.J. Voorn

Bijlage 1: verzamelbestand (detail)zienswijzen ontwerp-POVI'25

Bijlage 2: verzamelbestand reactie op 70%-versie teksten ontwerp-POVI'25. Deze bijlage is ambtelijk al gedeeld met de ambtelijke organisatie van de provincie Limburg (niet meer bijgevoegd).

Datum 4 juni 2025
Ons kenmerk
Pagina 31 van 171

Bijlage 1: EINDVERSIE verzamelbestand zienswijzen Noord- en Midden-Limburg ontwerp-POVI'25

<u>Hoofdstuk 2 Hoofdpogaven en ambities</u>	40
<u>Algemeen</u>	40
<u>§ 2.1 Inleiding hoofdpogaven en ambities</u>	41
<u>§ 2.2 Sterke steden en dorpen en een goed vestigingsklimaat</u>	41
<u>§ 2.3 Balans tussen functies in het landelijk gebied</u>	42
<u>§ 2.4 Toekomstbestendige mobiliteits- en energiesystemen</u>	44
<u>§ 2.5 Een vitale bodem en een robuust watersysteem</u>	45
<u>§ 2.6 Euregionale context</u>	45
<u>§ 2.7 Regionale context en ambities</u>	45
<u>Hoofdstuk 3 Hoe gaan we onze ambities realiseren?</u>	47
<u>§ 3.1 Regie & samenwerking</u>	47
<u>§ 3.2 Provinciaal Belang</u>	48
<u>§ 3.3 Limburgse principes</u>	48
<u>§ 3.4 Algemene Zonering</u>	48
<u>§ 3.5 Instrumenten</u>	50

<u>Hoofdstuk 4 Ruimtelijke kwaliteit + Bijlage 5</u>	51
<u>Algemeen</u>	51
<u>§ 4.1 Provinciaal belang ruimtelijke kwaliteit en landschap</u>	53
<u>§ 4.2 Opgave ruimtelijke kwaliteit en landschap</u>	53
<u>§ 4.3 Ambitie ruimtelijke kwaliteit en landschap</u>	53
<u>§ 4.4 Ruimtelijke kwaliteit/passend ontwikkelen</u>	54
<u>§ 4.5 De Gebiedspaspoorten</u>	55
<u>§ 4.6 Bescherming</u>	56
<u>§ 4.7 Nationale parken en Grensparken</u>	57
<u>Bijlage 5: Deel I Gebiedspaspoorten / Ontwerpbeginnselen</u>	57
<u>Hoofdstuk 5 Natuur</u>	58
<u>Algemeen</u>	58
<u>§ 5.1 Provinciaal belang natuur</u>	59
<u>§ 5.2 Opgave natuur</u>	60
<u>§ 5.3 Wat we doen voor natuur</u>	63
<u>§ 5.4 Natuurnetwerk Limburg</u>	68
<u>§ 5.5 Natura 2000-gebieden</u>	68
<u>§ 5.6 Groenblauwe Landbouwzone – natuur</u>	68

§ 5.7 Extensiveringsgebieden veehouderij met milieubelastende activiteit	70
Hoofdstuk 6 Water	72
Algemeen	72
§ 6.1 Water inleiding	73
§ 6.2 De Maas	73
§ 6.3 Voldoende water	75
§ 6.4 Waterveiligheid, wateroverlast en regionale normering - inleiding	76
§ 6.5 Waterkwaliteit en de Kaderrichtlijn Water	78
§ 6.6 (Grond)water voor drinkwater	81
§ 6.7 Klimaatadaptatie	84
§ 6.8 Water in Landelijk gebied	84
§ 6.9 Water in Bebouwd gebied	85
§ 6.10 Groenblauwe Landbouwzone – water	85
Hoofdstuk 7 Bodem en ondergrond	87
Algemeen	87
§ 7.1 Bodem en ondergrond - Centrale ambitie	88
§ 7.2 Verbeteren bodemkwaliteit voor het gewenste gebruik	88

§ 7.3 Herstellen en benutten van (ecosysteem)diensten van de bodem	89
§ 7.4 Voorkomen, herstellen en beheersen van negatieve effecten van ingrepen in de (diepere) ondergrond	90
§ 7.5 Een duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van bodem en ondergrond (3D-ordening)	90
Hoofdstuk 8 Gezonde en veilige leefomgeving	91
Algemeen	91
§ 8.1 Inleiding gezonde en veilige leefomgeving	94
§ 8.2 Veiligheid	95
§ 8.3 De kwaliteit van lucht, water en bodem	97
§ 8.4 Bijzondere stoffen	98
§ 8.5 Geluid en Stilte	98
§ 8.6 Overige hinderaspecten	99
§ 8.7 Gebiedsgerichte gezondheids- en veiligheidsvraagstukken	100
§ 8.8 Sociaal (i.r.t. Gezondheid, Sport en Leefbaarheid)	100
Hoofdstuk 9 Energie	102
Algemeen	102
§ 9.1 Energie - inleiding	105
§ 9.2 Energiegebruik	106

§ 9.3 Energie infrastructuur	109
§ 9.4 Energie opslag	110
§ 9.5 Energie opwek	111
§ 9.6 Werkingsgebieden energie	114
Hoofdstuk 10 Wonen	116
Algemeen	116
§ 10.1 Opgave Wonen	118
§ 10.2 Provinciaal belang en rol wonen	119
§ 10.3 Ambitie wonen	120
§ 10.4 Ambitie Limburg Centraal	121
§ 10.5 Aanpak Wonen	121
Hoofdstuk 11 Land- en tuinbouw	125
Algemeen	125
§ 11.1 Perspectief voor de land- en tuinbouw	134
§ 11.2 Agrarisch bouwvlak	140
§ 11.3 Agrarisch grondgebruik ('groene ontwikkeling')	144
Hoofdstuk 12 Economie en werklocaties	145

Algemeen	145
§ 12.1 Economie – inleiding	146
§ 12.2 Circulaire Economie	146
§ 12.3 Innovatie	146
§ 12.4 Vestigingsklimaat	146
Bijlage 6: Bedrijventerreinen van provinciaal belang	147
Hoofdstuk 13 Vrijetijdseconomie	148
Algemeen	148
§ 13.1 Vrijetijdseconomie – inleiding	149
§ 13.2 Opgaven vrijetijdseconomie	150
§ 13.3 Ambitie en hoofdlijnen vrijetijdseconomie	151
§ 13.4 Provinciaal belang vrijetijdseconomie	151
§ 13.5 Onderbouwing initiatief vrijetijdseconomie	152
§ 13.6 Beoordeling initiatieven vrijetijdseconomie	154
§ 13.7 Werken aan kwantiteit en kwaliteit vrijetijdseconomie	156
§ 13.8 Wonen in een recreatieverblijf	157
Hoofdstuk 14 Mobiliteit	158

Algemeen	158
§ 14.1 Provinciaal belang mobiliteit	161
§ 14.2 Opgave mobiliteit	161
§ 14.3 Ambitie mobiliteit	162
§ 14.4 Monitoring, data en digitalisering	162
§ 14.5 Verkeersmanagement	162
§ 14.6 Verkeersveiligheid	162
§ 14.7 Openbaar Vervoer	163
§ 14.8 Provinciale Infrastructuur	163
§ 14.9 (Inter)nationale mobiliteitsopgaven	163
§ 14.10 Luchtvaart	164
§ 14.11 Regionale Mobiliteitsopgaven	164
§ 14.12 Werkingsgebieden mobiliteit	164
Hoofdstuk 15 Erfgoed en cultuur	165
Algemeen	165
§ 15.1 Erfgoed	165
§ 15.2 Archeologie	168
§ 15.3 Cultuur	169

<u>Hoofdstuk 16 Verantwoording</u>	170
<u>Algemeen</u>	170
<u>§ 16.1 Verantwoording – inleiding</u>	170
<u>§ 16.2 Bouwstenen voor de POVI</u>	170
<u>§ 16.3 Participatie</u>	170
<u>§ 16.4 Het Milieu Effect Rapport (planMER)</u>	171
<u>§ 16.5 Passende beoordeling</u>	171

Hoofdstuk 2 Hoofdpogaven en ambities

Algemeen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Gennep	Alle kaarten	Met name de niet bij naam genoemd beleidskaart met zo'n 70 kaartlagen is niet gebruiksvriendelijk. Zorg in ieder geval dat in deze kaart een knop is opgenomen waarmee alle lagen in één keer aan/uit kunnen worden gezet.
Roerdalen	Alle kaarten	Het kaartmateriaal is niet leesbaar/hanteerbaar. Versnippering en suggestie van uitwerking tot op perceelsniveau (ook al wordt tekstueel vermeld dat dit niet het geval is), zorgen voor onduidelijkheid. Bovendien overlappen tegenstrijdige kaartbeelden en wordt vermeld dat bepaalde zoneringen nog verder uitgewerkt moeten worden. Kortom; dit is niet te beoordelen.
Horst a/d Maas	Alle tekst en kaarten	De POVI is lastig te lezen en te doorgronden. Complex van opzet en er zijn veel inconsistenties tussen de verschillende hoofdstukken en kaartlagen. Het is niet alleen de samenhang die ontbreekt, er zijn ook veel tegenstrijdigheden. Het is daardoor moeilijk om de POVI op verschillende beleidsterreinen te beoordelen.
Horst a/d Maas	Tekst	We missen ambitie en koers in deze POVI. De relatie tussen de grote opgaven en transitie waar we voor staan, in relatie tot NOVEX en de gebiedsgerichte aanpak/samenwerking. Tussen de regels door het gevoel van afwentelen....
Weert		De term 'verwevingsgebied' is verwarrend ook een term in ruimtelijke plannen, hier ligt een relatie met verbod op nieuwvestiging of omschakeling naar IV, de gebieden zijn veel groter dan nu op de kaart is aangegeven, graag andere term voor gebruiken, bijv. 'overgangsgebied'.
Venlo		De provincie is samen met partners in de regio's opdrachtgever geweest voor de ontwerpende onderzoeken in Noord- en Midden-Limburg, Panorama Maasvallei en NOVEX ontwikkelperspectief de Peel. Wij lezen de uitkomsten/analyses maar ten dele terug in de ontwerp-POVI.
Venlo	Kaart	Grenzen houden geen rekening met gemeentelijk beleid, vastgestelde bestemmingsplannen, BOPA's, bestaande ontwikkelingen of grenzen bebouwde kom (Veilingterrein, 't Ven Oost, Kazerne Kwartier)
Venlo	Kaart	Om discussie te voorkomen is het aanhouden van de begrenzing van het centraal stedelijk gebied, zoals opgenomen in de omgevingsvisie, het meest wenselijk.
Venlo	Kaart	Overlap in gebieden maakt kaarten onleesbaar en

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
peelgemeenten		Parallel aan het proces van de POVI loopt het proces Limburgs Offensief Stikstof (LOS) waarin wordt voorgesorteerd op mogelijke aanpassingen die in de POVI worden vastgelegd. Wij waarderen de voortvarendheid waarmee de provincie dit thema oppakt, echter de manier waarop roept wel vragen en weerstand op. De doorlooptijd van het LOS is zo strak en snel dat het voor ons ondoenlijk is de aanpak goed te kunnen doorgronden en onderling te kunnen afstemmen. Door de korte doorlooptijd ontbreekt de samenhang en wordt hier alleen sectoraal naar de aanpak van stikstof en de agrarische sector gekeken. Doordat beide processen onder stoom en kokend water worden doorlopen is het voor ons lastig om de POVI en de LOS in samenhang te bekijken om zo de implicaties goed te doorgronden. Wij verzoeken u de participatie te verbeteren en de samenwerking met de gemeenten op te zoeken om de integraliteit tussen beide producten te waarborgen.

§ 2.1 Inleiding hoofdpogaven en ambities

§ 2.2 Sterke steden en dorpen en een goed vestigingsklimaat

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Gennep	2.2.7	Gezien het belang van de Stadsregio Arnhem-Nijmegen voor Noord-Limburg is het wenselijk in de eerste alinea van deze paragraaf ook de Stadsregio te vermelden.
Weert	2.2.3	We hebben te maken met een groene en grijze druk, verzoek is om dit toe te voegen omdat dit één van de grootste uitdagingen voor Limburg is. En hierop moet wel of niet op geanticipeerd worden
Weert	2.2.4	conclusie dat het bevorderen van doorstroming de grootste uitdaging is is niet in alle regio's hetzelfde. Ook het aantrekken van jonge gezinnen is voor de groeiopgave een belangrijk aandachtspunt voor de woningvoorraad. Hier zou al een beter link moeten liggen met Limburg Centraal zoals bv ook in 2.2.7 gedaan wordt
Weert	2.2.5	Het is onduidelijk welk economisch profiel de provincie nastreeft. De uitdagingen staan goed beschreven maar waar gaan we nu voor? En welke ruimtelijke consequenties brengt dit met zich mee? Ook mist hier de grensoverschrijdende uitdagingen bijv. Brainport. Heb oog voor de verschillende dynamieken binnen de provincie.
Weert	2.2.6	Het is onduidelijk waar de provincie voor gaat. Groei van compacte steden en het versterken daarvan of gaan we overal bouwen? Dus ook in de dorpen?
Weert	2.2.7	Goed om te lezen dat de provincie voor compacte steden gaat en kiest voor verdichting. Dit benadrukken wij.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Weert	2.2.7	"Op tal van plekken in de vorm van een 'straatje erbij' en in een aantal gevallen in de vorm van uitleglocaties." Omschrijving uitleglocaties is te vaag omschreven en gaat zo tot discussie leiden.
Weert	2.2.8	Benadrukken dat het goed is dat er eindelijk aandacht is voor de grensoverschrijdende uitdagingen. Toevoegen dat daar binnen provinciaal beleid ook regionaal rekening mee gehouden moet worden.
Venlo		De rol van Venlo als centrumstad is wel erg minimaal benoemd. Zeker met de ambities van Limburg Centraal en de schaa sprong is het goed om Venlo te positioneren als dé stad van Noord-Limburg met het hierbij horende voorzieningenniveau. Dit komt nu helemaal niet terug bij de centrale ambitie voor Noord-Limburg
Venlo	2.2.6	Bij een goed vestigingsklimaat hoort niet alleen een passend woningaanbod, maar ook een aantrekkelijk voorzieningenniveau. Wanneer het gaat over het aantrekken van jongeren of kenniswerkers wordt nu te eenzijdig naar het woningaanbod gekeken, maar het gaat om het totaalplaatje waar voorzieningen ook een belangrijk onderdeel van uit maken.
Venlo	Kaart	Niet alle bestaande werklocaties zijn gewenste werklocaties naar de toekomst toe.

§ 2.3 Balans tussen functies in het landelijk gebied

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Gennep	2.3.1	Wij ondersteunen een gedifferentieerde zonering van het landelijke gebied. In de (beleidsmatige) uitwerking van deze zonering zien wij daar weinig van terug. Zo is de kaart "Algemene zonering" in combinatie met de beleidsuitwerking onvoldoende gericht op lokale gebiedskarakteristieken, identiteit c.q. lokale situatie. Wij verzoeken u, in de lijn van het ontwerpend onderzoek, meer differentiatie te bieden.
Gennep	2.3.2	Opgaven voor natuur en landschap: Hier staat beschreven wat we moeten doen voor natuur & biodiversiteit, N2000, stikstof, klimaatadaptatie, etc. Als we e.e.a. willen behouden, moeten we deze beschermen, met zorg beheren en waar nodig herstelmaatregelen nemen. Dat is prima maar sluit niet aan bij de laatste alinea: "Echter, voor het behouden en herstellen van natuur en biodiversiteit, niet-versnipperde natuur, bos en landschapselementen is ruimte nodig. Daarmee concurreert natuur met de toenemende ruimtevraag vanuit andere functies, zoals landbouw, wonen, energieopwekking, recreatie en stedelijke economie." "De natuur concurreert....": is het niet eerder andersom? (die natuur was er al; die andere functies groeien, dus die concurreren met de toenemende ruimtevraag van andere functies). Nu wordt natuur bijna weggezet als 'veroorzaker' van het ruimteprobleem. In de 2e

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		alinea staat het veel beter verwoord.
Gennep	2.3.5	Afgezien van fouten in de kaart “Algemene zonering” menen ook wij dat in “Primair Landbouwgebied” landbouw de dominante functie is. Natuurlijk streven wij naar een gezonde en toekomstbestendige landbouwsector. De conclusie die u hieraan verbindt, dat hier in beginsel geen ruimte is voor hergebruik van VAB’s en bouwkavels voor niet agrarische functies gaat ons echter veel te ver. Verloedering en ondermijning ligt dan op de loer. Daarnaast tast het de leefbaarheid van het landelijke gebied aan. Afhankelijk van de concrete situatie (zie hierboven) zou voldoende ruimte geboden moeten worden voor alternatief hergebruik(maatwerk). Het geldend VAB-beleid van de gemeente Gennep zou daarvoor een inspirerend voorbeeld kunnen zijn.
Gennep	2.3.5	Gezien de talrijke fouten op de kaarten en beleidskeuzes die niet de onze zijn, dringen wij er bij u op aan om de doorwerking van beleid via de Omgevingsverordening niet onverkort toe te passen. Lokale afstemming is absoluut noodzakelijk.
Roerdalen	2.3.5	Provincie ziet in het landelijk gebied in beginsel geen ruimte voor hergebruik van vrijkomende agrarische bebouwing en bouwkavels voor niet agrarische functies. Met deze passage wordt het onmogelijk om het grote aantal stoppende agrariërs (vanwege onder andere de stikstofproblematiek) een goede nieuwe functie te geven.
Gennep	2.3.5	“We streven naar een goede balans tussen de gebiedseigen functies in het landelijk gebied: natuur, landschap, (drink)water, landbouw, erfgoed, toerisme en recreatie.” Landschap wordt daarmee weggezet als een (zelfstandige) functie van het landelijk gebied. In onze beleving is landschap zoiets als (1 van de definities van landschap): “Het landschap is onze waarneming van de buitenomgeving, met inbegrip van de talrijke functies en hun samenhang, en ontstaan door de werking van gesteente, water, lucht, planten, dieren en de mensen”. Landschap is daarmee de verschijningsvorm van de andere functies c.a. en staat niet naast deze functies.
Gennep	2.3.5	De zonering van het landelijk gebied bestaat uit: • Natuurnetwerk Limburg • Groenblauwe Landbouwzone (landbouw met water- en natuuropgaven) • Primair landbouwgebied (hoogproductief landbouwgebied); • Verwevingsgebied (landbouw met stad-landopgaven) Wat is het verschil tussen: 1) groenblauwe landbouwzone, 2) groenblauwe mantel en 3) groenblauwe dooradering? In de groenblauwe landbouwzone is landbouw de hoofdgebruiker, zoals in de tekst staat. Geldt dat ook voor de groenblauwe mantel- / GBDA-terminologie?

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		Als ik zoek op de betekenis van groenblauwe mantel in de Limburgse context, vind ik dit: <i>“De groenblauwe mantel in Limburg is een gebied dat een bufferzone vormt rondom en tussen het Natuurnetwerk Limburg. Het omvat gebieden met een belangrijke rol voor natuur en water, zoals het Maasdal, de beekdalen, de steilere hellingen en andere landschappelijk waardevolle gebieden. Het doel van de groenblauwe mantel is om de natuur en het landschap te beschermen en te versterken, en om een buffer te creëren tussen bebouwing en het Natuurnetwerk.”</i> Daar lijkt het accent dus veel meer op natuur te liggen dan op landbouw.
Horst a/d Maas	Tekst en kaart	De afname van biodiversiteit komt ook door een afname van areaal natuurgebied. Hierbij is een differentiatie te maken tussen primair natuur areaal (foerageer- rust- en leefgebieden van soorten). Versnippering is hierbij één van de factoren die een rol speelt. Areaal uitbreiding door versnippering tegen te gaan (verbinden van de variëteit aan natuurgebieden) kan een belangrijke bijdrage leveren aan natuur en biodiversiteitsherstel. Daarnaast missen wij de opgave voor systeemherstel van het bodem en watersysteem als onderdeel van de opgave natuur en landschap (bv. bij natte natuurplekjes). Systeem herstel kan verder reiken dan sec. de begrenzing van een natuurgebied. Zonder systeem herstel blijft het “pleisters plakken “. De stelling/ framing dat de natuur concurreert met andere ruimtevragers is maar de vraag. Als het goed gaat met de natuur, hoeft Nederland ook niet op slot te zitten. Door de natuurwaarde weer op orde te brengen creëren we juist ruimte voor andere ontwikkelingen. Ook dit kan gezien worden als een soort systeemwerking. Natuur als concurrent weg te zetten is geen terechte constatering. Je zou eerder kunnen stellen dat natuur de katalysator is om Nederland van het slot te krijgen.
Venlo	Kaart	Verwevingsgebieden komen niet overeen met stedelijke opgaven (o.a. Kazerne Kwartier en Veilingterrein).
Regionaal	Kaart	Beekdalen zijn onlogisch ingetekend, waar is het systeem? Er zijn enkel stroken natuur (oude Maasmeanders) ingetekend, maar beken zijn niet zichtbaar.

§ 2.4 Toekomstbestendige mobiliteits- en energiesystemen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Gennep	2.4.3	De A77 is een belangrijke schakel in het vervoerssysteem van de Kop van Limburg, en grensoverschrijdend. Wij verzoeken u daarvan rekenschap te geven. Zulks mede in verband met de ambitie om de A77 door te trekken naar de A50 bij Uden.
Gennep	2.4.5	<i>U schrijft: “Energie moet toegankelijk, betaalbaar en beschikbaar zijn voor iedereen. We zien grote uitdagingen rondom de energie-infrastructuur en energievoorzieningen. Die hebben vaak een bovenlokaal karakter. Het is dan ook passend dat wij een stevigere rol</i>

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		<i>pakken in de aanpak van de energie-infrastructuur, de energieopwek en in energieplanologie.”</i> RES-sen zijn opgericht voor bovenlokale uitdagingen rondom energie-infra en -voorzieningen. Samenwerking/afstemming PL met RES-NML en -ZL is dus cruciaal en zou hier benoemd moeten worden (incl. de rolverdeling).
Venlo		Naast de A2 (Weert-Eindhoven) zetten we vanuit N-Limburg ook in op een verbreding van de A67 (Somerens-Eindhoven) en de A73 rondom Venlo. Om het verkeer rondom Venlo beter te verdelen zetten we in op de ontbrekende boog in kp Tiglia tussen de A73-Zuid en de A74.
Venlo		Bij de internationale netwerken pleiten we voor aanhaking op het herziene Europese TEN-T-netwerk, met de daarin opgenomen urban nodes Maastricht en Venlo.
Venlo		Bij het verbeteren van de spoorinfra met het buitenland is het borgen van een goede leefbaarheid langs het spoor en de emplacementen in de (binnen)steden (geluid, trillingen en externe veiligheid) randvoorwaardelijk. Verder is verdubbeling van de diverse enkelsporen op/nabij de grensovergangen een harde voorwaarde voor het realiseren van de internationale treinen
Venlo		Deze paragraaf bevat geen ambitie inzake (grensoverschrijdende) buisleidingen.
Regionaal	Kaart	Mobiliteit valt amper op op de kaart. Buisleidingen zijn heel prominent zichtbaar.

§ 2.5 Een vitale bodem en een robuust watersysteem

§ 2.6 Euregionale context

§ 2.7 Regionale context en ambities

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Gennep	2.7.3.2	Wij hebben waardering voor uw bijdrage aan het Ontwerpend Onderzoek voor de regio Noord-Limburg. De daarin opgenomen en doorvoelde gebiedsdifferentiatie (in combinatie met de beleidsuitwerking) zien wij echter volstrekt onvoldoende terug in de ontwerp-POVI. Zo is bijvoorbeeld de kaart “Algemene zonering” met bijbehorende beleidsteksten zeer generiek en doet deze geen recht aan de lokale omstandigheden. Wij verzoeken u dit te herstellen.
Maasgouw	2.7.4.1	Het landschap is in Midden-Limburg een belangrijk uitgangspunt voor ruimtelijke ontwikkelingen. Zo moet het systeemherstel voor

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		water en bodem een aanjager zijn voor oplossingen in het landelijk gebied en meerwaarde creëren. De regio zet hierbij in op een duidelijke hiërarchie in kernen binnen het regionale systeem: Weert en Roermond als centrumsteden die (boven)regionale groei opvangen. Nederweert, Echt, Susteren en Heythuysen als middencategorie (grote dorpen of kleine steden) waar bescheiden groei nabij (ov-)knooppunten plaatsvindt. Waarom wordt hier niet ook Maasbracht genoemd, zijnde een onderscheidende centrumkern met een compleet voorzieningenniveau, goede bereikbaarheid, ligging aan het water e.a. ? Kleinere dorpen: enkel kwalitatieve groei voor lokale behoefte.
Venlo	tekst	De rol van Venlo als centrumstad is wel erg minimaal benoemd. Zeker met de ambities van Limburg Centraal en de schaa sprong is het goed om Venlo te positioneren als dé stad van Noord-Limburg met het hierbij horende voorzieningenniveau. Dit komt nu helemaal niet terug bij de centrale ambitie voor Noord-Limburg.

Hoofdstuk 3 Hoe gaan we onze ambities realiseren?

§ 3.1 Regie & samenwerking

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Gennep	3.1	In deze paragraaf beschrijft u de samenwerking met de lokale overheid. Daarbij haakt u aan bij de Omgevingswet. Wij hebben echter de indruk dat u uitgangspunten van de Omgevingswet onvoldoende en/of onjuist tot uitdrukking brengt. De taakverdeling in de Omgevingswet is gebaseerd op het principe van decentraal, tenzij. Dit betekent dat de verantwoordelijkheid voor de fysieke leefomgeving primair ligt bij de gemeenten, tenzij de wet anders aangeeft. U zet de lokale overheid weg als primair operationeel verantwoordelijk en laat onvoldoende ruimte voor lokaal maatwerk. De Omgevingswet gebruikt de slogan ‘van nee, tenzij naar ja, mits’. Daarmee wordt bedoeld op een overheid die niet louter kijkt naar de regels, maar zich verplaatst in de belangen van de burger en met hem/haar meedenkt. De ontwerp-POVI ademt een grote mate van “nee, tenzij” uit terwijl er onvoldoende ruimte wordt geboden voor lokaal maatwerk en meedenken. De Omgevingswet gaat uit van minder en overzichtelijke regels, meer ruimte voor initiatieven en lokaal maatwerk en vertrouwen als uitgangspunt. De (directieve) wijze waarop de ontwerp-POVI tot stand is gekomen biedt de lokale overheid weinig steun om dit vertrouwen uit te spreken. Het is aan u om een start te maken met het herwinnen van vertrouwen. Het zorgvuldigheidsbeginsel, dat centraal staat in de Awb en de Omgevingswet, vereist dat het bevoegd gezag bij het nemen van besluiten alle relevante feiten en belangen onderzoekt en meeweegt. Dit houdt in dat de overheid zorgvuldigheid en aandacht besteedt aan de voorbereiding van besluiten. Met verwijzing naar deze zienswijze kunnen wij met recht zeggen dat de ontwerp-POVI in strijd is met het zorgvuldigheidsbeginsel. Voorafgaand aan de ter-inzage-legging van de ontwerp-POVI was u ermee bekend dat deze vele fouten bevat. U biedt de lokale overheid de gelegenheid daarop tijdens de zienswijzeperiode te reflecteren. Gezien het aantal kaarten en kaartlagen is dat als het zoeken van duizenden spelden in een hooiberg. Wij distantiëren ons daarvan en verzoeken u zorgvuldiger te werk te gaan in afstemming met de lokale overheid.
Peel en Maas	3.1	Onduidelijk hoe / onder welke voorwaarden wordt voldaan aan gestelde inspanningsverplichting vallend onder 3.1.7 (bij huidige klimaat scenario 2035). Onduidelijk welke beperkingen dit oplevert voor potentiële knelpunten irt woning opgaves; waar het echt niet wenselijk is te bouwen wil je dit al voor 2035 duidelijk in beeld hebben ; welke gevolg heeft dit dan voor deze locaties? -> aanvullend aandacht voor dit knelpunt of uitgesproken niet toestaan?

§ 3.2 Provinciaal Belang

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Peel en Maas	3.2.1	Art 3.2 afbakening waterbeheerprogramma: inzichtelijk maken van knelpunt (niet voldoen aan norm/gestelde eisen) ontbreekt dit in de scope van het waterbeheerprogramma? Anders hier op hoofdlijn wel aanstippen. Overwegen om dit wel te vragen.

§ 3.3 Limburgse principes

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Gennep	3.3.3	U geeft aan dat u bij nieuwe ontwikkelingen rekening houdt met de kenmerken en de identiteit (eigenheid) van het gebied. Daarbij verwijst u naar het Ontwerpend Onderzoek. De generiek opgestelde kaart “Algemene zonering” samen met de “Nee, tenzij-houding” die het ontwerp-POVI uitstraalt en het gebrek aan mogelijkheden voor lokaal maatwerk logenstraffen het vertrouwen dat wij daaraan zouden kunnen ontleen
regionaal	kaart	Recht doen aan de gebiedseigen kenmerken kan alleen als de basis klopt. In de kaartlagen zitten erg veel fouten.

§ 3.4 Algemene Zonering

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Horst a/d Maas	Tekst en kaart	De naam <u>Groenblauw landbouwzone</u> (GBLZ) wekt de indruk dat het hier voornamelijk om een landbouwzone gaat. Bij de inleiding gaat het over doelen en aanpakken die in de loop van de tijd veranderen en daardoor mogelijke ook andere accenten krijgen. Door deze naam te gebruiken wordt de aandacht getrokken naar de landbouw. Voorstel is om een neutrale naamgeving te kiezen waar geen vooringenomen doelbereik/sturing in zit maar waar de opgave centraal staat. De beschreven hoofdkoers is voornamelijk landbouw gedreven waarbij zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met... Wat ons betreft is dit een volledig misplaatste koers omdat in de groenblauwe landbouwzone ook veel andere opgaves landen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de brede beekdalbenadering, ruimte voor waterberging en natuurontwikkeling langs beken en rivier de Maas. Stel de opgave centraal waarbij we zoveel als mogelijk rekening houden met het agrarisch gebruik.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Horst a/d Maas	Tekst en kaart	<u>Zonering primaire landbouwgebied</u> : Binnen deze zonering liggen veel deelgebieden waar gemeente andere visie en ambities hebben. Soms al (deels) vastgelegd in omgevingsplannen. De stellige koers dat dit gehele gebied primair voor de landbouw is zou strijdig zijn met veel gebiedsontwikkelingen. Naast dat je hiermee een grote beperking legt op gemeentelijke visies, opgaves en “ontwikkel vrijheid” leg je hiermee ook behoorlijke beperking op voor een nieuw toekomstperspectief voor stoppende agrariërs en agrariërs die vernieuwing/verbreding willen/moeten opzoeken. Ook beperk je hiermee mogelijke oplossingen voor de grote opgaves waar we voor staan waarvan de oplossing wellicht in het landelijk gebied ligt en niet per definitie een landbouwkundige maatregel is.
Horst a/d Maas	tekst	<u>Zonering verwevingsgebied</u> : Rekening houden met, en scheiding tussen Het zijn goede intenties maar zijn wel erg vrijblijvend (vaag) van begrip. Kunnen deze aangescherpt worden zodat meer duidelijkheid ontstaat (voor zowel de agrariër als de burger)?
Venlo	Tekst/kaart	Wat is het doel van verwevingsgebied rondom werklocaties? Bovendien liggen deze zones vaak de infrastructuur.
Venlo	Kaart	De begrenzing van het stedelijk gebied klopt niet. Wij willen dit graag aangepast hebben conform de begrenzing in de Omgevingsvisie Venlo 2040. Het Kazernekwartier, het middengebied (Fontys, begraafplaats, sportcomplex), woontoren Zicht, de gemeentewerf in Venlo-Noord, Auxiliatrix, Bethanië, een deel van 't Ven-oost en de kern Boekend zien wij als onderdeel van de stedelijke kern. Onze 'woonclaves in het groen' (Klein Vink, Schandelo, Lingsfort Arcen en Patersweg Belfeld) zouden wij graag als landelijk kern in de zonering terug zien. Overigens gaan wij ervan uit dat op het moment dat de dijkverbetering in Arcen, Laerbroeck en Vierwaarden is uitgevoerd dat de Groenblauwe (landbouw)zonering ook een heroverweging van de zonering in de POVI wordt verwerkt.
Venlo	tekst	Wij verbazen ons erover dat u in de Groenblauwe landbouwzone het (huidig) landbouwkundig gebruik centraal zet. Hiermee doet u geen recht aan de opgaven zoals de brede beekdalbenadering, het verbinden van natuurgebieden, ruimte voor waterberging en natuurontwikkeling langs de Maas. Wij verzoeken u de opgave centraal te stellen waarbij we zoveel als mogelijk rekening houden met de gebruiksfuncties (waaronder het agrarisch gebruik). In lijn hiermee is het dan ook beter om te spreken over een Groenblauwe zone.
Venlo	kaart	Aangezien recreatieve terreinen waaronder vakantieparken (Klein Vink, Resort Arcen, Campervillage en Europarcs Maasduinen, etc.) en campings (De Weerd, Krosselt, NCC De Spekberg, e.d.), maar ook speelpark Klein Zwitserland geen specifieke aanduiding hebben in de algemene zonering, stellen wij voor deze in de Groenblauwe (landbouw)zone onder te brengen omdat de omgevingskwaliteiten in deze zone voor een belangrijk deel de aantrekkelijkheid van deze terreinen bepaald.
Venlo	Kaart	V.w.b. de verwevingsgebieden pleiten wij ervoor deze afstemmen op het Stadsrandonderzoek dat wij hebben laten uitvoeren t.b.v. de Omgevingsvisie Venlo 2040. Dit betekent dat wij in het winterbed van de Maas de voorkeur geven aan de Groenblauwe (landbouw)zone en bij de kernen Belfeld, Arcen, Lomm en Velden de ontwikkelrichting uit onze Omgevingsvisie graag terugzien...
Venlo	Kaart	Overlap in kaartlagen maakt weinig leesbaar

§ 3.5 Instrumenten

Hoofdstuk 4 Ruimtelijke kwaliteit + Bijlage 5

Algemeen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen	Kaartblad	SdR - diverse kaarten overlappen elkaar, kaarten zijn erg versnipperd. Diverse aanduidingen komen niet overeen met de werkelijkheid. Hierdoor recreatieterreinen/campings/sportvelden/ begraafplaatsen als landbouw aangegeven
Bergen	tekst	Er liggen inmiddels al vele stukken die betrekking hebben op ruimtelijke kwaliteit. Op gemeentelijk niveau, op regionaal niveau (denk aan het ontwerpend onderzoek) en ook op provinciaal niveau. Denk bijvoorbeeld aan het Panorama Maasvallei. Uit de tekst blijkt niet dat hier gebruik van wordt gemaakt maar ook niet hoe de provincie om wil gaan met stukken die al op gemeenteniveau zijn vastgesteld en in gebruik zijn.
Bergen	tekst	Lastig hoofdstuk waarbij twee verschillende thema's met elkaar worden vermengd. Landschap is in beginsel een onderlegger voor allerlei activiteiten in de fysieke leefomgeving terwijl ruimtelijke kwaliteit een bepaalde subjectiviteit met zich meebrengt en dient bij te dragen aan de beleving en gebruik van het landschap (landschap kent trouwens ook diverse interpretaties zoals agrarisch landschap, stedelijk landschap, natuurlijk landschap etc). De twee lijnen (aanpak gericht op ontwikkelen met ruimtelijke kwaliteit en de bescherming van landschappelijke kernkwaliteiten) zijn voorstelbaar maar worden in het vervolg van dit hoofdstuk kwijt geraakt. Dit hoofdstuk is te lang en gaat te diep in op allerlei elementen. Denk aan een samenvatting van de gebiedspaspoorten zonder dat het duidelijk wordt wat wij hiermee aan moeten. Waarom zijn er ontwerpbeginnselen opgenomen in de Omgevingsvisie? En waarom is er zo'n uitgebreid overzicht opgenomen van de kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap Zuid Limburg en de Groenblauwe Landbouwzone?
Bergen	tekst	Net als bij andere hoofdstukken geldt ook hier, er wordt fors ingezet op behoud en versterken. Er wordt echter geen rekening gehouden met het feit dat een ontwikkeling / initiatief juist kan bijdragen tot het realiseren van de ambities. Soms moet je iets opgeven om een bepaald doel / ambitie te kunnen halen. Een dergelijke houding ontbreekt hier.
Horst a/d Maas	tekst	In het hoofdstuk ruimtelijke kwaliteit als voorbeeld wordt gepleit om alle maatschappelijke opgaven en transities te benutten voor een ruimtelijke kwaliteitsimpuls te realiseren. Om de kwaliteit te duiden wordt gewerkt met gebiedspaspoorten (landschapstypen). Die geven de kwaliteit van een bepaald landschapstype weer. Op zichzelf is dat een goed voorbeeld om ruimtelijke kwaliteit in beeld te brengen. De gebiedspaspoorten laten zien hoe het ooit was (met de kernkwaliteiten) en geeft een beeld hoe de situatie nu is. Het ontbreekt echter aan een duidelijke ambitie waar we vervolgens naar toe willen (eigen maatwerk?).

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		Over de maatschappelijke opgaven en transities (die we willen benutten voor de ruimtelijke kwaliteit) zien we een grote mate inconsistentie, tegenstrijdigheden en “dichtgetimmerde” ruimte om te kansen te benutten.
Horst a/d Maas	tekst	Algemene opmerking is dat hoofdstuk 4 Ruimtelijke kwaliteit weinig duidelijkheid geeft en geen koers bepaald wat we nu met ruimtelijke kwaliteit willen. De beschrijvingen zijn zeer beperkt, blijven in algemene vaagheden hangen en geven geen “inkijk” wat we nu verstaan onder ruimtelijke kwaliteit
Venlo		Dit hoofdstuk lijkt meer een handreiking en toetsingskader dan een beleidskader. Er wordt vooral beschreven wat initiatiefnemers en gemeenten zouden moeten doen, maar wat doet de provincie zelf? Het benadrukken van de motiveringsplicht voor gemeenten roept vragen op als “hoe gaat de provincie dat beoordelen?”, “voor welke type initiatieven (omvang, karakter) geldt dit?”, ‘gaat de provincie ook meedenken/meedoen?”. Naast een motiveringsplicht wordt ook gesproken over het doen van ontwerpende onderzoeken; zonder iets te zeggen over omvang van de ruimtelijk-economisch ontwikkeling.
Venlo	Tekst	Het hoofdstuk ruimtelijke kwaliteit beperkt zich vrijwel tot landschap. Cultuurhistorie komt nauwelijks voor en ook de verbinding tussen cultuurhistorie en landschap komt niet terug.
Venlo	tekst	Ruimtelijke kwaliteit lijkt geen provinciaal belang. Als je dit vindt als provincie, dan is het detailniveau van dit hoofdstuk niet passend. Laat de uitwerking van ruimtelijke kwaliteit dan ook aan de gemeentes/regio.
Venlo	tekst	Het Landschapskader Noord- en Midden-Limburg is het beleidsmatige uitgangspunt voor Noord- en Midden-Limburg. Het landschapskader is in 2009 vastgesteld. Gevraagd wordt om het Landschapskader als nadere uitwerking van de POVI te actualiseren naar een 2.0 versie. Dit proces gezamenlijk aan te vliegen ten behoeven richtinggevende kaders voor zowel de provincie als de gemeenten
Venlo	Tekst	Landschap is overal. Zowel in bv NNN, nationale parken, regionale landschappen en de primaire landbouwzones. Ook daar iets opnemen dat thema landschap belangrijks is en meegenomen moet worden bij ontwikkelingen
Venlo	tekst	Verwijs naar ook handreiking grootschalige opwerk die gemaakt is voor de RES Noord- en Midden-Limburg als kader voor grootschalige opwek
Venlo	tekst	Zet een Monitor landschap in om de beleidsevaluatie en beleidsanalyse te maken

§ 4.1 Provinciaal belang ruimtelijke kwaliteit en landschap

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	tekst	De tekst in paragraaf 4.1 is een prima tekst. Het geeft echter geen antwoord op de vraag: Waarom is ruimtelijke kwaliteit een provinciaal belang en wat voor (formele) rol heeft de provincie hierin? Waarom is de gemeente niet in staat om dit belang te behartigen? Anders geformuleerd: voor welk belang staat de provincie en hoe is dat aanvullend op de belangen van gemeenten?
Gennep	4.1	De waarde van ruimtelijke/landschappelijke kwaliteit wordt opgehangen aan het vestigingsklimaat en toerisme, cultuur en identiteit, dus de bijdrage aan sociaal-economische positie. De (intrinsieke) motivatie om te werken aan landschappelijke kwaliteit ontbreekt, namelijk het landschap zelf (in zijn diverse verschijningsvormen, en als drager van “natuur” en andere landschaps-eenheden. (Natuurwaarde wordt wel in paragraaf 4.2 benoemd, maar dus niet in 4.1, waar het provinciaal belang wordt beschreven).

§ 4.2 Opgave ruimtelijke kwaliteit en landschap

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	tekst	In dit hoofdstuk komt niet terug wat de provincie verstaat onder ruimtelijke kwaliteit. De bekende trits “gebruikskwaliteit, belevingskwaliteit en toekomstwaarde” kan hierin behulpzaam zijn om dit te concretiseren.
Bergen	tekst	De ruimtelijke druk op met name de open gebieden is zeer groot. In paragraaf 4.2 staat dat deze druk steeds urgenter is omdat het landschap een sleutelrol heeft. Hoe kunnen de twee sporen / lijnen die zijn ontwikkeld bijdragen aan het maken van keuzes omtrent de diverse opgaves?
Gennep	4.2	Wat betekent "Kwaliteitsvolle landschappen"? Welke kwaliteiten of wat bepaalt de kwaliteit van een landschap?
Gennep	4.2	Wat wordt er onder ‘landschap’ verstaan? Is dat het totale Limburgse oppervlak of de landschapstypen zoals opgenomen in de gebiedspaspoorten? Ook het gebruik van het woord “landschap” en “landschappen” (enkel- / meervoud), maakt het lastig als lezer iets van schaal-gevoel te krijgen bij de teksten. Een definitie zou helpen.

§ 4.3 Ambitie ruimtelijke kwaliteit en landschap

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
-------------------------	--------------------	--------------------

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	tekst	Deze paragraaf is te breed aangevlogen en niet realistisch. Doordat opgaven en transitie moeten worden benut voor een ruimtelijke kwaliteitsimpuls is het noodzakelijk om de identiteit, de kenmerken en biografie van een gebied in beeld te brengen. Om dit te bereiken heeft de provincie zeer veel opgetuigd en onderzocht, waar gemeentes ook niet bij betrokken zijn geweest. In welke behoefte en wiens behoefte voorziet de provincie?
Peel en Maas	tekst	Hoe wordt de ambitie van 10% groenblauwe dooradering in 2050 waargemaakt? Een ambitie zonder instrumentarium is moeilijk haalbaar.

§ 4.4 Ruimtelijke kwaliteit/passend ontwikkelen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen	tekst	Bij functiewijzigingen In de planvorming hebben gemeenten en initiatiefnemers een motiveringsplicht. Ze moeten in de toelichting op nieuwe omgevingsplannen of omgevingsplanactiviteiten aangeven hoe de ontwikkeling zich in brede ruimtelijke zin verhoudt en tot de omgevingskenmerken en identiteiten van de gebieden (gebiedspaspoorten). Dat moeten ze aantonen met ontwerpend onderzoek, onder verwijzing naar de ontwerpbeginselen. Door versnipperde gebiedspaspoorten en overlappende gebiedspaspoorten is niet duidelijk binnen welke identiteit iets valt
Bergen	tekst	In artikel 1.2 Omgevingswet wordt het begrip “omgevingskwaliteit” geïntroduceerd (opvolger van ruimtelijke kwaliteit). De gemeente staat aan de lat om hier invulling aan te geven. Dit kan via de nieuwe commissie omgevingskwaliteit en beleid (zie afdeling 17.2 & artikel 17.9 Omgevingswet). Verplicht is in elk geval het onderdeel Rijksmonumenten en eventueel de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Met dit in het achterhoofd gaat paragraaf 4.4 wel erg ver. Is de provincie van mening dat de gemeentes hierin steken laten vallen? Als dat het geval is: is de omgevingsvisie dan het juiste instrument om hier aandacht voor te vragen?
Bergen	tekst	Er staat in 1 van de alinea's “het behouden en creëren van ruimtelijke kwaliteit is een werkproces. Een ontwerpende aanpak, met creatieve inbreng en vormgeving, helpt daarbij. Ruimtelijke kwaliteit gaat daarmee niet zozeer over wat ‘mooi’ is, maar over goed ontwerp: passend, logisch, robuust, degelijk onderzocht, sterk verankerd in de omgeving en goed gemotiveerd”. Dit is een mooie brug naar de in opdracht van de provincie opgestelde ontwerpende onderzoeken. Hierin is ook voor Noord Limburg in beeld gebracht hoe zij hier invulling aan kunnen geven op een wat hoger abstractieniveau. Wanneer voorgaande alinea op lokaal niveau in een casus tot uitvoering moet worden gebracht gaat de provincie erg ver. De provincie geeft ook aan dat zij de landschapskarakteristiek en ruimtelijke kwaliteit borgen in de grote programma's. Daar hoort dit ook thuis. Niet op de postzegels in de gemeente. Het verzoek is om dit ook tot uiting te laten komen in de tekst en initiatiefnemers niet te belasten met wat er in de laatste alinea staat van paragraaf

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		4.4: een motiveringsplicht en ontwerpend onderzoek met verwijzing naar de provinciale ontwerpbeginnselen.
Horst a/d Maas	tekst	De POVI is lastig te lezen en te doorgronden. Complex van opzet en er zijn veel inconsistenties tussen de verschillende hoofdstukken en kaartlagen. Het is niet alleen de samenhang die ontbreekt, er zijn ook veel tegenstrijdigheden. Het is daardoor moeilijk om de POVI op verschillende beleidsterreinen te beoordelen. Naast de inconsistentie van de kaartlagen en de onderling (gerelateerd aan de hoofdstukken, kloppen de kaarten qua inhoud/begrenzingsen ook niet, lopen kaartlagen over elkaar heen (overlappend) en is niet duidelijk welke kaartlagen dan prevaleren.
Horst a/d Maas		Er wordt veel gesproken over ruimtelijke kwaliteit. Mt de gebiedspaspoorten kunnen een goed middel zijn om te sturen naar ruimtelijke kwaliteit. Wij missen echter enige koers en sturing en ambitie.
Horst a/d Maas		In het hoofdstuk ruimtelijke kwaliteit wordt gepleit om alle maatschappelijke opgaven en transities te benutten voor een ruimtelijke kwaliteitsimpuls te realiseren. Het ontbreekt echter aan een instrumentarium hoe de Provincie en gemeenten hier samen vorm aan kunnen geven.
Venlo		Ruimtelijke kwaliteit wordt geduid in buitengebied, maar een doorvertaling van bodem en water sturend ontbreekt

§ 4.5 De Gebiedspaspoorten

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	tekst	De gebiedspaspoorten hebben een te hoog abstractieniveau en doen geen recht aan de verschillende gebieden. Daarnaast staan er nog allerlei fouten in en is dit niet afgestemd met de gemeentes. De meerwaarde van de gebiedspaspoorten wordt nog niet gezien. Een gebied is gedefinieerd als: Een gebied zien we als een territoire dat op basis van bepaalde typische kenmerken als één samenhangend geheel gezien kan worden. Die kenmerken kunnen geofysisch, landschappelijk, cultuurhistorisch of functioneel van aard zijn, of anders of een combinatie van deze. Met zo'n breed scala aan kenmerken wordt het wel lastig om te bepalen wat het uitgangspunt is en waar naartoe wordt gewerkt. En is er ook een raakvlak met de onderlegger water en bodem? In hoeverre is er aandacht geweest in de samenhang tussen deze twee provinciale producten?
Peel en Maas	tekst	De gebiedspaspoorten toont de beschrijving van de gebieden. De ontwerpbeginnselen geven zeer specifieke ontwikkelingen per gebied. Waar zijn de algemene ontwikkelperspectieven, die nog wel in het Landschapskader N-M Limburg staan beschreven?

Peel en Maas	Tekst	De pdf met ontwerpbeginselen geven een erg gedetailleerde inkijk in welke ontwikkeling waar zou kunnen landen. Door deze ontwikkelingen te tonen lijkt het (ondanks het woordje 'inspiratie') dat bijvoorbeeld op elke droge heide een zonneveld kan landen. Dit betwijfel ik. Het zou beter zijn om op het abstractieniveau te blijven van het Landschapskader N-M Limburg. Zo blijft het landschap leidend aan de (economische) ontwikkeling (opmerking hierboven).
Horst a/d Maas	tekst	De gebiedspaspoorten geven een globaal beeld van de verschijningsvorm en hoe deze in de afgelopen decennia is veranderd. Als aanvulling van de opmerking in paragraaf 4.4 is "alleen een ter inspiratie" onvoldoende om de kwaliteiten van het landschapstype te beschermen/te versterken. We missen bij de gebiedspaspoorten een ontwikkelrichting. Wat willen we met deze landschapstypen? Wat zijn potentiële bedreigingen en welke ontwikkelkoers zien we hier (en wat zouden we vooral niet moeten doen?). Met andere woorden, we missen de "haakjes" t.a.v. evt. motiveringsplicht indien andere keuzes gemaakt worden... we missen sturing...wat willen we nu? Of wordt dat maatwerk per gemeente?
Horst a/d Maas	tekst	De gebiedspaspoorten zouden meer concreetheid kunnen geven maar doen dat helaas niet. Ook hier een vrij algemeen en sober beeld (in vergelijking met het landschapskader Noord- en Midden Limburg). We missen de koers en sturing. Wat willen we nu eigenlijk?
Horst a/d Maas	tekst	Wees meer duidelijk in overkoepelde ambities en de ruimte voor maatwerk per gemeente. (hoofdpijnen versus detail).
Venlo	tekst	Duiding van Gebiedspaspoorten is redelijk algemeen, wat zijn de consequenties voor deze gebieden? Onderscheid in verschillende Gebiedspaspoorten is niet leesbaar Hoe verhouden Ontwerprichtingen zich tot lokaal beleid? Het opstellen van gebiedspaspoorten (of een ander instrument) is aan gemeentes. Het gaat erg ver om dit in een POVI te verankeren.
Venlo	tekst	Gebiedspaspoorten uitbreiden met thema "stedelijk mozaïeklandschap"
Venlo	tekst	In het gebiedspaspoort Maasvallei ook het stedelijk gebied meenemen en bv havens en stuwcomplexen.
Venlo	tekst	Is een ontwerp onderzoek ook nodig voor kleine (postzegel) initiatieven? Geef duidelijk wat je bedoelt met de term ontwerp onderzoek. Wat verlang je dan inhoudelijk

§ 4.6 Bescherming

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen	Beide	Een landschap en een gebiedskenmerk is niet op perceel niveau maar is een groter geheel. Deze gebiedspaspoorten betreffen snippers in het landschap en zit geen groter geheel in. Meerdere paspoorten vallen over elkaar heen. Percelen aangewezen binnen gebiedspaspoorten die er niet binnen horen te vallen.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		Beekdal Rode beek en Vlootbeek zijn niet compleet
Bergen	tekst	Zoals bij algemeen al opgemerkt, staan er te veel details in paragraaf 4.6. Er is een beschermingsbeleid uitgewerkt waarbij gemeenten een motiveringsplicht hebben hoe met de bescherming en versterking van de kernkwaliteiten in de betreffende gebieden wordt omgegaan. Met al die verschillende elementen wordt het er niet makkelijker en duidelijker op.
Horst a/d Maas	tekst	Het lijkt erop dat de bescherming van de kernkwaliteiten alleen gericht is op de het Nationaal landschap Zuid-Limburg en de Groenblauwe Landbouwzone. Ook buiten deze zones is sprake van ruimtelijke kwaliteit. Ook binnen het primair landbouwgebied kan het agrarisch gebruik heel samengaan met ruimtelijke kwaliteit. Als voorbeeld kunnen we erop sturen op de oude veldenlandschappen bv. In te zetten voor vollegrond akkerbouw. Dit sluit heel goed aan bij de kernkwaliteit van een oud veldenlandschap. Teelt uit de grond (kassen en tunnels een containerteelt bv. Sluiten hier niet goed bij aan. Er zijn dus volop sturingskansen in het primair landbouwgebied voor ruimtelijke kwaliteit.
Venlo	Kaart	Ecologische verbindingzones dienen als systeem gezien te worden, losse percelen zijn onlogische manier van aanduiding
Venlo	Tekst	Groenblauwe landbouwzone is verwarrende naam voor de functie die het poogt te hebben

§ 4.7 Nationale parken en Grensparken

Bijlage 5: Deel I Gebiedspaspoorten / Ontwerpbeginselen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen		Te versnipperd, onduidelijk en overlappende gebiedspaspoorten. Rivierdal en beekdal overlappen elkaar bijvoorbeeld. IN de recent uitgegeven landschapsbiografie staan andere historische gegevens als vanuit de gebiedspaspoorten wordt gesuggereerd.
Horst a/d Maas		Voor een aantal landschapstype (gebiedspaspoorten) zijn ontwerpprincipes uitgewerkt. Wat willen we bereiken en wat zijn nu ontwikkelingen die het voortbestaan van de kwaliteit bedreigen? Wat is de koers (geen vage inspiratie) waar kunnen wij als gemeente nu op sturen? Of is dit maatwerk? Verder zouden de ontwerpprincipes een logisch gevolg kunnen zijn op de ambitie (wat willen we nu). Die ontbreekt nu De “verhaallijn” opbouwen vanuit: Wat was de kwaliteit en hoe ziet deze er nu uit? Wat is er nodig om de ruimtelijke kwaliteit te borgen en te versterken waar zich kansen voordoen. (Benadering van herkomstwaarde naar toekomstwaarde),

Hoofdstuk 5 Natuur

Algemeen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen	Kaart	De kaarten zijn niet uitgewerkt tot op perceelniveau, maar de kaartbeelden suggereren anders. Sterke versnippering en overlap van verschillende zones zorgt voor onduidelijkheid. De kaarten zijn niet te beoordelen.
Bergen	Kaart	Een voorbeeld is de extensiveringsgebieden. Die liggen nu over Natura2000 gebied, waardoor die paars oplicht ipv groen. Er zijn ook diverse ecologische verbindingzones maar die hebben allen dezelfde kleur groen gekregen
Venray	Kaart	De kaarten kennen nog tal van snippers die ontstaan uit gishandelingen. Deze hebben hierdoor wel een status gekregen en liggen soms erg onlogisch. Advies is om hier nog een opschoon actie overheen te doen waar al dit soort snippers worden weggepoetst. Ze kunnen later voor veel hinder zorgen.
Venray	Kaart	Verwevingsgebieden rondom kernen zijn nu ingetekend. Zijn deze dynamisch of star en hoe verhouden deze zich met de woningbouwopgaven?
Venray	Kaart	Er zijn enorm veel kaarten, waaronder ook nieuwe thema's. Het is mij onduidelijk welke status deze nu gaan krijgen en welk nut ze dienen. De kaarten worden hierdoor slecht leesbaar.
Bergen	Tekst	De POVI bevat een aantal bijlagen. Eén daarvan is bijlage 4 Doelenoverzicht. Daarin wordt voor natuur een aantal doelen gesteld. Het is niet altijd duidelijk wat wordt bedoeld (bijvoorbeeld doelen / maatregelen Natura 2000-gebieden). Waar ik echter aandacht voor vraag is de realisatie van 3.500 hectare nieuw bos. Waar moet dit gaan landen? In § 5.2.2 staat dat er sprake is van een toenemende ruimtevraag en dat er gezamenlijk naar een balans gezocht moet worden. Wat hierin ontbreekt is concreet aandacht voor de doelen die er zijn. Het lijkt erop dat die het onderspit gaan delven.
Bergen	Kaart	Het klikken op een kaart brengt zo veel informatie met zich mee en munt niet uit in gebruiksvriendelijkheid. In de tekst lichten zeer veel teksten op, het is zoeken naar een naald in een hooiberg. De gebruiksvriendelijkheid wordt vergroot als standaard alle kaartlagen uitstaan c.q. de legenda niet alle kaartlagen zijn geactiveerd. Het zou mooi zijn dat als je dan een plek op de kaart aanklikt, dat de desbetreffende laag op die locatie aangaat.
Bergen	kaart	Op de kaart is te zien dat er een "overgangsgebied rondom kwetsbare Natuur 2000-gebieden" is geïntroduceerd (zie ook §5.6.2). Onduidelijk is welke parameters hieraan ten grondslag liggen. Op sommige plekken is te zien dat er voor een x-aantal meters is gekozen. Op andere plekken is weer sprake van een heel gebied dat eronder valt. Verder toont de Groenblauwe Landbouwzone en het

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		Overgangsgebied rondom kwetsbare Natura 2000-gebieden wel heel veel overeenkomsten. Het overgangsgebied maakt deel uit van de groenblauwe landbouwzone. Welke prevaleert?
Peel en Maas	Kaart	Hoe is de aanduiding “Extensiveringsgebieden veehouderij met milieubelastende activiteit” tot stand gekomen? De aanduiding ligt deel over de natura 2000 gebieden heen.
Peel en Maas	tekst/kaart	In de “Extensiveringsgebieden veehouderij met milieubelastende activiteit” Hoe kijkt de provincie aan tegen intensieve landbouw in deze gebieden? Er wordt enkel over veeteelt gesproken, terwijl landbouw hier op het water/bodemsysteem een sterk effect heeft dat ook de natuur beïnvloed.
Peel en Maas	tekst/kaart	Algemeen punt: de kracht zit juist in de verwevenheid tussen ecologie en economie. Het proberen om natuur en landbouw elkaar te laten versterken. Door primaire gebieden aan te wijzen ontstaan harde grenzen, terwijl ook hier wellicht kansen zitten voor de verbetering van landschappelijke kwaliteiten in symbiose met agrarische of overige economische ontwikkelingen.
Venlo	kaart	Waarom stedelijk gebied, werklocaties en landelijke kernen op de kaart in dit hoofdstuk?
Venlo	tekst	Hoe wordt cultuurlandschap geborgd? Kwaliteiten van landschappen die resultaat zijn van menselijk ingrijpen of onderhouden dienen te worden komen niet terug (denk aan holle wegen, historische routes, watermolens, buurtschappen)

§ 5.1 Provinciaal belang natuur

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	tekst	De provinciale belangen zijn helder geformuleerd. Echter: is dit een ambitie of een belang? Er is behoefte aan een nadere uitwerking en toelichting, het is nu te kort door de bocht en zoeken naar de uitwerking van deze belangen / ambities. Een aantal toelichtende regels en verwijzing naar de relevante paragrafen is een must.
Roerdalen	tekst	Wat is de nulmeting die de provincie hanteert van het areaal?
Venray	tekst	Versterken van de biodiversiteit waar mogelijk. Teken van zwakte: laat het zinsdeel ‘waar mogelijk’ weg. Want waar hangt dit vanaf? Ook onwil past hieronder en dat kan toch geen ambitie zijn.
Bergen	tekst	Waar wordt op gedoeld als gesproken wordt over een evenwichtig beheer van dier- en plantensoorten? Is dit gekoppeld aan paragraaf 5.3.2 waarin wordt ingezet op bijvoorbeeld het voorkomen of beperken van schade door wilde dieren?

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Horst a/d Maas	tekst	In Nederland gaat het niet heel goed met de biodiversiteit. Tal van onderzoeken wijzen uit dat tal van soorten afnemen of zelfs verdwijnen uit Limburg en/of Nederland. Bij de opgaven schrijft u immers een hele opsomming van factoren die een belangrijke rol spelen waarom de biodiversiteit onder druk staat en zelfs dat de afname groot is, vooral in het landelijk gebied, buiten de natuur gebieden. Wij vinden het dan ook bijzonder dat u bij de primaire landbouwgebieden alleen in wilt zetten op de landbouw en niet agrarische functies ontmoedigd. Blijkbaar erkent u waar zich knelpunten bevinden maar bent u niet bereid om ruimte te scheppen voor een echte integrale aanpak. Wij missen in deze POVI de integrale aanpak van de opgave. Vanuit iedere separaat thema worden ambities en opgave geformuleerd die vooral sectoraal zijn ingestoken. Er lijken veel tegenstrijdigheden contra's te zitten tussen opgaves en ambities. De ambitie van de Provincie zou ook kunnen zijn om te werken aan een herstel van de biodiversiteit. Hierbij nadrukkelijk niet "waar mogelijk versterken van de ...".
Venlo		Onduidelijk is wat de doorwerking in de verordening en planologische procedures wordt van de onderwerpen zoals geduid als provinciaal belang.

§ 5.2 Opgave natuur

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venray	tekst	Bij de algemene opgave wordt een opsomming gegeven die deels overlappend is, uitputtend lijkt te zijn maar niet is. Belangrijke factoren als stikstofdepositie en waterkwantiteit/-kwaliteit worden benoemd, maar er ontbreken ook een aantal drukfactoren zoals geluid, licht en verontreiniging.
Bergen	tekst	In aansluiting op voorgaande opmerking van Venray: denk ook aan recreatieve druk. Actuele thema's in het maatschappelijk debat en transitie wordt gemist. Denk aan natuurinclusieve landbouw, gezondheid, natuurinclusief bouwen.
Venray / Bergen	tekst	Ik vraag me sterk af in de inleidende tekst of de diversiteit aan planten en dieren van invloed is op de aantrekkingskracht op toeristen en recreanten. Die komen voor de landschappen, maar soortenrijkdom is voor de meeste echt niet relevant. Daarom de vraag: wat is het dwarsverband tussen Natuur en Landschap (en zelfs ruimtelijke kwaliteit)?
Venray	tekst	We dragen bij aan de gunstige staat van instandhouding. Dat is echt een zwaktebod. Bijdragen aan is niet echt ambitie hebben.
Venray	tekst	De noodzaak van natuur naast intrinsieke waarde wordt vooral opgehangen aan economische ontwikkelingen. Waar is het haakje met gezondheid. Meer natuur en beter ontsloten natuur draagt bij aan een gezondere leefstijl en daarmee een kleinere aanspraak op de

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		zorg (die onbetaalbaar aan het worden is). Wat mij betreft wordt er sterker ook op gezondheid ingestoken. (...steeds meer aandacht voor gezondheid zoals het er nu staat mag wel wat zwaarder worden ingezet)
Venray	tekst	Onder 5.2.2 wordt geschreven dat er een balans moet worden gezocht vanwege de toenemende ruimtevraag. Een balans is er altijd alleen is de balans zoals deze nu bestaat ongewenst. Er moet dus een nieuwe balans worden gevonden.
Venray	tekst	Laatste alinea 5.2.2 is sterk! (mag ook gezegd worden)
Venray	tekst	5.2.4 staat in tweede zin dat ook buiten de natuurgebieden de kwaliteit achteruit is gegaan. Gezien de voorgaande zin wordt hier vermoedelijk bedoeld de kwaliteit buiten de N2000-gebieden. Het huidige beleid van de provincie is alleen op de N2000-gebieden.
Venray	tekst	De BKN wordt genoemd, maar wat gaat de provincie hiermee doen. Er wordt in de alinea alleen gewezen naar de Natuurherstelwet. Heeft de provincie hier een ambitie?
Bergen	tekst	Paragraaf 5.2.1 blinkt niet uit in een positieve benadering maar staat stil bij alle drukfactoren op de natuur. Natuur en biodiversiteit zijn positieve waarden. Maak gebruik van de ecosysteemdiensten.
Bergen	tekst	Er wordt verwezen naar diverse stukken, zoals het Limburgs Natuurprogramma en Beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied. Dit maakt de visie en ambitie niet duidelijker, want waar moet de gemeente (en provincie) aan toetsen in de veelheid aan informatie en stukken? Door de veelheid aan stukken wordt het geheel onduidelijk en rommelig.
Bergen	tekst	Spreek niet over herstelmaatregelen maar over doelgerichte maatregelen.
Bergen	tekst	Het onderwerp natuur is bij uitstek een grensoverschrijdende thema. Gemist wordt de kansen die grensoverschrijdende samenwerking met zich meebrengt (Duitsland en België), maar ook de negatieve impact van onze burens op het behalen van de Limburgse doelen. Hoe wordt hiermee omgegaan?
Bergen	tekst	De POVI bevat een aantal bijlagen. Eén daarvan is bijlage 4 Doelenoverzicht. Daarin wordt voor natuur een aantal doelen gesteld. Het is niet altijd duidelijk wat wordt bedoeld (bijvoorbeeld doelen / maatregelen Natura 2000-gebieden). Waar ik echter aandacht voor vraag is de realisatie van 3.5000 hectare nieuw bos. Waar moet dit gaan landen? In paragraaf 5.2.2 wordt gesteld dat er sprake is van een toenemende ruimtevraag en dat er gezamenlijk naar een balans gezocht moet worden.
Bergen	tekst	Paragraaf 5.2.4 spreekt over de Basiskwaliteit Natuur en daarin staat dat de Europese Natuurherstelverordening rechtstreeks werkende doelstellingen heeft. Wat hier gemist wordt is dat de provincie aangeeft hoe ze deze doelen gaat halen en wat voor rol hierin is weggelegd voor de gemeenten.
Gennep	5.2.3	Bosopgave (uitwerking Bossenstrategie): "In het beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied is afgesproken deze zonder bestuurlijke verankering en/of rijksmiddelen niet als een harde opgave te beschouwen. Deze opgave wordt vooral vanuit

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		gebiedsprocessen met initiatieven van onderop ingevuld. Deze opgave landt binnen en buiten het Natuurnetwerk Limburg". Wordt hiermee de provinciale verantwoordelijkheid niet heel erg bij andere partijen neergelegd? En bij welke gebiedsprocessen met initiatieven van onderop dan? Als het zo vaag blijft, gaat niemand hier werk van maken en landt deze opgave helemaal nergens.
Gennep	5.2.4	Terecht wordt hier de link gelegd met Basiskwaliteit Natuur en Natuurherstelverordening (NHV). Maar het blijft hier bij de doelstelling. In een POVI verwacht je ook HOE we denken te gaan voldoen aan bijv. de doelstelling van de NHV: 30% herstel van areaal en natuurkwaliteit per 2030 en doelen voor stedelijk groen en bestuivers.
Horst a/d Maas	tekst	Het Natuurnetwerk Limburg staat al jaren onder druk en wordt qua omvang met de spreekwoordelijke kaasschaaf afgeschaald. Daarnaast zijn er nog veel percelen die de aanduiding NNN hebben, maar die niet actief worden ingevuld. Het areaal natuur in NNN gebied is in werkelijkheid veel kleiner dan op papier is toevertrouwd. Als u daadwerkelijk wilt werken aan de gestelde opgaves voor natuurherstel, dan betekent dat: 1. het huidige areaal NNN netwerk volledig inrichten en 2. Toewerken aan ont-snippering. Dit kan door slimme combinaties te maken binnen de groenblauwe landbouwzone. Hiervoor dient u echter de opgave en ambities hiervan beter af te stemmen op de ambities en opgaves voor natuur. Het lijkt erop alsof u de verschillende thema's sectoraal hebt ingevuld (en het via een integraal systeemherstel heeft benaderd).
Horst a/d Maas	tekst	U schrijft dat de ecologische verbindingen en goede overgangen tussen natuur en omliggende gebieden is uitgewerkt in de Groenblauwe landbouwzone. Echter schrijft u ook in de Groenblauwe landbouwzone dat dit overwegend landbouwgebied is. Waar water, natuur en landschap weliswaar extra aandacht verdienen, wordt niet beschreven op welke manier daar invulling aan gegeven wordt. Het is (en blijft waarschijnlijk) overwegend landbouw. Als u echt integraal aan de aanpak van alle opgave wilt werken dan zou de groenblauwe landbouwzone een andere naamgeving hebben en zou deze niet overwegend landbouwgebied zijn. De opgave en ambitie zou dan afgestemd moeten zijn op de bredere opgaves zoals die in de POVI staan vermeld. U kunt dan niet meer spreken van een verwegend landbouwgebied maar veel meer naar een mix van landbouw en natuur & landschapsontwikkeling waar de gebied specifieke opgaves centraal staan.
Venlo	tekst	Opsomming drukfactoren te beperkt geduid: effecten van 1. klimaatontwikkeling 2. bestrijdingsmiddelen 3. recreatiedruk 4. beperkte connectiviteit/verbinding 5. toename invasieve exoten hebben een grote invloed op de achteruitgang voor de unieke Limburgse biodiversiteit, dat het rechtvaardig is deze expliciet te duiden en te verwerken in het beleid
Venlo	5.2.3	In het stuk ontbreekt de te koppelen voorwaarde van planologische borging van nieuw aangelegde bossen, bosschages en landschapselementen vanuit de Limburgse aanpak Bossen. Privaatrechtelijke bescherming is moeilijk toetsbaar en kent in de regel een maximale instandhoudingstermijn. Zonder planologische bescherming is het risico groot dat vooral landschapselementen op termijn weer verdwijnen en er sprake is van ondoelmatige inzet van overheidsmiddelen.
Venlo	5.2.3	Met de bebossing, vooral binnen of nabij het natuurnetwerk Limburg de voorwaardelijkheid meenemen dat vanuit de

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		grondwaterstandsverlagend effect van bebossing, geen negatieve effecten mag hebben op de hydrologisch gevoelige habitats
Venlo	5.2.3	Er ontbreekt een kwalitatieve nuance en trends in de opgave bossen, ten aanzien van de diversiteit aan typen bossen in Limburg en de arealen en vitaliteit daarvan. Zo is het areaal van vitale elzenbroekbossen door waterstandverhogingen sterk afgenomen (mede door de bever) en is de vitaliteit van de berken-eikenbossen in de Maasduinen zeer slecht (eikensterfte). Neem de vitaliteitsproblematiek van de diverse bostypen mee in de opgave

§ 5.3 Wat we doen voor natuur

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen	tekst	Opgave bossen valt ook buiten natuurnetwerk Limburg. Kunnen extra bossen dan ook in de landbouwgebieden? Uitwerkingen o.a. invasie exoten wanneer?
Roerdalen	tekst	Welke rol krijgen wij bij de compensatieplicht als gemeenten? Wat wordt de werkwijze dan.
Roerdalen	tekst	Wat wordt verstaan onder Regionaal Landschap?
Roerdalen	tekst	Ons college en de colleges in de diverse gemeenten krijgen ruimte om hun eigen prioriteiten, accenten en financiële speelruimte te bepalen. Tot hoever mogen wij hierin gaan?
Bergen	tekst	Paragraaf 5.3.1 begint met een Europese blik en een Nationaal herstelplan. Er staat vervolgens “wij dragen bij aan het opstellen van het plan om te bereiken dat dit goed aansluit bij de eigenheid van de Limburgse natuur”. In hoeverre wordt de eigenheid van de Limburgse natuur ook gekoppeld aan de eigenheid van de natuur in Belgisch Limburg en Duitsland? Het natuur en landschapssysteem is grensoverschrijdend. Dit biedt kansen voor een aantal opgaves in Limburg.
Venray	tekst	5.3.1 inzetten op kwaliteitsimpuls middels beheersubsidie als primair spoor. Dit spoor wordt nu ook bewandeld en levert zeker niet het gewenste resultaat. Natuurlijk zijn beheersubsidie van goot belang, maar het primaire spoor zou moeten zijn om alle eerder benoemde drukfactoren die vooral buiten de natuurgebieden worden veroorzaakt aan te pakken. Dat zou het primaire spoor moeten zijn, want dat is de genoemde ambitie in 5.1
Venray	tekst	Het secundaire spoor is inzetten op doelen in de Groenblauwe landbouwzone. Maar wat zijn die doelen dan?
Venray	tekst	..zetten we de benodigde tussenstappen om de VHR-doelen te bereiken. Wat zijn die benodigde tussenstappen? En waarom zijn het

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		tussenstappen? Dit roept de nodige vragen op.
Venray	tekst	<i>..en leggen we dwarsverbanden met de onder meer de stikstofaanpak.</i> De oorsprong van de stikstofaanpak nog altijd ligt in herstel van natuur. De relatie met natuurherstel lijkt steeds verder uit beeld en stikstof wordt steeds meer een eigen thema. Dat lijkt mij niet handig.
Bergen	tekst	Andere thema's zoals water en bodem sturend, natuurinclusief bouwen, openbaar groen / parken bieden ook kansen tot een kwaliteits- en kwantiteitsimpuls voor natuur.
Venray	tekst	De PA Grote Wateren van het Rijk geeft in het Maasdal een belangrijke impuls aan de realisatie van de VHR-doelen. Die snap ik niet zo, behalve bij N2000 Grensmaas. Grootschalige ontgroningen langs de Maas, die nog steeds plaatsvinden dragen wel bij aan de bestrijding van inundaties met schade, maar niet aan aanpak verdroging in Natuurgebieden waaronder de N2000-gebieden. Sterker nog, ze werken averechts.
Venray	tekst	We streven naar... zwakgebod. Waarom gaan we het niet gewoon doen. Bij een woord als 'streven' zit er geen afrekenbaarheid en kun je altijd zeggen dat je je best hebt gedaan maar helaas niet gelukt. Daarnaast hebben we de verplichting om de abiotiek van de N2000 gebieden te herstellen om zo de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken.
Venray	Tekst	De overgangsgebieden rondom de kwetsbare N2000-gebieden zullen vooral nodig zijn om de hydrologie binnen de N2000-gebieden te verbeteren en veel minder om de stikstofdepositie af te laten nemen. De bronnen van de hoge stikstofdepositie liggen ook veelal buiten de nu ingetekende overgangsgebieden.
Venray	tekst	5.3.2 Soortenbescherming. Bescherming vindt vooral plaats door de leefgebieden te verbeteren. Alleen beschermen is niet genoeg en legt de nadruk ook op NNN gebieden. Daarmee dek je de lading niet. Er zijn ook leefgebieden aan te wijzen die buiten NNN liggen en die vallen met deze insteek (opnieuw) buiten de boot.
Venray	tekst	Invasieve exoten. Ik ben benieuwd hoe dit gaat lopen, want de focus lijkt momenteel vooral te liggen bij bijvoorbeeld wasberen. Maar de problemen met nijlganzen, Canadese ganzen en reuzenbalsemien en Japanse duizendknoop zijn nu al veel groter en daar wordt nu nauwelijks actief tegenop getreden.
Venray	tekst	De laatste alinea van deze paragraaf snap ik niet. Gaat dit over soorten als Jacobskruidskruid en distels? Dat is vooral een emotionele factor en veel minder echt een probleem. Daar komt bij dat ze van onschatbare waarde zijn voor de biodiversiteit als nectarplanten.
Bergen		Eens met dat dit een vreemde alinea is. Wat dit te maken heeft met faunabeheer en soortenbescherming is mij onduidelijk. Daarnaast geeft men aan dat er regels komen in de omgevingsverordening voor het beheer van plantensoorten die zorgen voor problemen in de landbouw. Wat is hierin het belang van de provincie?

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venray	tekst	Natuurinclusiviteit. Welke ambitie heeft de provincie hierbij behalve een streven naar? Op welke manieren gaat de provincie dit vormgeven?
Bergen		Definitie natuurinclusief zegt zeer weinig “Het actief rekening houden met natuur in beleid en handelen.” Wat is de uitkomst hiervan? Een natuurinclusieve benadering richt zich juist op het versterken van de natuur overal met als doel om biodiversiteit een volwaardige rol te geven bij de realisatie van andere opgaven (bouwen, landbouw, infrastructuur etc.). Dit komt niet tot uiting in deze definitie en tekst.
Venray	tekst	Stikstofdepositie. Beschermde natuurwaarden uiteindelijk te herstellen. Ik mis hierin de urgentie. Hierin is spoed noodzakelijk want het blijft maar vooruitgeschoven worden
Venray	tekst	Laatste zin van 5.3.4. Sommige IHD's hebben een voorkeursbehandeling en mogen worden verbeterd ten koste van andere IHD's zoals omschreven in de profielendocumenten
Venray	tekst	Samenwerking: wat mij betreft mag er op meer vlakken worden samengewerkt behalve bij de SMP's. Ik denk bijvoorbeeld aan de bossenstrategie en de BKN en uiteindelijk met de regels die in de Omgevingsplannen zullen worden opgenomen voor gebruik van gronden in de Groenblauwe landbouwzone.
Bergen	tekst	De laatste alinea van paragraaf 5.3.5 gaat in op de Nationale parken. Het beschreven doel van de transformatie tot regionale landschappen is niet geheel in overeenstemming met de Rijksopgaven. Zij zetten juist in op een sterk merk, robuustere natuur en de zonering in en om het Nationaal park. Graag dit meenemen in de tekst.
Venray	tekst	5.3.6 we continueren ruimtelijke bescherming van natuur, ook buiten NNN. Die snap ik niet, behalve passieve soortenbescherming. Planologisch is er momenteel niks geregeld en is veel natuur, vooral natuur uit het agrarische landschap vogelvrij. We beschermen geen graslandvlinders, patrijzen, veldleeuweriken, gele kwikstaarten en andere soorten uit dit leefgebied. Ik lees nergens dat dit anders wordt.
Venray	tekst	5.3.6 stimuleren van bodem-water- en natuurvriendelijke landbouw. Daarmee worden de doelen zoals KRW niet gehaald. En het geeft de gemeenten onvoldoende handvatten om regels in het Omgevingsplan te kunnen opstellen.
Bergen	tekst	Instrumentarium natuur: er wordt gemist het inzetten op kansen. Een voorbeeld: een nieuwe ontwikkeling in een gebied houdt niet bij voorbaat een aantasting / verslechtering in. De nieuwe ontwikkeling kan juist bijdragen aan het behalen van belangrijke doelstellingen. Compensatie is hierin niet het antwoord, zie ook paragraaf 5.2 waarin wordt gesproken over de ruimtelijke druk. Op deze wijze houden we elkaar in een houdgreep.
Bergen	tekst	Het hoofdstuk natuur geeft nergens een goede omschrijving van wat Natuur is. Het lijkt erop dat Natuur gekoppeld wordt aan ecosystemen, biodiversiteit en natuurlijke landschappen en Natura2000 gebieden. Doordat dit ontbreekt vind ik §5.3.6

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		Instrumentarium natuur erg lastig te lezen / te begrijpen en uit te voeren. “We blijven de natuur beschermen door regels in de omgevingsverordening” etc. + “We continueren de ruimtelijke bescherming van natuur”. Door natuur zo te veralgemeniseren wordt het ook lastig om zeer concreet in te zetten op de bijvoorbeeld in paragraaf 5.2.4 besproken basiskwaliteit natuur waarbij algemene soorten algemeen kunnen blijven.
Bergen	tekst	In de laatste alinea van paragraaf 5.3.6 staat dat er overgangsgebieden worden vastgesteld per Natura 2000-gebied. Is dit hetzelfde als de extensiveringsgebieden op de kaart? Indien dat het geval is, dan is dat moeilijk te rijmen met het rekening houden met natuurlijke grenzen waar ook over wordt gesproken in deze alinea (verschillende grenzen lijken nu gebaseerd te zijn op een x aantal meters die zijn ingevoerd in Gis). En wat zijn die natuurlijke grenzen?
Bergen	5.3.6	Er is in paragraaf onevenredig veel aandacht voor stikstof. Ook in de laatste alinea wordt weer aangegeven dat stikstof een belangrijke drukfactor is. Echter het is niet de enige drukfactor. Gemist wordt bijvoorbeeld gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot biodiversiteit of de verdrogingsproblematiek. In de visie wordt onvoldoende onderkend dat ook in de Natuurgebieden de biodiversiteit achteruit gaat. Wat betekent trouwens “Onderzoek en een daarop gebaseerd gebiedsproces”? Wie gaat dat doen en bepalen? En wat voor instrumenten staan er voor ogen om te worden ingezet?
Gennep	tekst	Ik heb hier een opmerking over met betrekking tot de overgangsgebieden N2000-gebieden. In par 5.3.6 instrumentarium natuur; laatste alinea: We stellen per Natura 2000-gebied overgangsgebieden vast in verband met ofwel de opgave voor hydrologisch systeemherstel ofwel het doelbereik voor soorten en habitattypen, waarbij stikstof een belangrijke drukfactor is. Per gebied is daarmee de ecologisch onderbouwing uitgangspunt, waarbij tevens rekening wordt gehouden met natuurlijke grenzen. Voor maatregelen met betrekking tot stikstof kiezen we voor een gedifferentieerde aanpak per gebied. Onderzoek en een daarop gebaseerd gebiedsproces zullen duidelijk maken welke instrumenten ingezet moeten worden in deze gebieden en zullen de begrenzing van de gebieden nader bepalen. Opmerking: in het ontwerpend onderzoek Noord-Limburg is een indicatieve buffer van 500 meter opgenomen, de invulling van de restricties in dit gebied moeten nog (door gebiedsprocessen) ingevuld worden. Dat is overgenomen in de POVI, zoals hierboven in de tekst is beschreven. De onderbouwing van de grenzen zoals nu opgenomen in de kaarten is niet zichtbaar, echter is er gekozen om de begrenzing van deze gebieden op sommige plaatsen erg breed (groter dan 500 meter), wat verklaard kan worden doordat er rekening gehouden wordt met natuurlijke grenzen. Welke garantie hebben gemeenten dat de begrenzing bijgesteld wordt na een dergelijk gebiedsproces? Bovendien mist in de kaart de beschermingszone vanuit de provincie Brabant. Afstemming met Brabantse collega's over de zone rondom N2000-gebied de Oeffelter meent zou voor de volledigheid (al dan niet indicatief) meegenomen moet worden voor een volledig beeld.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	tekst	Het is goed dat het belang van monitoring wordt benoemd. Gemist wordt dat er over Natura 2000 gebieden heen wordt gemonitord (ook een verplichting om die zones eromheen mee te nemen). Hoe kun je anders aantonen dat de biodiversiteit vooruit gaat of waar de knelpunten liggen?
Horst a/d Maas	tekst	In Nederland gaat het niet heel goed met de biodiversiteit. Tal van onderzoeken wijzen uit dat tal van soorten afnemen of zelfs verdwijnen uit Limburg en/of Nederland. Bij de opgaven schrijft u immers een hele opsomming van factoren die een belangrijke rol spelen waarom de biodiversiteit onder druk staat en zelfs dat de afname groot is, vooral in het landelijk gebied, buiten de natuur gebieden. Wij vinden het dan ook bijzonder dat u bij de primaire landbouwgebieden alleen in wilt zetten op de landbouw en niet agrarische functies ontmoedigd. Blijkbaar erkent u waar zich knelpunten bevinden maar bent u niet bereid om ruimte te scheppen voor een echte integrale aanpak.
Horst a/d Maas	Tekst	Wij zien veel tegenstrijdigheden binnen de verschillende hoofdstukken en missen ambitie en koers voor natuurontwikkeling in onze provincie. Het blijft hangen op algemeenheden en "vaagheden" en tegenstrijdigheden. Weinig uitspaken over wat onze opgave nu echt is en hoe we hiernaartoe werken. We lijken ons te houden aan bestaande regels en afspraken, wetende dat die de afgelopen jaren weinig hebben bijgedragen aan echt natuurherstel. Daarnaast missen we ook de relatie met de omgevingsverordening. Wij maken ons serieus zorgen of de Provincie Limburg wel serieus werk wil maken van onze natuuropgave. Opvallend hierbij is dat juist de slechte staat van de natuur (én ons water) belangrijke redenen zijn waarom "Nederland op slot zit". Als we geen sterke ambitie uitspreken en het benodigde instrumentarium daarvoor inzetten, blijven ambities strijdig met elkaar en blijft de dreiging dat Nederland langer op slot blijft of terugvalt en opnieuw op slot komt".
Venlo	tekst	Type beheer is een cruciale factor voor het instandhouden of versterken van de verschillende biotopen en de daarin voorkomende soorten. Door de complexiteit van het samenspel van de drukfactoren is het gevoerde beheer niet altijd effectief. Monitoring op effecten van beheermethoden en kennisontwikkeling en –deling zijn daarbij (niet alleen binnen N2000-gebieden) van cruciaal belang om te komen tot doelmatige inzet van overheidsmiddelen. Voor adequaat beheer zijn voldoende middelen een voorwaarde. Door beperktheid van de middelen zal ook ingezet moeten worden op verlaging van de secundaire kosten van beheer zoals procedurele en administratieve lasten, zodat de beschikbare middelen benut kunnen worden voor de daadwerkelijke maatregelen. Neem beide zaken mee in 5.3 Wat te doen voor de natuur.
Venlo	5.3.5	<i>"Wordt gesteld dat de gemeenten soortmanagementplannen opstellen die de staat van instandhouding van bedreigde diersoorten borgen en de basis vormen voor vergunningverlening voor verduurzaming van gebouwen en ruimtelijke ontwikkelingen."</i> Gezien de hoge kosten en andere mogelijkheden om de gunstige staat van instandhouding van stadsoorten te realiseren dient er niet automatische ervan uitgegaan te worden dat gemeenten dit doen en het opleggen als verplichting vanuit de omgevingsverordening is onwenselijk. Voeg in deze zin toe dat gemeenten 'dit kunnen doen'. Verplichting vanuit Nationaal isolatieprogramma?

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo	5.3.6	<i>Provincie stelt compensatie eisen en herzien daarbij de werkwijze en laten deze beter laten aansluiten bij de rolverdeling tussen provincie en gemeente in de Omgevingswet.</i> Dit is cryptisch omschreven en onduidelijk is of de regeldruk nu naar de gemeenten afzakken zonder bevoegdheid op het stellen van de regels. Verder geldt er een motivatie- en compensatieplicht voor ingrepen in de groenblauwe landbouwzone; de effecten van de nadere uitwerking kennen we niet?.

§ 5.4 Natuurnetwerk Limburg

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zenswijze?
Venray	tekst	Ik mis iets over compensatie. Blijft de regel bestaan dat NNN gecompenseerd moet worden binnen nog niet gerealiseerde NNN (waar dan ook in de provincie)? Met als gevolg dat het areaal NNN verder afneemt?
Bergen	tekst	In aansluiting op vorige opmerking. Is er geen ambitie tot het vergroten van het areaal NNN? Uit de tekst blijkt dat er sprake is van meervoudig ruimtegebruik (recreatie, landschap, cultuur). Gemist wordt dat ook bedrijven en woningen een plek hebben binnen NNN. Hoe kunnen deze locaties bijdragen aan de doelstellingen van NNN? Hoe wil de provincie met deze locaties omgaan? Ook hier is weer veel aandacht voor Natura2000 en stikstof. NNN is echter zo veel meer en een kans om een aantal transitieopgaven op te pakken. Vooral wanneer er koppelingen worden gezocht met de Groenblauwe Landbouwzone.

§ 5.5 Natura 2000-gebieden

§ 5.6 Groenblauwe Landbouwzone – natuur

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze
Roerdalen	kaartblad	Het kaartbeeld klopt niet. Bestaande campings, golfbaan, MERU-terrein etc. liggen in de groenblauwe landbouwzone. Verzoek om het kaartbeeld aan te passen aan de werkelijke situatie c.q. het vigerende omgevingsplan.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze
Roerdalen	kaart	De ecologische verbindingzones zijn sterk versnipperd en geven daarmee geen duidelijke verbinding weer. Er is vaak geen aansluiting met bestaande natuur. Er lijkt geen aangesloten netwerk van natuurgebieden te ontstaan op deze manier. De volgende tekst staat er: <i>'Om deze maatregelen duurzaam te laten functioneren, is het nodig om de uitloopzones eromheen en de zones tussen passages te vrijwaren van ontwikkelingen die de functionaliteit ervan kunnen aantasten.'</i> Wij verzoeken om deze zones dan ook gewoon op te nemen binnen de ecologische verbindingzone.
Roerdalen	kaart	Het verder versnipperen van de ecologische verbindingzones in verschillende typen landschap zorgt voor onduidelijkheid en maakt verbinding binnen de zone niet makkelijker.
Venray / Bergen	tekst	Blij met de herintrede van de EVZ! Ik mis wel op welke manier de provincie denkt deze gebieden te realiseren? Is daar financiering voor? Wat wordt van de gemeenten verwacht?
Venray	kaart	Ik vraag me af waarop de keuze is gebaseerd om van de drie (vier) beekdal in Venray er slechts een als EVZ te willen betitelen. De focus ligt geheel op de Loobeeek, terwijl ook de andere beken, met deels ook natuurstatus, nu lijken af te vallen.
Venray	tekst	Stimuleren van aangepast grondgebruik in de blauwgroene landbouwzone gaat niet het gewenste resultaat halen. Dat heeft de geschiedenis ons wel geleerd. Als we echt doelen willen realiseren zal er toch ook ergens een beperking in mogelijkheden moeten kunnen worden opgelegd. Meer sturing is noodzakelijk.
Bergen	kaart	De kleur voor "natte laagten" is grijs. Is geen duidelijke kleur t.o.v. de ondergrond waar ook wat grijs tinten in voorkomen.
Bergen	Tekst + kaart	In paragraaf 5.6.1 wordt aangegeven dat de ecologische verbindingzones zijn gespecificeerd als aparte kaartlaag. Deze zones zijn opgenomen als zoekgebied, dan wel als daadwerkelijk gerealiseerd of te realiseren groene verbinding. Dit onderscheid komt niet tot uiting in de kaart (wat is wat?). Zoals Roerdalen terecht opmerkt: er zijn vele snippers. In hoeverre dragen die bij aan een verbindingzone en zijn deze wel gerealiseerd? Verderop in de tekst zijn de categorieën wel gekoppeld aan de kaart. In de tekst staat dat wetenschappelijk onderzoek (deels modelmatig), literatuur en expertoordeel zijn gebruikt om tot een nieuwe kaartlaag te komen. In hoeverre is hierbij gesproken en samengewerkt met lokale beheerders en gemeenten? Gelet op het belang van deze zones mis ik ook de daadwerkelijke koppelingen met Nationaal Park en grensoverstijgende verbindingen.
Bergen	Tekst	Er komen wat nieuwe elementen. De vraag is of dat aanleiding geeft tot het opnemen in de Omgevingsverordening? Uit de tekst wordt niet duidelijk wat het gevolg is van potentiële nieuwe EVZ's en wat dit betekent voor die gebieden.
Bergen	Tekst	Het is goed dat de provincie in Paragraaf 5.6.3 aandacht vraagt voor het stimuleren van aangepast grondgebruik in de overgangsgebieden. Hoe wil men dit echter realiseren? Verder staat dat er in de toekomst maatregelen te verwachten zijn rondom de Natura 2000-gebieden die kunnen leiden tot gevolgen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze
		voor het grondgebruik. Wordt hiermee ingezet op voorzienbaarheid?
Bergen	Tekst	De begrenzing van de overgangsgebieden is volgens de omgevingsvisie vastgesteld door te kijken naar welke afstand nodig is in verband met de hydrologische opgave / het doelbereik voor soorten / habitattypen. Per gebied is er sprake van een ecologische onderbouwing. Kan die ecologische onderbouwing worden overlegd? Wij zijn wel geïnteresseerd in hoe de grenzen zijn bepaald, mede ook omdat er blijkbaar rekening is gehouden met natuurlijke grenzen. Het lijkt erop dat er toch wel vreemde keuzes daarin zijn gemaakt. De beoordeling van de begrenzing is dan ook zo goed als onmogelijk.
Venlo	5.6.1	Groenblauwe Landbouwzone – ecologische verbingszone kent een onderverdeling van 6 categorieën streefbeeld. In het perspectief van de druk op de ruimte en vanuit habitatdiversiteit binnen dergelijke verbingszone dient de combinatie van dergelijke categorieën in een verbingszone de voorkeur te hebben. Geef in de inleidende tekst hier iets over aan dat de realisatie van het ter plekke geduide reefbeeld de voorkeur heeft, maar dat ook ander categorieën gerealiseerd kunnen worden. Dit ter voorkoming van het missen van kansen door een beleidsmatig keurslijf

§ 5.7 Extensiveringsgebieden veehouderij met milieubelastende activiteit

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze
Roerdalen	tekst	Provincie geeft aan: <i>‘Wij gaan daarom het regime en de ligging van de extensiveringszones bij wijziging van de omgevingsverordening herzien, zodat effectiever op het doel kan worden gestuurd, namelijk de reductie van de stikstofuitstoot. Extensiveringsgebieden maken na de herziening geen onderdeel uit van de primaire landbouwzone.’</i> Wat worden dan de gebieden hoe worden wij betrokken. Totaal onduidelijk nu wat voor gevolgen dit heeft en om welke gebieden dit gaat; beoordelen is nu niet mogelijk.
Venray	tekst	Er wordt vooral in de tekst van H5 gesproken over stimuleren van. Als er echt sturing gegeven wil worden aan doelbereik dan is er meer nodig. Dit geldt ook voor de voorgestelde extensiveringsgebieden IV waar blijkbaar niet alles meer mogelijk is.
Bergen	tekst	Paragraaf 5.7 is een vreemde paragraaf voor Hoofdstuk 5 Natuur. Hoort deze niet thuis in een andere hoofdstuk? Na het lezen van deze paragraaf wordt het mij ook niet duidelijk wat het doel is van paragraaf 5.7. Er komt geen visie / ambitie in naar voren. De eerste regel klopt tekstueel ook niet, er ontbreekt wat.
Venlo	tekst	In de groenblauwe landbouwzone en de voorgestelde overgangsgebieden rondom kwetsbare Natura2000 gebieden zou het mogelijk moeten zijn om nieuwvestiging duurzame landbouw (met beperkte veestapel) toe te staan wanneer deze bijdraagt aan de

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze
		instandhoudingsdoelstellingen en de biodiversiteitsopgave. Daarnaast is het ook van belang voor het instandhouden van de oude cultuurlandschappen in deze gebieden. Stappende bedrijven worden niet automatisch overgenomen door agrarische ondernemers met duurzame bedrijfsvoering. Neem dergelijke argumenten mee in de motiveringstoets

Hoofdstuk 6 Water

Algemeen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Peel en Maas		Algemene opmerking is dat je als lezer nog goed terugleest dat het door verschillende auteurs is samengesteld. In de laatste versie wellicht als tip dat nog eens goed hierop na te lezen, en aan te passen dat het als een geheel terugleest. Ook figuren, tabellen etc. waar nodig van bronvermelding voorzien; ik zie figuren/plaatjes gebruik die niet van de provincie af komen.
Horst aan de Maas		Leesbaarheid, integraliteit/afstemming en ambitieniveau zouden beter kunnen.
Venlo	Kaart	Er is geen enkele kaartlaag waar de waterlopen zowel bovengronds als ondergronds (overkluizingen), compleet op staan Ook de kaartlaag beekdalen is niet compleet: we missen vrijwel alle beken in Venlo: de Schelkensbeek, Aalsbeek, Springbeek, Rijnbeek, Stepkensbeek, Everlos ebeek, Lingsforterbeek, Rode beek
Venlo		Het 'openen' van overkluisde watergangen in stedelijk gebied, ook als kans voor de ruimtelijke kwaliteit, ontbreekt.
Venlo	tekst	Synergie met andere hoofdstukken ontbreekt, water dient als onderdeel van systeem te werken en niet strijdig (bijv. § 6.4.7 in relatie tot cultuurhistorische structuren)
Leudal		Gemeente specifiek, zoals uitbreiding grondwaterbeschermingsgebied, zal opgenomen worden in de zienswijze die door gemeente Leudal wordt ingediend.
Horst aan de Maas		We zien dat de aanduiding beekdal behoorlijk is aangepast. Veel beekdalen vallen onder de nieuwe noemer groenblauwe landbouwzone, waarin wordt beschreven dat: <i>"...om de landbouw niet onnodig te beperken, is er in beginsel in deze zone geen ruimte voor nieuwe niet-agrarische functies..."</i> Dit soort stellingname geeft een behoorlijke beperking op het goed doorwikkelen van de beekdalen. Ambitie en functie zouden meer leidend moeten zijn in plaats van vooraf ingenomen stellingname dat er geen ruimte is voor niet-agrarische functies

§ 6.1 Water inleiding

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roermond	6.1.2	Er wordt een motiveringsverplichting beoogd voor klimaatadaptatie. Worden er eisen gesteld aan deze motiveringsverplichting? Onze suggestie is om een toetsingskader op te stellen hierbij.
Roermond	6.1.2	Er wordt verwezen naar de onderlegger water en bodem. Het rijk heeft zulke onderlegger gepubliceerd en de provincie werkt nog aan zulke onderlegger. Naar welke onderlegger wordt hier verwezen.
Roermond	6.1.2	De onderlegger water en bodem van de provincie wordt momenteel opgesteld. Wanneer wordt deze naar verwachting opgeleverd? Op welke wijze worden de gemeente betrokken bij de totstandkoming?
Venlo	6.1.3	Par 6.1.3 Welk gevaar?
Horst aan de Maas	6.1.2 6.4.	<i>We krijgen te maken met langere droge perioden en hevigere regenbuien.</i> Ik mis bij deze en andere passages dat er daarnaast vooral in – maar ook rondom- de winterperiode in toenemende mate sprake zal zijn van langdurige regenval met een specifiek eigen probleemkarakter voor het grondwaterpeil. En uitzakkende peilen bij langdurige droogtes.
Horst aan de Maas	6.1.3	Wij vragen ons af hoe deze ambitie past binnen de ambitie en opgave beschrijving van de groenblauwe landbouwzone. Daar wordt immers gesteld dat er geen ruimte is voor nieuwe niet-agrarische functies. Daarom pleiten wij ervoor (zoals eerder al aangeven) de ambitie en opgaven van de groenblauwe landbouwzone meer afhankelijk te laten zijn

§ 6.2 De Maas

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Maasgouw	6.2.3	Onze visie is dat de Maasvallei niet zo ver op slot moet, maar dat er meer ontwikkelingsruimte moet zijn in lijn met de doelstellingen voor dit gebied. Daarbij is onderscheid te maken in de binnendijkse gebieden die beschermd zijn tegen hoogwater en buitendijkse gebieden.
Maasgouw	6.2.10	Vanuit de energietransitie is er vraag naar locaties met voldoende water voor de mogelijke vestiging van energiebedrijven, zoals waterstofcentrales. Daarbij is water nodig als koelwater of proceswater. Gezien de sterke fluctuerende watertoevoer in de Maas, met naar verwachting in de zomer steeds vaker lage peilen, verwachten wij dat hier, afhankelijk van de grootte van de vraag, slechts beperkte mogelijkheden voor zijn. De Maas zal in de zomer steeds vaker simpelweg te weinig water

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		kunnen aanvoeren. Dit strookt niet met hetgeen geformuleerd is in het hoofdstuk energietransitie.
Roermond	6.4.3	De provincie geeft aan onderzoek te gaan doen naar de mogelijkheden om een Maasproject voor Roermond en omgeving op te starten. Wanneer wordt er meer duidelijk over de mogelijkheden voor een Maasproject in deze regio?
Roermond	6.2.7 en 6.5.6	De provincie is voornemens om indirecte en directe lozingsvergunningen waarvoor ze verantwoordelijk is te herzien. Heeft de provincie de daarvoor benodigde capaciteitsinzet (provincie en RUD) en de eventuele benodigde extra capaciteit en financiële middelen al in beeld gebracht in het kader van het aanvalsplan waterkwaliteit? Zo ja, wat is de omvang van extra benodigde capaciteit en middelen en hoe en wanneer verwacht de provincie hiervoor voldoende capaciteit en middelen te verkrijgen? Zo nee, wanneer verwacht de provincie dit inzichtelijk te hebben?
Roermond	6.2.7 en 6.5.6	De provincie is voornemens om te helpen riooloverstorten te verminderen? In het aanvalsplan waterkwaliteit wordt beoogd om middelen ter beschikking te stellen voor inhuur projectleiders die gemeenten ondersteunen bij de aanpak van riooloverstorten. Zijn hier inderdaad middelen voor beschikbaar gesteld en hoe kunnen de gemeenten hierover beschikken? Zo nee, hoe gaat de provincie dan helpen om riooloverstorten te verminderen?
Roermond	6.2.8	Heeft de provincie voldoende inzicht in en aandacht voor de consequenties van het geplande inlaten van Roerwater in de bruinkoolgroeves in Duitsland op dreigende watertekorten in de Maas.
Horst aan de Maas	6.2.7	“Het grootste deel van het Maaswater is echter afkomstig uit het buitenland – uit Frankrijk, Duitsland en België. Wij zullen ons samen met het Rijk, het waterschap en de regionale en lokale partners in de overleggen met het buitenland richten op de verbetering van de waterkwaliteit en de uitvoering van de KRW”. We lezen en horen dit nu al jaren maar vragen ons af wat de resultaten tot nu toe zijn. Het gaat om een visie maar hier mag – nee hier moet - méér ambitie en daadkracht getoond worden. Niet alleen vwb de waterkwaliteit van de Maas in zijn algemeenheid maar zeker ook in relatie tot de drinkwaterwinning Panheel. Uiteraard zijn de kwaliteitseisen van WML voor waterproductie en Maaswaterinname hoog maar een schone Maas moet uitgangspunt zijn. Het regelmatig sluiten van de waterinlaat bij Panheel betekent dat de water-kwaliteit van de Maas ontoereikend is. In Limburg krijgen 11 gemeenten drinkwater dat (deels) met Maaswater is bereid. Daarnaast zijn er stroomafwaarts ook gebieden, die voor drinkwater van een goede kwaliteit Maaswater afhankelijk zijn.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		Achtergrond-info In Limburg krijgen de gemeenten Beesel, Horst aan de Maas, Leudal, Maasgouw, Nederweert, Peel en Maas, Roerdalen, Roermond, Venlo en Venray een deel van hun drinkwater uit de Maas. Ook Evides Waterbedrijf, dat Zeeland, het zuidwesten van Zuid-Holland en de Brabantse Wal van drinkwater voorziet, maakt ongeveer 80% van zijn drinkwater van de Maas.
Horst aan de Maas	6.2.8	Idem; meer ambitie en daadkracht tonen
Horst aan de Maas	6.2.3	We zien vaker dat er overlappen in zonering zijn. We missen echter welke zonering leidend is bij overlap. De zonering Maasvallei kan een heel andere (urgente) opgaven en ambitie in zich hebben dan de groenblauwe landbouwzone. Voorstel is om dergelijke overlap te voorkomen.
Horst aan de Maas	6.2.4	Ook hier zie je een verschil van ambitie en opgave voor de Maasvallei en de groenblauwe landbouwzone. Daarom de gerechtvaardigde vraag om de gebiedszonering te splitsen.
Venlo	tekst	Onvoorstelbaar dat het Panorama Maasvallei (opgesteld in opdracht van provincie, in samenwerking met ketenpartners) niet wordt gebruikt: het Panorama geef zoveel inzicht in de kwaliteiten van de Maasvallei en prima inrichtingsprincipes daarmee om te gaan (geldt overigens ook voor het thema Ruimtelijke Kwaliteit).

§ 6.3 Voldoende water

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roermond	6.3.3	De provincie is voornemens om de grondwaterstanden met 10 tot 50 cm te verhogen. Grondwaterstanden zijn geen vaste waarde maar een trend. Het verhogen van de bovenzijde van deze trend is in veel stedelijke gebieden niet wenselijk met het oog op grondwateroverlast. Heeft de provincie de consequenties van de voorgenomen verhoging voor grondwateroverlast in beeld gebracht? Zo ja, wat zijn de consequenties?
Venlo	6.3.3	Door het meer vasthouden en minder onttrekken van water, vergroten we de waterbeschikbaarheid in Limburg. In hoeverre wordt ook ingezet op het hergebruik van water?
Venlo	6.3.7	“standstill voor beregeningsputten. “In hoeverre is er ruimte voor uitwisseling? Geld hier het aantal putten of het onttrokken (jaar)volumen? Bijvoorbeeld de onttrekking bij een put verminderen geeft ruimte om een andere put met minder

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		onttrekking in het gebied toe te staan?
Venlo	6.3.8	“Daarvoor kan het stroomschema verantwoord afkoppelen regenwater (wordt mei 2025 vastgesteld) worden gebruikt.” kan deze als link (blauwe tekst) worden toegevoegd?
Horst aan de Maas	6.3.10	Het gaat nu alleen over de onttrekkingen van grondwater. Welke visie heeft u ten aanzien van het beschermen van de waterkwaliteit in de bufferzones?

§ 6.4 Waterveiligheid, wateroverlast en regionale normering - inleiding

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Maasgouw	6.4.3	<i>In deze omgevingsvisie worden de grenzen van de bebouwde kernen herzien. Omdat de normering in de provinciale omgevingsverordening gerelateerd is aan de begrenzing van de Landelijke kernen en het Stedelijk gebied, zal deze herziening gevolgen hebben voor de normering. Kernen en stedelijk gebied kennen immers in de Omgevingsverordening Limburg een normering van 1:25 of 1:100. We zullen daarom – voordat deze wijzigingen in de volgende aanpassing van de Omgevingsverordening Limburg worden opgenomen – samen met betrokken partijen de gevolgen van de wijziging van de begrenzing voor de normering wateroverlast en de inspanningsverplichting voor het waterschap in beeld brengen. Onduidelijk is wat hier de gevolgen van zijn.</i>
Roermond	6.4.11	De gemeente Roermond heeft in maart 2025 vragen en opmerkingen op de 2100/100 kaarten kenbaar gemaakt. Hier hebben we ondanks herhaald verzoek echter nooit een reactie op ontvangen. Wanneer mogen we hier een reactie op verwachten?
Roermond	6.4.12	Het effect van hoogwater Maas lijkt niet meegenomen te zijn bij het vaststellen van de waterveiligheidszones. Waarom is dat niet van belang bij het bepalen van de waterveiligheidszones?
Roermond	6.4.12	De waterveiligheidszones H2-H6 komen niet overeen met de Waterdieptekaart (Overstromingskaarten T100-2100). Dit is bijvoorbeeld te zien bij de fluviale overstroming van de Roer en Hambeek in Roermond. Op welke punten verschillen de uitgangspunten van de modellering die aan de kaarten ten grondslag ligt?
Roermond	6.4.12	In de zones H2-H4 wordt de verantwoordelijkheid bij de gemeenten gelegd. Waarop is deze verdeling op gebaseerd, waar is deze verdeling in verantwoordelijkheden vastgelegd en welke overwegingen liggen hieraan ten grondslag?

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roermond	6.4.12 en 6.4.16	Er wordt gesteld dat in de zones H2-H4 de verantwoordelijkheid bij de gemeenten ligt. Wij zijn echter in de veronderstelling dat de verantwoordelijkheid oor fluviale overstromingen bij het waterschap ligt. Welke verantwoordelijkheid heeft het waterschap bij fluviale overstroming in de zones H2-H4?
Venlo	6.4.2	<i>“Een belangrijk uitgangspunt voor het waterbeleid en de uitvoering hiervan is het voorkómen van afwenteling. De negatieve gevolgen van keuzes of maatregelen mogen niet worden afgewenteld. Niet op de beneden- of bovenstrooms gelegen burens, niet van particulier op de overheid en niet op de toekomst en de generaties na ons.”</i> Dit geldt toch ook voor overheid op particulier of andere overheid?
Venlo	6.4.6	<i>“Wij, het waterschap en gemeenten geven subsidie voor het afkoppelen van regenwater.”</i> Hoe verhoudt zich dit tot de geldigheidsduur van deze POVI? Het WL is bijvoorbeeld voornemens om de huidige stimuleringsregeling afkoppelen particulieren terreinen na 2026 niet te verlengen.
Venlo	6.4.6	<i>“Verder dienen de gemeentelijke rioleringssystemen op orde te zijn.”</i> Voor bestaande systemen zijn deze op orde, wanneer ze functioneren als waarvoor ze zijn ontworpen. Een hoosbuibestendige riolering is onhaalbaar.
Horst aan de Maas	6.4.	<i>We krijgen te maken met langere droge perioden en heviger regenbuien.</i> Ik mis bij deze en andere passages dat er daarnaast vooral in – maar ook rondom- de winterperiode in toenemende mate sprake zal zijn van langdurige regenval met een specifiek eigen probleemkarakter voor het grondwaterpeil. En uitzakkende peilen bij langdurige droogtes.
Horst aan de Maas	6.4.6	<i>“Verder dienen de gemeentelijke rioleringssystemen op orde te zijn. Daarbij is het voor de waterkwaliteit van de beken belangrijk dat er zo min mogelijk gebruik wordt gemaakt van riooloverstorten op de kwetsbare watergangen.”.</i> Riolering is in het verleden gedimensioneerd op bui 8. Een goed werkend rioleringsstelsel kan helpen om overstorten te voorkomen, echter tot een bepaalde bui. Het is een illusie om te denken dat een goed werkend systeem voldoende is om alle overstorten te voorkomen. Buien nemen in hevigheid en frequentie toe. Het gemeentebreed verzwaren van riolering om overstorten te voorkomen is technisch en financieel geen optie. Afkoppelen en klimaat adaptief worden is het devies.
Horst aan de Maas	6.4.4	Het aanpassen van de begrenzing van beekdalen kunnen we volgen voor zover deze nu door bv. de bebouwde kom loopt. Nu worden echter beekdalen geschrapt die ons inziens een belangrijke bijdrage vormen voor klimaatadaptatie, de waterkwaliteit, natuur en van het landelijke gebied in zijn algemeenheid. Zo zijn bv. delen van de Groote Molenbeek en Lottumse Molenbeek (als KRW lichaam) komen te vervallen en maken ze nu deel uit van de groenblauwe landbouwzone en

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		of andere overlappende kaartlagen. Wij volgen de redenering niet die aanleiding zouden kunnen zijn van niet alleen de fysieke begrenzingen, maar niet van wijze van zonering. De vele opgaves en ambities sluiten niet aan bij het doelbereik van de Groenblauwe landbouwzone bv. Veel zal via motiveringsplicht en mogelijke compensatie leiden. Dit vormt geen werkbare situatie voor gemeenten en initiatiefnemers. Bovendien schiet het zijn doel voorbij om daadwerkelijk via een integrale en/of gebiedsgerichte aanpak aan onze gezamenlijke opgaves te werken.
Horst aan de Maas	6.4.3	De kaarten met de begrenzing van de kernen komt niet overeen met de actuele werkelijkheid. Uitbreidingsplannen zijn nog niet opgenomen (ook niet in onze eigen kaart (bijlage 2) t.b.v. kostenverhaal)
Horst aan de Maas	6.4.10	Het is een logische denk- en werkwijze om de beekdalen én de groenblauw landbouwzone hiervoor in te zetten. De opgaves en ambitie die bij de groenblauwe landbouwzone zijn opgenomen sluit onzes inziens niet aan bij maatregelen die nodig zijn om wateroverlast te voorkomen. De ambitie voor de groenblauwe landbouwzone (overwegend landbouwgebied waar de doelen wat betreft water, natuur en landschap extra aandacht krijgen.....stimulerende maatregelen en financiële middelen met oog op de transitie van de landbouw (beschikbaarheid rijksmiddelen als voorwaarde) Is te beperkt en teveel sturend naar landbouwactiviteiten. Wat ons betreft zou hier juist moeten gaan om het aanpakken van de opgaven zoals klimaatadaptatie en integraal waterbeheer, natuurversterking en landschapsbeheer waarbij we rekening houden met de agrarische functies.

§ 6.5 Waterkwaliteit en de Kaderrichtlijn Water

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roermond	6.5.5	er wordt verwezen naar het handelingsperspectief Maas in het kader van de KRW. Waar is dit document beschikbaar en kan het met ons gedeeld worden?
Peel en Maas	6.5.2 / 6.5.6	Dit kan wellicht vollediger en moet misschien ook aangevuld worden met monitoring en rapportage hiervan (waterschap/provincie/gemeente) 1. Waterkwaliteit Verminderen van nutriëntenbelasting (stikstof & fosfaat) via:

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		Precisiebemesting in de landbouw (minder uitspoeling). Aanleg van bufferzones (natuurvriendelijke oevers, stroken met vegetatie langs landbouwpercelen). Verbeteren van afvalwaterzuivering (o.a. verwijdering van microverontreinigingen met geavanceerde technieken). Verminderen van pesticidenbelasting via: Driftreducerende maatregelen bij gewasbescherming. Stimuleren van biologische landbouw in kwetsbare gebieden. 2. Hydromorfologie & Ecologisch Herstel Herstel en bescherming van natuurlijke beekmeanders (revitalisering) Aanleg van nevengeulen voor natuurlijke dynamiek en vispaaiplaatsen. Verbeteren van sedimentbalans (minder slib, herstel grindbedden voor paaiplaatsen van vissen). Aanpak van barrières (extra vispassages bij stuwen, dammen of duikers). Herstel van oevervegetatie (inheemse planten voor schaduw, habitat en erosiebeheersing). 3. Rioolwater & Overstorten Vergroten van bergingscapaciteit, optimalisatie bestaande situatie rioolsystemen Optimalisatie van hemelwaterafkoppeling (gescheiden rioolstelsels om overstorten te verminderen). 4. Verdrogingsbestrijding Natura 2000 Peilgestuurd draineren (optimalisatie grondwaterpeil voor landbouw én natuur). Herstel van veensystemen, Aanpak van onttrekkingen (grondwateronttrekkingen beperken in kwetsbare gebieden). 5. Monitoring & Beheer Uitbreiden en voortzetten van ecologische monitoring (o.a. macrofauna, visstand, waterplanten). Inzet van natuurvriendelijk onderhoud (maaibeheer, baggeren met ecologisch oogpunt). Vergroten van draagvlak via participatie (betrekken van burgers, boeren en bedrijven bij KRW-maatregelen).

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		Meer grip en controle op vergunningen 6. Specifiek voor Vissen & Aquatisch Leven Aanleg van paai- en opgroeigebieden (ondiepe zones met substraat voor viseieren). Verminderen van predatiedruk (beheer van invasieve exoten)
Venlo	6.5.6	U schrijft hier over het actualiseren van vergunningen. Onzes inziens hoort daar ook bij het toezicht op en de eventuele handhaving van niet nageleefde oude resp. nieuwe vergunningvoorschriften. Voorts missen wij de rol die daarvoor verplicht bij de omgevingsdiensten is (of zal worden) weggelegd.
Venlo	6.5.6	<i>“ondersteuning van gemeenten bij de aanpak van riooloverstorten;”</i> Waaruit bestaat deze steun? Voor sommige locaties is afkoppelen de meest doelmatige oplossing. Dit vraagt extra tijd. Andere maatregelen zijn soms ook niet direct voor handen. Zo ontbreekt vaak ruimte voor de inpassing van (tijdelijke) berging of is er sprake van ongewenste invloed op de omgeving.
Horst aan de Maas	6.5.4.	<i>“Samen met onze burens brengen we de grensoverschrijdende belasting in beeld en bekijken we welke maatregelen onze buurlanden kunnen en zullen treffen. Indien de grensoverschrijdende belasting onvoldoende gereduceerd wordt, dan zullen wij genooddakt zijn om een beroep te doen op een van de uitzonderingsbepalingen van de KRW: doelverlaging”</i> In plaats van intensieve onderhandelingen en lobby wordt als optie gekozen voor doelverlaging KRW. Daarmee verbetert de waterkwaliteit echter niet. Hier mag meer ambitieniveau getoond worden. (zie ook opmerking bij 6.2.7)
Horst aan de Maas	6.5.6	<i>“Ondersteuning van gemeenten bij de aanpak van riooloverstorten;”</i> Dit voornemen is al eerder kenbaar gemaakt, wat mogen we ons hier concreet bij voorstellen?
Horst aan de Maas	6.5.2	Wij vinden dit een heel opmerkelijke stelling. De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) verplicht lidstaten – en dus ook decentrale overheden zoals provincies – om een goede toestand van alle waterlichamen te bereiken uiterlijk in 2027. In onze ogen is de belangrijkste opgave waarvoor we verantwoordelijk zijn. Wij snappen dat we hierbij rekening moeten houden met andere (bestaande) functies, maar het kan niet zo zijn dat we dit pas doen als hiervoor middelen zijn en een perspectief voor de landbouw kan worden afgegeven. Ook de landbouw zal zich, hoe dan ook moeten meebewegen in de opgaves die we hebben. De opgaves voor de KRW doelstelling staan op zich zelf en deze moeten we met z’n alle gaan halen. Wij pleiten daarom om de opgaves centraal te stellen waarbij we rekening houden met...
Horst aan de Maas	6.5.6	Wij vragen u om de in deze POVI aan te geven wat uw ambitie en opgave zijn om te voldoen aan de KRW en voor bescherming van onze grondwaterbeschermingsgebieden

§ 6.6 (Grond)water voor drinkwater

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roermond	6.6.7	Er wordt geschreven over de vervanging van de winningen Asselt en Herten. Komen de bestaande waterwingebieden daarmee te vervallen? En zo ja, op welke termijn?
Horst aan de Maas	6.6.2 6.6.10.	<i>“Actualisering en vergroting van de grondwaterbeschermingsgebieden is noodzakelijk om ons grondwater langdurig te beschermen. We maken echter nu nog geen keuze in de exacte grootte van de nieuwe grondwaterbeschermingsgebieden. Dat gaan we in een later stadium doen, wanneer alle belangen in beeld zijn gebracht. Het besluit zal aan Provinciale Staten worden voorgelegd voor vaststelling via de nieuwe omgevingsverordening. In deze omgevingsvisie nemen we daarom voor Noord-, en Midden-Limburg zoekgebieden grondwaterbescherming op. Deze zoekgebieden bestaan uit de beschermingszone van 200 jaar, wat globaal overeenkomt met het volledige intrekgebied. Een nadere keuze voor een beschermingszone van 100 of 200 jaar zal in ieder geval binnen dit gebied vallen. Na vaststelling van de nieuwe grondwaterbeschermingsgebieden zullen we nieuwe gebiedsdossiers laten stellen volgens landelijke afspraken”.</i> Twee grondwaterbeschermingsgebieden liggen in de gemeente Horst aan de Maas waarvan één grensoverschrijdend met de gemeente Venray. Uitwerking zal plaatsvinden via de Omgevingsverordening. Wij onderschrijven de noodzaak voor meer bescherming van onze drinkwaterbronnen. Uit eerdere modellen hebben we wel gezien dat vergroting van de zone naar een 200 jaars beschermingsgebied enorm veel impact op de omvang van het beschermingsgebied en de daarvoor geldende restricties heeft. We gaan hierover graag het gesprek met de Provincie aan.
Horst aan de Maas	6.6.7.	<i>“We zullen ons samen met het Rijk, als verantwoordelijke voor de Maas, inzetten voor de verbetering van de waterkwaliteit van de Maas. Dat doen we bijvoorbeeld in onze internationale overleggen.”</i> Ambitieniveau wordt gemist. Zie ook 6.2.7.
Horst aan de Maas	6.6.2	U schrijft dat u zich wilt inzetten voor de bescherming van ons grondwater. Wij missen wat nu de ambitie is voor de bescherming van onze grondwater beschermingsgebieden. Wij vragen u om de in deze POVI aan te geven wat uw ambitie en opgave zijn t.a.v de bescherming van onze grondwaterbeschermingsgebieden.
Horst aan de Maas	6.6.10	Twee zoekgebieden voor grondwaterbeschermingsgebieden liggen in de gemeente Horst a/d Maas. Hoewel wij voorstander zijn om de grondwaterbeschermingsgebieden beter te beschermen, vragen wij u om met ons in gesprek te blijven over deze zoekgebied en samen met onderzoeken welke gevolgen er ten aanzien van het huidige gebruik/functies er mogelijk zijn.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo		<i>“Zoekgebieden grondwaterbescherming”</i>. U geeft aan dat U wil bekijken of een beschermingszone van 100 of 200 jaar noodzakelijk is om ons drinkwater voor lange termijn zeker te stellen. Vooropgesteld: ook wij vinden schoon(maakbaar) drinkwater belangrijk. Maar het presenteren van het vergroten van het grondwaterbeschermingsgebied als HET middel om dat doel te bereiken, die redenering kunnen we niet volgen. Wij hebben in dit verband het grondwaterbeschermingsgebied ‘Groote Heide’ voor ogen. Als alternatief zou – bijvoorbeeld - beter toezicht op de activiteiten binnen de huidige grondwaterbeschermingsgebieden kunnen helpen. Denk aan het toezicht op grondwateronttrekkingen, afgezien van die door de WML zelf. Anderzijds vragen we ons af in hoeverre onttrekking van ruw drinkwater (rode cirkel) in het diepere, tweede of zelfs derde watervoerende pakket negatief wordt beïnvloed door (bedrijfsmatige) activiteiten net boven het freatische vlak (groen lijnen in plaatje), gescheiden door “...slecht doorlatende kleilagen...natuurlijke, geologische bescherming...” (zie uw § 6.6.11) en dat ook nog eens aan stroomafwaartse zijde

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		Legenda - Vormalige Stortplaats - Antropocene leeflaag Gedeeltelijk waterafsluitend - Verontreinigingscontour VOCL - Boxtel fm. Watervoerend - Beegden fm. Watervoerend - Sterksel fm. Watervoerend - Waalre fm. Waterafsluitend "Tegelenklei" - Waalre fm. Watervoerend - Kiezeloöliet fm. Waterafsluitend "Venloklei" - Kiezeloöliet fm. Watervoerend "Venlozanden" - Breda fm. Matig watervoerend hoogte in m NAP NW Aandachtsgebied; Geliskensdijkweg Everlose Beek Blerick Boxtel fm. Beegden fm. fm Kiezeloöliet fm. waterafsluitend Venloklei Maas Venlo-Zuid Kwel Waalre fm. Watervoerend Storkesfm. Watervoerend Waterwingebied Grootte Heide Kiezeloöliet fm. Watervoerend Venlozanden Breda fm. afstand in km
Venlo	6.6.10	zoekgebieden grondwaterbescherming: Hoe wordt omgegaan met de strijdigheid die kan ontstaan met andere ambities? Bijvoorbeeld vanuit klimaatadaptatie de noodzaak voor afkoppelen en infiltreren van regenwater. (§ 6.4.6. "Om wateroverlast in de bebouwde gebieden te voorkomen, vragen we om zoveel mogelijk regenwater van het riool af te koppelen")

§ 6.7 Klimaatadaptatie

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo	tekst/kaart	De verwijzing naar de stresstestkaarten komt uit bij de klimaateffectatlas. Voor noord en midden Limburg is ook de stresstest van Waterpanel Noord beschikbaar. Het is de bedoeling dat deze eind 2025 wordt geactualiseerd. Kan er op dat moment ook naar verwezen worden?
Venlo		Motiveringsverplichting klimaatadaptatie; bij welke omvang van een ontwikkeling is dit van toepassing? Vervalt hiermee de waterparagraaf?

§ 6.8 Water in Landelijk gebied

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Horst aan de Maas	6.8	Binnen de landbouw zien we de afgelopen jaren een toename van intensieve teelten die voorwaarden stellen aan het (grond)waterpeil. Daarnaast zien we een toename in teelt ondersteunende voorzieningen waarbij in sommige gevallen grote oppervlakten worden afgedekt van de bodem (zogenaamde containervelden). U stelt echter dat u grootschalig afdekken van de bodem wilt voorkomen. Het is in deze POVI niet duidelijk hoe u deze ontwikkelingen ziet in het licht van “water in het landelijk gebied”. Wij vragen u om in deze POVI daar meer aandacht en richting aan te geven.
Peel en Maas	10.1.3 / 11.2.2	De glastuinbouw heeft als doel om te komen tot een (nagenoeg) emissieloze glastuinbouw in 2027 voor zowel meststoffen als gewasbeschermingsmiddelen, zodat het negatieve effect op de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater tot een minimum beperkt blijft. Emmissieloostelen graag aandacht geven in de formulering: toekomst bestendig is dus ook niet afwentelen op bodem en oppervlaktewater systemen. Een heel aantal locaties kent serieuze beperkingen op vlak van (proces)water. Waar een niet op eigen terrein voldoende gezuiverd kan worden moet het op de riolering; die hier niet op bedacht/toegerust is. Voorstel is om hier wel een duidelijk (water) standpunt in te nemen. Enkel toestaan als dit nagenoeg emissieloos/waterneutraal plaats gaat vinden. Technieken zijn er beleidsmatig is dit ook met de sector afgesproken.

§ 6.9 Water in Bebouwd gebied

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roermond	6.9	de provincie wil het circulair gebruik van water in woningen en bedrijven stimuleren. Op welke wijze gaat de provincie dit stimuleren?
Venlo	6.9	Tekstsuggestie: In het bebouwd gebied dient het rioleringsstelsel/stedelijk watersysteem zo goed mogelijk afgestemd te zijn zodat wateroverlast zoveel mogelijk wordt opvangen en dit tot een beperking van het aantal overstorten vanuit het riool op kwetsbare beken leidt.
Venlo		<i>“Op bedrijventerreinen (werklocaties) streven we naar zoveel mogelijk opvang en berging van water en naar zuinig watergebruik.”</i> Staat in de paragraaf te weinig omschreven welke ruimtelijke impact dat heeft. -> Volgens de huidige berekeningen hebben we voor de transities tot 40% meer bedrijventerrein nodig, Denk daarbij onder andere aan de klimaatadaptieve maatregelen, waaronder waterberging en ruimte voor “Waterrotondes/hergebruik water
Horst aan de Maas	6.9	In het bebouwd gebied dient het rioleringsstelsel zo goed mogelijk afgestemd te zijn op het opvangen van wateroverlast, zodat dit tot een beperking van het aantal overstorten vanuit het riool op kwetsbare beken leidt. Wij ondersteunen gemeenten bij het terugdringen van het aantal overstorten (zie ook 6.4.6 en 6.5.6.)

§ 6.10 Groenblauwe Landbouwzone – water

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
	Tekst	Er wordt gesproken over extensivering bij de arcering overgangsgebieden rondom kwetsbare natura 2000. Welke rol neemt de provincie hierin?
Horst aan de Maas	6.10.2	In feite dezelfde opmerking als onder het vorige kopje. Als het verbeteren van de wateropgave een serieus belangrijk is, dan sturen we de grondgebruik wat daar het beste bij past. Dat kan een extensieve wijze van landbouw zijn maar dat kan ook een vorm van (natte) natuurontwikkeling zijn. Wij vinden dat u niet op voorhand kunt sturen op welke vormen van landbouw dan ook. Wij vragen u om de opgaven centraal te stellen en landgebruik daarop af te stemmen en niet voor te sorteren op agrarisch gebruik.
Horst aan de Maas	6.10.3	In feite dezelfde opmerking als onder de paragraaf beekdalen. Als het verbeteren van de wateropgave een serieus belangrijk is, dan sturen we de grondgebruik wat daar het beste bij past. Dat kan een extensieve wijze van landbouw zijn maar dat kan ook een vorm van (natte) natuurontwikkeling zijn. Wij vinden dat u niet op voorhand kunt sturen op welke vormen van

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		landbouw dan ook. Wij vragen u om de opgaven centraal te stellen en landgebruik daarop af te stemmen en niet voor te sorteren op agrarisch gebruik.
Horst aan de Maas	6.10.6	In feite dezelfde opmerking als onder de paragraaf beekdalen. Als het verbeteren van de wateropgave een serieus belangrijk is, dan sturen we de grondgebruik wat daar het beste bij past. Dat kan een extensieve wijze van landbouw zijn maar dat kan ook een vorm van (natte) natuurontwikkeling zijn. Wij vinden dat u niet op voorhand kunt sturen op welke vormen van landbouw dan ook. Wij vragen u om de opgaven centraal te stellen en landgebruik daarop af te stemmen en niet voor te sorteren op agrarisch gebruik.

Hoofdstuk 7 Bodem en ondergrond

Algemeen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venray	7.2, 7.3 en 7.5	Het provinciaal belang m.b.t. bodemkwaliteit (7.2), ecosysteemdiensten (7.3) en 3D-ordering (7.4) is niet uitgewerkt. Waar verschilt het provinciaal belang voor bodem en ondergrond, van het gemeentelijk belang? In de Omgevingswet, door u bevestigd in het provinciaal art. 217a-onderzoek, worden gemeenten beschouwd als primaire overheid, vooral om dat zij dicht staan bij hun inwoners en bedrijven. Dit geldt voor alle onderdelen van het Omgevingsrecht, dus ook voor bodem en ondergrond. Geadviseerd wordt om het provinciaal belang uit te schrijven, bijvoorbeeld door taken, rollen en verantwoordelijkheden te benoemen (in relatie met die van gemeenten). Evenals het formuleren van 'criteria' die het provinciaal belang helpen duiden. Voorbeelden zijn: het hebben van bovenlokaal inzicht in bodemkwaliteiten, ecosysteemdiensten en 3D-ordering. Het organiseren van bijbehorende bovenlokale monitoring, zodat data éénduidig wordt verzameld en geïnterpreteerd. Relaties leggen en benoemen tussen ondergrond en gebruiksfuncties, waarmee integrale belangafweging beter vorm gegeven kan worden.
		In relatie tot grondstoffenwinning wordt alleen -passief- geconstateerd dat <i>'De vraag naar primaire bouwgrondstoffen zal in de toekomst naar verwachting veranderen als gevolg van de transitie naar een circulaire economie.'</i> Onderdeel van een circulaire economie is het gebruik van circulaire grondstoffen: dat mag scherper gedefinieerd worden. En de vraag is hoe we die transitie naar het gebruik van circulaire grondstoffen gaan faciliteren om de traditionele winning (en/of vervangende import) te kunnen afbouwen. Komt nog bij dat circulaire bouwstoffen voor een deel ook niet-schone secundaire bouwstoffen (opgewerkt afvalstoffen) zijn: hoe gaan we daarmee om?
		<i>'De vraag naar primaire bouwgrondstoffen zal in de toekomst naar verwachting veranderen als gevolg van de transitie naar een circulaire economie.'</i> Worden op voorhand geen uitsluitingsgebieden beschreven? Met andere woorden: kan het overal mits er een zo hoog mogelijke maatschappelijke meerwaarde wordt gerealiseerd? Dit moeten we niet willen, ben daar duidelijk over.
Regio		Alle opmerkingen gemaakt op de 70%-versies van teksten sturen als we zienswijzereactie nogmaals mee, omdat onduidelijk is welke opmerkingen zijn verwerkt, en welke niet? En welke afwegingen daaraan ten grondslag hebben gelegen?

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo	kaart	Bij controle van de (vermeende) seveso-inrichtingen blijkt dat vier van de acht locaties o.i. ten onrechte zijn aangemerkt als 'seveso'. Het gaat om grote bedrijven in transport en logistiek.

§ 7.1 Bodem en ondergrond - Centrale ambitie

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo/Regionaal	Tekst	De centrale ambitie "Een gezonde basis..." Is als ambitie onzes inziens niet meer dan 'een open deur'.
Gennep/M&M	Tekst	Ik mis definities: wat betekenen "gezond, basis, beter, mooier"?

§ 7.2 Verbeteren bodemkwaliteit voor het gewenste gebruik

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo/Regionaal	Tekst	Inhoudelijk gaat deze paragraaf alleen over de milieuhygiënische bodemkwaliteit. Maar hier wordt (nog steeds) preventieve bodembescherming en curatieve bodemsanering door elkaar gebruikt.
Venlo/Regionaal	Tekst	"We stemmen ... beleidsmatig af...". Daarmee doet u zichzelf tekort. Er IS toch al veel beleidsmatig afgestemd? U hebt bijvoorbeeld uw Limburg Wbb-bodembeleid voor de overgangsrechtelijke locaties niet ingetrokken. Dat is overleg met gemeenten gebeurd. Daarmee zou u iets meer invulling kunnen geven aan uw keuzes.
Venlo/Regionaal/ Venray	Tekst Kaart	Waar zijn de voormalige stortplaatsen gebleven (t.o.v. de vorige werkversie) van zowel voor als na 1996. Wat is uw rol daarin, bijvoorbeeld daar waar het gaat om mogelijk gecontamineerd uittredend grondwater? Voormalige stortplaatsen staan niet allemaal op de kaart. Dit is wel nodig om beter integraal te kunnen afwegen m.b.t. ander of meervoudig ruimte gebruik op betreffende locaties, bijv. zonnepanelen op stortplaatsen. In Venray wordt hierover momenteel een rechtszaak gevoerd. Provincie Limburg heeft juist in dit soort cases een rol; rol benoemen.
Gennep/M&M	7.2.1	"Waar kiezen wij voor": behelst dat alleen afstemming of valt actieve samenwerking (elkaar opzoeken) daar ook onder?

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Gennep/M&M	7.2.4	“Waar kiezen wij voor”, laatste alinea: gaat de provincie hiermee ook actief participeren in de regionale bodemoverleggen van de regio’s Zuid en Noord & Midden (kortere lijnen, meer uniformiteit en draagkracht en intensiever contact)?
Weert	7.2.4	ZZS is geen nieuwe uitdaging meer inmiddels. Wel is het belangrijk dat de handelingsperspectieven realistisch zijn en in samenspraak worden opgesteld en tijdig kenbaar worden gemaakt

§ 7.3 Herstellen en benutten van (ecosysteem)diensten van de bodem

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Regio	Tekst	De link van de ecosysteemdiensten werkt niet.
Regio	Tekst	<i>“De focus ligt ...op het organisch stofgehalte.”</i> Vanwaar deze focus? Temeer omdat u in de zin daarna zegt: “... slechts een van de instrumenten voor een duurzaam bodembeheer...”. En wat is dan een verbetering van een organisch stofgehalte: hoger / lager / hangt af van...? Hoe gaat u het organisch stofgehalte verhogen? Wat is uw provinciale visie om dit voor elkaar te krijgen?
Regio	Tekst	U hebt het over de eindigheid van primaire bouwstoffen en over circulariteit, maar nergens over secundaire bouwstoffen en wat uw standpunt daarover is? Zijn er wat u betreft randvoorwaarden te benoemen bij de eventuele inzet van secundaire bouwstoffen voor zover daar een provinciaal belang bij is? Of is dat wat u bedoelt met “alternatieve materialen”? Hoe ziet u de relatie met uw ambities en visie inzake de circulaire economie en de rol van binnenhavens daarin (hoofdstuk 12)?
Regio	Tekst	De laatste zin: “Deze eindconclusies kunnen ertoe leiden dat het huidige provinciale ontgrondingenbeleid herzien dient te worden.” Daarmee geeft u onvoldoende invulling aan de vraag waar u NU eigenlijk voor kiest. Voelt als een vlucht naar voren. Ontwerp-POVI moet op dit punt actief worden uitgewerkt.
Gennep/M&M	7.3.2	Wat doet organische stof wel of niet met de bodem en waarom is dat wenselijk?
Gennep/M&M	7.3.2	Kapstok met beleidsveld groen/natuur/landschap (actief vermelden) en een link met (bijvoorbeeld) Proefboerderij WUR Open Teelten in Vredepeel, gemeente Venray.
Gennep/M&M	7.3.2	Actieve koppeling met klimaatmitigatiemist : aangepast bodemgebruik biedt kansen.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Gennepe/M&M	7.3.2	Actieve koppeling met geomorfologie mist: o.a. de bescherming van bodemkundige waarden binnen het geheel.
Gennepe/M&M	7.3.3	Algemene vraag: blijft er maatwerk mogelijk? Limburg kent immers een behoorlijke diversiteit in gebieden. Zie opmerking over definiëren van provinciaal belang m.b.t. bodembeheer.
Gennepe/M&M	7.3.4	Wat wordt er gedaan om circulariteit te promoten? Toepassing en opwaardering van secundaire bouwstoffen?
Weert	7.3.3	Er wordt gezegd dat vertegenwoordigers van decentrale overheden ook betrokken worden. Op welk moment en op welke manier?

§ 7.4 Voorkomen, herstellen en beheersen van negatieve effecten van ingrepen in de (diepere) ondergrond

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Gennepe/M&M	Tekst	Wellicht niet de juiste paragraaf, maar ik moet hier ook denken aan bodemenergie en de aanwezige breuklijnen en de gevolgen daarvan. Is daarmee voldoende rekening gehouden binnen dit taakveld?

§ 7.5 Een duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van bodem en ondergrond (3D-ordening)

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Regio		Relatie, kapstokken, ect. naar ander beleid (integraal kijken naar gebieden) wordt onvoldoende uitgewerkt.

Hoofdstuk 8 Gezonde en veilige leefomgeving

Algemeen

Afkoms tig van gemeen te:	tekst of kaartb lad	Wat is zienswijze?
Regio	tekst	De eenheid van redactie van dit hoofdstuk mag nog aandacht krijgen. Heel abstract en heel concreet lopen door elkaar heen. Sommige onderdelen doen bijvoorbeeld aan als een momentopname op één specifiek sub-onderwerp, zoals de subparagraaf over Geitenhouderij.
Horst	teks	Bij de POVI zou het niet moeten gaan om een (beperkte) beschrijving wat er gebeurt op gebied van gezondheid en sociaal, maar zou de provincie richting moeten geven hoe 'gezondheid en sociaal' volwaardig wordt meegewogen bij keuzes over de inrichting van de fysieke leefomgeving en hoe met die keuzes de gezondheid beschermd wordt. Gezondheid, sociaal, veiligheid en milieu zijn samen belangrijke bouwstenen voor het vormgeven van leefbaarheid. Eén van de kernthema's van de huidige coalitie van Provinciale Staten. De weging en bescherming van gezondheid t.o.v. andere factoren en belangen vraagt meer aandacht. . Daarnaast wordt gezondheid evel vertaald naar milieufactoren en heeft de inrichting van de fysieke leefomgeving van veel grotere impact op gezondheid (breed) dan we denken en meenemen bij inrichtingsvraagstukken. Ons pleidooi is om dit veel breder te trekken naar Brede Welvaart en Positieve Gezondheid: Brede welvaart en positieve gezondheid vormen hierin het kompas voor het creëren van een gezonde leefomgeving. Het gaat om het bevorderen van de kwaliteit van leven van de inwoners (brede welvaart) en dat gericht op welbevinden van de mens (6 dimensies van positie) ten grondslag liggen en als geheel het kwaliteit van leven bepalen. Zonder biosfeer geen leven, zonder samenleving geen economie. Zie ook de figuur in het dossier Brede Welvaart van het CBS: Brede welvaart CBS Dit geeft richting voor een meer integrale benadering van onze leefomgeving en keuzes met betrekking tot de inrichting daarvan. Ook al volgens de inleidende tekst van hoofdstuk 8 de provincie bij het thema gezondheidsbevordering geen directe wettelijke taken, dan nog verplicht de Omgevingswet om bij (kaders voor) keuzes met betrekking tot de inrichting van de leefomgeving dit aspect de juiste positie te geven en op een volwaardige manier te laten meewegen.
Horst	tekst	Het voorzorgsbeginsel, een van de beginselen uit de Omgevingswet wordt gemist/nergens omschreven.
regio		Het provinciaal belang m.b.t. gezondheid, sociaal, veiligheid en milieuthema's wordt niet concreet gemaakt. Daardoor blijft onduidelijk

Afkoms tig van gemeen- te:	tekst of kaartb lad	Wat is zienswijze?
		wat het provinciaal belang, .t.o.v. het gemeentelijk belang ten aanzien van genoemde onderwerpen. Er is behoefte om het provinciaal belang te duiden aan de hand van een uitwerking van taken, rollen en verantwoordelijkheden. Ook het benoemen van relevante criteria kan daarbij helpen; impact heeft een bovenlokaal effect, bovenlokale monitoring helpt om een gedeeld beeld te ontwikkelen, enz.
regio		Milieuthema's zijn vooral sectoraal beschreven. In de uitvoeringspraktijk zijn te vaak tegelijkertijd relevant. Dat vraagt om deze thema's, ook in relevant tot gezondheid, sociaal, veiligheid en leefbaarheid veel integrale te gaan benaderen. En na te denken hoe hierover integraal kan worden afgewogen? Hebben we daarvoor een gedeelde methode of proces? Ook de relatie met de integrale zonering ontbreekt/is niet uitgewerkt; de afweging kan per zone anders zijn?.
Venray	8.2.6.2	Provinciaal belang m.b.t. Defensie(-activiteiten) is niet onderscheidend van het gemeentelijke belang.
Venray	8.2.6.3	Vliegbasis de Peel is een <u>niet actieve</u> vliegbasis. En volgens het ontwerp-NPRD blijft dat ook zo.
Venray	8.2.6.4	In het ontwerp-NPRD wordt het laagvlieggebied (voor helikopters) uitgebreid. Het Rijk legt vooralsnog geen beperkingen op, maar de aanwijzing sec leidt wel tot beperkingen van het grondgebruik, bijvoorbeeld inzake het houden van dieren (paarden zijn vluchtdieren).
Weert	tekst	Leefbaarheid is een doorlopend thema in de Provinciale Omgevingsvisie Limburg. De visie benoemt terecht de uiteenlopende uitdagingen in zowel stedelijke wijken als landelijke kernen, en onderstreept het belang van maatwerk en gebiedsgerichte aanpakken. Voor Midden-Limburg is het essentieel dat er voldoende ruimte blijft voor het behoud van voorzieningen, sociale cohesie en bereikbaarheid in kleinere kernen, terwijl tegelijkertijd wordt geïnvesteerd in de fysieke en sociale leefomgeving van kwetsbare wijken. Daarbij is het belangrijk te blijven pleiten voor de balans tussen verstedelijking en leefkwaliteit. En om hierin de samenwerking te benadrukken tussen provincie, gemeenten en maatschappelijke partners. De Provincie focust sterk op de fysieke leefomgeving, veiligheid en de impact daarvan op gezondheid. Sociale ontwikkeling wordt gebiedsgericht aangepakt, waarbij ongelijk wordt geïnvesteerd afhankelijk van de lokale behoeften—een strategie die politieke discussies oproept. Gezondheid wordt vooral verbonden aan de Sociale Agenda, maar een bredere koppeling met onderwijs en kansrijke start ontbreekt. Inwoners spelen een cruciale en leidende rol in het bouwen van vitale gemeenschappen met zekerheid en gelijke kansen. Wat mobiliteit betreft, ligt de nadruk op vervoer naar werk en school, terwijl sociaal verkeer onder druk staat door verdwijnende OV-verbindingen naar kleine kernen. Vrijwilligersinitiatieven zoals wensbussen ontstaan als alternatief. Doelgroepenvervoer via Omnibuzz biedt een oplossing voor ouderen en minder mobiele personen, maar roept vragen op over toegankelijkheid en geschiktheid van kleine busjes. Dit vraagt om een goed doordacht mobiliteitsnetwerk dat laagdrempelige toegang biedt aan iedereen.

Afkoms tig van gemeen- te:	tekst of kaartb lad	Wat is zienswijze?
Weert	tekst	Zorgpunt: hoe goed is het mobiliteitsnetwerk geregeld in Limburg? Nu zien we al dat kleine kernen amper tot niet bereikbaar zijn met het OV. Zijn kleine busjes eigenlijk wel geschikt voor mensen die slecht ter been zijn?
Weert	tekst	Goed om de koppeling te maken met Sociale agenda, gezondheid is in dit beleid vooral gerelateerd aan omgeving en veiligheid. maar raakt ook zeker aan onderwijs, armoede, bestaanszekerheid. goed dat ze benadrukken dat gebiedsgericht werken werkt en dat je ongelijk moet investeren om gelijke kansen te creëren en achterstanden in te lopen. dat is voor colleges en raden niet altijd wenselijk. hoe gaat de provincie daarbij ondersteunen/adviseren? van mij mag veel meer benadrukt worden dat inwoners ene hele belangrijke partner zijn, zij zijn immers degene die wonen in die gebieden, wijken. zij zouden meer leidend moeten zijn in wat dan nodig en mogelijk is om te werken aan een betere , gezondere en veilige leefomgeving. nu lees ik vooral dat overheden en professionele partners aan de slag zijn.
Roerdal en	tekst	Wat ik wellicht meer zou willen zien in de POVI is aandacht voor hoe de provincie omgaat met klimaatgerelateerde veiligheidsdreigingen, zoals hitte-eilanden, wateroverlast, bosbranden of droogte-impact op infrastructuur. Die link wordt in dit hoofdstuk niet gelegd
Roerdal en	tekst	Verder zijn we landelijk maximaal bezig met maatschappelijke weerbaarheid. Deze term wordt niet expliciet genoemd. Er zijn passages waarin verwante begrippen worden genoemd, zoals: • elf- en samenredzaamheid (bij communicatie over risico's) • articipatie en eigenaarschap van onderop • amenwerking met inwoners en netwerken aan veiligheid. • ociale cohesie vergroten via gebiedsgericht werken. Dat zijn stuk voor stuk elementen van maatschappelijke weerbaarheid, maar ze worden nergens als zodanig benoemd of gebundeld in een strategie. Dat zie ik als een gemis. Maatschappelijke weerbaarheid gaat ook over de continuïteit van transport en logistieke infrastructuur, economische vitaliteit, telecommunicatie, energievoorziening, water en voedselzekerheid ed.

§ 8.1 Inleiding gezonde en veilige leefomgeving

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Horst aan de Maas		Zie punt bij 'algemeen'. Focus ligt te beperkt op milieu en veiligheid.
Venray	kaart	Kaartlaag 'gesloten afvalstortplaatsen' is niet zichtbaar.
Venray	tekst	U presenteert de milieuthema's allemaal sectoraal. Vervolgens stelt u (in dezelfde paragraaf) dat de provincie Limburg 'veiligheid en leefbaarheid' integraal wilt aanpakken. Logica ontbreekt, want milieuthema's, veiligheid en leefbaarheid hebben allemaal invloed op elkaar. Ook de relatie met de integrale zonering ontbreekt/is niet uitgewerkt; de afweging kan per zone anders zijn?. Opmerkelijk dat het voorzorgprincipe uit de Omgevingswet niet wordt benoemd. Voor gezondheid is een zeer belangrijk principe, waarop grond van de Omgevingswet een afweging altijd aan de orde is. Meer in algemene zin mist een methode/aanpak hoe we de veelheid aan sectorale thema's integraal worden afgewogen? Bij voorkeur als één overheid.
Regio	8.1	U schrijft: <i>"Gezondheid wordt beïnvloed door leefstijl, individualisering, eenzaamheid, sociaaleconomische positie en de fysieke leefomgeving."</i> Hier missen wij: "We streven naar een leefomgeving die gezonde keuzes bevordert, ruimte geeft voor sport, recreatief bewegen maar ook lopen en fietsen als mobiliteitskeuzes bevordert. Daarnaast is het voor inwoners van belang om deel uit te kunnen maken van een Vitale Gemeenschap, waar inwoners elkaar kennen, omzien naar elkaar en zelf kunnen bijdragen aan het verbeteren van hun leefomgeving. Limburg heeft oog voor leefbaarheid." Toelichting: als een van de weinige provincies (enige wellicht) heeft de provincie Limburg al geruime tijd een Sociale Agenda en een Sociale Basisinfrastructuur en in Zuid-Limburg een pluswijkenaanpak.
Regio	8.1	De vorige opmerking biedt een aanknopingspunt voor toevoeging in de zin: <i>"De kwaliteit van woningen <u>en de inrichting van wijken en kernen met aandacht voor leefbaarheid</u> grote rol"</i>. Toelichting: De huidige paragraaf 8.1 focust teveel op de 'technische' inrichting van de omgeving, waar ook de 'sociale' inrichting van de omgeving van wezenlijk belang is voor gezondheid en welbevinden van inwoners. Ook in het verdere hoofdstuk wordt veel (soms buitengewoon gedetailleerd) aandacht besteed aan de technische (ook milieukundige) aspecten. Alleen par 8.8.3 gaat dieper in op de sociale ambitie en leefbaarheid, welke echter zeer in de algemeenheid blijft hangen.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		Een verder aandachtspunt kan zijn om (vorming van) wijken met een lage sociaal economische status tegen te gaan of terug te dringen (zogenaamde SES-WOA-status).
Venlo	8.1	Bij de tekst “behouden en verbeteren van..../2e alinea” Volgt een opsomming van milieuthema’s waarbij het thema Geluid ontbreekt.
Gennep	8.1	We ondersteunen de voorgestelde aanpak waar eigenaarschap van onderop aan de orde is. Waarbij ruimte moet zijn lokaal invulling te geven, zonder dat de Provincie er zwaar op let welke instrumenten gebruikt worden
Maasgouw	8.1	Er wordt geen aandacht besteed aan mogelijkheden voor ontspannen, spelen, bewegen en ontmoeten (zeg maar BOSS) terwijl dit allemaal heel veel impact heeft op de kwaliteit van de leefomgeving voor het ervaren van leefbaarheid en gezondheid.

§ 8.2 Veiligheid

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venray	tekst	Heel veel tekst m.b.t. de provinciale ambities inzake gezonde leefomgeving en veiligheid. En deels een tekst m.b.t. het provinciale belang inzake omgevingsveiligheid. M.u.v. ‘provinciale wegen’ en ‘complexe bedrijven’ wordt het provinciale belang niet duidelijk gemaakt. Gemeenten zijn op grond van de Omgevingswet de primaire overheid die het dichtst bij inwoners en bedrijven staat. Hanteer dat als uitgangspunt, en formuleer de bijbehorende gemeentelijke taken, rollen en verantwoordelijkheden. En formuleer vervolgens de taken, rollen en verantwoordelijkheden van de provincie, inclusief de bijbehorende criteria. Denk daarbij bijvoorbeeld aan: bovenlokaal overzicht, bovenlokale monitoring, enz (zie ook opmerking hoofdstuk 7 bodem en ondergrond).
Regio	8.2.1	In de paragraaf Inleiding Veiligheid zie we alleen criminaliteit terug. Veiligheid heeft echter meer aspecten naast criminaliteit: denk aan natuurgeweld, rampen, verkeersveiligheid, sociale Veiligheid, e.d. Is er t.a.v. Sociale Veiligheid voldoende aandacht voor: Afstand tot vitale voorzieningen cq bereikbaarheid zoals huisartsenzorg, ziekenhuiszorg (leg ook de link met de nota zorglandschap die de provincie heeft vastgesteld – kenmerk DOC-00670245)

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		Leefbare wijken en kernen (bijvoorbeeld waar je ook 's avond veilig over straat kunt) Menswaardige huisvesting van (arbeids- of asiel-) migranten Huisvesting/zorg voor doelgroepen als daklozen, inwoners met onbegrepen gedrag e.d.
Regio	8.2.2.2	Is hier een verwijzing naar paragraaf 8.8 niet meer op z'n plaats. Er lijken doublures en overlappingen tussen deze subparagraaf en paragraaf 8.8.
Venray	8.2.6.2	Provinciaal belang m.b.t. Defensie(-activiteiten) is niet onderscheidend van het gemeentelijke belang.
Venray	8.2.6.3	Vliegbasis de Peel is een <u>niet actieve</u> vliegbasis. En volgens het ontwerp-NPRD blijft dat ook zo.
Venray	8.2.6.4	In het ontwerp-NPRD wordt het laagvlieggebied (voor helikopters) uitgebreid. Het Rijk legt vooralsnog geen beperkingen op, maar de aanwijzing sec leidt wel tot beperkingen van het grondgebruik, bijvoorbeeld inzake het houden van dieren (paarden zijn vluchtdieren).
Venray	8.2.6.	Mist hier niet de ambitie van de Belgische overheid om de IJzeren Rijn te gaan inzetten als achterland-vervoersverbinding voor militaire materieel?
Horst aan de Maas		Zie punt bij 'algemeen'. Focus ligt te beperkt op milieu en veiligheid. Dat geldt ook voor de paragrafen 8.3 tot en met 8.6. Waarom staat bijvoorbeeld de ambitie gezonde leefomgeving (8.2.2.2) onder paragraaf 8.2 Veiligheid? En begint de paragraaf gezonde leefomgeving met de zin: "Bij grootschalige fysieke ontwikkelingen zoeken we naar kansen voor het verbeteren van de veiligheid en leefomgevingskwaliteit"? Doet geen recht aan belang van het onderwerp. Daarnaast staat daar geen ambitie maar een (niet concrete) beschrijving van zaken die al lopen.
Horst aan de Maas		We missen aandacht voor gezondheidsimpact van landbouw op de gezondheid (mogelijk zit dit nog in andere hoofdstukken die we nog niet hebben kunnen bekijken). Er is wel aandacht voor geluid, geur, stikstof, gezondheid nabij geitenhouderijen. Maar hoe zit het met bestrijdingsmiddelengebruik, spuitzones en zoönosen? En hoe wordt gezondheid meegenomen bij afwegingen hieromtrent?
Roerdalen	tekst	De aansluiting op de actuele veiligheidssituatie ontbreekt. Zie bijvoorbeeld deze zin: Diverse Limburgse gemeenten staan in de landelijke top tien als het gaat om inbraken, overvallen, diefstal en andere ondermijnende activiteiten..
Gennep	8.2.2.2	Gemeenten en politie richten zich ook maar al langer niet meer zo intensief op inbraken en diefstal. Dat was zo, in de jaren 90 en 00 want toen kwam het veel voor. De laatste jaren zien we een verschuiving naar georganiseerde en digitale criminaliteit. En houden we ons veel bezig met complexe sociale zorg en veiligheidsasussen. Wel noemen ze in de tekst de drugsgerelateerde criminaliteit en de grensligging. Dat klopt en is voor de samenwerking EUREGIO van belang.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Maasgouw	8.2.2.2	Bij de ketenbenadering dient voldoende lokaal maatwerk mogelijk te zijn en dienen interventies niet opgelegd te worden door de provincie Limburg.

§ 8.3 De kwaliteit van lucht, water en bodem

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venray	8.3.1.	Het provinciaal belang is niet duidelijk. Waarin of hoe verschilt het provinciaal belang van het gemeentelijk belang? Volgens de Omgevingswet is de gemeente de primaire overheid, gelet op de nabijheid van inwoners en bedrijven. Het provinciaal belang volgt dus op het gemeentelijk belang. Maak dit duidelijk door concreet taken, rollen en verantwoordelijkheden te formuleren, evenals criteria die relevant zijn: bovenlokaal inzicht in de milieuthema's, cumulatie van milieubelasting, bovenlokale monitoring, enz.
Venray	8.3.1.1	Opvallend dat hier de provinciale rol m.b.t. de vergunningverlening inzake stikstof niet wordt benoemd. Vanuit de Nb-wet is de provincie bevoegd gezag m.b.t. stikstof. In eerste instantie gaat dat natuurlijk om de relatie met natuur, maar de relatie met luchtkwaliteit en gezondheid is net zo belangrijk.
Venray	8.3.1.2	Ammoniakreductie leidt ook tot gezondheidswinst. Ammoniak draagt bijv. bij aan de secundaire vorming van fijnstof
Venray	8.3.1.4.4	Afstandsnormen langs wegen voor luchtkwaliteit, meteen afstemmen met mogelijke normen voor geluid en externe veiligheid.
Venray	8.3.1	Provinciaal belang luchtkwaliteit: Waarom wordt ammoniak als stikstofverbinding hier niet genoemd? Een relatie leggen met de MCNE of het LOS is meer dan logisch. Of verwijzingen naar de vele rijksregelingen m.b.t. stikstofreductie (LBV/LBV+).
Venlo	8.1	De inleiding richt zich m.b.t. tot voorbeelden in Zuid-Limburg. Voorstel is om ook voorbeelden uit Noord-Limburg te benoemen zoals Regio Noord-Limburg als de Gezondste Regio en Brightlands Venlo met innovatie gezonde voeding.
Venlo	8.3.1.1	Voor acties die volgen uit het Schone Lucht Akkoord nemen we een stimulerende rol. Dit is onvoldoende uitgedrukt. Ook de provincie Limburg heeft het SLA ondertekend, waarbij je meer mag/moet verwachten dan alleen maar een stimulerende rol. Ik mis hierbij daadkracht. Kortom, de provincie heeft hier ook een uitvoerende rol (zoals het treffen van maatregelen, daar waar nodig).
Venlo	8.3.1.1	Hier ontbreekt de relatie stikstof – luchtkwaliteit.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo	8.3.1.2	Deze ambitie betreft het doel van het SLA. Daarnaast zou het goed zijn om als ambitie op te nemen om te onderzoeken welke effecten de maatregelen hebben die worden genomen (lokaal én provinciaal) om de luchtkwaliteit te verbeteren (daadwerkelijke reductie). Ik verwijs hierbij naar de pilot van de provincie Flevoland.
Venlo	8.3.1.4	Ik mis hierbij de verwijzing dat naast het meetnet ook sprake is van monitoring van de luchtkwaliteit d.m.v. het CIMLK (Centraal Instrument Monitoring Luchtkwaliteit).
Venlo	8.3.1.4.1	Een eigen meetnet wekt de indruk dat dit voor de gehele provincie geldt terwijl het provinciale meetnet zich eigenlijk richt op Zuid-Limburg. Geef dat dan ook duidelijk aan. Sterker nog, waarom geen uitbreiding van meetstations in Midden- en Noord Limburg??? Lijkt mij een mooie ambitie!!!
Venlo	8.3.1.4.3	Vergeet hierbij vooral niet de samenwerking met de GGD. Deze ontbreekt namelijk.
Venlo	8.3.1.4.3	Vrij summiere omschrijving. Geef hierbij het belang van het SLA aan.

§ 8.4 Bijzondere stoffen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
	8.4.2	Hier komt voor het eerst de naleefplicht m.b.t. ZZS om de hoek kijken. Zeer begrijpelijk, maar het roept de vraag op waarom je dat m.b.t. andere stoffen niet benoemt?
		Provinciaal belang per thema zeer wisselend uitgewerkt. Vaak veel overlap met teksten onder 'provinciale ambitie'. Provinciaal belang is niet onderscheidend geformuleerd of uitgewerkt, waardoor er veel overlap is met het gemeentelijk belang.
	8.4.1	Ik mis een algemene opmerking of verwijzing naar de principes van de Omgevingswet of de Algemene Beginselen van Behoorlijk Bestuur. Bijvoorbeeld het stand still principe.

§ 8.5 Geluid en Stilte

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo	8.5.2.1	Niet alleen een bijdrage aan het welzijn van de inwoners maar ook de gezondheid.
Venlo	8.5.2.3.3	Hoeveel woningen moeten er nog o.b.v. de Wet geluidhinder/Wet milieubeheer worden gesaneerd en welke ambitie heeft de provincie hierbij?
Venlo	8.5.3.1	Niet alleen een bijdrage aan het welzijn van de inwoners maar ook de gezondheid.
Venlo	6.1.3	In het Actieplan geluid wordt gesproken over innovatieve maatregelen specifiek gericht op de beleving van geluid. Gaat dit dan over geluidhinder, zo ja benoem dit dan én geef voorbeeld(-en) aan welke maatregelen wordt gedacht.

§ 8.6 Overige hinderaspecten

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venray	8.6.2.1	Provinciaal belang is niet onderscheidend van het gemeentelijk belang.
Venray	8.6.2.2	Ambitie m.b.t. circulaire economie wordt niet nader (ruimtelijk) geduid of uitgewerkt. Het ontbreekt aan een aankondiging dat dit via een apart traject gaat gebeuren.
	8.6.3.1	Er zijn veel meer (oude) stortplaatsen dan nu beschreven. Wie is daarvoor verantwoordelijk? Moeten die niet op de kaart komen te staan?
Venlo	8.6.1.	Een aantal Noord-Limburgse gemeenten heeft de provincie benaderd om samen te onderzoeken naar de mogelijkheid om beleidsregels op te stellen voor industriële geurhinder. De provincie zou hier het initiatief nemen. Lijkt mij goed om dit te vermelden, zodat dit initiatief ook wordt opgepakt.
Beesel	8.6.1	Geurhinder wordt voor onder andere industriële geur een lokaal probleem genoemd waarvoor gemeenten zelf regels kunnen opnemen in hun omgevingsplan als ze dat nodig vinden. Voorkeur dient te hebben dat de provincie een bovengrens opneemt en dat gemeenten indien gewenst strengere eisen kunnen stellen.

§ 8.7 Gebiedsgerichte gezondheids- en veiligheidsvraagstukken

§ 8.8 Sociaal (i.r.t. Gezondheid, Sport en Leefbaarheid)

Afkoms- tig van gemeen- te:	tekst of kaartb- lad	Wat is zienswijze?
Regio	8.8.1	Deze paragraaf blijft erg op hoofdlijnen hangen. In het commentaar bij par 8.1 en 8.2.1. aangegeven dat deze aspecten van belang zijn. De paragraaf mag concreter verwoord worden. Dat vergroot ook de evenwicht in het hoofdstuk als geheel, waar de meeste paragrafen behoorlijk concreet zijn verwoord. Recapitulerend zou kunnen worden toegevoegd of geconcretiseerd: • oonomgevingen die sociale netwerken, omzien naar elkaar en vitale gemeenschappen bevorderen; • ernen die duurzaam levensvatbaar zijn door passende woningvolumes zowel voor ouderen als voor (jonge) gezinnen; • egengaan van (de vorming van) wijken met een eenzijdige lage sociaal economische status; • uimtelijke inrichting die gezonde keuzes bevordert; • uimtelijke inrichting die sociale en fysieke veiligheid bevordert; • oede spreiding van essentiële (gezondheids-)voorzieningen; • og voor passende mobiliteit en bereikbaarheid van voorzieningen; • lijven samenwerken met andere overheden en maatschappelijke partners om een sociale basisinfrastructuur te bereiken – Leefbaarheidsaanpak benoemen als voorbeeld; •

Afkoms tig van gemeen te:	tekst of kaartb lad	Wat is zienswijze?
		uimte voor inwoners en vitale gemeenschappen om zelf een bijdrage te leveren aan de inrichting van hun woonomgeving. Hierbij moeten we onderkennen dat veel onderdelen van hoofdstuk 8 (elders/eerder) vastgesteld beleid lijken te inventariseren of bundelen. Bij paragraaf 8.8 hebben we minder voorbeelden van eerder vastgesteld beleid.
Horst aan de Maas		De 'Limburg-factor' heeft zo erg negatieve uitleg. Suggestie om dat weg te halen. Boodschap kan hetzelfde blijven als dat begrip er niet staat en het is onze gezamenlijke opgave op de Limburg-factor juist iets positiefs te laten zijn.
Horst aan de Maas		Hier zit de kern van het probleem zoals hierboven aangegeven en in onze zienswijze bij paragraaf 2.1 en paragraaf 3.3: Bij de POVI zou het niet moeten gaan om een (heel beperkte) beschrijving wat er gebeurt op gebied van gezondheid en sociaal, maar zou de provincie richting moeten geven hoe gezondheid volwaardig wordt meegewogen bij keuzes over de inrichting van de fysieke leefomgeving en hoe met die keuzes de gezondheid beschermd wordt. Zie eerste alinea paragraaf 8.1: "De Omgevingswet stelt de veiligheid en bescherming van gezondheid en milieu centraal. Een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, dier en plant is een van de Limburgse principes. Dit principe is van groot belang, gezien de huidige situatie in Limburg."
Weert	8.8.2	Er wordt gesproken over een dubbele grijze druk. De groene druk mist in dit stuk en juist de combinatie is een grote uitdaging voor Limburg

Hoofdstuk 9 Energie

Algemeen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
RES NML	Kaart	Kaartmateriaal in brede zin onvolledig en tegenstrijdig. Duiding kaartmateriaal en opnemen juiste data RES NML + gemeentelijke vastgestelde kaders. Voor alle kaarten rondom energie geldt dat gemeenten meldingen maken van onjuistheden, dit vraagt om extra aandacht en gesprekken met alle gemeenten.
RES NML	H2 t/m H4	Wij missen de stevigheid van de uitgangspunten om energie een prioritair ruimtelijk thema te laden zijn in de inleidende teksten. De aanleg van ons energiesysteem vraagt om ruimte en is noodzakelijk voor relevante sectoren in Limburg. In de teksten wordt meerdere keren gesproken over energienet, dit is te smal er moet gesproken worden over ruimte voor het energiesysteem als geheel. <i>Meer verdiepend zien wij graag het volgende:</i> Met name het integreren van energiegebruik tussen sectoren – zoals de rol van land- en tuinbouw voor de gebouwde omgeving of de bijdrage van de industrie aan mobiliteit – wordt gemist. Ook binnen het energiesysteem zelf is integratie essentieel: het clusteren van opwekking en opslag, het stimuleren van lokale koppelingen tussen opwek en gebruik, en het pas in laatste instantie inzetten op transport. De huidige focus op transport legt onevenredig veel nadruk op netuitbreiding, met grote ruimtelijke impact op landschap en leefomgeving. Wij adviseren daarom om het volledige energiesysteem volwaardig te beschrijven, waarbij integratie – zowel tussen sectoren als binnen het systeem zelf – als centrale opgave wordt benoemd. Dit zien wij graag terug in de hoofdstukken 2 tot en met 4. Energie benoemen als zelfstandige hoofdpoging. Het onderwerp wordt nu versnipperd behandeld en ondergeschikt gemaakt aan andere thema's, waardoor de urgentie onvoldoende overkomt. Concreetheid over de rollen van provincie en gemeenten.
RES NML	H2	Energie als zelfstandige hoofdpoging: Hoofdstuk 2 mist de erkenning van energie als zelfstandige hoofdpoging. Het onderwerp wordt nu versnipperd behandeld en ondergeschikt gemaakt aan andere thema's, waardoor de urgentie onvoldoende overkomt. Zie energie als drager van onze toekomstige leefbaarheid, economie en regionale veerkracht.
RES NML	Tekst PEM	Er wordt vaak verwezen naar de PEM als tool, in hoeverre zien we ook dat dit mogelijk is in de uitvoering met in PEM die nog in een pilot fase zit. Kan dit worden waargemaakt zijn hier voldoende capaciteit en middelen. En hoe verhouden de PEM ambities zich tot de ruimtelijke vertaling?

RES NML	Tekst	Steviger verankeren van lokaal eigendom en participatie processen. Draagvlak en samenwerking met partners is essentieel en we zien dit in de volle breedte onvoldoende terugkomen. Gemeenten waar grote landschappelijke veranderingen verwacht worden zoals de gemeente Maasgouw benadrukken nogmaals dit belang.
Maasgouw	Tekst	Aspect stralingswaarden bij hoogspanning verdient een verdere uitwerking en komt nu in de gehele POVI zeer beperkt terug.
Roermond	Tekst	In het algemeen is het toekomstperspectief en doel voor 2050 niet erg concreet uitgewerkt, en ontbreekt er ook een overkoepelende visie hoe de op zichzelf staande onderdelen daarmee bijdragen aan het behalen van de doelen. Er wordt erg vaak gerefereerd naar afhankelijkheid van lokale context, zonder te duiden wat mogelijke lokale contexten zijn. De inleiding refereert naar actieve provinciale rol in ruimtelijke afwegingen, maar de verhouding tussen gemeentelijk en provinciaal belang en gezag zijn op veel thema's onduidelijk. Zeker op het onderwerp energieplanologie adviseren we op te nemen dat gemeenten in alle gevallen actief betrokken moeten worden wanneer het bevoegd gezag gebruikt wordt.
Roermond	Tekst	Omgevingsverordening wordt geen aandacht geschonken aan de gevolgen van energieopwekking voor erfgoed. Dit is een gemis.
Venlo	tekst	Toekomstperspectief en doel voor 2050 is erg fluïde opgeschreven en biedt geen duidelijke doelstellingen. Er wordt niks uitgesloten, het ligt aan de lokale situatie etc. biedt geen duidelijk toekomstperspectief voor de regio's en gemeenten. Daarnaast zijn de teksten breed geformuleerd zonder hoofdboodschap.
RES NML	11.1.1	In de vier bullets die hier onder de definitie staan opgenomen, lijkt het ons goed als bij bullet drie ook de energietransitie wordt genoemd – naast de andere maatschappelijke doelen die nu genoemd worden zoals economie, leefbaarheid en brede welvaart.
RES NML	11.2.6.2 + kaart	Er is nu opgenomen dat alle verwaarding van mest en agrarische reststromen in het Stedelijk gebied en Landelijke kernen niet is toegestaan. Is er een check gedaan op de begrenzing van deze gebieden op de POVI kaarten in relatie tot bestaande agrarische bedrijven?
RES NML	11.2.6.3	In deze paragraaf wordt specifiek ingegaan op het primaire landbouwgebied als zone om deze coöperatieve verwaarding van mest te gaan ontwikkelen. De andere gebieden (het verwevingsgebied en de groenblauwe landbouwzone) worden niet genoemd, terwijl dit in de praktijk grote agrarische gebieden betreft. Ook worden deze twee type gebieden in andere paragrafen over mestverwaarding wel benoemd. We zouden graag zien dat ook het verwevingsgebied en de groenblauwe landbouwzone expliciet terugkomen in deze paragraaf en dat er ook in deze gebieden coöperatieve vormen van mestverwaarding mogelijk zijn, al dan niet onder bepaalde voorwaarden en na een zorgvuldige afweging. Daarnaast wordt in deze paragraaf aangegeven dat gemeenten de beschikbare mest voor dergelijke coöperatieve initiatieven moeten onderbouwen met contracten. Onzes inziens is de gemeente niet de juiste partij die dit zou moeten onderbouwen, maar zou het aantonen van voldoende beschikbare mest onderdeel moeten zijn van het bedrijfsontwikkelingsplan. Op deze manier wordt de onderbouwing van de robuustheid van het plan gevraagd bij de partijen die daarvoor aan de lat staan. Ook willen we graag opmerken dat het op basis van de huidige tekst onduidelijk is of het bedrijfsontwikkelingsplan waarover gesproken wordt, onderdeel is/wordt van een vergunningenprocedure. Graag zien wij dat de tekst hierover aangescherpt wordt. Indien dit plan onderdeel is van

		de vergunningaanvraag, dan stellen wij voor om geen contracten te eisen als onderbouwing maar te spreken van een intentieverklaring. Contracten worden veelal pas gesloten wanneer er zicht is op een vergunning, niet voorafgaand aan de indiening van de aanvraag. Een dergelijke eis zou weleens een (te) grote horde op kunnen werpen voor het succesvol ontwikkelen van coöperatieve mestverwaardingsinitiatieven. Ook zien wij graag een definitie terug in de tekst van ‘agrarische reststromen’, waarbij een percentage benoemd wordt om het nog mono-mestvergisting te noemen. Hierbij zou voortgebouwd kunnen worden op de definitie die in de SDD++ categorie gehanteerd wordt.
RES NML	11.2.6.4	In deze paragraaf wordt gesteld dat solitaire grootschalige verwaarding van mest en agrarische reststromen alleen is toegestaan op of direct nabij een Bedrijventerrein waar bedrijven met veel milieu-/gebruiksruimte zijn toegestaan. We zien graag dat er ook een definitie wordt opgenomen over wat ‘nabij’ precies is. Ook achten wij het wenselijk dat gespecificeerd wordt wat er wel of niet toegestaan is in zones (zoals het verwevingsgebied of de groenblauwe landbouwzone) die direct aan deze Bedrijventerreinen grenzen. Want zijn in deze gebieden ook locaties waar bedrijven met een hoge milieu-/gebruiksruimte zijn toegestaan? Wij zouden het onnavolgbaar vinden als een solitaire grootschalige vergister wel toegestaan zou zijn in een verwevingsgebied en/of groenblauwe landbouwzone, terwijl (op basis van de huidige teksten) een coöperatieve vorm van mestverwaarding of mestverwaarding op het eigen terrein daar niet of alleen onder voorwaarden en na een zorgvuldige afweging toegestaan zou zijn.
Maasgouw		Hoewel het feitelijk een rijkstaak is en TenneT ook via het privaatrechtelijk spoor hierin een verantwoordelijkheid neemt, zijn we in het <u>rayonplanologie</u>-spoor ook attent op (ongewenste) ontwikkelingen in de vrijwaringszone van de hoogspanningsverbindingen. Qua gezondheid – met name de omgang met de magneetvelden rondom hoogspanningsverbindingen – sluiten we aan bij de landelijke richtlijnen hiervoor. De landelijke richtlijn voor nieuwe situaties in magneetveldzones is gericht op het zo veel mogelijk vermijden van nieuwe situaties waarbij mensen langdurig worden blootgesteld aan deze velden. Zeker in gebieden waar meerdere hoogspanningsverbindingen bij elkaar komen (o.a. Maasbracht) dient de intentie van de provincie te zijn om de landelijke richtlijn strikt te volgen en geen nieuwe gevoelige functies onder hoogspanningsverbindingen toe te staan. Inzet is dat nieuwe 150 kV-verbindingen ondergronds worden aangelegd, om een zo beperkt mogelijke impact te hebben op het landschap. Het ondergronds aanleggen van nieuwe verbindingen heeft inderdaad een beperkende impact op het Landschap. Daarnaast zal door het ondergronds aanleggen ook de impacts op de omgeving en de leefbaarheid. Om deze impact op het landschap, de omgeving en de leefbaarheid en verder te beperken dient de provincie de ambitie te hebben om bestaande 150 kV verbindingen bij energieknooppunten ondergronds (te laten) brengen.

§ 9.1 Energie - inleiding

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
RES NML	Tekst	RES bod staat nu als een bod voor NML/ZUID benoemd 2,5 Twh, graag opsplitsen of aangeven dat het gaat om een opgetelde opgave.
RES NML	Tekst	Aanvullen met energie moet vooral ook duurzaam zijn.
RES NML	Tekst	Land- en tuinbouw ontbreekt in de indeling.
RES NML	Tekst	Naast sturen op energiedragers ook sturen op de energiemix.
RES NML	Tekst	“de energievraag zal worden gevoed uit decentrale en centrale energiebronnen”. Hier spreekt gelijkwaardigheid uit, terwijl decentraal systeem voorrang moet hebben; aangevuld door centraal systeem.
Bergen	Tekst	Een robuust energiesysteem vereist een sterke energie-infrastructuur. Energiebesparing verlicht de netdruk, maar is onvoldoende om netcongestie structureel te voorkomen. Essentieel is de afstemming van vraag en aanbod in tijd en plaats, waarbij energieopslag een sleutelrol speelt.
RES NML	Tekst	Verwijs voor besparing naar de bestaande isolatieprogramma's van gemeenten.
Venlo	Tekst	We sturen hierop door onder meer provinciale zoekgebieden voor zon- en windenergie aan te wijzen Venlo waardeert de provinciale inzet om richting te geven aan grootschalige opwek, maar wij vinden het essentieel dat deze aanwijzing plaatsvindt in nauwe afstemming met gemeenten. Alleen dan kunnen de zoekgebieden aansluiten op lokaal beleid, landschappelijke kwaliteiten en draagvlak in de omgeving. Geeft daarnaast duidelijke kaders over wie wanneer bevoegd gezag is.
Maasgouw		het besparen op energie staat haaks op het groeidenken, vooral economisch, dat we in algemene zin nastreven in deze POVI. Dit bewerkstelligen vraagt een veel grotere maatschappelijke transitie, los van systeemdenken en meer individuele vrijheid.
Weert		In hoofdstuk 9 wordt op diverse plekken de PEM genoemd en daarbij verschillende taken die door de PEM kunnen worden uitgevoerd. Graag t.b.v. de leesbaarheid een verwijzing/koppeling in de tekst invoegen met korte beschrijving doel en taken PEM.
Weert		Zoekgebieden op kaart nog eens goed bekijken v.w.b. uitgangspunt energieplanologie dat vraag en aanbod van energie zoveel mogelijk gecombineerd moeten worden om onnodig of onwenselijk transport van energie te voorkomen.
Weert		M.b.t. leidend principe Enexis max. 2 energiedragers per gebied. Wat wordt met gebied bedoeld? Wijk/buurt? Bedrijventerrein? Gemeente?

Weert		De kaart zoekgebieden windturbines ligt over het gebied uitsluitingsgebied windturbines, wat is nu leidend? Dit leidt tot onduidelijkheid. En liggen over natuurgebieden, de kaarten kloppen niet.
-------	--	--

§ 9.2 Energiegebruik

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
RES NML	Tekst	Het aanwijzen van maximaal twee energiedragers per gebied, in relatie tot de wijkgerichte aanpak per gemeenten. De RES-en dragen hieraan bij om te kijken wat de kansen zijn rondom regionale afstemming in het kiezen van de energiedragers. Gemeenten stellen vragen over de status van dit leidende principe van Enexis? Of het provinciaal wenselijk of juridisch haalbaar is om een maximum op te leggen, in ruimtelijk beleid. Wat als een wijk meerdere geschikte bronnen heeft? Hoe geven we hier invulling aan dit vraagt om nadere afstemming.
RES NML	Kaart mobiliteit	Deze kaart bevat geen data
RES NML	9.2.1.	Laadinfra wordt nog steeds eenzijdig beschouwd als een faciliteit t.b.v. mobiliteit en niet als een kans in het energiesysteem om energiemanagement op tie te passen. De vraag is of je in een vergelijkbare samenwerking dit doel überhaupt gaat realiseren. Op deze wijze benaderen van laadinfra gaat eerder nog meer congestie opleveren dan dat het zou kunnen gaan oplossen. De hoeveelheid energie die nodig is voor mobiliteit wordt hiermee zwaar onderschat als enkel leveren centraal staat en niet slim sturen binnen het gehele energiesysteem.
Maasgouw	Tekst	Het belang van energie knooppunten: onderstreep daarbij dat er kritisch gekeken moet worden naar de impact op lokale leefbaarheid en integrale ruimtelijke ontwikkeling. Bovenstaande geldt ook voor de aanleg van nieuwe 380KV verbindingen die mogen niet ten koste gaan van omgevingskwaliteit en gezondheid van inwoners. Dit is een verantwoordelijkheid voor zowel provincie als gemeenten.
Maasgouw	9.2.2	Geen voorstander van nieuwe bedrijfslocaties in nabijheid energieknooppunt Maasbracht.
RES NML	Tekst:.	<i>Het moment waarop een elektriciteitsaansluiting gerealiseerd kan worden, kan doorslaggevend zijn voor prioritering van een woningbouwontwikkeling'. Deze paragraaf richt zich enkel op elektriciteitsaansluitingen, terwijl nieuwbouw juist kansen biedt voor collectieve warmteoplossingen als alternatief voor individuele elektrische systemen. Toevoegen dat, waar mogelijk, wordt ingezet op de ontwikkeling van collectieve warmtevoorzieningen?</i>

Roermond	9.2.2.2.	Energiebesparing Industrie en bedrijventerreinen: Waar er bij behandeling van energieplanologie vooral gesproken wordt over het aansluiten van energie aanbod en vraag bij vestiging van bedrijven, zou de provincie juist een rol moeten nemen om bedrijven te ondersteunen bij het beschikbaar maken van capaciteit om te verduurzamen en lokaal gevestigd te houden. Zoals in de tekst al aangedragen wordt, is het verplaatsen van bedrijfsactiviteit vanwege netcongestie geen wenselijke situatie en moet de focus gelegd worden op het faciliteren van bestaande industrie.
RES NML	9.2.3	In de tekst wordt wel ingegaan op het terugbrengen van energiegebruik in de bebouwde omgeving middels isolatie, maar niet over het terugbrengen van het gasverbruik op de korte termijn door bijvoorbeeld de inzet van hybride warmtepompen. Dat terwijl onderzoek van RVO aantoont dat het gasverbruik met gemiddeld 70% kan worden teruggebracht door een hybride warmtepomp en dat maximaal isoleren op voorhand niet noodzakelijk is. Ook in een situatie met netcongestie zijn hybride warmtepompen te installeren, omdat op de meest kritieke momenten nog steeds overgeschakeld kan worden op gas. Graag zien wij deze kans om het energiegebruik in de bebouwde omgeving, wat voor zeker 60% besteed wordt aan de warmtevraag, terug te brengen expliciet benoemd wordt in deze paragraaf, waarbij een link wordt gelegd met Energieinfrastructuur (§9.3) v.w.b. elektriciteit en aardgas.
Venray	9.2.3.2.	Gemeenten ontwikkelen momenteel veel woningbouwplannen. Het is zinvol te onderzoeken of het aanvraagproces voor aansluitingen gestroomlijnd kan worden, zodat op basis van integraal inzicht beter afgestemd kan worden op het moment en de wijze van aansluiting.
Roermond	9.2.3.2.	Elektriciteitsaansluiting nieuwbouw: De realisatie van woningbouwontwikkeling is afhankelijk van netcongestie De Provincie zou in haar faciliterende rol kunnen sturen op het sneller realiseren van woningbouw door gebruik van collectieve systemen (warmtenetten, WKO, collectieve warmtepompen). Wordt hier bij prioritering rekening mee gehouden?
Venlo	Tekst	Er wordt gesteld dat wij wijkgerichte plannen moeten opstellen voor het realiseren van nieuwe bedrijvigheid of voor bestaande bedrijventerreinen? Dit is geheel onduidelijk wat hierbij van ons verwacht wordt en waarnaar wordt gerefereerd? Wanneer is dit nodig? Voor alle bedrijventerreinen? Wat moet daarin worden opgenomen en waarom is de provincie voornemens om in te grijpen/op welke onderdelen?
Venlo	9.2.2.3	<i>Mogelijk kan de verplaatsing van een bedrijfsactiviteit – en de capaciteit op het elektriciteitsnet die hiermee vrijkomt – andere bedrijven op het bedrijventerrein helpen én maatschappelijke kosten voor de verzwaren van het netwerk voorkomen</i> Venlo ziet dit als een interessante denkrichting. Tegelijk is het belangrijk dat deze verplaatsingen zorgvuldig worden afgestemd met de gemeente en betrokken bedrijven, om ongewenste economische effecten te voorkomen. Als je op de bedrijventerreinen Local energy hubs realiseert met uitbalanceren op eigen terrein en met 1 aansluiting/meter naar het net, is dit niet van toepassing ? Dit doet vermoeden dat nieuw-vestiging dan niet meer mogelijk is. Dat is niet in lijn met het landelijk beleid (Programma Ruimte voor Economie). Er moet juist meer ruimte komen voor (nieuwe) economie.

Venlo	9.2.2.3	<i>Gemeenten dienen ook vroegtijdig af te wegen of een beoogde nieuwe bedrijfslocatie qua energie-infra ontsloten kan worden..."</i> Deze oproep onderschrijft Venlo. Het is essentieel dat energie-infrastructuur vanaf het begin van ruimtelijke planvorming wordt meegewogen. Tegelijk vraagt dit om een actieve en transparante samenwerking tussen gemeente, provincie, netbeheerder en ontwikkelaars. Vanwege de transitie in breder perspectief zijn snellere doorlooptijden gewenst om nieuwe gebiedsontwikkelingen mogelijk te maken of zelfvoorzienende lokale mogelijkheden moeten bij wet geregeld kunnen worden.
Venlo	9.2.2.3	<i>We verwachten dat gemeenten binnen twee jaar hiervoor via de wijkgerichte aanpak met plannen voor komen..."</i> De termijn van twee jaar voor wijkgerichte plannen lijkt ambitieus, zeker in combinatie met andere opgaven zoals woningbouw en netcongestie. Venlo vraagt de provincie om te faciliteren in kennis, data en mogelijk ook coördinatie, om dit realistisch te maken. Binnen twee jaar wijkgerichte aanpak: Wat betekent dat concreet? Wat is er exact nodig om dat mogelijk te maken? Wat betekent dat concreet voor bedrijventerreinen/ontwikkelingsgebieden (o.a. majeure opgaven)? Is dat een gedelegeerde taak van de Provincie naar Gemeente? Rolduidelijkheid is hier op zijn plaats.
Venlo	Tekst	Het begrip 'wijkgerichte aanpak' wordt niet toegelicht voor bedrijventerreinen. Venlo vraagt om duidelijkheid of dit alleen nieuwe terreinen betreft of ook bestaande, en welk ambitieniveau verwacht wordt per type terrein.
Venlo	Tekst	Venlo vraagt verduidelijking over de provinciale rol bij de verzwarende van energie-infrastructuur in relatie tot de bestaande sturende rol van Enexis. In hoeverre is de inzet van de provincie aanvullend of mogelijk overlappend met het programma Buurt-aanpak dat door gemeenten en Enexis wordt uitgevoerd op LS-niveau (laagspanningsnetten)? Verduidelijking over rolverdeling en samenwerking is gewenst om dubbeling te voorkomen
Gennep	9.2.2.3 en 9.2.3.3	<i>"We onderschrijven het leidende principe van Enexis dat ze voorzien in maximaal twee energiedragers per gebied. Dat leidt tot het optimaal benutten van de maatschappelijk meest kosteneffectieve energiesystemen per gebied en zorgt voor zuinig (ondergronds) ruimtegebruik. We verwachten dat gemeenten binnen twee jaar via de wijkgerichte aanpak met plannen daarvoor komen. Gebeurt dit niet, dat gaan we ook ons ruimtelijk instrumentarium inzetten om hierop te interveniëren".</i> Deze tekst heeft zowel betrekking op industrie en bedrijven als op de bebouwde omgeving. Onduidelijk is wat bedoeld wordt met 'maximaal twee energiedragers per gebied' en welke gemeentelijke opgave de PL voor ogen heeft. Indien bedoeld wordt op het warmteprogramma dan is nadere afstemming tussen Provincie en gemeenten/RES-sen wellicht noodzakelijk.
Weert	9.2.2.	Energiegebruik en bedrijventerreinen: MKB en energiegebruik wordt gemist.
Weert	9.2.2.3	M.b.t. leidend principe Enexis max. 2 energiedragers per gebied. Wat wordt met gebied bedoeld? Ook wordt verwezen naar wijkgerichte aanpak terwijl deze paragraaf over energiegebruik industrie en bedrijventerreinen gaat.
Weert	9.2.3.2	Focus ligt op verzwarende energie-infrastructuur. Gemeenten kijken juist bij (nieuwe) gebiedsontwikkelingen ook naar netbewust

		ontwerpen en bouwen .
Weert	9.2.3.3	Zie eerdere opmerkingen m.b.t. leidend principe Enexis

§ 9.3 Energie infrastructuur

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
MenM/Gennep/ Roerdalen/ RES NL	9.3.3	In het hoofdstuk Energie van de POVI wordt groengas slechts zijdelings genoemd, terwijl het lokaal een belangrijke, netverlichtende rol kan spelen in de gebouwde omgeving en kleine industrie. Met het oog op de bijmengverplichting vanaf 2027 verdient groengas meer structurele aandacht, vergelijkbaar met zon, wind en waterstof. Hoe positioneert de provincie zich ten aanzien van de realisatie van groengasinstallaties en de bredere voordelen, zoals stikstofreductie?. Leg hier een koppeling met het genoemde in hoofdstuk 11.
RES NML	9.3.4	We missen nog een onderdeel over regionale waterstofnetten en de samenhang met de aftakkingen. Ook in combinatie met lokale waterstof opwek/opslag als eventuele aanjager van het regionale netwerk (zowel in stedelijk als landelijk gebied).
Maasgouw	9.3.5	Plaatsing converters: zorg ervoor dat de leefbaarheid – dus de impact op de directe omgeving – hierbij een doorslaggevende factor blijft, zodat de integratie in de omgeving kwalitatief verantwoord gebeurt.
Maasgouw	9.3.7	Men spreekt over het inzetten van een “dwingend proces”. Gezien de uitdagingen in Maasgouw, kan de formulering “dwingend” als te hard of onbuigzaam worden ervaren, in tegenstelling tot een constructieve samenwerkingen. Graag zien we een formulering die zich meer richt op samenwerking.
Roermond	9.3.2	Er wordt aangegeven dat er ingezet wordt op het verzwaren en uitbreiden van het 150 kV-net ter oplossing van de netcongestie problematiek. Er zijn tussen Roermond en Duitse buurgemeente Mönchengladbach gesprekken gevoerd over het beschikbaar stellen van netcapaciteit over de grens, waarbij aan Duitse zijde aankoppeling gerealiseerd kan worden om lokaal beschikbare netcapaciteit beschikbaar te stellen. Is de provincie welwillend faciliterend en meedenkend op te treden in een grensoverschrijdende samenwerking met Duitsland, de mogelijkheden te onderzoeken en dit gebied aan te wijzen als zoekgebied voor een 150 kV verbinding?
Venlo	Tekst	Dient voor de gehele zone van de Venloschol te worden uitgesloten dat leidingen niet ondergronds kunnen worden aangelegd? Met de inpassing van woningbouwlocaties zou het bijvoorbeeld wel wenselijk zijn om de hoogspanningsleidingen in Blerick zoveel mogelijk ondergronds aan te leggen.
Venlo	9.3.4./9.3.6	Passage over het ‘zich sterk maken’ voor het aanbrengen van T-stukken in samenwerking met gemeenten en grote gebruikers is onduidelijk. Wordt hier een bestuurlijke lobby, formeel overleg of financiële participatie bedoeld? Een toelichting op hoe dit proces

		is of wordt georganiseerd, inclusief de gemeentelijke betrokkenheid, is gewenst. Als het gaat over buisleidingen voor meerdere modaliteiten staat er we, wie worden daar mee bedoeld. Graag ziet Venlo ook een toelichting op de sturingsambitie van de provincie in dit dossier.
Weert	9.3.8.	Zal een warmtenet de voorkeur hebben, wijzigen in KAN een warmtenet de voorkeur hebben. Warmtenetten in nieuw te ontwikkelen wijken of kleinschalige warmtenetten voor een gebouw of straat ligt meer voor de hand.
Horst aan de maas	9.3.2.	Mist mogelijke ontwikkeling voor 150KV in Ysselsteyn/De Peel. Daarnaast mist hier ook de link met de koppeling met het waterstofnetwerk in 9.3.4.
Weert	9.3.8	Provincie spreekt net als Rijk de voorkeur uit voor warmtenetten, mede met het oog pp de maatschappelijke kosten en baten. Echter, een warmtenet is gelet op een rechtvaardige energietransitie niet in het belang van iedere inwoner. Maatschappelijke kosten vs. individuele kosten.

§ 9.4 Energie opslag

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zenswijze?
Bergen/ RES NML	Tekst p90	Beoordelingsladder systeembatterijen: De ladder lijkt ontworpen voor klassieke, standalone batterijprojecten. Maar systeembatterijen als onderdeel van een geïntegreerd Energielandgoed kunnen een andere impact hebben en andere baten opleveren. Uitgangspunt is dat batterijen op een bedrijventerrein worden geplaatst, lukt dat niet zal maatwerk getoetst moeten worden. Graag zien wij een bredere afweging in de toepasbaarheid van batterijen.
Maasgouw	9.4.1.	Duidelijkheid van de provincie over inzet converters en electrolysers ontbreekt.
Venray/ RES NML	9.4.2.	Invoeding van waterstof op het toekomstige netwerk van waterstof ontbreekt.
Bergen		Behoeft aan meer duiding bij hadder systeembatterijen: Is het een harde voorwaarde dat netbeheerders zeggenschap hebben over de batterij (trede 2)? Wat als je als initiatiefnemer vooral voor eigen gebruik of marktinvloeding wilt opslaan, zonder dat netbeheerder de sturing overneemt? Hoe wordt “robuustheid van het net” objectief en transparant vastgesteld?

		Staat deze ladder in een provinciale verordening of is het een beleidsafweging binnen de Omgevingsvisie? Wat als je project juist bijdraagt aan netversterking, lokaal eigendom en natuurontwikkeling – wordt dat als integraal voordeel gewogen? De beoordelingsladder lijkt nu weinig ruimte te geven aan bredere maatschappelijke meerwaarde. De POVI beschrijft: “Batterijen gecombineerd met opweklocaties beschouwen we als ondergeschikt onderdeel van die opwekvoorziening en dienen daarom ook qua schaal daarmee in verhouding te staan.” Wat verstaat men onder in verhouding. Wie doet de beoordeling en op welke wijze vindt afstemming met gemeentes plaats?
Gennep / RES NML	9.4	Warmte opslag wordt niet genoemd.
Weert	9.4.2.	In paragraaf 9.4.2 wordt gesproken over zware mobiliteit en in paragraaf 9.5.7 over zwaar wegtransport. Graag eenduidige terminologie.
Horst aan de Maas	9.4.1.	In alinea 5 staat: <i>“Batterijen gecombineerd met opweklocaties als ondergeschikt onderdeel van die opwekvoorziening dient ook qua schaal in verhouding te staan”</i> Wat is een ondergeschikt onderdeel van de opwekvoorziening? Dat kan multi interpreteerbaar zijn alleen ruimtelijk of ook energetisch. Wat is qua schaal ondergeschikt? Dit kan ook multi interpreteerbaar zijn: Ruimtelijk batterijopslag ondergeschikt maken, is wegens de schaalgrootte van een zonnepark makkelijk te doen. Maar dient het ook energetisch ondergeschikt te zijn? Dus: ga je bij opwekvoorzieningen batterijen toestaan die, al dan niet deel, als systeembatterij worden ingezet. Of ga je hier als provincie/ in de POVI voor peakshaving batterijen.

§ 9.5 Energie opwek

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze
RES NML/gemeenten	Tekst + kaart 9.5.4.	De provincie heeft 3 kaarten onderscheiden, uitsluitingsgebieden, Zoekgebieden, niet uitgesloten gebieden. Zo te zien heeft de provincie de uitsluitingsgebieden gekopieerd vanuit NPRES en alleen de kaartlaag 150meter windturbine gepakt (dit is een inschatting om dat het kaart materiaal niet geduid wordt). Maar ze sluiten daarmee ALLE turbines in die omgeving uit ongeacht de hoogte. Dat terwijl de afstandsnormen per hoogte van de windturbine verschillen. Het is heel onhandig aangezien daarmee kleinere windturbines, van 100m, geblokkeerd worden. Graag zien wij de volledige kaarten terug. Kaarten sluiten niet aan bij nationale dataset NP RES en bevatten niet de relevante vastgestelde gemeentelijke kaders. Daarmee zit de kaart dus vol met foute aannames. Zo is Energielandgoed Wells Meer is aangemerkt als uitsluitingsgebied, dit is uiteraard niet

		correct. Betrek gemeenten bij het vaststellen van zoekgebieden voor zowel wind als zon.
Bergen	p93/94	Geef duidelijkheid over verantwoordelijkheden, bevoegdheden en uitvoerbaarheid, zeker voor gemeenten met beperkte middelen en capaciteit. Wat als de gemeente al beleid heeft en keuzes heeft gemaakt waar wel of niet iets kan komen? Hoe wordt daar rekening mee gehouden? Bijv. zoekgebieden windturbines op de kaart die Bergen heeft uitgesloten (gekoppeld aan realisatie ELWM). Al geeft men wel aan dat zij geen actieve rol vervullen bij realisatie. Waar men wel een actieve rol wil innemen is het zoekgebied bij de Beltweg. Dit zit nog niet in de gemeente Bergen. De mogelijkheden voorwindturbines in de Oostflank zien we graag benut, maar er gelden beperkingen vanwege vliegbasis Geilenkrichen. De Oostflank is om deze reden nu niet als zoekgebied benoemd. Is dit niet veel te rigoreus? Voor het Energielandgoed gelden geen beperkingen wat betreft vliegbasis Geilenkrichen dus lijkt het niet reëel dat dit voor bijna de hele oostflank zou gelden.
RES NML	9.5.5. energie opwek grootschalige PV	"Vanuit het oogpunt energieplanologie beperken we deze gebieden in. We gaan er van uit dat projecten gelegen zijn binnen een afstand van 500 m (bespreken o.b.v. kaartbeeld) tot Bedrijventerreinen of Landelijke kernen/Stedelijk gebied. Dat sluit aan bij de wens voor lokale afzet zonder teruglevering (energiehubs, energiegemeenschappen). Alleen gebieden groter dan 5 ha komen als zoekgebied in aanmerking, met oog op de financiële haalbaarheid van projecten en om versnippering te voorkomen. " Wat geven wij hierop mee: 500meter is heel beperkend. Waardoor je veel kansen laat liggen voor energiehubs of energiegemeenschappen of andere vormen van dubbel ruimte gebruik. Hoe verhoudt zich dit tot de opwek van energie langs Rijksgronden? Deze twee aandachtspunten gaan ook tegen Zon-PV als transitiemiddel voor groenblauwe zones als het gaat om stoppende boeren die tijdelijke zon-opwek doen (vaak in buiten gebied). Een zonnepark substantieel gecombineerd met een agrarisch gebruik of innovaties nabij glastuinbouw. Neem circulariteit mee in de zonnelader.
RES NML	Kaart 9.5.5.	Kaarten zijn niet in lijn met vastgesteld gemeentelijkbeleid en bestaande projecten of vergunde projecten ontbreken. Zo is het landgoed Wellsmeer niet opgenomen. Eigen uitgangspunten zoals in tekst omschreven zijn niet opgenomen in de kaart.
Venray	9.5.5.	Vanuit het oogpunt energieplanologie beperken we deze gebieden in. We gaan er van uit dat projecten gelegen zijn binnen een afstand van 500 m (bespreken o.b.v. kaartbeeld) tot Bedrijventerreinen of Landelijke kernen/Stedelijk gebied Hoe wordt het

	kaart	ruimtelijk gezien dat in dit relatief smalle gebied van 500 meter een zonnepark van minimaal 5 ha kan worden ontwikkeld en voldoen aan de voorwaarden van voorkeursvolgorde zon (zoals meervoudig ruimtegebruik en inpassing).Bijkomend probleem voor Venray is dat de gemeenteraad heeft besloten (in KODE) dat in het gebied van 500 meter rond kernen geen zonnepark mag worden gerealiseerd. Dus dan zou er in Venray nabij woongebieden geen zonnepark op grond meer mogelijk zijn.
RES NML	9.5.6	Deze paragraaf benoemt nieuwbouwwijken niet als kansrijke locaties voor collectieve warmteoplossingen of benutting van (rest)warmtebronnen zoals aquathermie. Vanwege de lage temperatuurbehoefte door hoge isolatie zijn juist hier veel bronnen geschikt. Het is wenselijk deze doelgroep expliciet te benoemen, eventueel met verwijzing naar paragraaf 9.2.3.2. Daarnaast ligt de focus nu impliciet op restwarmte van midden- of hoge temperatuur. Het is goed om ook de potentie van (zeer) lage temperatuur-warmtenetten te benoemen, die breder toepasbaar zijn, onder meer in nieuwbouwwijken, en niet afhankelijk van mijnschachten of industriële restwarmte.
RES NML	9.5.7.	De alinea schetst een top-down, grootschalige visie, en het is onduidelijk hoe de provincie over meer kleinschalige en decentrale initiatieven denkt: Is er voldoende ruimtelijke beleidsruimte voor kleinschalige of decentrale waterstofproductie buiten industriële knooppunten? De tekst legt nadruk op grootschalige toepassingen en nabijheid van bestaande grootverbruikers, zoals Chemelot Hoe zwaar weegt de eis ‘zo dicht mogelijk bij gebruikers’ als een initiatief (nog) geen grote nabijgelegen waterstofafnemers heeft? Maakt dit een lokale waterstofhub zonder directe industriële toepassing kansloos? In hoeverre is recreatief medegebruik of een combinatie met landbouw (zoals agro-WKK of seizoensopslag) een reële route voor acceptatie van waterstofinitiatieven buiten industrieterreinen?
Roermond	9.5.6.	Er wordt gesteld dat er restwarmte aanwezig in Roermond. Indien hier gedacht wordt aan industriële restwarmte is het belangrijk te duiden we net een jarenlang en zeer uitvoerig onderzoek en ontwikkeltraject voor een warmtenet met Smurfit Westrock op basis van restwarmte hebben doorlopen. Ondanks alle inspanningen in tijd en geld, is hier helaas de stekker uitgetrokken. Het draagvlak voor warmtenetten is daarmee algemeen laag.
Venlo	9.5.6	Onder restwarmte wordt gesteld dat de provincie het ondersteunt dat binnen omgevingsplannen restwarmtebronnen worden opgenomen. Venlo beoogd een aquathermie warmtenet met opwaardering met een warmtepomp te realiseren in Hagerhof welke ook gedeeltelijk door het Natuurnetwerk Limburg komt te liggen om water uit de Maas te halen. Nu wordt het Natuurnetwerk Limburg bestempeld als ongewenste locatie maar deze twee belangen gaan dus tegen elkaar in. Ongeacht waar je aquathermie zal inzetten heb je te maken met het Natuurnetwerk Limburg. Wat gaat dan voor en wat is het standpunt van de provincie?
Venlo	9.5.4.	Venlo vraagt op basis van welke wettelijke grondslag en procedure de provincie het bevoegd gezag bij windprojecten <15 MW kan overnemen van gemeenten. De huidige formulering wekt de indruk dat dit op eigen initiatief mogelijk is, terwijl het bevoegd gezag volgens de Omgevingswet primair bij gemeenten ligt. Nadere toelichting is nodig om dit juridisch en bestuurlijk te onderbouwen.

Gennep	9.5	Volgorde van energiebronnen komt niet overeen met prioritering zoals die voorzien is in het energiesysteem van de toekomst. Aardwarmte, energiecentrales en SMR's worden als eerste genoemd, terwijl energiecentrales en SMR's bronnen zijn die pas ingezet worden wanneer het aanbod van zon en wind ontoereikend is. De potentie van geothermie is in Limburg vooralsnog beperkt ten opzichte van zon en wind.
Gennep	9.5.4	<i>In ons streven naar een CO2-arme energievoorziening sluiten we in de energiemix niets uit. Windturbines vormen een waardevolle bijdrage aan deze mix.</i> Dat kan steviger aangezet worden: windenergie is noodzakelijk voor de balancering van het elektriciteitsnet.
Horst ad Maas	9.5.1.	Kijk met een frisse blik naar de kansen voor geothermie.
Weert	9.5.4	De zoekgebieden windenergie overlappen deels met natuurgebieden. Dit moet nog eens goed bekeken worden. Is met de aanvliegroute van Kleine Brogel rekening gehouden? Kleuren t.a.v. windturbines in legenda zijn niet te onderscheiden, graag aanpassen.
Weert	9.5.4	Op de kaart van het uitsluitingsgebied windturbines zijn relatief veel kleine gebiedjes buiten het uitsluitingsgebied gelaten. Dit matcht niet met de kaart zoekgebieden windturbines. Graag kloppend maken.
Weert	9.5.4	M.b.t. Energiegemeenschappen. We consulteren vooraf de RES-regio's over deze uitwerking, wijzigen in vooraf actief betrekken.
Weert	9.5.4	In tekst staat dat <i>'bij de situering van nieuwe windturbines rekening wordt gehouden met ons landschap, onze natuurgebieden, en de geldende normeringen'</i> . Dit blijkt echter niet uit het kaartmateriaal. Zie ook eerdere opmerkingen. Ook zijn de nieuwe normeringen voor wind niet meegenomen.
Weert	9.5.4	De in de tekst geformuleerde voorkeursgebieden voor windenergie sluiten niet aan bij het kaartmateriaal.
Weert	9.5.5	M.b.t. energiegemeenschappen. We consulteren vooraf de RES-regio's over deze uitwerking, wijzigen in vooraf actief betrekken.
Weert	9.5.5	<i>Vanuit het oogpunt.....binnen een afstand van 500m (bespreken o.b.v. kaartbeeld).</i> Onduidelijk wat met deze zinnen wordt bedoeld.
Weert	9.5.5	Zonering voor zoekgebieden grootschalige zon-pv ligt o.a. over het dorp Altweeterheide. Graag verwijderen. Kleuren in legenda t.a.v. zon zijn niet te onderscheiden, graag aanpassen

§ 9.6 Werkingsgebieden energie

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze
RES NML	Tekst/kaart	"De themakaarten energie zijn allemaal ondersteunend aan de tekst en geven geen direct werkingsgebied aan. Daarom zijn in deze

		paragraaf alle gebruikte kaartlagen als werkingsgebied opgenomen om ze in het Digitaal Stelsel Omgevingswet te kunnen tonen." Wat houdt dit in? Aangezien hier precies dezelfde kaarten staan als eerst. Dus zijn ze dan wél of niet leidend?
--	--	---

Hoofdstuk 10 Wonen

Algemeen

Afkoms tig van gemeen te:	tekst of kaartbl ad	Wat is zienswijze?
Regio noord	Tekst	Er wordt veel nadruk gelegd op de Woondeal (tot en met 2030) en daarna Limburg Centraal (na 2030). Limburg Centraal telt voor 6 steden, niet voor de gehele provincie. Welke lange termijnvisie geldt voor de overige gemeenten, kernen en steden?
Venlo	Tekst	Aanvullend op vorig punt: hoe zien we het verdichtingsonderzoek rondom OV-knooppunten anders dan IC-stations in dit geheel? Hier wordt geen link naar gelegd.
Regio noord		We missen bij de doelen het wegnemen van belemmeringen op het realiseren van de woonopgave. Zo hebben we het stikstofdossier en de spuitzones. Water kon zo maar eens het nieuwe dossier met belemmeringen voor woningbouw worden
Roerdal en	Beide	Roerdalen heeft in 2024 voorkeursrecht gelegd op een groot aantal gebieden buiten de aangeduide landelijke kernen. Deze voorkeursrechtgebieden stroken niet met de aangeduide zones.
Roerdal en	Kaart	De zoneringen (verwevingsgebied, primair landbouwgebied, groenblauwe landbouwzone en NNN) zijn niet logisch gekozen. Dit zorgt voor een versnippering in gebieden. Voorbeeld: osterholt, gebied Willem Alexanderlaan (Posterholt Oost). Een heel smalle strook tussen het verwevingsgebied en de provinciale weg is Primair Landbouwgebied. Melick, gebied Wienkeskoel (Melick Noord). Versnippering van verwevingsgebied, primair landbouwgebied, natuurnetwerk en groenblauwe zone.
Roerdal en	Kaart	Waarom worden buurtschappen aangeduid als landelijke kernen? Rothenbach, Etsberg etc. Daarnaast zijn de verwevingsgebieden rondom die buurtschappen heel groot ten opzichte van de buurtschappen zelf. Dit staat niet in verhouding.
Maasgo		Waarom is de voorliggende POVI op deze wijze samengesteld ? Het is een tamelijk uitputtend document waardoor het m.i. niet goed hanteerbaar is. M.a.w.: het zou ook een “onsje minder” mogen. Los van het feit dat ook een Povi aan allerlei vormvereisten moet

Afkoms tig van gemeen te:	tekst of kaartbl ad	Wat is zienswijze?
uw		voldoen zou ik me beperken tot de belangrijkste ambities en uitgangspunten; deze samenvatten en op hoofdlijnen de kaders weergeven en de nadere uitwerking vervolgens -afzonderlijk- per thema oppakken; Ik mis een uitwerking van de woonopgave/woningbouwopgave in relatie tot de grote diversiteit aan aandachtsgroepen (en niet alleen arbeidsmigranten) waarbij van een gemeente verwacht wordt dat deze ook voorziet in adequate huisvesting.;
Weert	tekst	Circulaire economie wordt niet benoemd, terwijl juist de bouw- en sloopsector in het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) wordt aangemerkt als 'high potential'. In de herziening van het NPCE worden expliciete doelen voor 2035 op het gebied van: Verminderen van het gebruik van primaire grondstoffen; Substitutie van primaire grondstoffen door secundaire of biobased grondstoffen; Levensduurverlenging van bouwwerken en materialen. Deze uitgangspunten worden in de POVI niet vertaald naar provinciaal beleid. Er ontbreekt aandacht voor gescheiden materiaalstromen bij sloop, het stimuleren van biobased en secundair materiaalgebruik, en circulaire woningbouw in brede zin. Dit is een gemiste kans, zeker gezien de grote bouwopgave waar Limburg voor staat én het feit dat veel bouw- en sloopbedrijven in de regio al initiatieven nemen op dit vlak. Wij adviseren om in het hoofdstuk Wonen: • ansluiting te zoeken bij de doelen uit het NPCE en dit concreet te maken voor Limburg; • irculair bouwen, slopen en renoveren een plaats te geven in het provinciaal woonbeleid; • amen met gemeenten en marktpartijen kaders en stimulansen te ontwikkelen voor circulair materiaalgebruik en levensduurverlenging in de woningbouw.

§ 10.1 Opgave Wonen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Regio noord	Tekst	Volgens de POVI worden tijdelijke locaties voor short-stay ook beschouwd als ‘wonen’. Dit conflicteert met lokaal/regionaal beleid van gemeenten in Noord-Limburg. Wij zien de huisvesting van arbeidsmigranten die hier tijdelijk verblijven (short-stay) als een vorm van ‘logies en niet als ‘regulier wonen. Bovendien gaat het niet om tijdelijke huisvesting, maar om permanente locatie voor mensen die hier tijdelijk verblijven. Huisvesting van deze groep mensen is wezenlijk anders: een groot deel van de mensen heeft nog niet de beslissing genomen om zich hier langdurig te vestigen. Door de opgave om te komen tot ‘waardige huisvesting’ voor short-stay (wat uiteindelijk ons gezamenlijk doel is) op één hoop te schuiven 8 met regulier wonen maakt dat deze opgave onuitvoerbaar wordt. Zowel de doelgroep, de tijdelijkheid van verblijf alsook de sociale verbondenheid aan de woonomgeving is niet overeenkomstig met een reguliere woonomgeving. Nu worden wijken die het sociaalmaatschappelijk al zwaar hebben nog eens extra belast met dit type van short-stay verblijvers. Ook drijft het woningprijzen op voor starters op de woningmarkt. Wij verzoeken met klem om bij deze vorm van huisvesting te spreken over ‘logies’ i.p.v. ‘wonen.
Regio noord	Tekst	Het optoppen van bestaande woningen is feitelijk ook het toevoegen van netto woonruimten, waardoor het te nieuwbouw betreft. Bij splitsing hoeft van nieuwbouw geen sprake te zijn.
Regio noord	Tekst	De Woondeal is een bestuurlijke overeenkomst tussen Colleges. Er is Wet Versterking Regie Volkshuisvesting in voorbereiding, die vele facetten van de Woondeal opgenomen heeft. Er wordt onder de opgave Wonen niet gerefereerd aan de wet, terwijl wel de Woondeal wordt benoemd en in verhouding van 'mindere' betekenis is dan een wet.
Regio noord	Tekst	Voor de periode na 2030 geldt het programma Limburg Centraal, waar uitbreiding in opgenomen wordt. Tot dusver zag Limburg Centraal enkel op de 6 Intercity locaties in Limburg. De nieuwbouwopgave na 2030 is ook in de rest van Limburg enorm. Vanzelfsprekend dienen de andere gemeenten ook een plek te krijgen in het Programma Limburg centraal.
Regio noord	Tekst	Limburg wordt gezien als één. Enerzijds is dat goed. Anderzijds is niet te ontkennen dat Noord- Midden en Zuid qua identiteit en woonmilieu van elkaar verschillen. Het benoemen van de opgaves voor Noord- Midden en Zuid ontbreken.
Venlo	Tekst	Er wordt niet verwezen naar transformatiekansen: bestand bezit upgraden naar betere woningen ofwel woningen binnen een ander segment. Dit kan ook zorgen voor een doorstroming of een andere kijk naar netto-toevoegingen.
Venlo	Tekst	Adaptieve woningen worden niet genoemd: woningen die voor meerdere doelgroepen ingezet kunnen worden, al dan niet segment overstijgend of woningen die relatief eenvoudig aangepast kunnen worden naar groter/kleiner. Met betrekking tot betaalbaarheid biedt dit grote kansen.
Venlo	Tekst	Circulariteit, en in het bijzonder losmaakbaarheid, wordt niet genoemd bij wonen. Dit biedt mogelijkheden ten aanzien van betaalbaarheid, maar biedt ook mogelijkheden om op te sturen in gebieden die aan randen liggen. Zo zou er in geval van een

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		afname/krimp in de toekomst eenvoudiger kunnen worden ingespeeld op het wegnemen van woningen zonder ingrijpende maatregelen, zonder afval en met restwaarden van materialen.
Venlo	Tekst	Er wordt geen link gelegd tussen wonen en energie. Hoofdzaak is het sturen op de trias energetica, oftewel het reduceren van energieverbruik. Nu ligt een focus op opwek en het aanpassen van de energieinfra. Trias energetica kan in hoofdlijnen inspelen op een aantal aspecten: verwerken van bio-based materialen voor een optimale faseverschuiving (betekent ook iets voor het beeld), toepassen van innovaties voor opwek op woningniveau: bijvoorbeeld warmteopwek uit afvalwater, maar ook opwek uit wind op woningniveau. Dit betekent ruimtelijk en in beeld ook iets.
Maasgouw	Tekst	In relatie tot bijvoorbeeld wordt hoofdstukken 5 Natuur, 6 Water of 8 Gezonde en veilige leefomgeving worden de volkshuisvestelijke opgaven/vraagstukken in wel erg algemene bewoordingen (2 pagina's) aan de orde gesteld. Dit staat in schril contrast met de actuele woningproblematiek en daaruit voortvloeiende opgaven. Voorbeeld: De Wet versterking regie volkshuisvesting (wetsvoorstel) bekrachtigt die rol. We gaan invulling geven aan deze regierol via het provinciaal Volkshuisvestingsprogramma en passen daar indien nodig de Omgevingsverordening Limburg op aan. Waarom is dit niet uitgewerkt ? wat kunnen gemeenten van deze nieuwe regierol verwachten (par. 10.5.1 is wel erg algemeen opgesteld) ? Hoe komen we bijvoorbeeld tot de gewenste snelle realisatie (par. 10.2 – 3^e bullit) ? Wordt er nog een handreiking gedaan in relatie tot de meest voorkomende belemmering voor nieuwe woningbouwinitiatieven i.c. de exploitatie-opzet ? Hoe voorzien we in -vaak speciale- huisvesting voor al die aandachtsgroepen (> 10) ? etc. etc.
Weert	10.1	Als definitie staat: Woningen die voldoen aan de landelijke definitie van betaalbare huur- en koopwoningen. Per gemeente of regio kan dit afwijken. Om discussie te voorkomen, verwijzen naar de bron of maximale prijsgrenzen benoemen.

§ 10.2 Provinciaal belang en rol wonen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Regio noord	Tekst	De verwijzing van de Wvrv is wederom achterwege gelaten, terwijl in de wet fairshare een plek heeft. De evenwichtige verdeling gaat daarbij ook uit van het percentage dat al in de bestaande voorraad zit. Gemeenten moeten op termijn toegroeien naar. Hier wordt alleen gekeken naar de te realiseren woningen. Dit kan conflicteren met het toegroeien naar 30% in de bestaande voorraad op termijn. Immers als elke gemeenten op 30% van de te realiseren woningen plant, wordt

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		op termijn niet naar 30% gegroeid op de totale voorraad.
Regio noord	Tekst	Er wordt snelheid bepleit in bullet drie: zo spoedig mogelijk leiden tot daadwerkelijke realisatie. Wanneer het van provinciaal belang is om alle woningbouwplannen als provinciaal belang aan te merken, gaat dit ten koste van effectiviteit en efficiëntie.
Regio noord	Tekst	De definitie van 'woningbouwprogrammering' slaat ook op 'behoefte'. Onduidelijk is van welke behoefte de provincie uitgaat. Lokale- regionale of provinciale woningbehoefte en welke onderzoeken gelden daarvoor?
Venlo	Tekst	Aansluitend op vorig punt: vanuit Noord-Limburg/Venlo is er meer behoefte om de regio's Eindhoven en Arnhem/Nijmegen concreter mee te nemen in de behoeften.
Venlo	Tekst	Ik zie het Soorten Management Plan in concreetheid niet terugkomen, en zeker niet in relatie tot woningbouw. De provincie zou hier een meer regisserende en faciliterende rol moeten hebben, zeker met betrekking tot Limburg Centraal vanwege de geringe capaciteit bij ecologische bureaus. Er zou een provinciale aanpak moeten worden opgesteld.
Weert	10.2	Opnemen dat gemeente/regio waar werkgelegenheid wordt toegevoegd ook de huisvesting wordt geregeld
Peel en Maas		Alle woningbouwontwikkelingen worden als provinciaal belang gezien. Wat betekent dit voor het vooroverleg met de provincie? Moet ieder (enkel) woningbouwplan worden voorgelegd? De huisvesting van arbeidsmigranten wordt onder het thema wonen gebracht. Dat is niet juist. Huisvesting van deze groep mensen is een wezenlijk ander onderdeel; een groot deel van de mensen heeft nog niet de beslissing genomen om zich hier langdurig te vestigen. Wonen is meer dan alleen een bed en een dak boven het hoofd. Qua ruimtelijke uitstraling is de huisvesting van deze groep een hele andere dan wonen.

§ 10.3 Ambitie wonen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Regio noord	Tekst	Zie eerdere opmerking over verschil tussen Noord-Midden en Zuid. De ambitie met de provinciale belangen kunnen niet in Noord-Midden- en Zuid exact overeenkomen. Noord- en Midden bieden kansen tot uitbreiding, terwijl Zuid-Limburg aan de vooravond staat van herstructurering.
Roerdalen	Tekst	Voor de periode na 2030 wordt er aangegeven dat er heldere ambities zijn rondom Limburg Centraal. Hier ontbreken de

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		ambities van plattelandsgemeenten die hier niet aan deelnemen. Zijn er voor plattelandsgemeenten geen ambities voor na 2030? Als je kijkt naar de doorlooptijd van ruimtelijke procedures dan moet je nu aan de slag zijn om richting 2030 / 2035 iets te kunnen realiseren.
Roerdalen	Kaart zones natura2000	De overgangsgebieden rondom kwetsbare Natura2000 gebieden stroken niet met de ambities om woningbouw toe te staan in de groenblauwe landbouwzones. Voorbeeld: westzijde Herkenbosch Kruisweg en ten zuiden van de Hammerstraat / Steegstraat.

§ 10.4 Ambitie Limburg Centraal

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Regio noord	Tekst	Programma Limburg Centraal: zie eerdere opmerking bij algemeen. Omliggende gemeenten worden geconfronteerd met deze groei, terwijl juist in de omliggende gemeenten ook de kansen liggen voor wonen-werken en voorzieningen. Zeker na 2030. Immers is de woningbouwopgave dan verre van gerealiseerd.

§ 10.5 Aanpak Wonen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Regio noord)	Tekst	De definitie van planvoorraad is niet compleet. Harde plancapaciteit gaat uit van een vastgesteld omgevingsplan, zodat gestart kan worden met bouwen. Dat is onjuist. Er is nog een vergunning noodzakelijk om te starten met bouwen.
Regio noord	Tekst	Er wordt gemist wat bedoeld wordt met 'stakeholders'. Hier is mogelijk de relatie te leggen met de Versnellingstafel.
Regio noord	Tekst	In de Omgevingsverordening Limburg worden de aanbevelingen van het aanjaagteam opgenomen. Zie eerdere opmerking over het begrip 'wonen' in relatie tot short-stay.
Regio noord	Tekst	Woningbouw moet <i>zoveel als mogelijk</i> plaatsvinden binnen stedelijk gebied. Er wordt beperkend gereageerd op claims op het landelijk gebied. Er wordt met straatje erbij wel ruimte geboden aan landelijke kernen en stedelijke kernen. Een positief punt dat benoemd mag worden! Net als meer ruimte voor VAB's.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen	Tekst	Het is niet wenselijk dat er geen omvorming naar een woonbestemming (of woningbouw) mogelijk is in VAB locaties in een primair landbouwgebied. De tekst is hierover overigens niet eenduidig. In eerste instantie wordt dit uitgesloten, later wordt aangegeven dat er onderzoek gedaan wordt naar voorwaarden voor omvorming. Geldt dit dan ook voor locaties in het primair landbouwgebied? Krijgen deze voorwaarden een plek in de verordening?
Roerdalen	Beide	Er staat in de tekst dat gemeenten de taak krijgen om inzichtelijk te maken welk deel binnenstedelijk gerealiseerd kan worden en welk deel niet. Deze keuze is logisch maar strookt niet met de gebieden die op de kaarten zijn aangewezen en heel "hard" begrensd zijn.
Roerdalen	Beide	Er staat dat een uitleglocatie overwogen kan worden maar dit strookt niet met de kaartbeelden. Vervolgens staat er dat woningbouw onder voorwaarden mogelijk is in de groenblauwe landbouwzone maar dit is juist niet wenselijk gelet op het feit dat dit de gebieden zijn waar de meest waardevolle landbouwgronden en de overgangen richting Natura2000 gebied zijn gelegen. Ter illustratie: in Herkenbosch kan is onze voorkeurslocatie voor woningbouw gelegen in het primaire landbouwgebied maar het gebied ten westen van de Kruisweg en ten zuiden van de Hammerstraat / Steegstraat aangewezen als groenblauwe landbouwzone waarin woningbouw dan wel mogelijk is. Hetzelfde geldt voor: Vloderp (Holsterveld vs rest van de kern), Posterholt (gebied Willem Alexanderlaan vs zuidzijde richting Vlootbeek), Melick (Wienkeskoel vs zuidzijde groenstraat / dorpsstraat / waterschei). Kortom, dit staat haaks op het door ons gevoerde beleid met betrekking tot het beschermen van bepaalde gebieden en realiseren van woningbouw in andere gebieden.
Weert	10.5.1	toelichting planvoorraad gaat nu alleen over hard en zacht. Advies aan te sluiten bij definities landelijke dataset
Weert	10.5.1	arbeidsmigranten opnemen dat daar waar werk wordt toegevoegd dat wordt uitgevoerd door arbeidsmigranten deze gemeente ook zorg dient te dragen voor goede huisvesting van arbeidsmigranten.
Weert	10.5.2	omschrijving uitleglocaties is ook hier vaag omschreven en gaat zo tot discussie leiden. Dit werkt willekeurig in de hand
Weert	10.5.2	omschrijving VAB is te vaag. Als gemeente kunnen we niet in overleg met initiatiefnemers wat wel niet mogelijk is. Dit werkt willekeurig in de hand. Beschrijf dan bv "historisch deel" VAB mag gesplitst, etc worden naar wonen en de moderne stal / loods etc. niet of levert een daadwerkelijke kwalitatieve meerwaarde bij het saneren van dergelijke bestaande bebouwing in het buitengebied.
Weert	10.5.2	Toevoegen ook ruimte nodig voor energietransitie (denk aan uitbreiding trafo's, buurtbatterijen)
Weert	10.5.2	Netcongestie blijft, het moet niet alleen mogelijk zijn om woningen aan te sluiten op elektriciteit. Er is meer nodig om dit te kunnen doen, nl. netbewust ontwerpen, ontwikkelen en bouwen bij nieuwe woningbouwontwikkelingen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Regio noord	10.5.1	Huisvesting arbeidsmigranten lijkt hier enkel over short-stay te gaan (in de begrippenlijst wordt bij logies zelfs het huisvesten van arbeidsmigranten uitgesloten). Wij beschouwen short-stay echter als logies en niet als wonen. Hier zit ook een link met functiemenging op bedrijventerreinen (§ 12.4.4.3.3) waar (tijdelijk) wonen en logies wordt uitgesloten. Hiermee wordt de opgave om goede en voldoende huisvesting te realiseren van arbeidsmigranten nagenoeg onmogelijk gemaakt en wordt de druk op de woonwijken alleen maar groter. Het provinciaal belang om misstanden bij woon en leefomstandigheden van arbeidsmigranten tegen gegaan wordt hiermee geschaad. Er blijven te weinig mogelijkheden over om de grote groep arbeidsmigranten die in Venlo en de regio werkzaam op een goede manier te huisvesten. Die werkt (illegale) kamerbewoning in vaak kwetsbare wijken in de hand.
Venlo	10.5.2	VAB's lijken te worden uitgesloten voor omvorming naar wonen. In de passages over de verwevingsgebieden lijken hier wel wat mogelijkheden. De verwevingsgebieden zijn echter zo beperkt rondom de kernen, dat dit voor Venlo onvoldoende ruimte laat voor transformatie. Juist in Venlo overweegt een groot aandeel van de agrarische bedrijven te stoppen. Zeker bij de kernen zien we mogelijkheden om te transformeren naar wonen of andere (maatschappelijke) functies.
Peel en Maas	tekst	2e bullet: daar wordt gesteld dat we inzetten op een optimale benutting van de bestaande voorraad en op nieuwbouw.... Hoe gaat de provincie dit doen? 10.5.1: laatste bullet: hier wordt weer de relatie gelegd tussen short stay huisvesting en arbeidsmigranten. De huisvesting van arbeidsmigranten hoort niet onder het thema wonen, zie eerdere opmerking. 10.5.2, eerste bullet: daar wordt gesteld dat woningbouw zoveel als mogelijk moet plaatsvinden binnen stedelijk gebied of de landelijke kern. In Peel en Maas hebben we het straatje erbij, bouwen buiten/aan de rand van de kern nodig om aan de woningbehoefte te voldoen. Daar moeten voldoende mogelijkheden voor zijn. 10.5.2 eerste bullet: daar wordt gesproken over het houden van de druk op herstructurering en het beperken van ruimte claims op landelijk gebied. Het is een prima uitgangspunt om herstructurering mee te nemen, maar in Peel en Maas zijn er te weinig herstructureringsplekken (op afzienbare termijn) beschikbaar om te kunnen voldoen aan de woningbouwopgave. Dat geldt zowel qua aantallen woningen als qua segment/type woningen. Herstructureringsplekken zijn lastig voor het bouwen van sociale huur en andere betaalbare woningen. Daarnaast loopt het tempo waarin herstructureringsplekken beschikbaar komen niet gelijk met de woningbehoefte. Het is dus prima om oog te hebben voor de herinvulling van herstructureringsplekken, maar er is daarnaast meer nodig om de woningbouwopgave ingevuld te krijgen. 10.5.2, eerste bullet: In Peel en Maas hebben we een regeling voor woningsplitsing, en woonkavelsplitsing. Ogv dat beleid is het

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		mogelijk om een woning (in de vorm van woningsplitsing) toe te voegen in het hele buitengebied (muv LOG en glastuinbouwconcentratiegebied). Het is ogv het beleid ook mogelijk om een woning toe te voegen (in de vorm van woonkavelsplitsing) in bebouwingslinten, ook als deze niet aan de kern grenzen. Deze beleidsregel moet mogelijk blijven, de ontwerp POVI mag daarvoor geen belemmering vormen. 10.5.2, tweede bullet: de verplichting voor gemeenten die hier wordt benoemd volgt al uit de Wet. Hiervoor gaan gemeenten het volkshuisvestingsprogramma maken, dat als programma onder de Omgevingswet hangt. Deze passage in de ontwerp povi is daarmee overbodig, en brengt alleen maar extra belasting met zich mee. 10.5.2, derde bullet: zie ook eerdere opmerking. De toon en houding in deze passage over het straatje erbij past niet in het urgentiesbesef waar de huidige woningmarkt om vraagt. Om de woonopgave in Peel en Maas, en in de regio Noord Limburg, is meer nodig een uitleglocatie 'op een enkele plek'. In Peel en Maas wordt nu al gewerkt aan de ontwikkeling van diverse uitleglocaties en staan er ook nog een aantal 'op stapel'. Daar moet nog het gesprek/vooroverleg/afstemming over worden gevoerd. De woningmarkt vraagt daar ook om. Hetgeen in deze passage in de POVI vermeld mag daar geen belemmering voor gaan vormen. 10.5.2, derde bullet: in de opsommingen in deze passage wordt een aantal voorwaarden geschept voor woningbouwmogelijkheden buiten de kernen. Deze voorwaarden werken belemmerend voor woningbouw en getuigen niet van de gevoelde urgentie op de woningmarkt. Zo worden er bv zoneringen benoemd zoals primair landbouwgebied waar (woningbouw)ontwikkelingen in beginsel zijn uitgesloten. Op dit moment zijn er woningbouwplannen in ontwikkeling in Peel en Maas die in deze zonering liggen (voorbeeld: De Hoek fase 2 in Meijel, straatje erbij Grashoek) . Die woningbouwontwikkelingen zouden daarmee beperkt/belemmerd worden. Dat kan niet de bedoeling zijn. Deze zonering moet nog goed onder de loep worden genomen. Daarnaast lijkt het niet logisch dat op een aantal plekken het primaire landbouwgebied vrij dicht naast de kernen ligt. Daarmee worden woningbouwontwikkelingen in de nabijheid van de kernen belemmerd.

Hoofdstuk 11 Land- en tuinbouw

Algemeen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venray	tekst	Provinciaal belang: gunstig ondernemersklimaat agrofoodsector en een betekenisvolle transitie in de agrofoodsector (overgang naar een meer duurzame circulaire, vraaggerichte productie, die in balans is met en bijdraagt aan een goede duurzame leefomgeving: Er is dus geen provinciaal belang bij de niet agrofoodsector (bloembollensector, paardenhouderij, schapenhouderij, graszodenteelt, boomteelt), etc Wanneer is de balans bereikt van een duurzame leefomgeving? Is het provinciaal belang ook niet dat de natuur herstelt, de biodiversiteit gaat toenemen (iig niet verder afnemen), de waterkwaliteit verbeterd, etc. Etc.
Weert	tekst	Algemene opmerking: POVI is erg 'hoog over'. Bij individuele verzoeken die geregeld moeten worden met een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (Bopa) is heel concreet aangegeven wat het provinciaal belang is en is advies en instemming van Gedeputeerde Staten vereist (besluit 13 december 2023). Bij bijv. toevoeging van vestigingsmogelijkheden voor voorzieningen voor vrijetijdseconomie (hoe kleinschalig ook, bijv. b & b) moet de provincie instemming verlenen en wordt erg moeilijk gedaan c.q. buitenproportionele eisen gesteld. Graag meer inzicht verlenen wanneer sprake is van een provinciaal belang bij initiatieven en wat de reikwijdte is voor gemeenten om zelfstandig initiatieven te realiseren zonder hiervoor bij de provincie om advies en instemming te vragen. Om bij elk (kleinschalig) initiatief met de provincie het gesprek te voeren lijkt niet echt werkbaar.
Peel en Maas	tekst	In het afgelopen decennia is de diversiteit in het landelijke gebied sterk toegenomen. Niet alleen qua functiemenging (agrarisch, wonen, maatschappelijk, recreatie, opslag in VAB's, paardenhouderij) maar op het agrarische bouwvlak vormen met een grote diversiteit aan verschijningsvormen van verbrede- en multifunctionele landbouw (zorg, recreatie, huisverkoop enz.) en agglomeratielandbouw. Ieder bedrijf, ieder gebied en ieder locatie is uniek en kent zijn eigen waarden- en kwaliteiten en uitdagingen. De teksten geven een sterk veralgemeniseerd beeld van de werkelijkheid "buiten", beleidskeuzes neigen op basis van categorieën en afgebakend gebieden te worden gemaakt. Vraag is of dit helpend is. Met name in het hoogproductief landbouw gebied neigt het ernaar dat er enkel ruimte is voor de hoogproductieve landbouw. In de realiteit kennen deze gebieden als een zeer sterke functiemenging en zijn dit juist ook de gebieden waar de meeste stoppende agrariërs zitten. Alhoewel terughoudendheid qua functiemenging legitiem zijn de huidige provinciale beleidskeuzes directief zoals bijvoorbeeld "geen omzetting naar burgerwoningen". In het licht van de landelijk tendens van afnemend aantal agrariërs en de vanuit economisch perspectief (door uitblijven toekomstbestendige reële alternatieven kringlooplandbouw/ natuurinclusieve landbouw) nagenoeg enkele mogelijke weg

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		"schaalvergroting" is gebiedsgerichte functiemenging vanuit het algemene principe "verbinden waar het kan en scheiden waar het moet" voor stoppende agrariërs wellicht wel het enkele houvast. Gemeenten hebben in de afgelopen jaren bewezen goed in staat te zijn deze keuzes op lokaal- en gebiedsniveau te maken daar waar noodzakelijke beleidskeuzes qua natuurherstel, water, en gezondheid op rijks- en provinciaal uitbleven. Focus zou wellicht meer moeten "provinciaal wat moet o.b.v. primaire beleidstaak provincie (bijv. stikstof, KRW enz.) en regionaal en lokaal wat kan".
Peel en Maas	kaartblad	In het ontwerp zijn begrenzingen op het kaartmateriaal naar eigen zeggen van de Provincie "indicatief". Los van deze indicatieve begrenzing staan hier ook klaarblijkelijk een aantal grove "missers" in. Zo liggen om locaties van huisvesting van arbeidskrachten in het landelijk gebied een zone van verwevingsgebied en zijn bebouwingslinten in het landelijk gebied niet geheel voorzien van een zone verwevingsgebied maar "opgeknapt".
Peel en Maas	11.1.1	"agrofoodsector" impliceert hier enkel de hoogproductieve vorm van land- en tuinbouw. Dit impliceert dat er geen ruimte voor voor extensieve vormen van land- en tuinbouw (korte keten, regionale voedselsystemen, niche enz.) en het inmiddels brede palet aan diverse vormen van verbrede landbouw zoals zorgboerderijen, agrarische kinderdagverblijven, kamperen bij de boer enz. Juiste in deze vormen zit de verbindende schakel tussen stad- en platteland. Gemeenten hebben in de afgelopen decennia bewezen hier "gebiedsgericht" de juiste balans in te kunnen vinden.
Peel en Maas	11.1.2.1	Achterliggende doel en ambities is helder echter is het schaalniveau en de diversiteit in deze gebieden dusdanig groot dat deze afweging het beste aansluit op het regionale- en lokale is op basis van het Noord-Limburgse principe: "het juiste bedrijf op de juiste plek".
Weert	11.1.2.1	Het is niet duidelijk welke (bestaande) functies binnen de specifiek benoemde gebieden mogelijk zijn (b.v. recreatie - nu ligt bijvoorbeeld het Vossenven in primair landbouwgebied en de Weerterbergen gedeeltelijk in de Groenblauwe zone)
Peel en Maas	11.1.2.2	De ruimtelijke afweging of een bepaalde activiteit aansluit bij het gebied is een overheidsrol o.b.v. een Evenwichtige Toedeling van Functies aan Locaties (ETFAL). Procesmatig zijn hier een intaketafel en principestandpunt leidend. Onduidelijk is wat de meerwaarde is wat de rol is van dit bedrijfsontwikkelingsplan.
Weert	11.1.2.2	Nieuwvestiging van niet-agrarische functies (natuur, wonen, vrijetijdseconomie, bedrijven) kunnen alleen als de waarde van voedselproductie en de landbouwkundige waarde is afgewogen ten opzichte van de gewenste nieuwe niet-agrarische functie. Zienswijze: Welke toetsingscriteria gelden hiervoor? Dit is zo te vaag.
Peel en Maas	11.1.2.3	In de afgelopen decennia is verplaatsing van agrarisch bedrijven naar andere gebieden o.a. vanwege de hoge kosten/kapitaalvernietiging slechts sporadisch mogelijk gebleken. Een incidentele verplaatser gaat niet opwegen ten opzichte van het aantal hectares leegstaand agrarisch vastgoed. Inperking van de herbestemmingsmogelijkheden creëert leegstand en een risico op ondermijnende criminaliteit. Lokaal zijn gemeenten goed in staat om hier gebiedsgericht de passende afweging te maken tussen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		enerzijds economie en de belangen van de land- en tuinbouw en anderzijds de waarden- en kwaliteiten van het gebied. Waarom hier geen Ja, mits principe hanteren. Dus herbestemming mogelijk mits de toekomstbestendige land- en tuinbouw niet wordt belemmerd.
Weert	11.1.2.3	Er wordt aangegeven dat eerst wordt gestreefd naar invulling van bestaande agrarische bebouwing en bouwvlakken, betekent dit in het verlengde hiervan dat onbenutte bouwvlakken dienen te worden geschrapt? Hoe zit het met latente ruimte in milieuvergunningen?
Weert	11.1.2.3	“Uitbreiding van al bestaande niet-agrarische functies in het primaire landbouwgebied kan alleen als de waarde van voedselproductie en de landbouwkundige waarde is afgewogen ten opzichte van de gewenste uitbreiding van de niet-agrarische functie.” Zienswijze: Welke toetsingscriteria gelden hiervoor? Dit is zo te vaag.
Peel en Maas	11.1.2.4	Op basis van het aangeleverde kaartmateriaal is hier klaarblijkelijk een zone van 100 meter als standaard gehanteerd. Waarom 100 meter? Gemeenten hanteren immers zones van 200-400meter rond kernen in zogenaamde kernrandzones ter bescherming van het woon- en leefklimaat van de betreffende kernen. Binnen deze zone zijn bijvoorbeeld ook de volledige bouwvlakken met tuinbouwkassen betrokken. Waarom zijn deze binnen de begrenzing opgenomen? Hierbij is klaarblijkelijk geen aansluiting gezocht bij lokaal gehanteerde kernrandzones.
Peel en Maas	11.1.2.4	Hier wordt gesproken over bosontwikkeling in verwevingsgebied? Bosontwikkeling in nabijheid van kernen? of aansluiten bij bestaande landschapsstructuren?
Peel en Maas	11.1.2.4	Hierin is opgenomen dat de land- en tuinbouw binnen het verwevingsgebied bijdraagt aan de gezondheid, welzijn en welvaart. Op basis van het feit dat deze zone slechts 100meter betreft liggen hier slechts een klein aantal bestaande agrarische ondernemers. Is deze ambitie dan realistisch?
Peel en Maas	11.1.2.4	“Terughoudendheid met niet-agrarische functies in het verwevingsgebied”. Vanuit de woonopgave wordt volop ingezet op het principe "straatje erbij". Deze straatjes liggen per definitie in het verwevingsgebied en zullen per definitie ten koste gaan van landbouwgrond. Waarom dan zo stellig in dit gebied deze afweging?
Weert	11.1.2.4	In het verwevingsgebied stimuleren we dat de vrijkomende agrarische bebouwing zoveel mogelijk wordt hergebruikt door emissiearme land- en tuinbouw. In deze gebieden kan overigens in vrijkomende agrarische bebouwing, mits onderbouwd en thematisch wenselijk, mogelijk meer ruimte geboden worden voor passende niet-agrarische herbestemmingen. <u>Zienswijze:</u> wat zijn volgens de provincie passende “niet-agrarische herbestemmingen”? Waaraan wordt hierbij gedacht? Hoe verhoudt zich dit tot de brief van de provincie d.d. 9 juli 2024 Mogelijkheden herbestemming na beëindiging veehouderij DOC-00672890? (“Samengevat komt het vigerende Limburgse omgevingsbeleid er op neer dat bij functiewijziging van landbouwgrond en bouwkvavels vooral nieuwe vormen van landbouw of natuur kansrijk zijn en nieuwe rode functies als wonen, bedrijven en vrijetijdseconomie nagenoeg

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		uitgesloten zijn”).“Nieuwvestiging van niet-agrarische functies (natuur, wonen, vrijetijdseconomie, bedrijven) kan alleen als de waarde van voedselproductie en de landbouwkundige waarde is afgewogen ten opzichte van de gewenste nieuwe niet-agrarische functie.: Welke toetsingscriteria gelden hiervoor? Dit is zo te vaag.
Peel en Maas	11.1.3	“Bedrijfsontwikkelingsplannen”: Hoe verhouden deze plannen zich tot de noodzakelijke onderzoeken en motivering van ETFAL in de ruimtelijke procedure? Doel toegevoegde “drempel” wordt niet gezien dus voorstel om regel BOP te schrappen.
Weert	11.1.3	“Bij nieuwe ruimtelijke plannen en ontwikkelingen verwachten wij dat agrariërs een bedrijfsontwikkelingsplan opstellen”. Geldt hier een format voor, wat zijn de criteria, volwaardigheid e.d., gemeente heeft geen inzicht in financiën? Is het reëel om voor elke ontwikkeling een bedrijfsontwikkelingsplan op te laten stellen?
Peel en Maas	11.1.4	In de afgelopen jaren heeft Provincie hier op haar thema's als natuur- en stikstof bewust geen actieve procesrol gehanteerd. Op welke wijze gaat provincie dit stimuleren en faciliteren?
Peel en Maas	11.1.5	Hand in eigen boezem?: hanteert Provincie deze termijn dan zelf ook voor de NB-vergunning?
Venray)	tekst	De visie van de provincie Limburg is dat het landelijk gebied beschikbaar moet blijven voor de Land- en Tuinbouwsector. De provincie gaat daar zo ver in, dat alle niet-agrarische ontwikkelingen (in welke vorm dan ook) niet wenselijk zijn, dan wel onmogelijk gemaakt worden. Dit gaat naar onze mening veel te ver. De bevordert de transitie van het landelijk gebied niet. Wij verzoeken de provincie in haar Omgevingsvisie meer in te zetten op de juiste functie op de juiste plek, dan het uitsluiten van bepaalde functies. Met name in Venray gaat deze visie tot enorme uitdagingen en niet wenselijke ontwikkelingen leiden.
Venray	tekst	Het is onduidelijk welke basis de zonering van de gebieden bepaald. Het is onlogisch dat de hoofdstukindeling sectoraal is en de kaart gebiedsgericht. Door sectorale aanpak en doordat de basis van de gebiedsindeling niet duidelijk is ontstaan er tegenstrijdigheden en ontbreekt de samenhang. Hoe is de gebiedsindeling tot stand gekomen? Het lijkt grotendeels op willenkeur en onzorgvuldigheid (gezien de grote hoeveelheid kleine gebiedjes die er zijn) Ander voorbeelden van onzorgvuldigheid zijn: niet alleen NNL in de extensiveringsgebieden – Er is geen rekening gehouden met de zonering uit het RKK van de gemeente Venray. De natuurgebieden en de beekdalen komen niet overeen met de begrenzing in de POVI - er is met de zonering geen rekening gehouden met landschappelijke kwaliteiten en de opgaven die daarbij horen - de beekdalen liggen niet in de groenblauwe mantel – er ontbreken natuurgebieden in de NNL of extensiveringsgebieden – etc. Etc. De samenhang van de aanpak in gebieden is sectoraal opgeschreven, waardoor het ook onzorgvuldig is opgesteld.
Weert	11.2.1.1	Hier wordt gesproken over een veehouderij met meer dan: 10 stuks rundvee, 15 varkens, 350 kippen en 25 overige landbouwdieren. Een veehouderij met minder dieren dan genoemd werd door de provincie eerder als een kleinschalige veehouderij benoemd. Is deze term komen te vervallen? Het is gewenst om het begrip kleinschalige veehouderij in de POVI te handhaven en op te nemen. Dit is

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		toegestaan op een agrarische bedrijfslocatie vanuit planologisch oogpunt.
Weert	11.2.1.3.2	Een nieuwvestiging dient te voldoen aan alle wettelijke eisen en mag ruimtelijk en milieutechnisch niet tot knelpunten leiden. Tevens dient er een koppeling gemaakt te worden met de beëindigen van een andere veehouderij elders. Is dit laatste een harde voorwaarde en dient hier in alle gevallen aan voldaan te worden?
Peel en Maas	11.2.1.3.4	In het Ontwerp overlappen de zones extensiveringsgebied en primair landbouwgebied elkaar. Op basis van deze constatering hebben wij geen mogelijkheid om meer inhoudelijk te reageren (middels een zienswijze) op deze mogelijk nog te wijzigen zonering.
Venray	11.2.1.4.3	Uitbreiding en vormverandering in NNL en bebouwd gebied, is niet toegestaan. Schaapskooien en stalling van materieel voor onderhoud van NNL zou mogelijk moeten kunnen zijn.
Venray	11.2.1.4.5	Uitbreiding en vormverandering in verwevingsgebied mits het initiatief bijdraagt aan de opgaven in het betreffende verwevingsgebied. Onduidelijk is wanneer hier aan voldaan wordt en wie bepaald dit?
Venray	11.2.1.7	Dierenwelzijn en open systemen, systemen waar dieren buiten lopen dragen bij aan de verbetering van dierenwelzijn. Tegelijkertijd kan dit ook gevolgen hebben voor de volksgezondheid. Een afwegingskader waar wat wel of niet gewenst is of hoe dit beoordeeld moet worden is niet terug te vinden in deze POVI. Zeker in verwevingsgebieden zou je hierover wel keuzen verwachten.
Peel en Maas	11.2.2	In dit ontwerp wordt nergens gerept over innovatieve vormen van landbouw zoals vertical farming. Ziet de provincie Kansen voor deze vorm van landbouw en zo ja in welke gebieden? Door het uitblijven dat heldere provinciale beleidsuitgangspunten over vertical farming worden gemeenten inmiddels geconfronteerd met diverse verschijningsvormen in het landelijk gebied in het verlengde van glastuinbouwbedrijven. Heldere provinciale beleidskaders zijn hierbij gewenst.
Venray	11.2.2.	Nieuwe innovatieve vormen van landbouw (groenteteelt op water, horizontal farming, etc) is volgens deze ontwerp-POVI niet mogelijk. Daarnaast wordt de glastuinbouw alleen gezien als een factor die het elektriciteitsnet stabiliteit kan geven. In het kader van de klimaatopgave zou je juist hier een andere vragen horen te stellen.
Peel en Maas	11.2.2.2	Bij de criteria ten behoeve van beoordeling ontwikkelpotentieel is Klimaatbestendigheid van een gebied? bodem- en water sturender...niet opgenomen? Terwijl juist deze ten aanzien van de toekomstbestendigheid van ontwikkelgebieden glastuinbouw essentieel is.
Venray	11.2.2.3	Waarom is uitbreiding van glastuinbouw in verwevingsgebied toegestaan? Dit zou je toch een ongewenste ontwikkeling vinden omdat de mens centraal staat.
Peel en Maas	11.2.3.2	Hierbij is nieuwvestiging van een agrarisch bouwvlak in het verwevingsgebied uitgesloten. Dus nieuwvestiging van een vorm van

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		stadslandbouw in het verwevingsgebied is niet mogelijk?
Peel en Maas	11.2.4	Verbrede land- en tuinbouw niet toegestaan in Primair landbouwgebied? In het primair landbouwgebied zijn in de huidige situatie reeds vele verschijningsvormen van verbrede landbouw. Een lokale afweging die in het verleden tot weinig tot geen knelpunten heeft geleid. Hierbij wordt enkel het verwevingsgebied als kansrijk gezien. Enkel in een zone van 100meter van de kernen? In sommige gevallen leidt dit tot een verkeersaantrekkende werking die wellicht juist in deze smalle zone ongewenst is. Dus de boerderijwinkel (als schakel tussen producent en consument) is niet meer mogelijk? Een vorm van landbouw die juist weer de brug kan slaan tussen stad-platteland en beleving van landschap en productie van voedsel. Ook juist in het primaire landbouwgebied. En hier wordt een Nee, tenzij principe toegepast i.p.v. ja, mits.
Venray	11.2.4	Verbrede landbouw is toch het verwerken van eigen producten op de boerderij, denk aan het maken van kaas, ijs, brood, bier, appelcider, wijn, etc. Waarom staat alleen de diensten beschreven en niet de ambachten.
Peel en Maas	11.2.5	Voorgesteld beleid zal enkel leiden tot meer leegstand, weinig dynamiek en vergroot de kans op ondermijnende criminaliteit enkel gezien de herbestemmingsmogelijkheden ernstig worden ingeperkt. Zeer omslachtige werkwijze, als de provincie veel waarde hecht aan ruimtelijk kwaliteit zou inzet van flankerend beleid als een sloopregeling/ subsidie in plaats van de herbestemmingsmogelijkheden inperken.
Peel en Maas	11.2.5	Wat is de aanpak voor voormalige agrarische bedrijfswoningen dan? Door de herbestemmingsmogelijkheden naar wonen in te perken zijn deze onverkoopbaar.
Venray	11.2.5.1	In deze paragraaf wordt aangegeven dat er veel boeren stoppen (dus ook in primair landbouwgebied). Vooral leegstaande gebouwen zijn uit het oogpunt van ruimtelijke kwaliteit en ondermijning een probleem en een dus een provinciale opgave. Dit is primair een gemeentelijke opgave, want zij staan aan de lat voor de veiligheid in het landelijk gebied.
Venray	11.2.5.1	Om landbouwgronden te beschermen (wordt omschreven als doel) wordt hergebruik van VAB's gestimuleerd. Dit zou alleen slim zijn als deze ook op de juiste plek liggen en perspectief hebben voor de toekomst. Ik mis belangrijke doelen als het beschermen van landbouwgronden mbt biodiversiteit, middelengebruik en teelten. Landbouwgronden beschermen zou ook betekenen dat in bepaalde gebieden juist grasland gewenst is en in bepaalde gebieden andere teelten. Deze keuzen worden nergens gemaakt. \ ook de doorontwikkeling van extensieve landbouw is nergens beschreven of genoemd.
Venray	11.2.5.3	Als bebouwd gebied bestemd is voor wonen, verblijven, dan is het toch vreemd dat je hier agrarisch hergebruik van VAB's gewenst is. Dit geldt ook voor de verwevingsgebieden. Het is logischer om hier andere bestemmingen en gebruik aan toe te kennen.
Weert	11.2.5.3	Wanneer er geen nieuwe passende herbestemming gevonden wordt, zetten we alleen in op sloop. Zienswijze: heeft de provincie Limburg hiervoor een sloopfonds, waaruit sloop gefinancierd kan worden?

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Weert	11.2.5.6	Om die reden staan we in VAB's in beginsel geen nieuwe niet-agrarische functies toe en in het geval van bedrijfsbeëindiging worden bedrijfswoningen niet omgezet naar burgerwoning. We onderzoeken of we deze woningen onder de plattelandswoningen of voormalige bedrijfswoningen kunnen laten vallen. Zienswijze: wanneer wordt dit duidelijk?
Weert	11.2.5.6	Welk toekomstperspectief wordt aan deelnemers LBV-regeling (of andere stoppers) geboden als in beginsel niet-agrarische functies niet toegestaan worden? Verder willen we meegeven dat we het wenselijk vinden om de woningen onder plattelandswoningen of voormalige bedrijfswoningen te laten vallen
Peel en Maas	11.2.5.6	"We onderzoeken of we deze (voormalige agrarische) woningen onder de plattelandswoningen kunnen laten vallen". Strijdig met de wet op de plattelandswoningen. Bij een gestopt agrarisch bedrijf kan woning nooit een plattelandswoning worden o.b.v. uitspraken van de RvS.
Venray	Algemeen	Maken jullie bij duurzaamheid een zienswijze over zonneweide/panelen op landbouwgrond. Specifiek voor diegene die een tijdelijke een grondpositie moeten krijgen i.v.m. opkoopregeling veehouderij waarbij de stallen gesaneerd moeten worden, maar waarbij de stroomlevering niet onderbroken mag worden i.k.v. SDE-subsidie? De zonnepanelen komen daarna weer (deels) op dak. Wij lopen daar in specifieke casuïstiek tegenaan, maar is strijdig met de huidige verordening.
Venray	11.2.6	Bij mestverwaarding komt stikstof vrij, dit is dan ook niet logisch om dit dichtbij N2000 gebieden die stikstofgevoelig en overige stikstofgevoelige natuur toe te passen. Dit geldt ook voor de groen Blauwe mantel. Zit er nog verschil tussen nieuwvestiging en bestaande situatie.
Venray	11.2.6.3	Coöperatieve verwaarding van mest (dit kan ook grootschalig zijn). Waarom mag dit dan wel op VAB's en grootschalige mestverwerking niet.
Weert	11.2.6.4	Wat betreft solitaire grootschalige verwaarding van mest en agrarische reststromen kiezen we voor vestiging op of direct nabij een Bedrijventerreinen waar bedrijven met veel milieu-/gebruiksruimte (de vroegere hogere milieucategorieën, HMC) zijn toegestaan. Op deze locaties worden mest en andere reststromen van derden verwaardigd en ligt de focus op grootschaligheid. Zienswijze: vanaf welke omvang is sprake van grootschaligheid?
Venray	11.2.7	Teeltondersteunende voorzieningen, het effect van het afdekken van de grond op gezonde landbouwgronden maar ook op de biodiversiteit wordt niet beoordeeld volgens deze ontwerp-POVI en wordt zelfs niet bij stilgestaan. Dit zou wel zo horen, om een goede afweging te kunnen maken. Vreemd dat dit wel onder de bevoegdheid van de gemeente valt en waar je agrarische bouwblokken wilt uitbreiden niet. Daarnaast zie je steeds meer teelten in potten/bakken (zacht fruit). Dit vindt plaats op akkers. Ook hier wordt nergens iets over vermeld.
Venray	tekst	De provincie vraagt voor iedere ontwikkeling naar een bedrijfsontwikkelingsplannen (BOP). Wij snappen de wens om te toetsen op

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		de toekomst bestendigheid en duurzaamheid van plannen. Stel dat laatste als eis en vraag niet neer een BOP. Bij de 7e kledingwinkel in de het centrum van de kern wordt hier ook niet omgevraagd. Indien de provincie vasthoudt aan de wens voor BOP, vragen wij ons af wie hieraan gaat toetsen en waar de extra capaciteit vandaan moet komen omdat dit onnodig extra werk oplevert.
Venray	tekst	De POVI leest eerder als een Omgevingsverordening, dan dat het de visie van provincie toont over de diverse gebieden die de provincie Rijk is. Waar staat de provincie nu voor en waar wil het in 2050 staan? Graag zouden de POVI op dit punt aangescherpt zien.
Venray	tekst	De kaarten zijn onlosmakelijk verbonden met de beleidsuitspraken. De opgenomen kaarten overlappen, kloppen niet of is te herleiden waar de begrenzing vandaan komt. Wij vragen de provincie hier, samen met de gemeente meer duidelijkheid in te verschaffen.
Venray	tekst	De gebieden zijn niet afgestemd met de gebieden en de keuzen die gemeenten al in hun govi of andere beleidsstukken hebben belegd. Het geeft de indruk dat er onvoldoende nagedacht is over waarom bepaalde gebieden in bepaalde categorie vallen en wat de reden is van de begrenzing. Soms valt een perceel of zelfs een gedeelte van een perceel in bv primair agrarisch gebied omdat het nergens anders onder valt. Dit is niet het maken van een onderbouwde keuze. De onzorgvuldigheid geldt dus zowel voor de begrenzing van de gebieden als de gebiedsindeling. Venray heeft het RKK en is bezig met het maken van keuzen over de richting van ontwikkeling in deze gebieden (scenario's). Deze keuzen worden gemaakt voor de vaststelling van deze POVI. Er is op geen enkele wijze rekening gehouden met gemeentelijke visies of beleidskeuzen. Wij vinden het proces van de POVI bij de gebiedsindeling dan ook erg onzorgvuldig en vinden dan ook dat hier veel betere afstemming over plaats moet vinden, voordat een POVI op dit detailniveau vastgesteld wordt.
Venray	tekst	De provincie probeert perspectief te bieden voor de sector die blijft, maar vergeet het gedeelte van de sector die wenst te innoveren, te verbieden of die omschakelen naar een andere functie. Wij verzoeken de provincie haar beleid hierop aan te passen.
Venray	tekst	De provincie trekt de grens voor solitaire bedrijfslocaties in het landelijk gebied op 1 ha. De is een arbitraire gekozen maat. Alleen al in landelijk gebied van Venray zijn meerdere solitaire bedrijfslocaties gelegen, dan die staan aangeduid op de kaart. Wij verzoeken de provincie een onderscheid te maken in wenselijke niet-agrarische functies die passend zijn in aard en omvang voor het landelijk gebied en niet-agrarische functies die eigenlijk thuishoren op een bedrijventerrein. De gekozen maatvoering is hiervoor te arbitrair.
Horst aan de Maas	tekst	De POVI is politiek geframed door sterk in te zetten op landbouw en andere activiteiten daar ondergeschikt aan te maken. Nadat Landbouw steeds op de eerste plaats is gezet volgt een nuancering waarmee de provincie probeert te laten zien dat ook andere thema's belangrijk zijn. Die andere thema's zijn nou net de thema's die er op het gebied van water, klimaat en natuur

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		toe doen. Verder valt op de water, bodem, klimaat en natuur totaal geen leidende principes meer zijn maar dat hier “zo veel mogelijk” rekening mee wordt gehouden. Dat is zelfs een afzwakking ten opzichte van “we houden rekening met water en bodem”. Er worden nauwelijks voorwaarden opgenomen en in nagenoeg elke gebiedstypering wordt ruimte gelaten voor het behouden van de landbouw zoals die er is terwijl inmiddels duidelijk is dat de landbouw op veel vlakken uitputtend is voor water, bodem, klimaat en natuur en zal moeten transformeren. Door overal ruimte te laten is het de vraag of en zo ja hoe snel (of langzaam) de sector zal transformeren naar een meer toekomstgerichte manier van landbouwen. Er vindt afwenteling op gemeenten plaats zoals de milieuaspecten geur en fijnstof bij veehouderijen en de teeltondersteunende voorzieningen.
HadM	tekst	De provincie zou (net als gemeenten) actief grond, -en pachtbeleid kunnen/moeten voeren om te sturen op het gebruik van landbouwgronden zodanig dat erosie wordt voorkomen, nutriënten niet uitspoelen en water wordt vastgehouden.
HadM	tekst	In het algemeen wordt voedselproductie en de landbouwkundige waarde van de gebieden zwaar aangezet. Vanuit het coalitieakkoord van de provincie is dat te begrijpen maar strookt niet met gemeentelijk beleid veel vlakken.
Roerdalen	Kaart	De kaartbeelden kloppen niet. Vaak niet in overeenstemming met de werkelijkheid (primair landbouwgebied en GBLZ ligt bijvoorbeeld over bestaande recreatieve terreinen en binnen of tegen N2000-gebied).
Venlo	Kaart	Het stedelijke gebied uit de POVI dient overeen te komen met het stedelijke gebied uit de Omgevingsvisie Venlo 2040. Zo wordt het kazernekwartier, Auxiliatrixpark, 't Ven-Oost en de majeure opgave het middengebied gerekend tot het buitengebied
Venlo	Kaart	Kaartmateriaal klopt over het algemeen niet. Er worden gebieden aangewezen als primair landbouwgebied zoals knooppunt Zaarderheiken, die niet als primair landbouwgebied worden gebruikt
Venlo	Kaart	Ontwikkelingsgebieden glastuinbouw. De Omgevingsvisie Venlo 2040 aanhouden. 't Ven-Noord en Meelderbroek enkel aanhouden als ontwikkelingsgebieden glastuinbouw. Schandelo niet als ontwikkelingsgebied opnemen
Venlo	kaart	Kaartlagen glastuinbouw uitbreiding en uitbreidingsverbod niet opnemen als kaartlaag. Dit kan tekstueel worden uitgelegd.
Venlo	Kaart	Primair landbouwgebied bij de Keulse barrière is opgenomen als primair landbouwgebied. In de Omgevingsvisie is dit opgenomen als zoekgebied 40 hectare MKB. Verwevingsgebied is een meer geschiktere aanduiding zijn
Venlo	Kaart	Belfeld/Tegelen: Het gebied tussen Tegelen en Belfeld in zijn geheel aanduiden als verwevingsgebieden. Verder de verwevingsgebieden bij Belfeld doortrekken tot aan de snelweg.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo	Kaart	Hout-Blerick: Het gebied tussen het rivierbed van de Maas en de N273 aanduiden als verwevingsgebied.
Venlo	kaart	Schil aan de oostzijde van de Boekend aanduiden als verwevingsgebied
Venlo	tekst	In het hele hoofdstuk wordt niet gerept over de arbeidsmarkt: Het belang van goede opleidingen op alle niveaus, waarbij bijv. ook wordt geanticipeerd op andere teelten en een link wordt gelegd met andere sectoren (zoals biobased gewassen en verwerking in de bouw) De problematiek rondom inzet arbeidsmigranten en daaruit voortvloeiende vraagstukken. En helaas wordt daar bij het thema economie ook niet op ingegaan.
regio noord	tekst	Realiseren we ons, dat als er geen duidelijkheid komt over spuitzones, ongeveer van 1/3 van de onze woningbouwopgave niet gaat lukken? Wellicht geen provinciaal belang (rijk?), maar door het neer te leggen bij gemeenten ontstaat een enorme willekeur. Zeker gezien de slagingskansen van de ambitie 'straatje erbij' zou juist hier de provincie wel het voortouw moeten nemen.

§ 11.1 Perspectief voor de land- en tuinbouw

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venray	11.1.1	Begrip Circulaire economie: economisch systeem gericht op maximale herbruikbaarheid van producten en grondstoffen. Wat is maximaal en wie bepaald of dit maximaal is?
Venray	11.1.1	Wij zetten vraagtekens bij dat sierteelt (o.a. lelies) van groot belang zijn voor de voedselproductie en ten aanzien van de kwaliteit van ons cultuurlandschap, maar ook van het cruciaal belang in landbouwgebieden met natuur- en wateropgaven.
Venray	11.1.1	Het perspectief voor de land- en tuinbouw is ruimtelijk perspectief, waarbij geen rekening is gehouden met de opgaven m.b.t. de grote opgave omtrent klimaat, biodiversiteit, water, stikstof. Deze opgaven zijn ook ruimtelijk en landen hier niet in. Je schetst hiermee geen eerlijk perspectief voor de land- en tuinbouw. Het "ruimtelijk" perspectief wordt niet alleen bepaald door de provinciale keuzen, maar ook door de gemeentelijke keuzen. Het is dan ook goed om hier een verbinding te leggen. Het is daarom raar dat er geen verbinding is gemaakt worden die horen bij gemeentelijke keuzen (gemeenteraad) en niet op niveau van de provincie.
Venray	11.1.1	Overkoepelende belangen: De punten 1 en 2 gaan alleen over de agrofoodsector. Hier valt dus o.a. niet de feed, biobased of sierteelt onder. Is dat ook bewust zo bedoeld? Een land- en tuinbouw die bijdraagt aan de maatschappelijke doelen zoals economie, leefbaarheid en brede welvaart is heel breed en je zegt hier niks mee. Ben duidelijk

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		bedoelt of als je het altijd goed vindt, laat het dan weg. Het rekenschap houden met (daar mis je de onderdelen biodiversiteit, klimaat, bodemkwaliteit). Wie bepaald rekenschap houden met en hoe is dit handhaafbaar?
HadM	11.1.1	Het belang van de LTB wordt onderschreven maar is in deze paragraaf wel heel zwaar aangezet. LTB zorgt voor eten, is één van de belangrijke economische dragers en gebruiker van het landelijk gebied. LTB beheert ook het gebied maar dan vooral voor intensief grasland en de teelt van groenten. Op sommige plekken wordt aan beheer natuur en behoud van landschappelijke kwaliteit gedaan door LTB. LTB levert een belangrijke rol in het beheer en ontwikkelen van een aantrekkelijk leefklimaat maar door te zorgen voor minder impact op het gebied en dat staat er nu niet. Verder nog opnemen dat een toekomstbestendige LTB met gesloten kringlopen en korte ketens (binnen Europa) werkt. Circulaire economie is veel te kort en summier omschreven. Dit zou een doelstelling op zichzelf moeten zijn. Lokaal en regionaal streven we dit ook na.
HadM	11.1.2.1	Een groenblauwe landbouwzone heeft in zicht om landbouw de voorkeur te geven . Dit zegt de tekst ook. Deze zones overlappen veel de ecologische verbindingzones en verhoudt zich niet goed tot elkaar. De tekst strookt niet met de kaart. In de tekst staat dat het om gebieden rondom N2000 gebieden gaat. Op de kaart beslaan deze zones het hele grondgebied en dus ook beekdalen, EVZ's en andere gebieden. In deze gebieden wordt “gestimuleerd om milieuvriendelijke landbouw te bedrijven. Dat is te vrijblijvend en zou meer dwingend moeten zijn voor de landbouw die in deze gebieden perspectief heeft. De extensiveringsgebieden zijn dezelfde gebieden als de groenblauwe landbouwgebieden. Zoals verwacht en in aanvulling op tekst hiervoor wordt (weliswaar onder voorwaarden) voortgeborduurd op intensieve veeteelt. In deze gebieden past IV niet meer en zou ontmoedigd moeten worden. Vormverandering of uitbreiding kan niet gemotiveerd. Hiermee hou je IV in deze gebieden in stand. Aanvullend dat in deze drie gebieden LTB de hoofdgebruiker is. Het behelst zo'n beetje het hele buitengebied. In dit gebied zijn natuur, VTE, inwoners en andere gebruikers minstens net zo belangrijk. Je kunt dus nooit zeggen dat LTB de hoofdgebruiker is en daarmee andere gebruikers ondergeschikt maakt. Hier moeten meer gedifferentieerde keuzes gemaakt worden. Los van het areaal de drie genoemde landbouwgebieden (Primair landbouwgebied is te groot en dient meer doelen) is de omschrijving best goed. Zie ook eerdere opmerkingen in hoofdstuk 5 over de opmerkingen over deze gebieden.
Venray	11.1.2.1	Wij onderschrijven landbouwgebieden en het maken van keuzen. Wordt hier rekening gehouden met de indeling en keuzen die door gemeentelijke overheden wordt gemaakt. Geef gemeenten ruimten om hun eigen beleid te voeren, daar waar nodig stringenter en daar waar nodig wat soepeler.
Venray	11.1.2.1	Wij onderschrijven het bieden van duidelijkheid voor alle ondernemers in het landelijk gebied, niet alleen de agrarische. Echter maken wij ons zorgen over bepalen van

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
	tm 11.1.2.4	begrenzing de verschillende gebieden. Het bieden van duidelijkheid kan verstrekkende gevolgen hebben voor ondernemers. Wij verzoeken de provincie om samen met gemeente de grenzen nader te bekijken of een hardheidsclausule op te nemen waar uit kan worden gegaan van de specifieke plaatselijke ruimtelijke omstandigheden.
Horst ad Maas	11.1.2.2	Natuurinclusieve landbouw is minder breed dan volgens POVI gedacht. Het is ook geen vorm waarin LTB meer rekening houden met natuur, bodem en water maar waar onderwerpen een leidend principe in de bedrijfsvoering zijn. Dit kun je dus niet zo opschrijven. Het behoud van grasland zou hier opgeschreven moeten worden als permanent grasland. Alleen met permanent grasland krijg je voldoende sponswerking en vasthoudt water en nutriënten en tegen gaan van erosie. BOP is een goed idee maar in welke hoedanigheid gaat de provincie die vragen aan ondernemers. In veel gevallen is de gemeente het bevoegd gezag. Hier zou een link moeten worden met de omgevingsplannen (wellicht is dat al). De laatste alinea sluit natuur, wonen en VTE uit als dat nodig is voor de landbouw. Lokaal en regionaal komen we tot andere inzichten en willen we ook ruimte geven aan gebruikers. Om LTB de voorkeur te geven boven andere gebruikers in de groenblauwe landbouwgebieden voert dus te ver.
Venray	11.1.2.2	Groen Blauwe Landbouwzone: Wat is meer rekening houden met natuur, bodem en water. Waar zeg je niet dat je in deze gebieden alleen natuurinclusieve of extensieve landbouw wil. Ben duidelijk en dit ook handhaafbaar is. Gaat de provincie hierop handhaven als de gronden anders in gebruik worden genomen. Hierbij dienen we gezamenlijk de doelen in de gebieden centraal te zetten, zodat agrariërs hun eigen passende ontwikkelrichting kunnen bepalen: wie is we? En waarom dat niet in de POVI Je kunt wel een bedrijfsontwikkelplan (BOP) opstellen, maar papier is geduldig. Ga je ook toezicht houden en handhaven indien nodig dat deze BOP ook zo uitgevoerd wordt. Vraag geen extra werk als je hier niet aan kunt voldoen en stel dan duidelijke ruimtelijke eisen, zoals grondgebondenheid, grasland, etc. Hoe ga je een BOP beoordelen en wanneer is rekening houden met goed genoeg? Als je hier geen kaders voor hebt is beoordeling van deze toets onmogelijk. Hierdoor ongelijkheid in beoordelingen, waardoor op plek A wel iets mogelijk is en op plek B niet. Ben duidelijk wat je doelen in dit gebied zijn en handel er dan ook na in de regels. Dat betekent dat je iets moet vinden over: manier van grondgebruik gebruik van grondwater gebruik van chemische middelen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		 het gebied eruit moet komen te zien kan wel en wat kan niet streef je naar Deze duidelijkheid zorgt ervoor dat er geen BOP nodig is. Deze gebieden zijn om natuur en waterdoelen te halen. Dit betekent dat alles wat hier plaatsvindt in dienst moet staan om deze doelen te halen. Daarbij kan in de toekomst waarde van voedselproductie en landbouwkundige waarde wel afgewogen worden, maar het primaat in het gebied ligt ergens anders. Dit is dan ook een tegenstrijdige toetsing moet dus veel meer gaan over deze onderdelen. Gebieden / grenzen zijn niet goed aangegeven (soms zijn het kleine stipjes. Maak gebieden, waardoor het ook logisch is dat dit een groen blauwe landbouwzone betreft). In de groenblauwe mantel staan de natuur en wateropgave centraal. Hier zou een scheurverbod van grasland en een stimuleringsregeling om grasland aan te leggen noodzakelijk zijn.
HadM	11.1.2.3	Zie eerder opmerkingen in hoofdstuk 5. Areaal is heel groot en behelst het hele buitengebied. Andere functies zijn ondergeschikt en dat is niet wenselijk. In omgevingswet wordt hier anders naar gekeken. Wat wordt in deze POVI verstaan onder een toekomstbestendige locatie. Het gebied Peelbergen is volgens de POVI grotendeels een primair landbouwgebied. Daar kunnen we niet in meegaan. HadM ziet hier andere ontwikkelingen dan landbouw. Ditzelfde geldt voor nog enkele andere gebieden in de gemeente
Venray	11.1.2.3	Primair landbouwgebied: Wat zijn de eisen aan een toekomstbestendige locatie in het primair landbouwgebied en verschilt dat ten opzichte van de andere gebieden Hoe wordt met het principe van circulaire economie omgegaan in dit gebied Er komen toekomstige niet agrarische functies ook in dit gebied. Om de simpele reden dat er minder en minder agrarische bedrijven komen. Het gaat hierbij de afweging maken wat wel en wat is niet passend. Waarom laat je deze beoordeling niet liggen bij de gemeenten. Zij kennen het gebied veel beter. Steek je hoofd niet in het zand voor de toekomstige ontwikkeling. Je kunt hiervoor niks regelen, maar dan zal de rechtspraak dat op termijn overnemen. Je kunt ook zelf regie nemen. Ga je als provincie dan ook handhaven op het agrarisch stoppen en hun boerderij niet verkopen aan een andere agrariër? Zorg voor passende oplossingen en stem dit af. Het primair landbouwgebied is niet overal gelijk en er zijn diverse verschillen in bodem, in landschap, in kwaliteit. Je gaat nu een te groot gebied over een en dezelfde k

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		scheren. Laat ruimte ook aan gemeente voor het maken van de juiste afweging op locatieniveau. Wat is emissie-arm naar water, bodem en lucht. Is dit zover mogelijk terug als technisch mogelijk is of is dit gewoon voldoen aan huidig beleid. Je doet hier suggereren meer is dan landelijk beleid. Wat is dit beleid dan, wat zijn de voorwaarden?. Belijning kloppen niet (denk aan de locaties Rozendaal in Merselo (landbouw gesloopt, ligt tussen de bossen in, zou compleet groen blauwe mantel moeten zijn) - Er komen verschillende losse plukjes primair landbouwgebied voor, die niet goed op de kaart staan en zijn primair geworden omdat ze niet tot een andere groep behoren, zeer onlogisch. Het betreft in Venray meer dan een 30-tal gebieden. Wat zijn de voorwaarden voor het primair landbouwgebied, hoe is de begrenzing bepaald? Wanneer wordt een agrarisch bedrijf belemmerd door (toekomstige) niet agrarische functies. Dit is toch altijd al een afweging in een goede ruimtelijke ordening.
Venray	11.1.2.4	Verwevingsgebieden zijn overgangsgebieden, hoe kan het dan primair bestemd zijn voor land- en tuinbouw Op basis waarop zijn de verwevingsgebieden gebaseerd en gedimensioneerd Verwevingsgebieden zijn gebieden rondom bestaand (stedelijke bebouwing) - verwevingsgebieden zijn ook losse gebieden bij clusters/ lintbebouwing van bebouwing in landelijk gebied. Waarom worden deze gebieden niet benoemd. Hoe kun je de waarde van voedselproductie afwegen ten opzichte van de gewenste niet agrarisch functie. In welke verhouding/schaal moet je dit doen, wat moet je bij afweging betrekken en hoe kom je tot een dergelijke conclusie. Dit is onuitvoerbaar, daarom zou je duidelijk je koers in je verwevingsgebied moeten volgen. Volgens mij in deze gebieden om een koerswijziging, waarbij landbouw nog steeds mogelijk is. Hier wil je juist andere vormen van landbouw. Anders maak je hier geen verwevingsgebied. Niet alle lintbebouwing van niet agrarische activiteiten zijn opgenomen als verwevingsgebied. De gebieden zijn niet logisch aaneengesloten (voorbeelden zijn o.a. in Venray: Bij de Hiept is een stuk uit verwevingsgebied geknipt (is niet echt logisch) - In Merselo is lintbebouwing niet agrarisch aan het Kleindorp/de Steeg/Beek niet meegenomen als verwevingsgebied – aan de Venrayseweg tussen Castenray en Horst is een verwevingsgebied, rondom het bedrijf “Nijsen company” is ook een verwevingsgebied getekend. Wat zijn de voorwaarden om een gebied te duiden als verwevingsgebied, wat is het doel van dit gebied? Wat zijn de voorwaarden van de begrenzening van een gebied, waarom zijn deze keuzen niet omschreven. Verwevingsgebieden worden met gemeenten uitgewerkt, hier is nog geen enkel overleg geweest. Dit dient dan nog wel te gebeuren.
HadM	11.1.2.4	<i>Vanwege de ligging rondom bebouwd gebied zijn er in het verwevingsgebied kansen om verbindingen te leggen: slimme combinaties van landbouw met andere functies</i> Deze zones lijken op de gezonde ontwikkelzones uit de omgevingsvisie HadM. Verwevingszone is 100 meter. Gezonde ontwikkelzone concept omgevingsvisie HadM is 250 meter. Deze gebieden zijn ook de clusters van woningen in het buitengebied. Wij hebben die zo net aangeduid en is gewoon buitengebied met bijbehorende regels en voorwaarden.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		Er wordt gesproken over bufferzones voor fijnstof en geur. Eerder wordt aangegeven geen topdown benadering voor iig geur te hanteren. Wat wordt hier dan bedoeld? Spuitvrije zones gelden tot nu toe niet alleen in verwevingsgebieden of groenblauwe landbouwzones. Die gelden voor het hele grondgebied. Je kunt niet vooruit lopen verder wordt het ook nog als “zou kunnen” opgenomen. Dat is vooralsnog te vrijblijvend.
Venray	11.1.3	Het is goed om ondernemers bewust te maken van de verandering in keuzen in gebieden, maar dat bereik je niet met rekenschap en verantwoording omdat: geduldig is en afwijkend kan zijn van de feitelijke bedrijfsontwikkeling ondernemer geen verplichting heeft om zijn bedrijf te ontwikkelen volgens dit bedrijfsontwikkelplan (er staat zelfs expliciet dat er geen uitzonderingen op vergunning voorkomt). Wil je ontwikkelingen voorkomen of juist stimuleren, dan zul je hiervoor kaders/richting moeten geven De bedrijfsontwikkelplannen vormen een extra belasting voor een ondernemer, zonder dat de ondernemer hier zich hoeft te houden.
Venray	11.1.4	Gebiedsprocessen zijn aanpakken om de opgaven niet sectoraal maar juist in samenhang op te pakken. Dit geeft richting niet alleen aan ondernemers, maar ook aan in de opgaven waarvoor we maatschappelijk aan de lat staan. Deze processen hebben alleen meerwaarden als alle partijen in het gebied achter deze aanpak staan en de randvoorwaarden, doelen, opgaven door allen onderschreven worden. Het is goed om te horen dat de provincie deze aanpak stimuleert. Maar wat betekent dat dan? Zou de provincie ook uit de Vitale Peel gestapt, terwijl dit ook een gebiedsproces is. Hoe gaat de provincie om als in gebiedsproces andere keuzen gemaakt worden als in de povi staan beschreven. Stimuleert de provincie deze aanpak dan alsnog?
Horst ad Maas	11.1.4	hier de aansprekende voorbeelden zoals het gebiedsproces Gedeelde Peel noemen waarin integraal naar de opgaven in het landelijk gebied wordt gekeken om perspectieven voor gebruikers en ondernemers in het gebied te krijgen.
Venray	11.1.5.	Wij snappen de wens van de provincie om niet gerealiseerde plannen te laten komen te vervallen. Echter is het ruimtelijke spoor hiervoor niet de gewenste plek om dit te regelen. Graag verwijzen naar de gemeentelijke (mede namens Gemeenten Venray, Peel en Maas, Leudal, Nederweert en Weert) oproep om actief intrekingsbeleid te voeren. Wij verzoeken de provincie om op te nemen hoe zij invulling geven aan niet gerealiseerd plannen en latente ruimte met betrekking tot de natuurvergunningen spoor wettelijk vasthouden aan deze visie. Anderzijds verzoeken de provincie om gezamenlijk op te trekken in het intrekingsbeleid om verschillen tussen de gemeente te voorkomen.
Roerdalen	11.1.2.3	Indien meegedaan aan opkoopregeling mag er geen nieuw IV bedrijf meer op de VAB. Tekst klopt hierdoor niet
Roerdalen	11.1.2.3	Agrarische activiteiten in het primaire landbouwgebied mogen niet belemmerd worden door (toekomstige) niet-agrarische functies, zoals (burger)woningen, vrijetijdseenheden en overige bedrijvigheid. Nieuwe dergelijke functies worden in het primaire landbouwgebied in beginsel dan ook niet toegelaten. Toekomstig staat hier tussen haakjes. Huidige zaken belemmeren wel. Kan dus zo niet gesteld worden.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen	1.1.3	Bedrijfsplan opstellen met rekening houden met specifieke gebied. Als ze dan verwijzen naar de gebiedspaspoorten en de versnippering daarin kom je daar niet uit. Is n duidelijk tot hoever je moet kijken.
Venlo	Tekst	In de verwevingsgebieden rondom de stads- en dorpskernen nieuwvesting of verplaatsing van agrarische veehouderijen uitsluiten. Ook al gaat het om verplaatsing. Veehouderijen dienen hier niet te landen.
Venlo	Tekst	VAB: er wordt aangegeven dat in het primaire landbouwgebied geen nieuwvesting van functies kan plaatsvinden. Binnen de gemeente Venlo zijn er meer stoppende ag dan in de rest van Limburg. Een groot gedeelte van de VAB's vallen binnen dit gedeelte. Graag aanpassen dat nieuwe functies enkel kunnen landen als het niet agrarisch bedrijfsvoering in de weg staat, zo sluiten we niks uit.
Venlo	tekst	Huidige bepaling over verwevingsgebieden geeft aan dat veehouderijen met milieubelastende activiteiten zich mogen verplaatsen naar een verwevingsgebied, mits daar agrarisch bouwvlak met milieubelastende activiteiten aanwezig is. Wij stellen voor deze bepaling aan te passen en dergelijke verplaatsingen niet langer toe te staan. Dit ongewenste verplaatsingen en creëert ruimte om veehouderijen die dicht bij woonomgevingen liggen, op te ruimen

§ 11.2 Agrarisch bouwvlak

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venray	11.2.1.1.	Is de milieubelastende activiteit limitatief; ben je een veehouderij met milieubelastende activiteit als je 10 stuks rundvee, 15 varkens 350 kippen én 25 overige landbouwhuisdieren hebt. Of ben je een veehouderij met milieubelastende activiteit als je 10 stuks rundvee, 15 varkens 350 kippen óf 25 overige landbouwhuisdieren hebt.
HadM	11.2.1.2.1	Zie eerder opmerkingen over de drie gebieden voor landbouw en de wens lokaal en regionaal om ook andere functies toe te laten in deze gebieden en zeker niet ondergeschikt te maken aan de veehouderij. Hier worden de drie gebieden dusdanig positief uitgelegd tav woon en leefklimaat terwijl die in werkelijkheid onder druk blijft als primaat bij veehouderij (LTB) blijft.
HadM	11.2.1.2.2	Welke aanleiding kan er zijn om de provinciale rol te heroverwegen bij veehouderij en geur. In het algemeen zou de provincie een lobby bij het rijk moeten voeren om in te zetten op meten van emissies en werken aan emissiedoelen die worden vastgelegd in vergunningen. Het rijk is hiervoor aan zet om kaders en bandbreedten te geven waaraan gemeenten en provincies zich moeten houden of lokaal beleid kunnen ontwikkelen
Venray	11.2.1.2.2	De verwevingsgebieden zijn om de afstand tussen veehouderij en wonen te vergroten. Echter dan is het onbegrijpelijk dat het lijkt dat er gekozen is voor vaste breedte van verwevingsgebieden en er niet gekeken is wat er in de gebieden speelt.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		Tegelijkertijd wordt over verplaatsing gesproken, terwijl op dit moment de vergunningverlening van de natuurtoestemming vast is gelopen. Daarnaast blijkt het in de praktijk erg lastig te zijn om het vertrek op locatie A te kunnen koppelen aan de ontwikkeling op locatie B. Waarom verbind je deze twee aan elkaar, terwijl je vooraf weet dat dit niet uitvoerbaar is. Laat dit twee afzonderlijke trajecten zijn. Uit onderzoek in Twente blijkt er teveel luchtwasser in bedrijf zijn die niet doen wat ze moeten doen. Dit betekent dat hier een grote slag te slaan is. Hierover lees je niets in deze paragraaf terug. Het lijkt mij logisch om hier ook iets van te vinden.
Venray	11.2.1.2.3	In deze paragraaf meldt je alleen feitelijk juridisch zaken die door het rijk geregeld worden. Wat is hier het belang van de provincie? Ik mis het verhaal over endotoxinen.
Venray	11.2.1.3.1	De verplaatsing van een veehouderij met milieubelastende activiteit kan niet naar locaties die meedoen aan een opkoopregeling waar op de locatie het permanent houden van landbouwhuisdieren gehouden kunnen worden, onmogelijk gemaakt moeten worden. De omgevingsvisie mist dit als uitsluitingsgrond.
Venray	11.2.1.3.1 en 11.2.1.3.2	Nieuwvestiging is uitgesloten staat er omschreven, maar in de laatste zin kom je daar op terug om toch een mogelijkheid open te houden. Wat is de reden voor deze versoepeling en wanneer wil je deze mogelijkheid open te houden. Dit is een vrijbrief om dit zo te vermelden en niet logisch De verwevingsgebieden zijn de gebieden om de afstand tussen wonen en veehouderij te vergroten. In paragraaf 11.2.1.3.2 sta je incidenteel toe om van een agrarisch bouwvlak waar geen veehouderij is toegestaan nu wel vee toe te staan. Hoe valt dit te rijmen met de doelen van de verwevingsgebieden. Zoals reeds eerder aangegeven is een bedrijfsontwikkelplan geduldig en feitelijk kan na herbestemming hier een ander type veehouderij toegestaan worden (de ruimte is dan inmiddels al weggegeven). Wat is de waarde van een bedrijfsontwikkelplan en gaat de provincie ook handhaven als een ondernemer zich niet aan een Bedrijfsontwikkelplan houdt of kun je een vergunningsaanvraag weigeren als deze contrair is met een bedrijfsontwikkelplan?
HadM	11.2.1.3.2	Kwalitatieve incidentele nieuwvestiging kan eenvoudiger door dit te beperken en alleen nieuwvestiging toe te laten (op aangewezen gebieden zoals de voormalige LOG gebieden of op aangewezen toekomstbestendige locaties) als ergens anders een knelpunt wordt opgelost. Hierbij valt te denken aan de sterk overbelaste situaties voor geur. In HadM is een knelgevalen aanpak opgesteld die hierop voorsorteert.
HadM	11.2.1.4	De voorwaarden bij uitbreiding en vormverandering zijn te volgen maar alleen als de gebiedsindeling anders wordt gedeut. Zie eerdere opmerkingen hierover. Met name in primair landbouwgebied (dat dus het hele buitengebied bestrijkt) lopen we tegen belemmeringen aan en strookt dit niet met lokaal en regionaal beleid.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
HadM	11.2.1.5	Hoe moeten gemeenten deze processen faciliteren? Hoe ondersteunt de provincie?
Venray	11.2.1.6.	Het gegeven dat de provincie hier verbreding wil toestaan, is tegenstrijdig met het uitsluiten van alle niet-agrarische activiteiten in primair agrarisch gebied. Graag zouden we dit stuk aangepast zien naar sturen van de juiste functie op de juiste plek.
Venray	11.2.2.1	De definiëren van glastuinbouw (waarbij 50 procent van het inkomen uit glastuinbouw moet komen) is ruimtelijk niet relevant. Wij verzoeken de provincie een andere definitief te kiezen.
HadM	11.2.2.1	Gebieden glastuinbouw komen niet overeen met lokale aanduidingen voor deze gebieden.
Venray	11.2.2.4 en 11.2.2.5	De term uitbreidingsgebied is ongelukkig gekozen. Noem het uitsluitingsgebieden, waar bestaande glastuinbouwbedrijven onder voorwaarden nog mogen uitbreiden.
HadM	11.2.2.2 en verder	In deze paragrafen worden de glastuinbouwgebieden uitgelegd. Deze gebieden bestrijken een groot oppervlak die ook voor grote gedeelten overlappen met bijvoorbeeld de gebieden waarin agrarische bedrijven het primaat hebben en andere activiteiten ondergeschikt zijn. Verder wordt in de omgevingsvisie HadM hier veel terughoudender mee omgegaan. Hoewel in de glastuinbouwgebieden 1 en 2 alleen onder voorwaarden uitbreiding is toegestaan houden we hiermee solitaire glastuinbouwbedrijven voor de lange termijn in stand (en biedenuitbreidingsmogelijkheden) terwijl we lokaal meer willen sturen op clustering. Het uitgangspunt “intensiveren om te extensiveren” dat door de bouwsteen TTL wordt gepredikt gaat hiermee mank. Verder is de vraag wat een toekomstbestendige locatie voor een glastuinbouwbedrijf is.
Venray	11.2.4	Het gaat voor ons te ver om niet-agrarische functies uit te sluiten of de term maatwerk aan te hangen. Wij stellen voor om te altijd te zoeken naar juiste functie op de juiste plek. Dit soort beleidsvisies bevordert de transitie van het landelijk gebied niet.
Venray	11.2.5	De logica van dit hoofdstuk is niet te volgen, gezien de hoofdstukken over nieuwvestiging en uitsluiten van niet-agrarische functie (ook als nevenfunctie). De flexibiliteit van herbestemmingen wordt hiermee onmogelijk gemaakt en biedt totaal geen perspectief voor de stoppende agrariër.
HadM	11.2.5.1	VAB beleid is heel ruim en bied houdt vooral in stand wat er is. Door toe te staan dat op vrijwel alle locaties waar agrarische activiteiten zijn diezelfde activiteiten terug te laten komen stimuleer je dit. OM een transitie op gang te brengen en te zorgen voor de juiste functie op de juiste plek zou dit strenger beleid moeten zijn. Gezien de ruime mogelijkheden in de verwevingsgebieden, groenblauwe landbouwgebieden en landbouwgebieden en het grote areaal hiervan zal dat wrs niet de bedoeling zijn. Dit strookt echter niet met gemeentelijk omgevingsvisie HadM
Venray	11.2.5.6.	Wij verzoeken de provincie niet te onderzoeken of bedrijfswoningen onder de plattelandswoningen of voormalige bedrijfswoningen regeling te laten vallen. Dit zijn schijnoplossingen en geen lange termijnoplossingen. Zoek naar de juiste

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		functie op de juiste plek. Onderzoek bijvoorbeeld verplaatsingsregelingen.
HadM	11.2.6.2	Verwaarding van mest wordt ruim toegelaten. De energieopgave is een reden daarvoor. De POVI stelt dat ervan uit wordt gegaan dat het op de eigen locatie verwaarden van mest om eigen mest moet gaan binnen het agrarisch bedrijf. Dit zou meer als een voorwaarde moeten gelden. Alleen op specifieke mestverwerkingslocaties zou onder voorwaarden mest van derden aangevoerd mogen worden zoals in de volgende paragrafen beschreven.
Venray	11.2.6.4.	Wij verzoeken de provincie grootschaligheid nader te definiëren
Venray	11.2.8.1	Het onderwerp aglomaratielandbouw staat haaks op het uitsluiten van niet-agrarische functies en niet-agrarische nevenfuncties in het landelijk gebied. Wanneer een melkrundveehouderij melk bewerkt door die te scheiden in magere melk en room vinden we dat een vorm van bewerken. Vinden we het toevoegen van een zeecontainer waarin de melk wordt verwerkt tot kwark en verkocht wordt niet wenselijk? De ruimtelijke impact is immers heel laag. Wanneer een akkerbouwer Anna Paulowna bomen teelt, deze van het land haalt, opslaat en verzaagd, vinden we dat ook wenselijk? Maar diegene mag ze niet vertimmeren tot een stoel? Want dat is niet-agrarisch? Bovenstaande geeft de tegenstrijdigheid van de POVI aan. Graag zouden wij een betere uitwerking van deze onderwerpen zien.
Peel en Maas	10.1.3 / 11.2.2	De glastuinbouw heeft als doel om te komen tot een (nagenoeg) emissieloze glastuinbouw in 2027 voor zowel meststoffen als gewasbeschermingsmiddelen, zodat het negatieve effect op de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater tot een minimum beperkt blijft. Emmissieloostelen graag aandacht geven in de formulering: toekomst bestendig is dus ook niet afwentelen op bodem en oppervlaktewater systemen. Een heel aantal locaties kent serieuze beperkingen op vlak van (proces)water. Waar eea niet op eigen terrein voldoende gezuiverd kan worden moet het op de riolering; die hier niet op bedacht/toegerust is. Voorstel is om hier wel een duidelijk (water) standpunt in te nemen. Enkel toestaan als dit nagenoeg emissieloos/ waterneutraal plaats gaat vinden. Technieken zijn er beleidsmatig is dit ook met de sector afgesproken.
Roerdalen		Wanneer een VAB waar al een veehouderij met milieubelastende activiteit gevestigd was wordt hergebruikt door een veehouderij met milieubelastende activiteit, is dit in het NNL op basis van huidig recht toegestaan. Dit geldt eveneens voor VAB's die door overige vormen van agrarische bedrijvigheid worden ingevuld. Echter zien wij in het NNL geen perspectief voor agrarisch hergebruik, behalve als dit past binnen het land- en tuinbouwperspectief voor NNL. Indien meegedaan met opkoopregeling kan dit niet
Venlo	Kaart	Uitbreidingsgebied glastuinbouw 1 en 2 is overal voorzien aan de randen van stad en dorpen. Dit klopt dus niet.

§ 11.3 Agrarisch grondgebruik ('groene ontwikkeling')

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
HadM	11.3.4	Bij grasland opnemen dat gestuurd wordt op permanent grasland. Dat wordt nu in het midden gelaten. Door te sturen op permanent grasland voorkom je dat de ploeg in de grond gaat als dat even beter uitkomt. En permanent grasland is beter voor sponswerking, erosie en vasthouden van voedingsstoffen zoals eerder besproken.
Venray	11.3.5	De Omgevingswet biedt de mogelijkheid wanneer er de kans bestaat op gezondheidsschade, functies en gebruik uit te sluiten. Hiervoor hoeft geen wetenschappelijk bewijs aan ten grondslag te liggen. In het kader van subsidiariteit beginsel zijn wij van mening dat dit bij uitstek bij hogere overheden hoort te liggen. Er is geen verschil in landgebruik of achtergronden tussen inwoners tussen de verschillende gemeenten. Vandaar dat beleidsvorming en keuzes over dit onderwerp per uitstek niet bij de gemeentes ligt. Indien dit wel het geval zou zijn, treedt er concurrentie op landbouwgrond op tussen de gemeenten. Wij verzoeken de provincie beleid te maken op dit onderwerp.
Venray	11.3.4	Het verhogen van het waterpeil in de Peel vraagt om tegendruk dus ook om het verhogen van het peil rondom de Peel (n2000) gebied.
Peel en Maas	11.3.5	Gemeenten hebben inderdaad de mogelijkheid om juridisch instrumentarium in te zetten om spuitzones te reguleren. Echter in alle gevallen leidt dit tot een vorm van minder opbrengst voor betreffende agrariërs. Gemeenten zijn niet in staat om deze extra lasten te dragen. Welk aanvullend instrumentarium gaat Provincie inzetten om agrariërs hierin te stimuleren/faciliteren?

Hoofdstuk 12 Economie en werklocaties

Algemeen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Allen	Tekst	Onduidelijk in welke mate de belangen tussen provincie en individuele gemeenten zijn geborgd, bijvoorbeeld op aspecten zoals regionale meerwaarde, governance, POL-uitwerking en bedrijventerreinen
Allen	Tekst	Onduidelijk is hoe er wordt omgegaan met de beoogde regionale taakstellingen, meer specifiek over de exacte locatie, strijdigheid van functies, fysieke mogelijkheden en fysieke belemmeringen, aard van bedrijvigheid, arbeidsmarkt, natte kavels, uitbreidingsbehoefte, circulaire ambities te faciliteren
Allen	Tekst	Instructieregels en andere provinciale ruimtelijke instrumenten zijn op dit moment te prematuur, past niet bij wijze van constructief samenwerking en gezamenlijke belangen
Allen	Tekst	Economie en werklocaties is te eenzijdig, integrale afstemming mist, bijvoorbeeld internationale werknemers, VABs, glastuinbouw, vrijetijdseconomie, energie, netcongestie, relatie Brainport Eindhoven (druk op de regio, wederkerigheid, complementariteit, overloopgebied e.d.)
Allen	Tekst	Het niet toestaan van huisvesting arbeidsmigranten op bedrijventerreinen c.q. werklocaties en/of in het buitengebied werkt belemmerend om voldoende arbeidskrachten te werven en op een kwalitatief goede manier te kunnen huisvesten. Dit terwijl arbeidsmigranten onmisbaar zijn voor draaiend houden van onze economie. Zoals gesteld bij wonen is huisvesting van deze groep mensen wezenlijk anders dan regulier wonen: een groot deel van de mensen heeft nog niet de beslissing genomen om zich hier langdurig te vestigen.
Allen	Tekst	Provincie neemt regie in realisatie, maar wat is het beeld bij de marktbehoefte en wat is de gewenste provinciale rol
Allen	Kaart	Kaarten zijn van onvoldoende kwaliteit, gemeentelijke detaillering mist, integraliteit mist
Venlo		Er wordt nergens in gegaan op de bijdrage van economie aan dp Brede Welvaart
Venlo		Er wordt niet ingegaan op de mogelijke ruimtelijke consequenties van de Defensie Agenda, bijvoorbeeld voor havengebieden met overslagfaciliteiten.
Venlo		Aandacht voor beleid en uitvoering, nu omgevingsplan, straks omgevingsverordening. IN welke mate krijgen we beleidsvrijheid in relatie tot Provinciale instructies/regels.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo		Rolduidelijkheid tussen Provinciale taken en gemeentelijke taken. Deze verschilt per paragraaf.

§ 12.1 Economie – inleiding

§ 12.2 Circulaire Economie

§ 12.3 Innovatie

§ 12.4 Vestigingsklimaat

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo	12.4.4.3.1	Het planologisch beleid om geen (nieuwe) ‘open’ opslag op bedrijventerreinen toe te staan, kan strijdig zijn met de circulaire transitie in met name de havengebieden met overslagmogelijkheden naar transport over water
Venlo	12.4.4.3.1	Regionaal ruimtelijk-economische visies, neemt de provincie daarvoor het initiatief?
Venlo	12.4.3.3.2	Een nadere motivering om bedrijventerreinen van provinciaal belang aan te wijzen ontbreekt
Venlo	12.4.4.3.2	Logistiek knooppunt Noord-Limburg Venlo verdient nuancering, gelet op de Economische Visie Venlo 2030
Venlo	12.4.4.3.3	Kwetsbare functies (verblijf/logies/wonen) lenen zich niet voor functiemenging op bedrijventerreinen. Alleen bestaande rechten worden nog gerespecteerd. Dit is afwijkend van het Venlose en regionale huisvestingsbeleid arbeidsmigranten.
Venlo	12.4.4.3.3	Regionale programmering/visies, neemt de provincie daarvoor het initiatief?
Venlo	12.4.4.3.3	Hoe verhoudt de instructieregel 5ha zich ten opzichte van bestaande situaties? En hoe wordt deze ingezet om gewenste beleidsdoelstellingen te behalen? Wat is de relatie met brede welvaartsontwikkeling?
Venlo	12.4.4.3.3.	Er zijn dus geen andere instructieregels voor kantoren of detailhandel?

Bijlage 6: Bedrijventerreinen van provinciaal belang

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo		De lijst met bedrijventerreinen van provinciaal belang is zeer omvangrijk. De volgende bedrijventerreinen in Venlo zijn van provinciaal belang; Trade Port Noord, Venlo Trade Port, Tradeport West en Trade Port Oost. Ook het private bedrijventerrein Freshpark is als logistiek/industrieel bedrijventerrein van provinciaal belang opgenomen. De vraag is hoeveel beleidsvrijheid de gemeente Venlo nog zelf heeft.

Hoofdstuk 13 Vrijetijdseconomie

Algemeen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen	Tekst + kaart	Door de indeling van het landelijk gebied in natuur en landbouwgebieden (primair, GBLZ en verwevingsgebied), lijken recreatieve functies geen plek meer te hebben. Dit is een onwenselijke situatie en strookt bovendien niet met de realiteit.
Roerdalen	Tekst	Dit is geen visie naar waar we naar toe willen met de vrijetijdseconomie maar een toetsingskader
Roerdalen	tekst	SL - de POVI voor VTE is vooral heel erg denkend vanuit het negatieve en daarmee vooral een beperkend instrument in plaats van een visie over waar we met de VTE naartoe willen in de toekomst. De vele kansen die te grijpen zijn met VTE om grote opgaven op te lossen, worden nauwelijks benoemd.
regio Noord	Tekst	Wij constateren dat er nagenoeg geen aanpassingen zijn doorgevoerd in de 70% versie, waarmee wij dus ook moeten constateren dat er niets is gedaan met onze vorige input. We hebben tevens geen reactie gehad op de gemaakte opmerkingen. Deze zijn wat ons betreft nog steeds valide, en herhalen wij bij deze in deze reactie. Tevens zijn nieuwe opmerkingen toegevoegd.
Regio Noord	Tekst	Tekst voor het onderdeel Vrijetijdseconomie heeft meer weg van een gedetailleerd toetsings- en spelregelkader voor ruimtelijke initiatieven dan van een strategische ruimtelijke toekomstvisie. We missen de visie.
Gennep/Bergen	Tekst	Vrijetijdseconomie is meer dan alleen een marktanalyse. Het gaat ook om een integrale benadering naar de draagkracht van een gebied, verdeling schaarse ruimte en gebiedskwaliteiten. Dit zie ik onvoldoende terug. Gebruik onder andere het Ontwerpend Onderzoek.
Venray/HadM	Tekst	Onderscheid maken in regio's. Zuid-Limburg zit qua VTE echt anders in elkaar dan Noord- en Midden-Limburg. Zoals hierboven al algemeen is weergegeven: maak gebruik van de Ontwerpende Onderzoeken
HadM	Tekst	Gaat veel over economische haalbaarheid ipv ruimtelijk kader. Indien er ontwrichting is, kan ik mij dat voorstellen en dat was ooit misschien zo, maar vraag mij af of dat nog steeds zo is en er een goede reden is om te sturen op basis van markteconomie.
HadM	Tekst	Ik mis de lange termijn visie, er zijn meer opgaven dan die genoemd worden en het gaat met name over bedreigingen ipv kansen.
HadM	Tekst	Er wordt vaak over regio gesproken, maar wat voor de een regio is, is dat voor ander niet. En wat voor het ene initiatief de regio is, is dat voor een ander initiatief weer niet. De regio is breder dan alleen Limburg.
Venlo	Tekst	Beter omschrijven wat het achterliggend doel is van de ontwikkelkaders en het opvragen van BOP en vraag-aanbodanalyses. Het gaat

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		niet om het middel. Bovendien is het nu wel heel strak geformuleerd, zeker nu er onder de Omgevingswet geen kruimelgevallen meer zijn.
Venlo	Tekst	Onze ambitie is dat er in de provincie Limburg een goede toeristisch-recreatieve structuur aanwezig is met vitale verblijfs- en dagrecreatiebedrijven en voldoende routestructuren van goede kwaliteit. > Beleidsmatig maakt de provincie een terugtrekkende beweging op gebied van vrijetijdseconomie, in toetsing van initiatieven trekt de provincie zich echter een grote broek aan.
Gennep	Tekst	Abstractieniveau nog steeds onduidelijk. Sommige punten erg veel in detail.
Gennep	Tekst	Het gaat nagenoeg uitsluitend in op hoe om te gaan met nieuwe initiatieven op het gebied van verblijfsrecreatie. Geen algemene visie op wat willen we en waar.
Venray, Mook en Middelaar	Tekst	Hoog detailniveau, dat naar mijn idee niet in een visie thuishoort. De POVI zou ons moeten helpen om de ambities m.b.t. VTE in Limburg en dus ook Noord-Limburg waar te kunnen maken. Dat betekent misschien wel een gedifferentieerde visie. Noord en Midden zijn voor wat betreft VTE hele andere gebieden dan Zuid.

§ 13.1 Vrijetijdseconomie – inleiding

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen	Tekst	SL - Een supermarkt in een kern kan beter profiteren van een vakantiepark. Het is wenselijk dat bezoekers kernen intrekken, anders draagt de VTE juist niet bij aan de leefbaarheid in het landelijk gebied.
Venlo, HadM, Bergen	Tekst	Niet alleen aantrekkelijke steden zijn van belang voor vrijetijdseconomie, ook een aantrekkelijk landschap (natuur, cultuurhistorie, etc.). En juist de kwaliteit van natuur en landschap is een rol en bevoegdheid van de provincie: leg op z'n minst die relatie!
Venlo, Bergen, Gennep	Tekst	Is 'supermarktje op een vakantiepark' het juiste voorbeeld als het gaat om leefbaarheid landelijk gebied? Leefbaarheid is meer dan het supermarktje, want bijdrage aan quality of life, gezondheid. Toerisme biedt extra draagvlak / klandizie voor bestaande voorzieningen / winkels in een gemeente. Andersom kan dat supermarktje er ook voor hebben gezorgd dat een lokale voorziening juist heeft moeten verdwijnen.
Bergen	Tekst	Bij dagrecreatie wordt aangegeven dat het hierbij gaat om voorzieningen waarvoor een kaartje moet worden gekocht. De meest populaire dagrecreatie is echter routegebonden recreatie, waar verderop in het hoofdstuk ook over wordt geschreven (routestructuren). In het kader van het effect van de vrijetijdseconomie is het raadzaam verder te kijken dan

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		alleen de economische kant. De voorzieningen bepalen ook de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van een gebied. Toerisme (gasten van buitenaf) en recreatie (door de eigen inwoner) zijn van gelijk belang. Hierbij gaat het niet alleen om bedrijvigheid en werkgelegenheid, maar ook om gezondheid en woonklimaat.

§ 13.2 Opgaven vrijetijdseconomie

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen	Tekst	SL - Goede ondernemers mogen niet lijden onder slechte ondernemers; het mag niet zo zijn dat de slechte bedrijfsvoering van de één reden vormt om een initiatief van de ander af te wijzen.
Gennep	Tekst	<i>Een kampeerterrein legt beperkingen op aan de landbouw in de omgeving.</i> Niet per definitie. Als het als voorbeeld bedoeld wordt, formuleer het dan anders.
Gennep	Tekst	<i>Door het toestaan van extra slaappleatsen bij nieuwe initiatieven of bestaande bedrijven bestaat het risico dat er problemen op andere bestaande bedrijven ontstaan of verergeren.</i> Dat risico bestaat altijd, zou het niet zo zwart/wit benoemen. Hier wordt het toevoegen van kwantiteit en kwaliteit door elkaar gehaald in mijn ogen.
Venray	Tekst	Balans vraag en aanbod m.b.t. dag- en verblijfsrecreatie toevoegen als opgave. Je formuleert ter zake nl. ook een ambitie.
HadM	Tekst	Wordt gesproken over “willen” terwijl dit vaak economisch nodig is voor een bedrijf.
HadM	Tekst	Deze opgaven zijn erg beperkt. De beleving en behoefte van de toerist en recreant zijn de laatste jaren gewijzigd. Ik zie dit niet bij de opgaven staan. en er zullen meer opgaven zijn zoals toerisme door winkelbezoek, wat bedreigd wordt door minder winkels, maas als toerisme enz.
HadM	Tekst	Gedeelte over ongewenst gebruik en criminaliteit: hier is handhaving aan de orde. Kunnen andere bedrijven de dupe worden van het niet handhaven? Volgende zin: gevolgen voor andere bedrijven: we bemoeien ons hier met de marktwerking, terwijl het een ruimtelijk kader dient te zijn.

§ 13.3 Ambitie en hoofdlijnen vrijetijdseconomie

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen	Tekst	<i>SL - 'Ondernemers die een bedrijf willen beginnen nemen een bestaand bedrijf over of zoeken naar een locatie die in het omgevingsplan al de juiste functie heeft. Pas als dat niet mogelijk is, komen andere opties in beeld, zoals vestiging op een nieuwe locatie. ' Hoe ziet deze inspanningsverplichting er volgens de Provincie uit? De gemeente is aan zet voor de locatie-afweging.</i>
Venlo	Tekst	Vraag en aanbod van voorzieningen voor vrijetijdseconomie dienen in balans te zijn. Een kwantitatieve uitbreiding van het aanbod is alleen mogelijk als dit niet leidt tot verdringing en leegstand. Dit geldt voor zowel verblijfs- als dagrecreatie. > Marktwerving bij KWALITATIEVE wel akkoord? Is essentieel voor aanbodvernieuwing.
Venray, HadM	Tekst	Hoofdlijn van beleid beperkt stoppende boeren enorm! Wil je dit echt? In Venray kennen we ca. 100 stoppers ikv van LBV(+). Ca/ 1/3 wil door o.a. m.b.t. VTE. Als dat past in het beleid (balans), in het (deel)gebied en andere boeren niet hindert, dan denken we positief mee. Tekst behoeft enige nuance.
HadM	Tekst	<i>.... heb vertrouwen in je mede overheden.</i> Dit is altijd nodig van een gemeente, waarom hier extra benoemen?

§ 13.4 Provinciaal belang vrijetijdseconomie

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen	tekst	In deze gevallen is er vaak geen sprake van het toevoegen van vestigingsmogelijkheden en is de huidige Omgevingsverordening Limburg niet van toepassing. Wij zijn van plan de instructieregels in deze verordening aan te passen, zodat zij gelden voor ieder omgevingsplan met voorzieningen voor vrijetijdseconomie. Gemeenten kunnen dit zelf afwegen en ook afstemmen met omliggende gemeente. Provincie gaat hier op de gemeentestoel zitten.
Venlo, HadM, Bergen,	Tekst	Goed dat er aandacht wordt besteed aan het provinciaal belang. Er worden 2 redenen aangegeven, echter zonder onderscheid te maken naar de aard en omvang van de voorziening. Het is nogal wat om te stellen dat het mislopen van inkomsten uit toeristenbelasting zwaarder zou wegen dan een kwalitatieve en/of ruimtelijke afweging. Wellicht dat dit speelt

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Gennep		bij grootschalige attractie, maar toch niet voor iedere bed & breakfast? Ook de aanname dat het lastig zijn voor gemeenten om effecten op andere gemeenten in te schatten is nogal badinerend. Wordt dit niet ondervangen door het uitgangspunt van de Omgevingswet dat je de omgeving (en dus ook buurgemeenten) betreft bij de afweging bij nieuwe initiatieven? Verderop in tekst wordt wel een provinciaal belang toegekend aan routestructuren.
Regio noord, HadM, Bergen	Tekst	Er staat: <i>Een van de mee te nemen belangen is het effect van het besluit op de vitaliteit van bestaande bedrijven.</i> Volgens mij is dit juist een belang dat alleen in uitzonderlijke gevallen in de ruimtelijke weging hoort. (bij supermarkten of grote bouwmarkten). Daarvan is geoordeeld dat bij planologische nieuwvestiging de voorzieningenstructuur meegewogen mag/moet worden. Maar we mogen toch niet zeggen dat er geen toeristisch bedrijf bij mag omdat andere bedrijven dan minder gaan verdienen of de sector minder vitaal wordt?
HadM	Tekst	Het gaat alleen om de negatieve aspecten, terwijl er ook sprake kan zijn (en vaak is) van het versterken van elkaar. Ga niet als overheid op de stoel van de ondernemer zitten en laat bedrijven dat ook zelf aangeven.
Regio, HadM	Tekst	<i>“Enerzijds is het moeilijk voor gemeenten om effecten buiten de gemeente in te schatten”</i> Wat maakt dat de provincie dit beter kan? Gaat dit beter als je in Maastricht gaat staan? Waarop is de stelling gebaseerd dat dit moeilijk is voor gemeenten?
Venray	Tekst	In het kader van het provinciale belang wordt gesproken over bovenlokale aspecten, maar vervolgens worden die aspecten niet gedefinieerd.

§ 13.5 Onderbouwing initiatief vrijetijdseconomie

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen	Tekst	De gemeente is volgens de Omgevingswet het bevoegd gezag voor initiatieven voor vrijetijdseconomie . Voor het beoordelen van die initiatieven is een gemeentelijke visie op de bestaande en gewenste toeristisch-recreatieve structuur noodzakelijk. Waarom stelt de provincie dan zoveel aanvullende voorwaarden qua marktonderbouwing etc en moeten iwj als gemeente van alles aantonen richting provincie. Provincie moet niet op de stoel van de gemeente gaan zitten. De omgevingswet geeft

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		aan dat de gemeente bevoegd gezag is laat de gemeente het dan ook beslissen.
Roerdalen	Tekst	De Povi is en een strategisch, integraal lange termijn plan voor de fysieke leefomgeving. In deze paragraaf wordt al een uitwerking van een beoordelingskader gegeven. Deze paragraaf hoort niet in een Povi thuis.
Gennep	Kaartblad	Lijkt me niet een geschikte zin voor in een langjarige visie: <i>Wij zijn van plan de instructieregels in deze verordening aan te passen, zodat zij gelden voor ieder omgevingsplan met voorzieningen voor vrijetijdseconomie.</i>
Venray, HadM	Tekst	Wat ik mis is een randvoorwaarde over hoe VTE in een Omgevingsplan te bestemmen? Wanneer is het een hoofdbestemming en wanneer een nevenbestemming? En hoe ga je om met de nevenbestemming als die zo succesvol is dat ondernemer wil stoppen met de hoofdbestemming? (relevant als je iets meer nuance wilt m.b.t. stoppende boeren).
Venlo, HadM	Tekst	Zonder de teksten voor initiatieven voor andere vormen van bedrijvigheid te kennen: is het de rol/verantwoordelijkheid van de provincie om bedrijfsontwikkelplannen, marktonderbouwingen e.d. te vragen? Wat is de taak en rol van de provincie en wat de taak en rol van de gemeente? Wees daar duidelijk over.
Venlo	Tekst	Hiervoor is, in samenwerking tussen de gemeente en de initiatiefnemer, een actueel overzicht en een analyse van vraag en aanbod nodig, inclusief de harde planvoorraad. > Onhandig in stedelijke gebieden als Venlose binnenstad waar veelal op de verdieping standaard horeca 5 toegestaan is.
Regio noord	Tekst	<i>“Uit de dagelijkse praktijk is gebleken dat ook het wijzigen van bestaande vestigingsmogelijkheden van provinciaal belang is”.</i> Motivering roept vragen op. Wat speelt er dan in de dagelijkse praktijk. Graag goed motiveren waarom wijziging provinciaal belang is. Met name als het gaat om de schaal van de wijziging. Want op deze wijze krijgen kleine wijziging provinciaal belang. En Mona wil toch snelheid en doorpakken in ruimtelijke processen? Dit staat er echt haaks op.
Venlo	Tekst	Provincie zou erop moeten toezien dat in de gemeentelijke omgevingsvisies de toeristisch-recreatieve structuur integraal is meegewogen dan wel dat daar uitwerking aan wordt gegeven via een omgevingsprogramma en/of het omgevingsplan.
Venray	Tekst	Stimuleer/propageer dat gemeenten een toeristische/VTE-visie opnemen in hun Omgevingsvisie. Dat is het wettelijk instrument op grond van de O-wet.
Regio noord	Tekst	Veel uitleg over hoe toeristische initiatieven goed moeten worden afgewogen. Wat legitimeert de provincie om in de volle

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		breedte betrokkenheid te zien bij dit domein? Kan er niet aangegeven worden waar het provinciaal belang aanwezig is.

§ 13.6 Beoordeling initiatieven vrijetijdseconomie

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen	Tekst	<i>'Dat een ondernemer de betreffende locatie in eigendom heeft, is geen motief om een initiatief hier toe te staan.'</i> Dit is geen primair motief. Maar aangezien één van de opgaven de beperkte ruimte is, is dit iets dat wel overwogen mag worden.
Roerdalen	Tekst	Door het verbieden van mogelijkheden voor verblijfsrecreatie in primair landbouw gebied en verwevingsgebied, wordt de transitie van het landelijk gebied (stoppersregelingen) op slot gezet.
Roerdalen	Tekst	Vrijetijdseconomie wordt bij voorkeur gezien in monumenten en beeldbepalende gebouwen. Volgens ons wordt bedoeld dat in monumenten en beeldbepalende gebouwen mogelijkheden zijn om vrijetijdseconomie toe te staan. Met deze formulering wordt niet gesuggereerd dat dergelijke bouwwerken de eerste keuze zijn om vrijetijdseconomie in te ontwikkelen.
Roerdalen	Tekst	In de tekst wordt aangegeven dat initiatieven bij hergebruik van vab's gelijk worden beoordeeld aan andere initiatieven. Door het hergebruik van vrijkomende agrarische bebouwing niet te zien als een positieve ontwikkeling wordt het hergebruik van dergelijke bouwwerken moeilijk. Verloedering en criminaliteit ligt op de loer in het buitengebied dat hoge mate van bescherming geniet.
Venray	Tekst	Volgens deze versie van de POVI zijn er in primair landbouwgebied helemaal géén nieuwe toeristische initiatieven mogelijk. Maatwerk moet altijd mogelijk blijven, waarbij we als gemeenten kritisch kijken naar het initiatief (aard en locatie).
Regio noord, HadM	Tekst	Wat is de reden voor de marktonderbouwing? Als een ondernemer een beter concept heeft en klanten afsnoept van de buurman die daardoor op de fles gaat heet dit tocht gewoon marktwerving. Wij gaan een initiatief toch niet afwijzen omdat er een speeltuin of B&B in de buurt zit die last heeft van te weinig klanten? Voor zover iemand het idee heeft dat dit wel wenselijk is, ik heb begrepen dat rechters zeggen dat dit geen ruimtelijk criterium is.
HadM	Tekst	Gaat over vraag en aanbod: niet alleen die van de regio betrekken (zoals laatst in een voorbeeld) vraag en aanbod is breder.
Regio noord	Tekst	Referentie aan projectontwikkelingswinst is merkwaardig. Laatste zin van alinea geeft aan waar het om gaat. Namelijk dat schaarse ruimte niet bedoeld is om mensen een tweede huisjes voor in het weekend te geven. Begin daarmee. Om vervolgens uit te werken dat dit betekent dat er sprake moet zijn van een recreatievoorziening (itt tweede-huisjes-park). De referentie naar projectontwikkelingswinst is echt ongelukkig, alsof het mensen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		met een tweede huisje daarom te doen zou zijn. Roept weerstand op en is niet nodig..
Venlo	Tekst	<i>‘Geen uitponding, wel verhuurplicht’</i> Mooi voornemen: wie gaat dat handhaven?
Regio noord	Tekst	Zie voorgaande regel. En moet je hier niet gewoon aansluiten bij 1.3.3 waarin een hele heldere lijn staat. Namelijk dat je geen tweede-huisjesparken wil (dus zonder centrale voorzieningen). Waarom zet je de deur hier open met de uitzonderingsbepaling (wanneer sprake is van een vve-achtige constructie?)
Venlo	Tekst	Wat is definitie van <i>‘stedelijk dienstterrein’</i> ? Gevonden bij economie: grootschalige detailhandel- en/of kantoorontwikkelingen.
Gennep	Tekst	De tabel is zeer normatief. Zeker als deze deel gaat uitmaken van de verordening. Mogelijkheden voor maatwerk zouden win-win-kansen kunnen bieden.
Regio noord/ HadM	13.6.6	Eindelijk focus op de provinciale sturingsrol. Namelijk het ordenen van ruimte voor toerisme en recreatie vanuit de belangen van Natuurnetwerk, groenblauwe mantel etc... Hier snap ik dat de provincie lijnen uitzet en haar sturende rol pakt. Deze alinea laat (doordat ‘ie to-the-point is) tegelijk zien dat veel van de overige teksten over zaken gaan waarin m.i. de provincie geen expliciete rol vanuit ruimtelijke sturing zou mogen opeisen vanuit het beginsel om decentraal laten wat daar hoort.
Venray/HadM	Tekst	Werkt sterk beperkend m.b.t. stoppende boeren. Nuance wenselijk. Op plekken waar het kan, qua landschap, deelgebied, geen belemmering voor andere boeren, denken we positief-kritisch mee. Vanuit dit gegeven aub kritisch de tabel op pagina 6 bezien, of de terminologie uitleggen? Waarom kan er geen vestiging (omschakeling van een bestaand gebouw, of een nieuw gebouw na sloop stallen) in de groenblauwe mantel, landbouwverwevingsgebied, of primair landbouw gebied als dat integraal wordt afgewogen? Willen we stoppers een beetje perspectief willen geven, dan moet er meer nuance worden aangebracht.
Venray/HadM	Tekst	Schema m.b.t. werklocaties ontbeert nuance. Wij hebben een bedrijventerrein liggen tussen centrum en station. Hier past een binnenspeeltuin bij uitstek. Niet de term zou bepalend moeten zijn, maar de locatie, het type bedrijvigheid (tot cat. 2 bedrijven bijvoorbeeld), het perspectief van het terrein, enz. zouden bepalend moeten zijn.
Venlo	Tekst	Het gaat niet meer alleen om vrijkomende agrarische bebouwing maar om vrijkomende agrarische bouwvlakken (gezien de sloopverplichting).
Regio noord	Tekst	Zie voorgaande. Als de transitie van de landbouw stevig geblokkeerd wordt door niet toestaan “dagrecreatie in een gebouw” in

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		landelijk gebied, hoe komt de transitie dan op gang? Dat er geen bioscopen in het buitengebied moeten komen snapt iedereen. Maar er zijn toch vormen van dagrecreatie waarvoor bebouwing nodig is die juist aansluiten bij de groenblauwe mantel? Al is het wel nodig om de bestemming duidelijk te koppelen aan de natuurlijke omgeving.
Gennep	Tekst	Camperplaatsen: voorbeeld van doorgeschoten detaillisme op provinciaal niveau.
Bergen	Tekst	Er zijn twee typen camperaars: 1. diegene binnen een campingterrein willen staan, met de bijbehorende voorzieningen, en 2. Die graag op plaatsen staan zonder voorzieningen, vaak op markante locaties. Met deze voorgenomen beperking gaan we voorbij aan de tweede doelgroep.

§ 13.7 Werken aan kwantiteit en kwaliteit vrijetijdseconomie

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Roerdalen	Tekst	Ruiterroutes ontbreken in de tekst.
Roerdalen	13.7.3	Wij vragen gemeenten bij de besluitvorming over binnenplanse mogelijkheden voor vrijetijdseconomie rekening te houden met de provinciale belangen in hun omgevingsplan Wij zijn van plan hiervoor instructieregels op te nemen in de Omgevingsverordening Limburg. Het omgevingsplan van de gemeente Roerdalen kent meerdere mogelijkheden om binnenplannen nevenactiviteiten te starten op het gebied van vrijetijdseconomie. Het schrappen van dergelijke bepalingen in het plan zorgt voor recht op (directe) nadeelcompensatie. Verwacht wordt dat de provincie dergelijke procedures voorziet en de gemeenten financieel compenseert.
Gennep	Tekst	<i>In ons beleidskader Werken aan een toekomstbestendige economie 2024-2027 hebben wij opgenomen dat actief bestemmingsmanagement van regionale overheden wenselijk is. Een specifiek aandachtspunt daarbij is het voorkomen van overdruk, om zo recht te doen aan belangen van inwoners. De Provincie zal een aanjaagfunctie vervullen om dit proces op gang te brengen.</i> Lijkt me raar om dit korte termijn doel te benoemen in deze lange termijn visie
HadM	Tekst	Gaat over ondernemerschap en samenwerking met overheden en kennisinstellingen. De zin: opgenomen dat actief bestemmingsmanagement van regionale overheden wenselijk is." hoort hier niet thuis

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venray, HadM	Tekst	Uitvoerbaarheid? Handhaving? Relevant hierbij is ook dat gemeenten tot 2032 hebben om een Omgevingsplan op te stellen. Dat is al een enorme klus. Hoe reëel is het om te verwachten dat zij tussentijds onbenutte functies VTE gaan laten vervallen? Moet je anders oplossen, bijv. via de provinciale verordening.
Bergen	Tekst	Bij routestructuren, denk ook aan veerpontjes over de Maas. Deze zijn o.a. vanuit het oogpunt van vrijetijdseconomie van groot belang. En gemeentegrensoverschrijdend en zelfs provinciegrensoverschrijdend. Hier zien we een provinciaal belang.

§ 13.8 Wonen in een recreatieverblijf

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo	Tekst	Is provincie bevoegd gezag bij omzetten recreatieverblijf naar wonen? Hier beter definiëren wat het provinciaal belang is, zowel kwalitatief en kwantitatief.

Hoofdstuk 14 Mobiliteit

Algemeen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Peel en Maas		De kaart (polviewer) is qua mobiliteit zodanig abstract en beperkt qua informatie dat er geen concrete opmerkingen over gemaakt kunnen worden. Hierin mist bijvoorbeeld diverse informatie en netwerken zoals de LIPI van de provincie hoe qua wensbeeld wordt omgegaan met modaliteiten als landbouwverkeer, risicolocaties, vrachtwagen parkeren etc. Het kan zijn dat dit beleidsnota's zijn die worden 'doorverwezen' vanuit de POVI. Of dit in de POVI moet worden opgenomen weet ik niet echter de huidige polviewer is zodanig abstract dat alles kan of mogelijk is.
Mook en Middelaar		I.r.t. het hoofdstuk vrijetijdseconomie is dat het hoofdstuk mobiliteit veel meer een visie is, in plaats van een opsomming van regelgeving. De verschillende hoofdstukken kennen dus niet echt een uniforme opbouw.
Maasgouw		Voor de hoog-over visie die de POVI is staan er geen zaken die missen of niet kloppen. Wat erin staat gebeurt en wat gebeurt staat erin. Daarom geen nadere zienswijze op de paragraaf voor mobiliteit nodig.
Echt-Susteren		Geen echt hiaten gevonden in het mobiliteitsdeel.
Roermond		Het betreft vooral een opsomming van bestaande/lopende activiteiten die al lang bij de Provincie op de agenda staan waardoor er geen ambitie uit gaat van deze POVI.
Roermond		Vaak in algemeenheden omgeschreven. Zeker als je het vergelijkt met het hoofdstuk over de energietransitie dat veel concreter, specifiek en gedetailleerder is.
Roermond		Qua mobiliteitstransitie vrij behoudend, geen ambitie! Ze hadden bv eens kunnen kijken naar de regionale mobiliteitsvisie die paar jaar geleden in de regio ML is opgesteld. - Fietsen en lopen komen nauwelijks voor In 1 zin ergens tussen haakjes wordt wel STOMP als ordeningsprincipe bedoeld - Geen verwijzing naar opwaarderen regionale netwerken / routestructuren
Roermond		Grensoverschrijdende mobiliteit vooral benoemd voor Zuid-Limburg
Roermond		Mobiliteitsopgaven in en om Roermond worden niet benoemd. Hoe kijkt provincie aan tegen deze regio? Wat moet

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		specifiek hier gebeuren tbv ontsluiting en bereikbaarheid? Speelt nogal wat met bv DOR en Javelin.
Roermond		Delta Rhine Corridor wordt benoemd, maar niet i.r.t. Midden Limburg
Roermond		Logistiek: wordt niets gezegd over Logistiek Laden (LoLa) wat vanuit het Rijk op ons af komt. Betekent iets voor regio die we willen zijn en de ruimtelijke impact van grootschalige laadlocaties langs (uitgebreide) TEN-T netwerk
Roermond		Enige nieuwe is dat men inzet op verbetering vd aansluiting A73-A2 (knooppunt Het Vonderen).
Roermond		Qua rol stelt de provincie zichzelf niet erg actief op. Hameren vooral op positie als middenbestuur, maar als het er echt om gaat wordt de bal bij oa gemeenten neergelegd. Vooral volgend. Misschien terecht, maar niet ambitieus.
Leudal		Leudal heeft als groene woongemeente met industrieterrein Zevenellen ook grote ambities inzake duurzame mobiliteit, binden van nieuwe inwoners en circulariteit in ons energiesysteem. Het autoverkeer en de ontsluiting van de gemeente laten helaas nog te wensen over en kent 2 knelpunten die enkel de provincie op kan lossen, zijnde: - Station in Baexem - Ontsluiting N280 in twee richtingen voor Zevenellen. - Benutting Haven Zevenellen. Om een goede woongemeente te zijn met duurzame mobiliteit is een OV netwerk nodig en dat ontbreekt nu. Om innovatie en circulariteit ruimte te bieden met draagvlak van de bevolking is voor Zevenellen naast adequaat toezicht ook een goede ontsluiting nodig en die is nog onvolledig. De rol van de provincie en dus ook opname in het POVI is op beide cruciaal voor Leudal.
Leudal		Later toegevoegd nav opmerking vanuit RMO. In de PlanMER staat onder 8.2 Ruimtelijke keuzen regio Midden op blz 144: "Uit gesprekken met de provincie blijkt dat ruimtelijke keuze 11 (Nieuw station Baexem-Heythuysen met stationsontwikkeling en bescheiden groei Heythuysen) niet zal worden overgenomen in de geactualiseerde versie van de Omgevingsvisie. Hiermee wordt deze keuze in dit hoofdstuk niet verder meegenomen in de beoordelingen, en wordt deze in de beoordelingstabellen grijs gemarkeerd.". Leudal acht een nieuw station Baexem-Heythuysen met stationsontwikkeling en bescheiden groei Heythuysen noodzakelijk.
Venray		Er wordt een kennisschets gegeven van de huidige situatie op mobiliteit in Limburg. Het geeft alleen een beschrijving van nu, maar (toekomstige) ontwikkelingen en kansen worden niet of onvoldoende benoemd.
Venray	Pag. 58	<i>Vooral in Noord-Limburg zijn grote gebieden slecht bereikbaar met het openbaar vervoer, met reistijden naar ziekenhuizen die meer dan een uur bedragen. Met de auto kan echter vanuit de meeste plaatsen in Limburg binnen 20 minuten een</i>

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		ziekenhuis worden bereikt”. Dit houdt wel in dat iedere inwoner de beschikking moet hebben van een auto. Dit is de praktijk niet zo en staat ook haaks ten opzichte van de mobiliteitstransitie waarin we proberen zo min mogelijk autoritten te genereren.
Venray	Pag. 60	<i>In de stedelijke gebieden van Zuid-Limburg liggen meerdere middelbare scholen binnen 30 minuten fietsafstand. In verschillende gebieden in Noord- en Midden-Limburg en in het uiterste zuiden van het Limburgse heuvelland is slechts 1 of geen middelbare scholen binnen 30 minuten fietsafstand”.</i> Iedere inwoner moet op een goede en veilige wijze naar school kunnen. De lange reisafstanden en het beperkte netwerk van OV naar scholen in de regio zijn niet acceptabel.
Venray	Pag. 61	Op de afbeelding een kaart met daarop alle verbindingen. Maar er wordt niet beschreven hoe de verbindingen functioneren en toekomstbestendig zijn.
Venray	Pag. 71	“verkeersveiligheid”. Hier wordt beschreven dat de provincie streeft naar 0 verkeersdoden op provinciale wegen. Maar er staat niets over het gezamenlijke doel dat wij als wegbeheerders hebben. Volgens mij zou het streven moeten zijn naar 0 verkeersdoden binnen de provincie Limburg.
Venray	Pag. 112	Het gaat hier alleen om bereikbaarheid van bedrijvenlocaties, met name per auto of vrachtwagen. Er is onvoldoende aandacht voor bereikbaarheid met OV of de fiets.
Venray	Pag. 112	Er zijn 9 doelen vastgesteld. Onder openbaar vervoer wordt niets gezegd over een betere dekkingsgraad of aanbieden alternatieven. Ook niets over grensoverschrijdend OV.
Venray	Pag. 112	En er wordt alleen ingezet op realisatie van 13.000 laadpalen. Maar niet op alternatieven, bijv. laadpleinen.
Venlo		We lezen niets over de ruimte die het spoor biedt om de verstedelijkingsopgave in Limburg Centraal te kunnen realiseren. In Venlo speelt het emplacement een cruciale rol. Het is zaak het goederenvervoer op het emplacement te optimaliseren dan wel deels te verplaatsen naar buiten (de binnen)stad. Bij het verbeteren van de spoorinfra met het buitenland is het borgen van een goede leefbaarheid langs het spoor en de emplacementen in de (binnen)steden (geluid, trillingen en externe veiligheid) randvoorwaardelijk. Ook de realisatie van een volwaardige Delta Rhine Corridor (DRC) kan hieraan een belangrijke bijdrage leveren. Verder is verdubbeling van de diverse enkelsporen op/nabij de grensovergangen een harde voorwaarde voor het realiseren van de internationale treinen.

§ 14.1 Provinciaal belang mobiliteit

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	Tekst	Ik mis een oproep tot terughoudendheid in reizen. Reis alleen wanneer het echt nodig is en kijk naar mogelijkheden om een alternatief te vinden voor het maken van de reis. De opmerking over 'grenzeloze mobiliteit' kun je in dit kader ook (verkeerd) opvatten als "reis zo vaak je maar wil".
Venlo	2.4.3.	Naast de A2 (Weert-Eindhoven) zetten we vanuit N-Limburg ook in op een verbreding van de A67 (Somerens-Eindhoven) en de A73 rondom Venlo. Om het verkeer rondom Venlo beter te verdelen zetten we in op de ontbrekende boog in kp Tiglia tussen de A73-Zuid en de A74.
Venlo	2.4.6.	Bij de internationale netwerken pleiten we voor aanhaking op het herziene Europese TEN-T-netwerk, met de daarin opgenomen urban nodes Maastricht en Venlo.
Venlo	2.4.6.	Bij het verbeteren van de spoorinfra met het buitenland is het borgen van een goede leefbaarheid langs het spoor en de emplacementen in de (binnen)steden (geluid, trillingen en externe veiligheid) randvoorwaardelijk. Verder is verdubbeling van de diverse enkelsporen op/nabij de grensovergangen een harde voorwaarde voor het realiseren van de internationale treinen
Venlo	2.4.6	Deze paragraaf bevat geen ambitie inzake (grensoverschrijdende) buisleidingen.

§ 14.2 Opgave mobiliteit

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	Tekst	Er wordt gesteld dat de kerntaak "toegankelijke en betaalbare mobiliteit" tot uiting komt in de wettelijke taak van beheer en onderhoud van provinciale infrastructuur. Dat zijn toch zaken die los van elkaar, naast elkaar bestaan? Beheer en onderhoud is naar mijn mening alleen het instandhouden van wat er is. Op ieder moment zorgen voor toegankelijke en betaalbare mobiliteit, is een ander, meer dynamisch proces.

§ 14.3 Ambitie mobiliteit

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	Tekst	De ambitie in mobiliteit wordt omschreven als een “betere bereikbaarheid en verkeersveiligheid voor personen en goederen”. De grootste impact op deze ambitie zou o.a. ontstaan door beheer en onderhoud van provinciale infrastructuur. Naar mijn idee is de ontwikkeling van een (nieuwe) ambitie iets anders dan beheer en onderhoud.
Bergen	Tekst	De omschreven ambities zijn niet SMART geformuleerd en komen daardoor niet heel sterk over, bijvoorbeeld een <u>betere</u> bereikbaarheid en een <u>duurzamer</u> , <u>leefbaarder</u> en <u>aantrekkelijker</u> mobiliteitssysteem.
Peel en Maas	Tekst	De ambitie beperkt zich bij interpretatie van de schrijfwijze tot ‘het in stand houden van’ door middel van uitvoering van beheer, onderhoud en ROVL werkzaamheden. Hierin mist de ‘gezamenlijke opgave’ en ambitie voor bijvoorbeeld fietsinfra/netwerk en de toekomstgerichte ambitie om fiets, veiligheid en gezondheid te stimuleren.

§ 14.4 Monitoring, data en digitalisering

§ 14.5 Verkeersmanagement

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo	tekst	Verkeersmanagement ook toepassen op het water: de Maasroute. Structurele 24/7-bediening van de sluizen is van essentieel belang voor een verdere modal-shift van de weg naar het water

§ 14.6 Verkeersveiligheid

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	Tekst	Ik mis de beschrijving van het doel van de inzet op verkeersveiligheid. Hoeveel inzet zal worden gepleegd om welk (verkeersveiligheids)doel te bereiken?

§ 14.7 Openbaar Vervoer

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo	tekst	Koppeling leggen met de verstedelijkingsagenda. Naast lopen en fietsen moet het OV met name de drager worden van de grootschalige RO-ontwikkeling in de Limburgse (binnen)steden.

§ 14.8 Provinciale Infrastructuur

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	Tekst	Er zou een duidelijker onderscheid gemaakt mogen worden tussen onderhoud/beheer van provinciale wegen (kwalitatieve en kwantitatieve instandhouding van wat er is) en nieuwe toekomstgerichte ontwikkelingen. Omdat naar mijn mening wijzigingen, aanvullingen, verbeteringen in de infrastructuur geen onderdeel zijn van beheer en onderhoud.
Bergen	Tekst	Citaat: “We maken ons sterk voor het realiseren van beveiligde vrachtwagenparkeerplaatsen”. Wat mij betreft zou deze ambitie wat sterker en concreter neergezet mogen worden of kan aangegeven worden via welke beleidsontwikkeling dit verder gestalte gaat krijgen?

§ 14.9 (Inter)nationale mobiliteitsopgaven

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo	14.9.1	(Inter)nationale mobiliteitsopgaven. We willen als Venlo/N-Limburg nauw aansluiten bij het herziene Europese TEN-T-netwerk. Naast het grensoverschrijdende multimodale netwerk voor goederen- en personenvervoer, hebben de urban nodes van Maastricht en Venlo daarin een vooraanstaande positie.
Venlo	14.9.2	De elektrificatie van de Maaslijn is inderdaad topprioriteit. Als vervolg daarop willen we als Venlo/N-Limburg inzetten op verdere verdubbeling van de Maaslijn opdat de IC tussen Maastricht en Nijmegen mogelijk wordt. In dat geval komen beoogde stations in Belfeld en Greenport/Grubbenvorst binnen handbereik.
Venlo	14.9.3	We maken de gehele Maasroute geschikt voor klasse Vb. Daarbij zetten we in op meer diepgang en een grotere breedte. Maar dit betekent ook inzetten op een 24/7-bediening zodat de logistieke hotspots Sittard-Geleen en Venlo mee kunnen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		bewegen in de 24-uurs-economie van de Rotterdamse en Antwerpse havens.
Venlo	14.9.4	Voor de lange termijn willen we graag de verbreding van de A73 tussen knooppunt Tiglia en Zaarderheiken agenderen. Als tussenoplossing om het verkeer om Venlo beter te verdelen zien we mogelijkheden in het realiseren van een boog in knooppunt Tiglia tussen de A73-zuid en de A74.
Venlo	tekst	Er is geen subparagraaf buisleidingen als modaliteit opgenomen

§ 14.10 Luchtvaart

§ 14.11 Regionale Mobiliteitsopgaven

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	Tekst	Citaat: “We blijven een (snel)fietsnetwerk stimuleren als alternatief voor de auto”. Ligt de provinciale ambitie hier in ondersteuning d.m.v. bijvoorbeeld het beschikbaar stellen van subsidies of in het zelf initiëren van nieuwe (snel)fietsroutes? Of beide?
Venlo	tekst	Voor de opgave van Limburg Centraal in Venlo speelt het emplacement een cruciale rol. Het is zaak het goederenvervoer op het emplacement te optimaliseren dan wel deels te verplaatsen naar buiten (de binnen)stad. Dit verbetert de leefbaarheid, biedt ruimte voor extra woningbouw, en kansen om een passerelle over het spoor te realiseren zodat Venlo-Zuid ‘dichter’ bij de binnenstad komt (verkleinen barrièrewerking)
Mook en Middelaar	14.11.7	“De komende periode liggen er kansen op het gebied van VSD” – afkorting VSD toelichten.

§ 14.12 Werkingsgebieden mobiliteit

Hoofdstuk 15 Erfgoed en cultuur

Algemeen

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	tekst	Limburg heeft zich zeer divers ontwikkeld en dat komt ook tot uiting in de diverse monumenten en landschappelijke kenmerken. Is het niet raadzaam om Limburg ook voor het thema Erfgoed op te delen in een aantal gebieden?
Bergen	tekst	Paragraaf 15.1 en 15.2 verschillen erg van elkaar qua opbouw. In 15.2.3 is de beschrijving van omgang met archeologische waarden en de rol van de provincie als initiatiefnemer en bevoegd gezag. Ik vind dit heel duidelijk geformuleerd in tegenstelling tot de beschrijving over monumenten. Zoals hieronder blijkt roept die paragraaf juist heel veel vragen op.
Bergen	tekst	Welke ambities heeft de provincie op het gebied van erfgoed? Provinciaal belang en ambitie is niet hetzelfde. Welk doel stelt de provincie zich de komende jaren?
Bergen	tekst	Wat ik hier nog verder mis is de koppeling met water- en bodemsturend en klimaat. Uit onderzoek blijkt (waaronder ook de onderlegger water en bodem) blijkt dat de oude bewoningsplaatsen hier veel over te zeggen hebben. Mensen gingen op de hoogste en droogste stukjes wonen. De laatste alinea van paragraaf 15.2.4 geeft aanknopingspunten om daaraan te refereren.
Peel & Maas	Kaartblad	Waar is de aanduiding beekdalen en rivierdalen op gebaseerd? Deze aanduiding bij erfgoed en cultuur komt niet overeen met de algemene zonering. De beekdalen en rivierdalen zijn op deze kaart veel beperkter dan in realiteit.
Peel & Maas	Kaartblad	Qua kaart zou er een veel sterker beeld gemaakt kunnen worden voor erfgoed en archeologie. Nu is het de algemene zoneringskaart met archeologische aandachtspunten en watermolens erop, terwijl er veel andere waardevolle info bestaat op het gebied van erfgoed. (Bijv. Rijksmonumenten, Rijksmonumentale gebieden, beschermde dorpsgezichten, cultuurhistorische landschappen (kampen, velden, grasland, etc), etc.. zie Rijksdata en Atlas Limburg).

§ 15.1 Erfgoed

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	15.1.1	Het provinciaal belang m.b.t. erfgoed onvoldoende uitgewerkt.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	Tekst en kaart	Een gemiste kans om ook aan de slag te gaan met groen erfgoed. Aan de andere kant: als er bewust voor is gekozen om dat bij de gemeentes te laten is dat prima, benoem dat echter. Groen erfgoed is geen provinciaal belang.
Bergen	Tekst	In Nederland vinden we tot en met 1945 (WOII) archeologie. Daarna is het vooralsnog te jong dus 50 jaar is een te korte periode om hier te noemen.
Bergen	Tekst	In paragraaf 15.1.2 staat dat de historische gelaagdheid en daarmee de ruimtelijke kwaliteit onder druk staat. Deze zin verdient iets meer uitleg. In hoofdstuk ruimtelijke kwaliteit wordt trouwens gesproken over (historische) cultuur- en natuurlandschappen maar niet over onroerend erfgoed.
Bergen	tekst	Er worden diverse stukken opgesteld en opgeleverd in de komende periode: het kennisinstrument gebiedsbiografie, gebiedspaspoorten, landschapsbiografie etc. Met de veelheid aan informatie komt ook de vraag: Hoe wordt geborgd dat al deze informatie ook daadwerkelijk wordt ingezet in ruimtelijke processen opgaven? En verdwalen wij niet in al die stukken? Wat is het provinciaal belang voor het opstellen van al deze stukken?
Gennep	15.1.3	Niet alleen watermolens en kastelen, maar ook vesting- en verdedigingswerken.
Gennep	15.1.4	En in de gebieden die buiten de groenblauwe mantel of nationaal landschap vallen? Ook hier kunnen cultuurhistorische waarden zitten. Bijvoorbeeld Maasvallei en Maasheggen. De verwoording nu is beperkend.
Mook en Middelaar	15.1.5	Zijn de rijksmiddelen voor restauratie ook beschikbaar voor eigenaren van gemeentelijke monumenten?
Mook en Middelaar	15.1.6	Herbestemming gemeentelijke monumenten valt onder bevoegdheid gemeente. Wat is de rol van de provincie hierin?
Mook en Middelaar	Kaart	Watermolen Plasmolen (Bovenste Plasmolen) op verkeerde locatie ingetekend. Juiste locatie: tussen St. Maartensweg en Kiekbergsebaan, 1e bebouwing direct linksonder 'Groenewater'.
Bergen	15.1.4	Cultuurhistorie is een kernkwaliteit in het landschap en dat deze moet worden behouden en waar mogelijk moet worden versterkt. Hierbij wordt verwezen naar de kaart Groenblauwe landbouwzone en het Nationaal Landschap Zuid-Limburg. Dit betekent dat een groot deel van Limburg niet beschikt over een cultuurhistorische kernkwaliteit. Is dat ook zo bedoeld? En: is er ook een overzicht van die cultuurhistorische kernkwaliteiten per gebied?
Bergen	15.1.5	Er is niets opgenomen over gemeentelijke monumenten. Betekent dit de provincie hier geen mening over heeft en niet bevoegd is? Het zou mooi zijn als de provincie ook de mogelijkheid biedt voor financiële bijdragen gericht op de instandhouding van gemeentelijke monumenten.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		In tweede alinea staat dat er gebruik wordt gemaakt van het provinciale adviesrecht voor rijksmonumenten. Dit betekent dus dat de provincie niets zal zeggen en vinden over gemeentelijke monumenten?
Bergen	15.1.6	Vwb herbestemming/hergebruik worden wel de gemeentelijk beschermde monumenten benoemt en verwijst naar instructieregel in de Omgevingsverordening afdeling 11.1. Uit de definitie voor een monumentaal gebouw blijkt dat ook de gemeentelijke monumenten en andere beeldbepalende gebouwen hieronder vallen. Een aantal vragen: Hebben we hier een provinciaal belang te pakken waar de provincie advies over dient uit te brengen Waarom ziet de Provincie het als haar taak om toe te zien op het gebruik van deze monumenten? Hoe verhoudt dit zich tot het feit dat de gemeenteraad en/of college bevoegd is te besluiten over het aanwijzen of afvoeren van gemeentelijke monumenten? Is de provincie voornemens daar een formele rol in te pakken? En hoe wordt deze uitgewerkt?
Bergen	tekst	Herbestemming / hergebruik kan leiden tot behoud van het (gemeentelijk) monument. Het is goed om dit te benadrukken en een positieve insteek te nemen. Voorkom dat het beleid te eng wordt toegepast waardoor een initiatief uiteindelijk niet van de grond komt.
Venlo		Wij pleiten ervoor om bij het herbestemmen van monumenten naast de VAB's ook aandacht te schenken aan Kloosterdorp Steyl en ander religieus erfgoed (bijv. kerken die aan de eredienst worden onttrokken).
Peel en Maas	tekst	Groen erfgoed komt nauwelijks aan bod in het stuk. Wel wordt er gesproken over erfgoedensembles en landschap. Het zou goed zijn om (tevens ihkv de omgevingswet) een bredere aanpak op erfgoed te voorzien met daarbij groen erfgoed naast gebouwd erfgoed als hoofdpijler.
Horst a/d Maas	Tekst	Wij onderschrijven de cultuurhistorie als kernkwaliteit in het landschap. De historisch gelaagdheid met zijn erfgoedensemble zijn belangrijk voor onze (Limburgse) identiteit. Wij vragen u om een stevigere relatie te leggen tussen cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit, Deze twee zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. (de redeneerlijn van herkomstwaarde naar toekomstwaarde). Spreek hiervoor een duidelijkere ambitie voor uit en stem deze af met de opgaves (doelen) van het primaire landbouwgebied, de groenblauwe landbouwzone en de Maasvallei.
Weert	Tekst	De focus ligt hier te zeer op de restauratie van monumenten, in plaats van onderhoud en het instandhouden van bestaande monumenten als zodanig. Onderhoud en instandhouding is immers een stap vóór restauratie.
Weert	Tekst	Grote uitdaging bij het aan de eredienst onttrekken van kerken, die vaak monumentaal zijn. Deze zullen op een passende manier moeten worden herbestemd, dit staat niet in de omgevingsvisie.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Weert	Tekst	De focus op watermolens lijkt willekeurig en arbitrair, de rol van sluizen, maalgebouwen en stuwen zijn net zo goed van belang bij onroerend erfgoed en wateroverlast/tekort. Voor Midden-Limburg zijn bijvoorbeeld boerenschansen van belang en de consolidatie in het landschap.
Weert	Tekst	Herbestemming van monumenten zoals bijvoorbeeld kantoor, woningen of maatschappelijke functies moet mits binnen de kaders mogelijk zijn en ook worden gestimuleerd.
Weert	Tekst	Bij onderhoud, restauratie en verduurzaming van monumenten diende ERM-kwaliteitsstandaard niet alleen bij rijksmonumenten toegepast te worden, maar bij alle monumenten (ook gemeentelijke en provinciale monumenten).
Weert	Tekst	Verwijzing maken naar het feit dat de omgeving van een monument beschermd is met ingang van de Omgevingswet (wordt door gemeentes opgenomen in het Omgevingsplan) bij verwijzing van erfgoedensemble.

§ 15.2 Archeologie

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	tekst	Net als bij monumenten wordt archeologie gezien als kwaliteit voor de leefomgeving welke moet worden behouden en waar mogelijk worden versterkt (paragraaf 15.2.4). Hier ook dezelfde vraag: Hierbij wordt verwezen naar de kaart Groenblauwe landbouwzone en het Nationaal Landschap Zuid-Limburg. Dit betekent dat een groot deel van Limburg niet beschikt over een archeologisch kernkwaliteit. Is dat ook zo bedoeld? Het verschil met cultuurhistorie is wel dat bij archeologie een aantal aandachtsgebieden zijn aangewezen.
Gennep	15.2.4	De passage start met benoeming van Groenblauwe landbouwzone en het Nationaal Landschap Zuid-Limburg. Later wordt dit uitgebreid naar andere gebieden in de provincie. Dit geeft een volledig beeld, waar we blij mee zijn. We zien graag dat de passage meteen wordt gestart met een opsomming van de gebieden, waardoor dus meteen een volledig beeld wordt gegeven. De reden voor focus op Groenblauwe en Nationaal Landschap is onduidelijk.
Weert		De rol van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (de KNA) is de belangrijkste leidraad voor de Nederlandse archeologie hoe men om dient te gaan met archeologische waarden. Deze staat niet vermeld in de POVI.

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Weert		Dit verhaal kan vervolgens als inspiratiebron worden gebruikt bij ruimtelijke ontwikkelingen, in aanvulling hierop: archeologie kan worden gebruikt om te worden ingepast in de leefomgeving om het verhaal van een gebied te kunnen vertellen en te verbeelden.

§ 15.3 Cultuur

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Bergen	tekst	Paragraaf 15.3.3 <i>“Vaak gaat dit gepaard met het gebruiken van gebouwen in de wijk of de buurt of met het houden van optochten en evenementen in de openbare ruimte”</i>. Het belang van bebouwing in het buitengebied svp hier ook toevoegen. Denk bijvoorbeeld aan het bouwen van carnavalswagens, er zijn steeds minder geschikte locaties aanwezig. Hierbij hoort ook aandacht voor Vrijkomende agrarische bebouwing / herbestemmingsopgaves. Het provinciaal beleid is erop gericht om juist geen andere functies mogelijk te maken in het buitengebied. Daarmee wordt het toch wel erg lastig om het immaterieel erfgoed in stand te houden.
Bergen	tekst	In de laatste alinea van paragraaf 15.3.3 staat “de primaire verantwoordelijkheid ligt bij de gemeente”. Op welke verantwoordelijkheid wordt er gedomd? De laatste regel zegt: er wordt onderzocht hoe de regeldruk verminderd kan worden. Welke regeldruk en op welk onderwerp? En waar staan die regels? Ik begrijp niet zo goed hoe de primaire verantwoordelijkheid bij de gemeente ligt en dat de provincie onderzoek doet hoe de regeldruk kan worden verminderd.
Weert		Verdrag van Faro, dat Nederland wenst te ratificeren, ontbreekt in zijn geheel.
Weert		Hoe wil de provincie een evenwichtige spreiding van culturele voorzieningen borgen?
Weert		hoe ziet de Provincie de samenwerking met de regio betreffende de culturele infrastructuur Noord- en Midden-Limburg voor zich?

Hoofdstuk 16 Verantwoording

Algemeen

§ 16.1 Verantwoording – inleiding

§ 16.2 Bouwstenen voor de POVI

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Venlo	tekst	Bij de bouwstenen voor de POVI ontbreekt het Panorama Maasvallei (2024) dat in opdracht van de provincie én in samenspraak met ketenpartners is opgesteld. Het Panorama Maasvallei geeft zoveel inzicht in de kwaliteiten van de Maasvallei en prima integrale inrichtingsprincipes hoe we de Maasvallei – als onderdeel van ons totale riviersysteem – kunnen voorbereiden op de klimaatverandering, wat de wisselwerking is tussen keuzes op systeemniveau in relatie tot regionale/lokale ontwikkelingen, wat dit betekent voor de ruimtelijke inrichting en de gebruiksfuncties en voor de veerkracht van de rivier en de leefbaarheid voor bewoners. Wij hadden verwacht de resultaten van dit onderzoek minimaal terug te zien in H6 (Water), maar ook in de andere thematische hoofdstukken

§ 16.3 Participatie

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
Gennep	16.3	Wij hebben de stellige indruk dat de wens om de POVI versneld vast te snellen ten koste is gegaan van een goede participatie en zorgvuldigheid. Fouten in de ontwerp-POVI en strijd met lokaal beleid zijn het gevolg daarvan. Op (regionaal) ambtelijk en bestuurlijk niveau hebben wij daartegen stelling genomen. Wij dringen er daarom bij u op aan om het participatietraject opnieuw op te starten. De POVI zal er beter van worden!
regio	tekst	Ten aanzien van de participatie constateert u dat “alle stakeholders op het juiste moment zijn meegenomen”. U stelt daarbij dat er bij de totstandkoming van de POVI-2021 al een uitgebreid participatieproces heeft plaatsgevonden en dat het nu alleen om een actualisatie van de POVI-2021 gaat. Sinds de vaststelling van de POVI-2021 is de wereld echter in hoog tempo veranderd. Technologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen volgen elkaar snel op en brengen nieuwe opgaven en uitdagingen met zich mee die ook een claim op de ruimte leggen en om een zorgvuldige en integrale afweging vragen. Door de tijdsdruk op het

Afkomstig van gemeente:	tekst of kaartblad	Wat is zienswijze?
		proces moeten we helaas constateren dat we als gemeenten wel zijn meegenomen, maar niet op het juiste moment. Zo hebben we in het voortraject gereageerd op 70%-versies 13 van de meeste hoofdstukken, maar is tijdens de zienswijzeperiode niet duidelijk wat met deze opmerkingen is gedaan. Of hoe onze input is afgewogen ten opzichte van de opmerkingen vanuit andere stakeholders. Daar komt bij dat zelfs tijdens de zienswijzeperiode nog bijeenkomsten plaatsvinden om zaken aan te scherpen c.q. nader vorm te geven (bijvoorbeeld de begrenzing van verwevingsgebieden). Dit versterkt het beeld dat niet zorgvuldigheid, maar doorloopsnelheid bepalend is voor dit proces

§ 16.4 Het Milieu Effect Rapport (planMER)

§ 16.5 Passende beoordeling

Gedeputeerde Staten van Limburg,
en,
Provinciale Staten van Limburg
t.a.v. Cluster Ruimte
Postbus 5700
6202 MA Maastricht

Verstuurd per post, en via de email aan:
zienswijzeperiodepovi@prvlimburg.nl

Concern

Raadhuisstraat 1
Postbus 500, 5800 AM Venray
Telefoon (0478) 52 33 33
Telefax (0478) 52 32 22
E-mail gemeente@venray.nl
Internet www.venray.nl
KvK-nummer 14132389

IBAN NL20 BNGH 028 5028 383 (belastingen)
IBAN NL11 BNGH 028 5008 757 (algemeen)
BIC BNGHNL2G

Datum 1 juli 2025
Ons kenmerk
Pagina 1 van 27

Behandeld door Medewerker Concern
Datum uw brief
Uw kenmerk

Onderwerp Zienswijze Ontwerp Provinciale Omgevingsvisie Limburg 2025 (ontwerp-POVI'2025)

Geacht college, geachte Staten,

Van 26 mei tot en met 7 juli 2025 ligt het ontwerp provinciale Omgevingsvisie Limburg en het planMER met bijbehorende passende beoordeling ter inzage. Middels dit schrijven maken wij gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen.

Onze zienswijze bieden we aan, aan het college van Gedeputeerde Staten zoals door u verzocht op de provinciale website. Tegelijkertijd bieden wij de zienswijze ook aan, aan Provinciale Staten van Limburg, aangezien zij het Bevoegd Gezag zijn met betrekking tot het vaststellen van de provinciale omgevingsvisie Limburg 2025.

Regionale afstemming

Deze zienswijze bestaat uit een 'regionaal deel' en een 'lokaal deel'. Het regionale deel is binnen de beperkt beschikbare tijd zo goed mogelijk afgestemd met de gemeenten in Noord- en Midden-Limburg. Er heeft echter geen centrale besluitvorming plaatsgevonden op het niveau van Noord- en Midden-Limburg. Elke gemeente heeft zelfstandig een afweging gemaakt welke regionale opmerkingen zij opneemt in haar zienswijze. Aanvullend kan elke gemeente afzonderlijk reageren m.b.t. (ontwerp)beleid en/of kaartmateriaal dat enkel hun eigen grondgebied raakt.

Artikel 217-a onderzoek 'Regie met ruimte'

Op 25 februari 2025 is het onderzoeksrapport "Ruimte met regie" (artikel 217a-Provinciewet, onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door GS gevoerde beleid) naar Provinciale Staten verzonden. Dit onderzoek is specifiek gericht op de positionering van het

provinciebestuur bij de inpassing van ruimtelijke ontwikkelingen en transities in het ruimtelijke domein.

Het onderzoek formuleert drie belangrijke adviezen, zijnde:

- 'Leg de puzzel': de ruimtedruk vraagt om een lange termijnvisie, en het maken van ruimtelijke keuzen;
- 'Mix op maat': maak keuzen in de in te zetten instrumenten, en de rolverdeling tussen provincie en gemeenten. GS schrijven in de aanbiedingsbrief dat subsidiariteit en proportionaliteit conform de Omgevingswet de basis vormen: de provincie is pas aan zet als er sprake is van een provinciaal belang én het moet duidelijk zijn dat een effectieve en efficiënte behartiging van dat provinciale belang niet aan een of meer gemeenten kan worden overgelaten.
- 'Regie in verbinding': de Omgevingswet vormt de basis, waaronder de beginselen: "vertrouwen" en "decentraal tenzij". Het zijn de gemeenten die primair een rol hebben in het fysiek domein. De provincie stemt haar keuze voor de inzet van het provinciaal instrumentarium hierop af.

Als gemeente Venray onderschrijven we bovengenoemde adviezen.

Provinciale belangen zijn niet concreet geformuleerd

De ontwerp-POVI'25 formuleert op nagenoeg alle thema's provinciale ambities en belangen. Wij constateren dat de provinciale belangen in de meeste gevallen niet concreet zijn geformuleerd, en daarmee veel overlap hebben met de gemeentelijke belangen bij die onderwerpen. Onderzoek of monitoringgegevens waaruit blijkt dat gemeenten genoemd belang niet goed behartigen, wordt niet door de provincie Limburg toegelicht. Ook ontbreekt het veelal aan criteria waarmee het provinciaal belang kan worden geduid, met uitzondering van 'de ruimtelijke ontwikkeling is van bovenlokaal belang'. U doet op deze manier geen recht aan de door u zelf benoemde beginselen van subsidiariteit, proportionaliteit en 'decentraal tenzij'. Wij verzoeken u alle genoemde provinciale belangen in de ontwerp-portvi'25 concreet te formuleren, door per provinciaal belang rollen, taken en verantwoordelijkheden te benoemen, van de provincie, maar ook die van de gemeenten vanuit hun rol als 'eerste overheid' richting inwoners en bedrijven.

Doorlopen proces van afstemming en samenwerking

Het proces om te komen tot een ontwerp-POVI'25 stond vanaf de start van het proces onder (tijds)druk. Ambtelijk en bestuurlijk is dat gedurende het proces regelmatig opgemerkt. In Noord is tijdens het bestuurlijk gesprek POVI d.d. 17 april 2025 opgemerkt dat het proces als niet zorgvuldig wordt ervaren. Dit is tijdens het Bestuurlijk Overleg Fysieke Leefomgeving Limburg d.d. 14 mei 2025 nogmaals uitgesproken, en is een statement voorgelezen namens de wethouders Ruimte en Wonen van Noord-Limburg:

- Bestuurlijk overleg lijkt er enkel op gericht te voldoen aan het procesvereiste dat er over zaken gesproken is. Een werkwijze zoals met de ontwerp-POVI'25 doet op geen enkele wijze recht aan de bedoeling van afstemming. Namelijk het verbeteren van onze aanpak van opgaven,

ieder vanuit de eigen rol en verantwoordelijkheid. Daarmee wordt een effectieve aanpak van oplossingen door te werken als één overheid ernstig te kort gedaan.

- U schrijft PS nog in februari in de brief over het art. 217a- onderzoeksrapport over "Regie in verbinding – een intrinsieke grondhouding van vertrouwen te hebben richting gemeenten als 'eerste overheid'. Dit wordt in woorden beleden, maar in de conceptteksten en bestuurlijke afstemming van de ontwerp-POVI'25 zowel op proces als inhoud niet gedaan.
- Een niet afgestemde POVI en Omgevingsverordening kan geen basis vormen voor de uitvoering van lokaal ruimtelijk beleid. Wij vertrekken vanuit uw rapport waarin u stelt dat de gemeente het 'vertrouwen verdient als eerste overheid' en dat er beperkingen zijn t.a.v. het provinciaal belang. Het provinciaal belang is in de conceptteksten vaak onduidelijk, en niet of onvoldoende gemotiveerd. Waar in de toekomst lokaal en provinciaal beleid conflicteren zullen wij op casusniveau belangen moeten wegen, waaronder begrepen de strijdigheid tussen lokale en provinciale belangen en beleid.
- Herstel van vertrouwen is noodzakelijk en is mogelijk via een bestuurlijke lus, te weten een gedegen proces van bestuurlijke afstemming van de zienswijze en zienswijzereactie. Wij gaan ervanuit dat, ter voorkoming van conflicterend lokaal en provinciaal beleid, er ingestoken wordt op het bereiken van consensus.

Ontwerpende Onderzoeken Noord- en Midden-Limburg

In 2021 hebben de regio's (Noord, Midden en Zuid), afzonderlijk van elkaar een zienswijze ingebracht op de ontwerp-provinciale Omgevingsvisie 2021. Eén van de hoofdopmerkingen was dat de provincie Limburg in haar omgevingsvisie geen (structurele) keuzen maakt. Het antwoord van de provincie daarop was: laten we samen ontwerpende onderzoeken uitvoeren om te komen tot structurele keuzen.

In de periode 2023-2024 zijn ontwerpende onderzoeken uitgevoerd in alle drie de Limburgse regio's. Daarbij is geanticipeerd op de uitkomsten van vergelijkbare trajecten zoals het "Zich ontwikkeld perspectief de Peel 2050 (ZON2050, novex de Peel)" en het "Panorama Maasvallei" waar de provincie Limburg (mede)opdrachtgever was. Door direct betrokkenen worden al deze onderzoeken als zeer waardevol ervaren, en beschouwd als belangrijke bouwstenen voor (omgevings)visies van alle overheden.

Gelet op de aanleiding, en de goede samenwerking tussen provincie Limburg en de gemeenten, gedurende de diverse onderzoeken, was de verwachting dat deze onderzoeken een grote rol zouden spelen in het visietraject. En misschien hebben ze dat (op onderdelen) ook gedaan, maar hierover heeft nooit het expliciete gesprek met de gemeenten plaatsgevonden. Een gemiste kans, en wederom een bevestiging dat snelheid belangrijker wordt gevonden dan zorgvuldigheid, samenwerking en draagvlak.

Relatie met het (ontwerp) Limburgs Offensief Stikstof

Parallel aan het zienswijzeproces van de ontwerp-POVI'25 loopt het proces om te komen tot het Limburgs Offensief Stikstof (LOS). In dit document wordt voorgesorteerd op mogelijke

aanpassingen die in de definitieve POVI'25 worden vastgelegd. Wij waarderen de voortvarendheid waarmee de provincie dit thema oppakt, echter de manier waarop roept vragen en weerstand op. De doorlooptijd van het LOS-proces is zo strak en snel dat het voor ons ondoenlijk is de aanpak goed te kunnen doorgronden en onderling te kunnen afstemmen. Bovendien wordt alleen sectoraal naar de aanpak van stikstof, specifiek de agrarische sector, gekeken. Doordat beide (zienswijze)processen onder hoge tijdsdruk worden doorlopen is het voor ons onmogelijk om de onderlinge samenhang, en de implicaties voor de uitvoering goed te doorgronden. Wij verzoeken u de participatie te verbeteren en de samenwerking met de gemeenten op te zoeken om de integraliteit tussen beide producten te waarborgen.

Hoofdpunten algemeen

- Beleid kent altijd lacunes, onduidelijkheden of er is sprake van compleet nieuwe ontwikkelingen. Om in die gevallen toch tot afweging en besluitvorming te kunnen komen, is het belangrijk om te beschikken over algemene uitgangspunten. In de ontwerp-POVI'25 betreft dat de 'Limburg principes' in hoofdstuk 2. Wat wij missen is een verwijzing naar de principes van de Omgevingswet, en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.
- Provinciale belangen zijn veelal zeer algemeen geformuleerd. Daardoor is er sprake van veel overlap met de gemeentelijke belangen. Het ontbreekt per provinciaal belang aan een vertaling in taken, rollen en verantwoordelijkheden.
- De ontwerp-POVI'25 kent meer dan 100 kaarten, en er zijn een groot aantal ambities, waarden en belangen beschreven. De meeste waarden en belangen zijn sectoraal beschreven. In de gemeentelijke uitvoeringspraktijk zullen deze ambities, waarden en belangen integraal moeten worden afgewogen op locatieniveau. Meestal lokaal door B&W en/of Gemeenteraad, en soms interbestuurlijk. Op dit moment ontbreekt het aan een gedeeld beeld, en/of een methode, hoe relevante afwegingen worden gemaakt en gemotiveerd.
- In de paragraaf 'doorlopen proces' hebben wij al opgemerkt dat de afstemming met gemeenten niet zorgvuldig heeft plaatsgevonden. Beleidsmatig 'schuurt' het regelmatig tussen vastgesteld en vigerend gemeentelijk beleid, en het beleid opgenomen in deze ontwerp-POVI'25.
- In de Omgevingswet wordt de beleidscyclus geïntroduceerd: visie -> uitvoering -> toezicht & handhaving -> monitoring. Wij constateren dat monitoring onvoldoende aandacht krijgt in de ontwerp-POVI'25. Dat betreuren wij zeer omdat juist op dat vlak de provincie Limburg enorme meerwaarde kan hebben, mits de monitoring samen met de gemeenten wordt georganiseerd. Het samen ontwikkelen van beeld- en oordeelsvorming (op grond van feitelijke monitoringgegevens), vormt de basis voor vervolgbesluitvorming.
- Wij waarderen dat de ontwerp-POVI'25 (weer) gebruik maakt van kaartmateriaal. De kwaliteit van het kaartmateriaal verschilt sterk omdat veel kaarten 'automatisch' zijn gegenereerd op basis van input vanuit verschillende databronnen. Over deze input heeft aan de voorkant geen afstemming met gemeenten plaatsgevonden. Onduidelijk is welke data is gebruikt en met welke kwaliteit, of welke afwegingen zijn gemaakt om te komen tot kaartmateriaal, of bekeken is waar kaartlagen tegenstrijdig zijn en of het niet mogelijk is

om kaartlagen samen te voegen. Gelet hierop is een algemene disclaimer m.b.t. kaartmateriaal noodzakelijk; de werkelijke situatie in het veld is leidend bij de beoordeling van cases, met uitzondering van die situaties waarin de daadwerkelijke situatie het gevolg is van illegaal handelen.

Hoofdpunten inhoudelijk

Zoals hiervoor aangegeven hebben de Noord- en Midden-Limburgse gemeenten hun reacties verzameld en zoveel mogelijk afgestemd. Het volledige overzicht daarvan vindt u in bijlage 1 bij deze brief en maken dus integraal deel uit van onze zienswijze. In het navolgende hebben wij per thema/hoofdstuk een selectie gemaakt van de belangrijkste punten.

H2 - Opgaven en ambities

- Wij hebben waardering voor uw bijdrage aan de Ontwerpende Onderzoeken. De daarin opgenomen en doorvoelde gebiedsdifferentiatie (in combinatie met de beleidsuitwerking) zien wij echter volstrekt onvoldoende terug in de ontwerp-POVI'25. Zo is bijvoorbeeld de kaart "Algemene zonering" met bijbehorende beleidsteksten zeer generiek en doet deze geen recht aan de lokale omstandigheden. Wij verzoeken u dit te herstellen.
- Bij een goed vestigingsklimaat hoort niet alleen een passend woningaanbod, maar ook een aantrekkelijk voorzieningenniveau. Wanneer het gaat over het aantrekken van jongeren of kenniswerkers wordt nu te eenzijdig naar het woningaanbod gekeken, maar het gaat om het totaalplaatje waar voorzieningen ook een belangrijk onderdeel van uit maken. Wij verzoeken u dit aan te scherpen.
- Wij ondersteunen een gedifferentieerde zonering van het landelijke gebied. In de (beleidsmatige) uitwerking van deze zonering zien wij daar weinig van terug. Zo is de kaart "Algemene zonering" in combinatie met de beleidsuitwerking onvoldoende gericht op lokale gebiedskarakteristieken, identiteit c.q. lokale situatie. Wij verzoeken u, in de lijn van het ontwerpend onderzoek, meer differentiatie te bieden. Onze regio en gemeente kent ondertussen deze differentiatie, die mede de basis vormt voor het gemeentelijk (door de Raad vastgestelde) beleid in het landelijk gebied.
- De term 'verwevingsgebied' is verwarrend. Dit is ook een term in ruimtelijke plannen, hier ligt een relatie met verbod op nieuwvestiging of omschakeling naar IV, de gebieden zijn veel groter dan nu op de kaart is aangegeven, graag andere term voor gebruiken, bijv. 'overgangsgebied'. Wij verzoeken u om dit aan te passen om verwarring te voorkomen.
- Afgezien van fouten in de kaart "Algemene zonering" zijn ook wij van mening dat in "Primair Landbouwgebied" landbouw de dominante functie is. Ook wij streven naar een gezonde en toekomstbestendige landbouwsector. De conclusie die u hieraan verbindt, dat hier in beginsel geen ruimte is voor hergebruik van VAB's en bouwkavels voor niet-agrarische functies gaat ons echter veel te ver. Verloedering en ondermijning ligt dan op de loer. Daarnaast tast het de leefbaarheid van het landelijke gebied aan. Wij verzoeken u, afhankelijk van de concrete situatie (zie hierboven), voldoende ruimte te bieden voor alternatief hergebruik (maatwerk).

- Opgaven voor natuur en landschap: hier staat beschreven wat we moeten doen voor natuur & biodiversiteit, Natura2000, stikstof, klimaatadaptatie, etc. Als we bestaande kwaliteiten willen behouden, moeten we deze beschermen, met zorg beheren en waar nodig herstelmaatregelen nemen. Dat is prima maar sluit niet aan bij de laatste alinea: "Echter, voor het behouden en herstellen van natuur en biodiversiteit, niet-versnipperde natuur, bos en landschapselementen is ruimte nodig. Daarmee concurreert natuur met de toenemende ruimtevraag vanuit andere functies, zoals landbouw, wonen, energieopwekking, recreatie en stedelijke economie." Natuur als concurrent weg zetten is geen terechte constatering. Je zou eerder kunnen stellen dat natuur de katalysator is om Nederland van het slot te krijgen. Door de natuurwaarde weer op orde te brengen, creëren we juist ruimte voor andere ontwikkelingen. Ook dit kan gezien worden als een soort systeemwerking: zonder systeemherstel blijft het "pleisters plakken". Daarnaast missen wij de opgave voor systeemherstel van het bodem- en watersysteem als onderdeel van de opgave natuur en landschap (bv. bij natte natuurparels). Wij verzoeken u dit aan te passen en te nuanceren.
- "De natuur concurreert....": is het niet eerder andersom? (die natuur was er al; die andere functies groeien, dus die concurreren met de toenemende ruimtevraag van andere functies). Nu wordt natuur bijna weggezet als 'veroorzaker' van het ruimteprobleem. In de 2e alinea staat het veel beter verwoord. Wij verzoeken u dit aan te passen.
- We hebben in Limburg te maken met een 'groene en grijze druk', welke geldt als één van de grootste uitdagingen voor Limburg. Wij verzoeken dit toe te voegen en te onderbouwen hoe de provincie hier op gaat anticiperen.
- Conclusie dat het bevorderen van doorstroming in de woningmarkt de grootste uitdaging is, is niet in alle regio's hetzelfde. Ook het aantrekken van jonge gezinnen is voor de groeiopgave een belangrijk aandachtspunt voor de woningvoorraad. Hier zou al een betere link moeten liggen met Limburg Centraal zoals bv ook in 2.2.7 gedaan wordt. Wij verzoeken u dat aan te passen.
- Het is onduidelijk welk economisch profiel de provincie nastreeft? De uitdagingen staan goed beschreven maar het is onduidelijk waar de provincie voor gaat? En welke ruimtelijke consequenties dit met zich mee brengt? Hier missen de grensoverschrijdende uitdagingen van bijv. Brainport en Arnhem-Nijmegen, welke leiden tot verschillende dynamieken binnen de provincie. Wij verzoeken u dit aan te passen en oog te hebben voor de verschillende dynamieken bij de provincie en hier op te anticiperen.
- "Op tal van plekken in de vorm van een 'straatje erbij' en in een aantal gevallen in de vorm van uitleglocaties." De omschrijving van uitleglocaties is te vaag omschreven en gaat zo tot onnodige discussie leiden. Wij verzoeken u om dit aan te scherpen.

H3 – Hoe gaan we onze ambities realiseren?

- Wij hebben de indruk dat u uitgangspunten van de Omgevingswet onvoldoende en/of onjuist tot uitdrukking brengt. De taakverdeling in de Omgevingswet is gebaseerd op het principe van 'decentraal, tenzij'. Dit betekent dat de verantwoordelijkheid voor de fysieke leefomgeving primair ligt bij de gemeenten, tenzij de wet anders aangeeft. U zet de lokale

overheid weg als primair operationeel verantwoordelijk en laat onvoldoende ruimte voor lokaal maatwerk. Wij verzoeken u dit aan te passen.

- De Omgevingswet gebruikt de slogan 'van nee, tenzij naar ja, mits'. Daarmee wordt gedoeld op een overheid die niet louter kijkt naar de regels, maar zich verplaatst in de belangen van de burger en met hem/haar meedenkt. De ontwerp-POVI'25 ademt een grote mate van 'nee, tenzij' uit terwijl er onvoldoende ruimte wordt geboden voor lokaal maatwerk en meedenken. Wij verzoeken u om ook ruimte te bieden voor lokaal maatwerk.
- De Omgevingswet gaat uit van minder en overzichtelijke regels, meer ruimte voor initiatieven en 'lokaal maatwerk en vertrouwen' als uitgangspunt. De (directieve) wijze waarop de ontwerp-POVI'25 tot stand is gekomen, biedt de lokale overheid weinig steun om dit vertrouwen uit te spreken. Het is aan u om een start te maken met het herwinnen van vertrouwen.
- Het zorgvuldigheidsbeginsel, dat centraal staat in de Awb en de Omgevingswet, vereist dat het bevoegd gezag bij het nemen van besluiten alle relevante feiten en belangen onderzoekt en meeweegt. Dit houdt in dat de overheid zorgvuldigheid en aandacht besteedt aan de voorbereiding van besluiten. Met verwijzing naar deze zienwijze kunnen wij met recht zeggen dat de ontwerp-POVI'25 in strijd is met het zorgvuldigheidsbeginsel.
- Voorafgaand aan de ter-inzage-legging van de ontwerp-POVI'25 was u ermee bekend dat deze vele fouten bevat. U biedt de lokale overheid de gelegenheid daarop tijdens de zienswijzeperiode te reflecteren. Gezien het aantal kaarten en kaartlagen is dat als het zoeken van 'duizenden spelden in een hooiberg'. Wij distantiëren ons daarvan en verzoeken u zorgvuldiger te werk te gaan in de afstemming met onze gemeente.
- De naam Groenblauwe landbouwzone wekt de indruk dat het (huidig) landbouwkundig gebruik centraal staat in plaats van de opgave(n). Wat ons betreft is dit een volledig misplaatste koers omdat in de groenblauwe landbouwzone ook veel andere opgaves landen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de brede beekdalbenadering, ruimte voor waterberging en natuurontwikkeling langs beken en rivier de Maas. Wij verzoeken u de opgave(n) centraal te stellen waarbij we zoveel als mogelijk rekening houden met het agrarisch gebruik.
- Binnen de zone Primair landbouwgebied liggen veel deelgebieden waar gemeenten in de gemeentelijke omgevingsvisie een ander accent en ambities hebben vastgelegd. Voor een deel is dat zelfs al vertaald in omgevingsplannen. De stellige koers dat dit gehele gebied primair voor de landbouw is, legt dus nogal wat beperkingen op die strijdig (kunnen) zijn met het gemeentelijk beleid en lopende gebiedsontwikkelingen waar de oplossing wellicht niet per definitie een landbouwkundige maatregel is. Daarnaast wordt ook een behoorlijke beperking opgelegd aan stoppende agrariërs, en agrariërs die een nieuw toekomstperspectief willen (moeten) opzoeken. Wij verzoeken u om mee maatwerkmogelijkheden in uw beleid.
- De zone Verwevingsbied doet in veel gevallen geen recht aan de feitelijke situatie (onder andere doordat de begrenzing van het stedelijk gebied op kaart niet actueel is) en wijkt ook vaak af van (min of meer vergelijkbare) overgangszones die in gemeentelijke omgevingsvisies zijn vastgelegd. We onderschrijven dat in verwevingsgebied kansen liggen

om verbindingen te leggen met andere functies en slimme combinaties te maken die bijdragen aan een gezonde leefomgeving. Het is dan ook onbegrijpelijk dat er gekozen is voor een vaste breedte van verwevingsgebieden en er niet gekeken is wat er in de gebieden speelt of noodzakelijk is om (negatieve) externe effecten te beperken. Wij verzoeken u dit alsnog te doen en uw beleid hierop aan te passen.

H4 - Ruimtelijke kwaliteit

- We onderschrijven het belang van ruimtelijke kwaliteit bij het vormgeven van de vele maatschappelijke opgaven en transitie. De waarde van ruimtelijke kwaliteit wordt opgehangen aan het vestigingsklimaat en toerisme, cultuur en identiteit, en de bijdrage aan de sociaaleconomische positie. We missen de (intrinsieke) motivatie om te werken aan landschappelijke kwaliteit, namelijk het landschap zelf. Wij verzoeken u deze alsnog toe te voegen.
- De vraag is op welke schaal ruimtelijke kwaliteit een provinciaal belang is, en of het detailniveau van dit hoofdstuk dan passend is? Geef duidelijk aan voor welk type gebiedsontwikkelingen (opgave, schaal, omvang, etc.) er een provinciaal belang geldt. De voorgestelde motiveringsplicht voor alle nieuwe omgevingsplannen of omgevingsactiviteiten gaat ons inziens te ver en leidt alleen maar tot extra onderzoekskosten en onnodige bureaucratie. Wij verzoeken u het provinciaal belang nader te onderbouwen.
- Om 'ruimtelijke kwaliteit' te duiden worden in de ontwerp-POVI'25 de zogenaamde gebiedspaspoorten geïntroduceerd. Op zichzelf is dat een prima benadering om ruimtelijke kwaliteit in beeld te brengen. Er liggen echter al vele documenten en onderzoeken die betrekking hebben op ruimtelijke kwaliteit. Op gemeentelijk niveau, op regionaal niveau (denk aan de Ontwerpend Onderzoeken), maar ook op provinciaal niveau (denk aan het Panorama Maasvallei). Uit de tekst blijkt niet dat hier gebruik van wordt gemaakt, maar ook niet hoe de provincie om wil gaan met documenten die al op gemeenteniveau zijn vastgesteld en in gebruik zijn? Wij verzoeken u om duidelijkheid te geven hoe er met de vastgestelde documenten omtrent ruimtelijke kwaliteit dient te worden omgegaan en hoe zich deze tot elkaar verhouden. Wij zien de gebiedspaspoorten vooral als inspiratie en vinden het te ver gaan om dit in de POVI'25 en/of Omgevingsverordening te verankeren.
- In artikel 1.2 Omgevingswet wordt het begrip "omgevingskwaliteit" geïntroduceerd (opvolger van ruimtelijke kwaliteit). De gemeente staat aan de lat om hier invulling aan te geven. Dit kan via de nieuwe commissie omgevingskwaliteit en beleid (zie afdeling 17.2 & artikel 17.9 Omgevingswet). Verplicht is in elk geval het onderdeel Rijksmonumenten en eventueel de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Met dit in het achterhoofd gaat paragraaf 4.4 wel erg ver. Is de provincie Limburg van mening dat de gemeenten hierin steken laten vallen? Heeft onderzoek of monitoring plaatsgevonden? Als dat het geval is: is de POVI'25 dan het juiste instrument om hier aandacht voor te vragen?

H5 - Natuur

- Wij missen ambitie en koers voor natuurontwikkeling in onze provincie. Het blijft hangen op algemeenheden, "vaagheden" en tegenstrijdigheden. Weinig uitspraken over wat onze

opgave nu echt is en hoe we hiernaartoe werken. We lijken ons te houden aan bestaande regels en afspraken, wetende dat die de afgelopen jaren weinig hebben bijgedragen aan echt natuurherstel. Daarnaast missen we ook de relatie met de Omgevingsverordening. Wij maken ons serieus zorgen of de Provincie Limburg wel echt werk wil maken van de natuuropgave. Opvallend hierbij is dat juist de slechte staat van de natuur (én de waterkwaliteit) belangrijke redenen zijn waarom "Nederland op slot zit". Wij verzoeken de provincie om met een heldere ambitie en koers voor natuurontwikkelingen te komen waarmee Limburg van het slot wordt gehaald.

- Als u echt integraal aan de aanpak van alle opgaven wilt werken dan zou de groenblauwe landbouwzone een andere titel hebben en zou het (landbouwkundig) gebruik daarbij volgend zijn. De opgave en ambitie zou dan afgestemd moeten zijn op de bredere opgaven zoals die in de ontwerp-POVI'25 staan vermeld. U kunt dan niet meer spreken van een overwegend landbouwgebied maar veel meer van een mix van landbouw, natuur en landschapsontwikkeling waar de gebiedsspecifieke opgaves centraal staan. Wij verzoeken u dit aan te passen.
- Bij de algemene opgave wordt een opsomming gegeven die deels overlappend is, uitputtend lijkt te zijn, maar dat niet is. Belangrijke factoren als stikstofdepositie en waterkwantiteit/-kwaliteit worden benoemd, maar er ontbreken ook een aantal drukfactoren zoals geluid, licht, verontreiniging en recreatieve druk. Wij verzoeken u deze toe te voegen.
- Op de kaart is te zien dat er een "overgangsgebied rondom kwetsbare Natuur 2000-gebieden" is geïntroduceerd (zie ook § 5.6.2). Onduidelijk is welke parameters hieraan ten grondslag liggen? Op sommige plekken is te zien dat er voor een x-aantal meters is gekozen. Op andere plekken is weer sprake van een heel gebied dat eronder valt. Verder toont de Groenblauwe Landbouwzone en het Overgangsgebied rondom kwetsbare Natura 2000-gebieden wel heel veel overeenkomsten. Het overgangsgebied maakt deel uit van de Groenblauwe landbouwzone. Wij verzoeken u om hier duidelijkheid over te geven.
- De laatste alinea van § 5.3.5 gaat in op de Nationale parken. Het beschreven doel van de transformatie tot regionale landschappen is niet geheel in overeenstemming met de Rijksopgaven. Zij zetten juist in op een sterk merk, robuustere natuur en de zonering in en om het Nationaal park zelf. Wij verzoeken u aan te sluiten op de overeenstemming met de Rijksopgaven.
- Wat wordt verstaan onder 'Regionaal Landschap'? Wij verzoeken u om dit nader te beschrijven.

H6 – Water

- Algemene opmerking: de leesbaarheid en de integrale afstemming kan beter. Je leest goed terug dat de tekst door verschillende auteurs is samengesteld. Ook mist de bronvermelding. Wij verzoeken u dit te verbeteren en aan te vullen.
- De recente aanscherping van de Beleidslijn Grote Rivieren (Bgr) heeft ertoe geleid dat binnendijks de ontwikkelruimte in het Maasdal behoorlijk is ingeperkt. Pas op het moment dat de dijken aan de nieuwe normen voldoen (uiterlijk in 2050) vervalt de aanduiding

winterbed. Wij ondersteunen uw pleidooi bij het Rijk voor meer ontwikkelingsruimte in de binnendijkse gebieden.

- Het effect van hoogwater op de Maas lijkt niet meegenomen te zijn bij het vaststellen van de (regionale) waterveiligheidszones (§ 6.4.12). Waarom is dat niet van belang bij het bepalen van de waterveiligheidszones? Een toelichting of motivering ontbreekt.
- De provincie is voornemens om de grondwaterstanden met 10 tot 50 cm te verhogen. Grondwaterstanden zijn geen vaste waarde maar een trend. Het verhogen van de bovenzijde van deze trend is in veel stedelijke gebieden niet wenselijk met het oog op grondwateroverlast. Heeft de provincie de consequenties van de voorgenomen verhoging voor grondwateroverlast in beeld gebracht? Zo ja, wat zijn de consequenties?
- Door het meer vasthouden en minder onttrekken van water, vergroten we de waterbeschikbaarheid in Limburg. In hoeverre wordt ook ingezet op het hergebruik van water?
- Wij vragen u om de in deze ontwerp-POVI'25 aan te geven wat uw ambitie en opgave zijn om te voldoen aan de KRW en voor bescherming van onze grondwaterbeschermingsgebieden.
- Wij onderschrijven de noodzaak voor meer bescherming van onze drinkwaterbronnen. Uit eerdere modellen hebben we gezien dat vergroting van de zone naar een '200 jaar beschermingsgebied' enorm veel impact heeft op de omvang van het beschermingsgebied en de daarvoor geldende restricties heeft. We gaan hierover graag het gesprek met de Provincie aan.
- Gesteld wordt dat er slechts beperkte mogelijkheden zijn voor het onttrekken van koel- of proceswater ten behoeve van de energietransitie uit de Maas. Dit strookt niet met hetgeen geformuleerd is in het hoofdstuk Energie(transitie).
- De verwijzing naar de stresstestkaarten komt uit bij de Klimaateffectatlas. Wij geven er de voorkeur aan om te verwijzen naar de stresstest van Waterpanel-Noord (wordt dit jaar nog geactualiseerd).
- De ambitie voor de Groenblauwe landbouwzone is te beperkt en teveel sturend naar landbouwactiviteiten. Wat ons betreft zou hier juist moeten gaan om het aanpakken van de opgaven zoals klimaatadaptatie en integraal waterbeheer, natuurversterking en landschapsbeheer waarbij we rekening houden met de agrarische gebruiksfuncties.
- Binnen de landbouw zien we de afgelopen jaren een toename van intensieve teelten die voorwaarden stellen aan het (grond)waterpeil. Daarnaast zien we een toename in teelt-ondersteunende voorzieningen, waarbij in sommige gevallen grote oppervlakten worden afgedekt van de bodem (zogenaamde containervelden). U stelt echter dat u grootschalig afdekken van de bodem wilt voorkomen. Het is in deze ontwerp-POVI'25 niet duidelijk hoe u deze ontwikkelingen ziet in het licht van "water in het landelijk gebied". Wij vragen u om in deze ontwerp-POVI'25 daar meer sturing en richting aan te geven.

H7 – Bodem & Ondergrond

- Het provinciaal belang m.b.t. bodemkwaliteit (7.2), ecosysteemdiensten (7.3) en 3D-ordering (7.4) is niet uitgewerkt. Waar verschilt het provinciaal belang voor bodem en

ondergrond, van het gemeentelijk belang? In de Omgevingswet, door u bevestigd in het provinciaal art. 217a-onderzoek, worden gemeenten beschouwd als primaire overheid, vooral om dat zij dicht staan bij hun inwoners en bedrijven. Dit geldt voor alle onderdelen van het Omgevingsrecht, dus ook voor bodem en ondergrond. Geadviseerd wordt om het provinciaal belang uit te schrijven, bijvoorbeeld door taken, rollen en verantwoordelijkheden te benoemen (in relatie met die van gemeenten). Evenals het formuleren van 'criteria' die het provinciaal belang helpen duiden. Voorbeelden zijn: het hebben van bovenlokaal inzicht in bodemkwaliteiten, ecosysteemdiensten en 3D-ordering. Het organiseren van bijbehorende bovenlokale monitoring, zodat data éénduidig wordt verzameld en geïnterpreteerd. Relaties leggen en benoemen tussen ondergrond en gebruiksfuncties, waarmee integrale belangafweging beter vorm gegeven kan worden.

- In relatie tot grondstoffenwinning wordt alleen -passief- geconstateerd dat: 'De vraag naar primaire bouwgrondstoffen zal in de toekomst naar verwachting veranderen als gevolg van de transitie naar een circulaire economie.' Onderdeel van een circulaire economie is het gebruik van circulaire grondstoffen: dat mag scherper gedefinieerd worden. En de vraag is hoe we die transitie naar het gebruik van circulaire grondstoffen gaan faciliteren om de traditionele winning (en/of vervangende import) te kunnen afbouwen? Komt nog bij dat circulaire bouwstoffen voor een deel ook niet-schone secundaire bouwstoffen (opgewerkte afvalstoffen) zijn: hoe gaan we daarmee om?
- 'De vraag naar primaire bouwgrondstoffen zal in de toekomst naar verwachting veranderen als gevolg van de transitie naar een circulaire economie.' Worden op voorhand geen uitsluitingsgebieden beschreven? Met andere woorden: kan het overal mits er een zo hoog mogelijke maatschappelijke meerwaarde wordt gerealiseerd? Wij verzoeken u om hier duidelijk over te zijn, want ontgrondingsputten moet je niet overal willen toestaan.

H8 – Gezonde en veilige leefomgeving

- De weging en bescherming van gezondheid t.o.v. andere factoren en belangen vraagt meer aandacht. Daarnaast wordt gezondheid teveel vertaald naar milieufactoren en heeft de inrichting van de fysieke leefomgeving een veel grotere impact op gezondheid (breed) dan we denken en meenemen bij inrichtingsvraagstukken. Ons pleidooi is om gezondheid veel breder te trekken richting 'Brede Welvaart' en 'Positieve Gezondheid'.
- Als een van de weinige provincies heeft de provincie Limburg al geruime tijd een Sociale Agenda en een Sociale Basisinfrastructuur. Vanuit dat perspectief missen we bij het thema gezondheid het belang van een leefomgeving die gezonde keuzes bevordert, ruimte geeft voor sport, recreatief bewegen maar ook lopen en fietsen als mobiliteitskeuzes bevordert. Daarnaast is het voor inwoners van belang om deel uit te kunnen maken van een Vitale Gemeenschap, waar inwoners elkaar kennen, omzien naar elkaar en zelf kunnen bijdragen aan het verbeteren van hun leefomgeving. Limburg heeft oog voor leefbaarheid."
- Wat mobiliteit betreft, ligt de nadruk op vervoer naar werk en school, terwijl sociaal verkeer onder druk staat door verdwijnende OV-verbindingen naar kleine kernen. Vrijwilligersinitiatieven zoals wensbussen ontstaan als alternatief. Doelgroepenvervoer biedt een oplossing voor ouderen en minder mobiele personen, maar roept vragen op over

toegankelijkheid en geschiktheid van kleine busjes. Dit vraagt om een goed doordacht mobiliteitsnetwerk dat laagdrempelige toegang biedt aan iedereen. Wij verzoeken u hier ook aandacht voor te hebben.

- Milieuthema's zijn vooral sectoraal beschreven. In de uitvoeringspraktijk zijn deze thema's vaak tegelijkertijd relevant. Dat vraagt om deze thema's, ook in relevantie tot gezondheid, sociaal, veiligheid en leefbaarheid, meer integraal te gaan benaderen. En na te denken hoe hierover integraal kan worden afgewogen? Hebben we daarvoor een gedeelde methode of proces?
- We missen aandacht voor de impact van landbouw op de gezondheid. Er is wel aandacht voor geluid, geur, stikstof, en gezondheid nabij geitenhouderijen. Maar hoe zit het met bestrijdingsmiddelengebruik, spuitzones en zoönosen? En hoe wordt gezondheid meegenomen bij afwegingen hieromtrent?
- Volgens de Omgevingswet is de gemeente de primaire overheid, gelet op de nabijheid van inwoners en bedrijven. Het provinciaal belang volgt dus op het gemeentelijk belang. Maak dit duidelijk door concreet taken, rollen en verantwoordelijkheden te formuleren, evenals criteria die relevant zijn: bovenlokaal inzicht in de milieuthema's, cumulatie van milieubelasting, bovenlokale monitoring, enz.
- Er mist een paragraaf over geluid bij omgevingsvergunningen (bij complexe bedrijven waar de provincie bevoegd gezag is). Wij verzoeken u om dit alsnog toe te voegen.

H9 - Energie

- De aanleg van ons energiesysteem vraagt om ruimte en is noodzakelijk voor relevante sectoren in Limburg. In de teksten wordt meermaals gesproken over een 'energienet', dit is een te smalle benadering. Er moet gesproken worden over ruimte voor het energiesysteem als geheel, en de samenhang binnen de regio als geheel. Daarnaast missen wij urgentie/stevigheid in de inleidende teksten rondom dit thema vanwege de grote ruimtevraag die er voor 'energie' ligt.
- Energieplanologie zou een bijdrage moeten leveren aan het vinden van ruimte op de juiste plekken om de noodzakelijke energie-infrastructuur optimaal in te kunnen zetten en waar nodig te kunnen realiseren. Nu is vooral zichtbaar wat waar **niet** kan en weinig uitgewerkt hoe we proactief werken aan wat wel kan, en welke ruimte (en keuzen) nodig voor het nieuwe energiesysteem. Dit met referentie aan het 'gat' tussen wat er hernieuwbaar opgewekt wordt in Limburg en wat de rijksdoelen voor Limburg zijn. Ook hierin wordt aangegeven wat **niet** de ambitie is (zelfvoorzienend zijn) en met name waar het **niet** kan (uitsluitingsgebieden) en minder of niet wat dan wél gewenst is (aan opwek) en hoe dit gerealiseerd gaat worden.
- Graag zien we ook beleid opgenomen over de bredere toepassing van batterijen (naast het beoordelingskader voor de situering van systeembatterijen).
- Ook warmteopslag maakt een grote ontwikkeling door, net als de aanleg van warmtenetten. Het zou ondersteunend werken om vanuit de provincie te lezen of en hoe zij stimuleren / sturen op het ontwikkelen van warmtenetten op de locaties die daarvoor het

meest kansrijk (lijken te) zijn - stedelijk gebied met aanwezigheid van bronnen/nieuwbouwlocaties.

- Ten aanzien van groen gas is verduidelijking nodig: welke overheid is in welke situatie bevoegd gezag? Hoe kijkt u naar de samenhang met de eiwittransitie, en de transitie van het landelijk gebied? Welke visie heeft u t.a.v. coöperatieve vormen? Wat is uw inzet t.a.v. grootverbruikers in relatie tot rijksbeleid? Enz. Kortom vele vragen die nog onbeantwoord zijn, en vragen om uitwerking in overleg met gemeenten en stakeholders.
- Laadinfra wordt nog steeds eenzijdig beschouwd als een faciliteit ten behoeve van mobiliteit en niet als een kans om in het energiesysteem, energiemanagement toe te passen. De vraag is of je in een vergelijkbare samenwerking dit doel überhaupt gaat realiseren? Het op deze wijze benaderen van laadinfra gaat eerder meer netcongestie opleveren, dan dat bijdraagt aan oplossingen. De hoeveelheid energie die nodig is voor mobiliteit wordt daarmee zwaar onderschat.
- Daarop aanvullend komt de bijdrage aan het tegengaan van netcongestie nu vanuit verzwarende van energie-infrastructuur en afweging van locaties. Deze huidige focus op transport legt onevenredig veel nadruk op netuitbreiding, met grote ruimtelijke impact op landschap en leefomgeving. Het integreren van energiegebruik tussen sectoren en breder de koppeling van opwek aan afname zou juist naar voren moeten komen als onderdeel van een decentraal systeem. Wij adviseren daarom om het volledige energiesysteem volwaardig te beschrijven.
- Het is onduidelijk wat wordt bedoeld met: 'maximaal twee energiedragers per gebied?' Welk 'gebied' wordt bedoeld? Is het wenselijk en/of juridisch haalbaar om een maximum aantal op te leggen? Misschien is een gebied juist heel geschikt voor meerdere energiedragers? Wij verzoeken u dit te verduidelijken en nader te onderbouwen.

H10 - Wonen

- Limburg wordt gezien als één. Enerzijds is dat goed. Anderzijds valt niet te ontkennen dat Noord- Midden- en Zuid-Limburg qua identiteit en woonmilieu van elkaar verschillen. Daar waar Noord- en Midden-Limburg een groeipotentie heeft in huishoudens, speelt in Zuid-Limburg vooral een herstructureringsopgave. Dit vraagt om een gedifferentieerde aanpak die aansluit bij de behoefte. Onduidelijk is van welke behoefte c.q. welke onderzoeken de provincie uitgaat (lokaal, regionaal of provinciaal?) en of daarin de behoefte vanuit de regio's Eindhoven en Arnhem/Nijmegen wordt meegenomen? Wij verzoeken de provincie hier een uitspraak over te doen.
- Er wordt veel nadruk gelegd op de Woondeal (tot en met 2030) en daarna Limburg Centraal (na 2030). We begrijpen de keuze om vooral in te zetten om op sterke compacte steden, maar heb ook oog voor wat nodig is voor de leefbaarheid in de overige kernen. Welke lange termijnvisie geldt voor de overige gemeenten? Waarom wordt hiervoor niet gebruik gemaakt van het ontwikkelperspectief uit de Ontwerpende Onderzoeken? Neem ook een verwijzing op naar het, binnenkort op te starten, regionaal verdichtingsonderzoek in Noord-Limburg.

- Er wordt gesproken over evenwichtige verdeling van woningen, maar de term fairshare is niet opgenomen. Neem een verwijzing op naar de, in voorbereiding zijnde, Wet Versterking Regie Volkshuisvesting (WVRV) waarin 'fairshare' wel een plek krijgt. Een evenwichtige verdeling krijg je alleen door ook rekening te houden met de bestaande woningvoorraad en de leefbaarheid.
- Volgens de ontwerpp-POVI'25 worden tijdelijke locaties voor short-stay ook beschouwd als 'wonen'. Dit conflicteert met lokaal/regionaal beleid van gemeenten in Noord-Limburg. Wij zien de huisvesting van arbeidsmigranten die hier tijdelijk verblijven (short-stay) als een vorm van 'logies' en niet als 'regulier wonen'. Bovendien gaat het niet om tijdelijke huisvesting, maar om permanente locatie voor mensen die hier tijdelijk verblijven. Huisvesting van deze groep mensen is wezenlijk anders: een groot deel van de mensen heeft nog niet de beslissing genomen om zich hier langdurig te vestigen. Door de opgave om te komen tot 'waardige huisvesting' voor short-stay (wat uiteindelijk ons gezamenlijk doel is) op één hoop te schuiven met regulier wonen maakt dat deze opgave onuitvoerbaar wordt. Zowel de doelgroep, de tijdelijkheid van verblijf alsook de sociale verbondenheid aan de woonomgeving is niet overeenkomstig met een reguliere woonomgeving. Nu worden wijken die het sociaal-maatschappelijk al zwaar hebben nog eens extra belast met dit type van short-stay-verblijvers. Ook drijft het woningprijzen op voor starters op de woningmarkt. Wij verzoeken met klem om bij deze vorm van huisvesting te spreken over 'logies' i.p.v. 'wonen'. We verwachten dan ook van de provincie Limburg, als belangrijke partner, mee te denken om te komen tot een constructieve oplossing voor heel Noord-Limburg en gebieden die hier mee kampen.
- Welke rol neemt de provincie in uitdagingen op het gebied van wonen en belemmeringen die daarbij spelen? Denk aan stikstof, spuitzones, beschikbaarheid energie, drinkwater enz.? Juist hier kan de provincie een bovenlokale rol pakken in het adresseren van de opgaven en regie nemen in het formuleren van gedeelde oplossingen.
- Bij het thema wonen wordt het 'circulair bouwen' (ondanks de verwijzing in § 12.2 – Circulaire economie) niet nader uitgewerkt. In het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) wordt juist de bouw- en sloopsector aangemerkt als 'high potential'. De doelen uit NPCE (gescheiden materiaalstromen bij sloop, het stimuleren van biobased en secundair materiaalgebruik, en circulaire woningbouw in brede zin) zien we niet terug in de ontwerp-POVI'25. Dit is een gemiste kans, zeker gezien de grote bouwopgave waar Limburg voor staat én het feit dat veel bouw- en sloopbedrijven in de regio al initiatieven nemen op dit vlak.

H11 - Land- en tuinbouw

- Wij constateren dat provinciaal belang als volgt is geformuleerd: 'een gunstig ondernemersklimaat voor de agrofoodsector en een betekenisvolle transitie in de agrofoodsector (overgang naar een meer duurzame circulaire, vraaggerichte productie, die in balans is met en bijdraagt aan een goede duurzame leefomgeving'. Er is dus geen provinciaal belang bij de niet-agrofoodsector (bloembollensector, paardenhouderij, schapenhouderij, graszodenteelt, boomteelt), etc.? Wanneer is de balans bereikt van een

duurzame leefomgeving? Is het provinciaal belang ook niet dat de natuur herstelt, de biodiversiteit gaat toenemen (in ieder geval niet verder afneemt), de waterkwaliteit verbeterd, etc. Met andere woorden: leunt het provinciaal belang niet te eenzijdig op de agrofoodsector waardoor de afweging t.o.v. andere thema's onvoldoende wordt gemaakt?

- De ontwerptekst m.b.t. land- en tuinbouw is erg algemeen geformuleerd 'hoog over'). Bij individuele cases die vaak juridisch geregeld worden met een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (Bopa) is juist heel concreet aangegeven wat het provinciaal belang is, en is advies en instemming van Gedeputeerde Staten vereist (besluit 13 december 2023). Bij bijv. toevoeging van vestigingsmogelijkheden voor voorzieningen voor vrijetijdseconomie (hoe kleinschalig ook, bijv. een B&B) moet de provincie instemming verlenen, en wordt moeilijk gedaan c.q. buitenproportionele eisen gesteld. Wij constateren dat het provinciaal belang bij initiatieven onvoldoende is geduid. Focus moet liggen op het bieden van kaders waardoor gemeenten zelfstandig initiatieven kunnen beoordelen. De voorgestelde handelwijze is niet werkbaar en leidt tot veel bureaucratie.
- Hoe gaat de provincie om met natuurvergunningen van plannen die niet gerealiseerd worden?
- "Agrofoodsector" verwijst in de tekst enkel naar hoogproductieve vormen van land- en tuinbouw. Dit impliceert dat er geen ruimte is voor extensieve(re) vormen van land- en tuinbouw (korte keten, regionale voedselsystemen, nichemarkten, enz.), en het inmiddels brede palet aan vormen van verbrede landbouw zoals zorgboerderijen, agrarische kinderdagverblijven, kamperen bij de boer enz. Juiste in deze 'andere vormen' zit de verbindende schakel tussen stad- en platteland. Gemeenten hebben in de afgelopen decennia bewezen hier "gebiedsgericht" de juiste balans in te kunnen vinden. Het verzoek is om ook ruimte te bieden aan extensieve vormen van land- en tuinbouw en hier meer duidelijkheid over te geven.
- De glastuinbouw is niet alleen een belangrijke economische drager van de regio, maar maakt ook deel uit van de regionale identiteit. Voor de toekomstbestendigheid van de sector is het van groot belang om tot een oplossing te komen voor het energievraagstuk. Tegelijkertijd zien we vanuit de sector behoefte aan ruimte om te intensiveren om elders te kunnen extensiveren, om de natuurdoelen te halen. Deze ruimtevraag is (nog) niet concreet gemaakt, maar wordt wel als kansrijk gezien op voorwaarde dat dit plaatsvindt op toekomstbestendige locaties. En dat de ontwikkeling bijdraagt aan natuurdoelen en circulaire economie.
- De term 'Emissieloos telen' vraagt om graag een juiste en complete definitie. Toekomst bestendig betekent dus ook: niet afwentelen op bodem en oppervlaktewater(systemen). Een aantal locaties kent serieuze beperkingen op het vlak van (proces)water. Waar afvalwater op eigen terrein niet voldoende gezuiverd kan worden, moet het op de riolering worden geloosd; die is hier vaak niet op bedacht/toegerust is. Voorstel is om hier wel een duidelijk (water) standpunt in te nemen: alleen toestaan als dit nagenoeg emissieloos en/of waterneutraal plaats gaat vinden. Relevante technieken zijn beschikbaar, en deze zijn ook met de sector afgesproken.

- Hoewel in de glastuinbouwgebieden 1 en 2 alleen onder voorwaarden uitbreiding is toegestaan, houden we hiermee solitaire glastuinbouwbedrijven voor de lange termijn in stand (en bieden uitbreidingsmogelijkheden) terwijl we lokaal meer willen sturen op clustering. Het uitgangspunt "intensiveren om te extensiveren" dat door de bouwsteen TTL wordt gepredikt, gaat hiermee mank. Verder is de vraag wat een toekomstbestendige locatie voor een glastuinbouwbedrijf is?
- In het verwevingsgebied stimuleren we dat vrijkomende agrarische bebouwing zoveel mogelijk wordt hergebruikt door emissiearme land- en tuinbouw. In deze gebieden kan overigens in vrijkomende agrarische bebouwing, mits onderbouwd en thematisch wenselijk, mogelijk meer ruimte geboden worden voor passende niet-agrarische herbestemmingen. Wat zijn volgens de provincie passende "niet-agrarische herbestemmingen"? Waaraan wordt hierbij gedacht? Hoe verhoudt zich dit tot de brief van de provincie d.d. 9 juli 2024 Mogelijkheden herbestemming na beëindiging veehouderij DOC-00672890? ("Samengevat komt het vigerende Limburgse omgevingsbeleid er op neer dat bij functiewijziging van landbouwgrond en bouwkavels vooral nieuwe vormen van landbouw of natuur kansrijk zijn en nieuwe rode functies als wonen, bedrijven en vrijetijdseconomie nagenoeg uitgesloten zijn").
- "Bij nieuwe ruimtelijke plannen en ontwikkelingen verwachten wij dat agrariërs een bedrijfsontwikkelingsplan (BOP) opstellen". Geldt hier een format voor? Wat zijn de criteria, bijv. m.b.t. 'volwaardigheid'? De gemeente heeft geen inzicht in de financiën van een bedrijf? Is het reëel om voor elke ontwikkeling een bedrijfsontwikkelingsplan op te laten stellen? Voorstel om de eis van een BOP te schrappen of te nuanceren en samen met de gemeenten uit te werken.
- In de afgelopen jaren heeft de provincie Limburg op de thema's natuur en stikstof bewust geen actieve procesrol gehanteerd. Op welke wijze gaat provincie dit stimuleren en faciliteren?
- In de ontwerp-POVI'25 wordt nergens gerept over innovatieve vormen van landbouw zoals vertical farming. Ziet de provincie kansen voor deze vorm van landbouw en zo ja in welke gebieden? Door het uitblijven van heldere provinciale beleidsuitgangspunten over vertical farming worden gemeenten inmiddels geconfronteerd met diverse verschijningsvormen in het landelijk gebied in het verlengde van glastuinbouwbedrijven. Wij verzoeken de provincie om hier heldere beleidskaders voor te formuleren.
- Waarom is uitbreiding van glastuinbouw in verwevingsgebied toegestaan? Dit zou je toch een ongewenste ontwikkeling vinden omdat de mens centraal staat. Graag een toelichting waarom dit hier mogelijk is.
- Nieuwvestiging van een agrarisch bouwvlak in het verwevingsgebied is uitgesloten. Dus nieuwvestiging van een vorm van stadslandbouw in het verwevingsgebied is niet mogelijk? Het verzoek is om hier meer duidelijkheid over te geven.
- Wat is de aanpak m.b.t. voormalige agrarische bedrijfswoningen? Door de herbestemmingsmogelijkheden naar wonen (in primair agrarische gebied) in te perken worden deze praktisch onverkoopbaar, en dreigen illegale situaties te ontstaan. Wanneer er

geen nieuwe passende herbestemming gevonden wordt, is alleen sloop een optie. Heeft de provincie Limburg hiervoor een sloopfonds, waaruit sloop gefinancierd kan worden?

- U stelt: "Om die reden staan we in VAB's in beginsel geen nieuwe niet-agrarische functies toe en in het geval van bedrijfsbeëindiging worden bedrijfswoningen niet omgezet naar burgerwoning". U stelt dat er "onderzocht wordt deze woningen onder de plattelandswoningen of voormalige bedrijfswoningen kunnen vallen". Dit is echter strijdig met de 'Wet op de plattelandswoningen'. Bij een gestopt agrarisch bedrijf kan woning nooit een plattelandswoning worden op basis van uitspraken van de Raad van State.
- 'Wat betreft solitaire grootschalige verwaarding van mest en agrarische reststromen kiezen we voor vestiging op of direct nabij een Bedrijventerreinen waar bedrijven met veel milieu-/gebruiksruimte (de vroegere hogere milieucategorieën, HMC) zijn toegestaan'. Op deze locaties worden mest en andere reststromen van derden verwaardigd en ligt de focus op grootschaligheid. Vanaf welke omvang is sprake van grootschaligheid? En is er überhaupt ruimte op bedrijventerreinen om dergelijke activiteiten te huisvesten?

H12 – Economie en werklocaties

- We hadden verwacht iets te lezen over het 'grotere economische ecosysteem' waar we als Limburg onderdeel van uitmaken. Wat is de betekenis van de grote 'economische motoren' buiten onze regio, op onze toekomst? Uiteraard gaat het dan over Brainport Eindhoven, maar net zo over het nabije industriecluster in Duitsland. En bijvoorbeeld de "blue banana" waar we onderdeel van zijn. Wat is ons perspectief t.a.v. deze grotere ontwikkelingen? En wat is daarvan de ruimtelijke impact? De enorme ontwikkeling van Brainport, maar ook de woningbouwontwikkeling rond de IC-stations in Limburg leidt ertoe dat veel bedrijvigheid onze kant, c.q. naar buiten de steden/IC-locaties wordt gedrukt. Hoe groot is die opgave? Wat willen we opvangen, en wat niet?
- Hoewel in de ontwerp-POVI'25 wordt onderkend dat de transitie naar een circulaire economie vraagt om een bovenregionale en grensoverschrijdende aanpak, ontbreekt in de uitwerking een integrale visie en rolopvatting van de provincie binnen dit speelveld. In de regio's zijn diverse waardevolle initiatieven ontstaan vanuit gemeenten, ondernemers en kennisinstellingen, zoals de samenwerking binnen de Afval Samenwerking Limburg (ASL), de Intergemeentelijke Samenwerking met Universiteit Maastricht en de ontwikkeling van, en verkenning naar circulaire ambachtscentra en -hubs. Deze initiatieven dragen direct bij aan de circulaire economie, maar worden in de ontwerp-POVI'25 nauwelijks genoemd of ondersteund.
- De huidige focus van de provincie op grootschalige innovatiecampussen zoals Chemelot, de Brightlands Campussen en de mogelijke komst van de Einstein Telescoop is begrijpelijk, maar is geen alternatief voor een breed gedragen en samenhangende aanpak op regionaal niveau. Hiermee dreigt de provincie haar verbindende en faciliterende rol richting decentrale overheden, maatschappelijke initiatieven en het MKB onvoldoende in te vullen. Wij adviseren dan ook om in de definitieve POVI sterker in te zetten op:
 - het expliciet erkennen en ondersteunen van bestaande regionale circulaire initiatieven;

- een faciliterende rol van de provincie in het versterken van samenwerkingen tussen gemeenten, onderwijsinstellingen en ondernemers;
 - het ontwikkelen van een integrale, provinciebrede visie op de circulaire economie, waarin zowel top-down als bottom-up initiatieven samenkomen.
- In paragraaf 12.4.4.3.4 wordt ingegaan op energiegebruik in relatie tot bedrijventerreinen. In bredere zin geldt echter dat de verschillende duurzaamheidsopgaven – zoals de energietransitie, de circulaire transitie en klimaatadaptatie – nu grotendeels als afzonderlijke thema's worden behandeld in de ontwerp-POVI'25. Dit terwijl juist een integrale benadering essentieel is om doelconflicten te voorkomen en synergie te benutten. Wij adviseren om in het definitieve document meer aandacht te besteden aan:
 - het integreren van duurzaamheidsopgaven op beleids- en uitvoeringsniveau;
 - het ontwikkelen van integrale gebiedsgerichte aanpakken, met name op bedrijventerreinen, waar energie, circulariteit en klimaatopgaven elkaar raken en versterken;
 - het expliciet benoemen van mogelijke spanningen én oplossingsrichtingen bij gecombineerde transities.
- Focus ligt (te) sterk op Chemelot, Brightlands en Einstein telescoop; hoe vindt de connectie / kennisvalorisatie naar de regio plaats? De aanwezigheid en kwaliteit van het MKB, met name de maakindustrie wordt niet genoemd. De maakindustrie is bovendien van belang voor het functioneren van de Brightlands zelf.
- Teleurstellend is de traditionele blik naar 'binnen' toe. De sterk voelbare invloed van de naastgelegen Metropoolregio Eindhoven wordt nergens genoemd! Wel wordt de Euregio aangehaald, echter alleen als dit uitkomt, bijvoorbeeld in relatie tot de Einstein Telescoop. Wij verzoeken om dit breder te bekijken en de blik veel meer naar buiten te richten.
- De lijst met bedrijventerreinen van provinciaal belang is zeer omvangrijk. Onduidelijk is, hoe en in welke mate de belangen van provincie en individuele gemeenten zijn geborgd, bijvoorbeeld op aspecten zoals regionale meerwaarde, governance, en de eerdere POL-uitwerking bedrijventerreinen. Wij verzoeken u om dit nader te duiden.
- Onduidelijk is hoe er wordt omgegaan met de beoogde regionale taakstellingen, meer specifiek over de exacte locatie, strijdigheid van functies, fysieke mogelijkheden en fysieke belemmeringen, aard van bedrijvigheid, arbeidsmarkt, natte kavels, uitbreidingsbehoefte, circulaire ambities te faciliteren. Wij verzoeken u dit nader te duiden.
- Economie en werklocaties worden eenzijdig ruimtelijk geformuleerd (wat voor type economie willen we zijn?). De integrale afstemming mist, bijvoorbeeld de relatie met werkgelegenheid/internationale werknemers, mogelijkheden van vrijkomende agrarische bebouwing, glastuinbouw, vrijetijdseconomie, energie en netcongestie, en de relatie met omringende regio's zoals Brainport Eindhoven (druk op de regio, wederkerigheid, complementariteit, overloopgebied e.d.)
- Het niet toestaan van huisvesting van arbeidsmigranten op bedrijventerreinen c.q. werklocaties en/of in het buitengebied werkt belemmerend om voldoende arbeidskracht te werven en op een kwalitatief goede manier te kunnen huisvesten. Dit terwijl arbeidsmigranten onmisbaar zijn voor draaiend houden van de Limburgse economie. Zoals

gesteld bij het hoofdstuk Wonen is huisvesting van deze groep mensen wezenlijk anders dan regulier wonen: een groot deel van de mensen heeft nog niet de beslissing genomen om zich hier langdurig te vestigen.

H13 - Vrijetijdseconomie

- Wij willen benadrukken dat er onderscheid is in de opgaven van VTE tussen Noord/Midden-ten opzichte van Zuid-Limburg, en dit onderscheid mag in de ontwerp- POVI'25 benoemd worden. Maak gebruik van de Ontwerpend Onderzoeken om dit onderscheid te beschrijven.
- De teksten VTE hebben meer weg van een gedetailleerd toetsings- en spelregelkader voor ruimtelijke initiatieven dan van een strategische ruimtelijke toekomstvisie. Wij verzoeken u dit hoofdstuk in lijn te brengen met de andere hoofdstukken en deze naar visieniveau te tillen.
- Vrijetijdseconomie is meer dan alleen een marktanalyse. Onze gezamenlijke ambitie is Limburg een goede toeristisch-recreatieve structuur heeft met vitale bedrijven en kwalitatief goede routestructuren. Dit vraagt om een integrale afweging bij initiatieven naar de draagkracht van een gebied, verdeling van de schaarse ruimte en de relatie met gebiedskwaliteiten. Wij verzoeken u daarvoor gebruik te maken van de analyse en het ontwikkelperspectief uit ZON2050 De Peel, de Ontwerpende Onderzoeken en het Panorama Maasvallei.
- Niet alleen aantrekkelijke steden zijn van belang voor vrijetijdseconomie, ook een aantrekkelijk landschap (natuur, cultuurhistorie, etc.). En juist de kwaliteit van natuur (en deels) landschap is een rol en bevoegdheid van de provincie: leg op z'n minst die relatie en formuleer uw ambitie!
- De gemeente is volgens de Omgevingswet het bevoegd gezag voor VTE-initiatieven. Voor het beoordelen van die initiatieven legt de gemeente in haar Omgevingsvisie haar visie op de bestaande en gewenste toeristisch-recreatieve structuur vast. Is het de rol of verantwoordelijkheid van de provincie om bedrijfsontwikkelpannen, marktonderbouwingen e.d. te vragen? De provincie moet niet op de stoel van de gemeente gaan zitten. Wij verzoeken u het provinciaal belang nadrukkelijker uit te werken, en focus te leggen op monitoring van de ontwikkelingen.
- Volgens de ontwerp-POVI'25 zijn er in primair landbouwgebied helemaal géén nieuwe toeristische initiatieven mogelijk. Daarmee wordt de transitie van het landelijk gebied (o.a. a.g.v. de diverse stoppersregelingen) op slot gezet. Maatwerk moet altijd mogelijk blijven, waarbij we als gemeente kritisch kijken naar het initiatief (aard en locatie) en de relatie met de primaire landbouw.

H14 – Mobiliteit

- Het betreft vooral een opsomming van bestaande/lopende activiteiten die al lang bij de provincie Limburg op de agenda staan, waardoor er weinig ambitie en visie uitgaat van de ontwerp-POVI'25. Ook bij dit thema is geen gebruik gemaakt van de analyse en ontwikkelperspectieven uit de Ontwerpende Onderzoeken. Wij verzoeken u deze alsnog mee te nemen.

- De ambitie beperkt zich tot 'het in stand houden van' door middel van uitvoering van beheer, onderhoud en ROVL werkzaamheden. Hierin mist de 'gezamenlijke opgave' en ambitie voor bijvoorbeeld fietsinfra/netwerk en de toekomstgerichte ambitie om fiets, veiligheid en gezondheid te stimuleren.
- We ondersteunen de constatering dat een goede bereikbaarheid van voorzieningen niet alleen leunt op autobereikbaarheid, maar dat daarvoor een transitie naar een publiek mobiliteitssysteem noodzakelijk is. Daarbij moet ook aandacht zijn voor die kernen/gebieden die (nu) niet goed zijn aangesloten op het OV.
- De elektrificatie, maar ook de verdere verdubbeling van de Maaslijn, is topprioriteit opdat een intercityverbinding tussen Maastricht en Arnhem/Nijmegen mogelijk wordt. Dit is een voorwaarde om de groeipotentie van de regionale kernen te kunnen benutten en stations toe te voegen.
- We lezen niets terug over de slechte bereikbaarheid van de Brainportregio met Limburg, en dan met name met de campussen. We lezen niets terug over een visie met mogelijke oplossingen, zoals bijvoorbeeld de 'bus rapid transit'. Hoe kijkt de provincie daar tegenaan?
- Hetzelfde geldt voor Limburg-Centraal en de ruimte die het spoor biedt voor de verstedelijkingsopgave. In Venlo speelt het emplacement een cruciale rol. Het is zaak het goederenvervoer op het emplacement te optimaliseren dan wel deels te verplaatsen naar buiten (de binnen)stad.
- Bij het verbeteren van de spoorinfra met het buitenland is het borgen van een goede leefbaarheid langs het spoor en de emplacementen in de (binnen)steden (geluid, trillingen en externe veiligheid) randvoorwaardelijk. Ook de realisatie van een volwaardige Delta Rhine Corridor (DRC) kan hieraan een belangrijke bijdrage leveren. Verder is verdubbeling van de diverse enkelsporen op/nabij de grensovergangen een harde voorwaarde voor het realiseren van de internationale treinen.
- We onderschrijven de noodzaak om de gehele Maasroute geschikt te maken voor klasse Vb. Naast de fysieke maatregelen hoort daar ook een 24/7-bediening bij zodat de logistiek kan meebewegen in de 24-uurs-economie van de Rotterdamse en Antwerpse havens.

H15 – Cultuur en erfgoed

- Wij onderschrijven cultuurhistorie als kernkwaliteit van het landschap. De historische gelaagdheid met zijn erfgoedensemble zijn belangrijk voor onze (Limburgse) identiteit. Wij vragen u om een stevigere relatie te leggen tussen cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit; deze twee zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. (de redeneerlijn van herkomstwaarde naar toekomstwaarde). Spreek hiervoor een duidelijkere ambitie voor uit en stem deze af met de opgaven (doelen) van het primaire landbouwgebied, de groenblauwe landbouwzone en de Maasvallei.
- Als het gaat om de instandhouding van monumenten ligt wat ons betreft de focus te zeer op de restauratie van monumenten, in plaats van onderhoud en het in standhouden van bestaande monumenten als zodanig. Onderhoud en instandhouding is immers een stap vóór restauratie. Tijdig herbestemmen kan daar een bijdrage aan leveren.

- Wij pleiten ervoor om in § 15.1.6 (Hergebruik monumenten) naast Vrijkomende Agrarische Bebouwing ook aandacht te schenken aan de herbestemming van (vaak monumentale) kerken die aan de eredienst worden onttrokken.
- Bij onderhoud, restauratie en verduurzaming van monumenten diende ERM-kwaliteitsstandaard niet alleen bij rijksmonumenten toegepast te worden, maar bij alle monumenten (ook gemeentelijke en provinciale monumenten).
- De rol van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (de KNA) is de belangrijkste leidraad voor de Nederlandse archeologie hoe men om dient te gaan met archeologische waarden. Deze staat niet vermeld in de ontwerp-POVI'25.

H16 – Verantwoording

- In § 16.2 (Bouwstenen voor de ontwerp-POVI'25) ontbreekt het Panorama Maasvallei (2024) dat in opdracht van de provincie én in samenspraak met ketenpartners is opgesteld. Het Panorama Maasvallei geeft inzicht in de kwaliteiten van de Maasvallei en formuleert integrale inrichtingsprincipes over hoe we de Maasvallei (als onderdeel van het totale riviersysteem) kunnen voorbereiden op de klimaatverandering, wat de wisselwerking is tussen keuzes op systeemniveau in relatie tot regionale/lokale ontwikkelingen, en wat dit betekent voor de ruimtelijke inrichting, de gebruiksfuncties, de veerkracht van de rivier en de leefbaarheid voor bewoners. Wij hadden verwacht de resultaten van dit onderzoek minimaal terug te zien in H6 (Water), maar ook in de andere thematische hoofdstukken.
- Ten aanzien van de participatie (§ 16.3) constateert u dat "alle stakeholders op het juiste moment zijn meegenomen". U stelt daarbij dat er bij de totstandkoming van de POVI'21 al een uitgebreid participatieproces heeft plaatsgevonden en dat het nu alleen om een actualisatie van de POVI'21 gaat. Sinds de vaststelling van de POVI'21 is de wereld echter in hoog tempo veranderd. Technologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen volgen elkaar snel op en brengen nieuwe opgaven en uitdagingen met zich mee die ook een claim op de ruimte leggen en om een zorgvuldige en integrale afweging vragen. Door de tijdsdruk op het proces moeten we helaas constateren dat we als gemeenten wel zijn meegenomen, maar niet op het juiste moment. Zo hebben we in het voortraject gereageerd op 70%-versies van de meeste hoofdstukken, maar is tijdens de zienswijzeperiode niet duidelijk wat met deze opmerkingen is gedaan. Of hoe onze input is afgewogen ten opzichte van de opmerkingen vanuit andere stakeholders. Daar komt bij dat zelfs tijdens de zienswijzeperiode nog bijeenkomsten plaatsvinden om zaken aan te scherpen c.q. nader vorm te geven (bijvoorbeeld de begrenzing van verwevingsgebieden). Dit versterkt het beeld dat niet zorgvuldigheid, maar doorloopsnelheid bepalend is voor dit proces.

Reactie 70%-versie teksten

Voorafgaand aan de zienswijze-periode heeft u 70%-versies van teksten met ons gedeeld. Wij hebben als regio onze opmerkingen en vragen op ambtelijk niveau met u gedeeld en de hoofdzaken daaruit besproken in het bestuurlijk gesprek medio april en het BOFLL medio mei. We zien dat in een beperkt aantal hoofdstukken en thema's teksten daadwerkelijk zijn aangepast. Met

door de regio's Noord -en Midden aangeleverde reacties op de 70%-teksten van de POVI'25 is niks tot weinig gedaan. Wij verwachten daarom nog een integrale terugkoppeling wat er is gedaan met de opmerkingen en vragen zoals in het regionale document opgenomen. Dit document is eerder al gedeeld met de ambtelijke organisatie van de provincie Limburg.

Opmerkingen specifiek voor de gemeente Venray

Aanvullend op de 'regionale bouwsteen zienswijze', willen wij graag een aantal specifieke Venrayse opmerkingen maken. Dit betreft de onderwerpen: algemeen, stedelijke kern, wonen, landbouw, defensie, mobiliteit en energie.

Algemeen

- De ontwerp-povi'25 is niet afgestemd met de gemeentelijke omgevingsvisie en/of de ruimtelijke keuzen die de gemeente Venray heeft gemaakt. Hierover heeft geen overleg over plaats gevonden, waarmee geen recht wordt gedaan aan het zorgvuldigheidsbeginsel.
- De gemeente Venray heeft met het vaststellen van haar scenario's People, Planet en Profit een verdere verdieping gemaakt op de ambitie "gezond Venray heeft de toekomst" uit de gemeentelijke omgevingsvisie. Deze scenario's heeft het college gekoppeld aan de deelgebieden uit het Ruimtelijk Kwaliteitskader van Venray. Bij beide documenten ontstaan er conflicten met kaartbegrenzings zoals opgenomen in de ontwerp-POVI'25. Wij vragen u vastgesteld gemeentelijk beleid te gebruiken bij het opstellen van uw definitieve kaartmateriaal.
- Ook de begrenzings op andere kaarten uit de ontwerp-POVI'25 komen niet overeen met de informatie van de gemeente Venray. Voorbeeld: de grens van het beekdal van de Loobeek, vastgestelde in het Ruimtelijk Kwaliteitskader van Venray, komt niet overeen met de begrenzing van het beekdal zoals opgenomen in de ontwerp-POVI'25.

Venray, zevende stedelijke kern in Limburg

- Venray is in 2014 door de provincie Limburg aangewezen als de zevende stedelijke kern in Limburg. Met de opwaardering van de Maaslijn ligt Venray op een strategische plek op de verbinding Nijmegen – Venray - Venlo - Roermond – Sittard - Maastricht. Deze positie heeft betekenis voor de verstedelijking in de periode 2030 -2050. Enerzijds vanwege de beschikbare ruimte, de opwaardering en beschikbare capaciteit van de Maaslijn, maar ook vanwege de verstedelijkingsdruk vanuit de regio Arnhem-Nijmegen (en in mindere, maar ook belangrijke mate Brainport Eindhoven). Wij verzoeken u de potentie van Venray, in relatie tot de Maaslijn nadrukkelijk te benoemen, e.e.a. conform het door ons samen opgestelde Ontwerpend Onderzoek Noord-Limburg. Een aanhaking met bijvoorbeeld Limburg Centraal - breder dan alleen de IC-stations en de focus op Brainport Eindhoven – zou richting 2050 kunnen helpen. Venray voert hier momenteel ook een verkenning voor uit in het kader van de woningbehoefte.
- Op de langere termijn, na 2030, en mede gelet op het vorige punt, wil Venray graag een hoofdstation zijn op de spoorverbinding tussen Nijmegen en Maastricht.

Wonen

- Er ligt veel nadruk op de Woondeal (tot en met 2030) en daarna Limburg Centraal (na 2030). Venray heeft tot en met 2040 een huishoudensgroei van +3210 huishoudens. In een trendscenario tot 2050 wordt een huishoudensgroei van +3600/3800 huishoudens berekend. In de scenario's is nog geen rekening gehouden met extra behoefte als gevolg van de groei van de landmacht-kazerne in Venray of de potentie van het stationsgebied op de noord-zuid-as in Limburg. Wij verzoeken u de potentie van Venray als zevende stedelijke kern in Limburg nadrukkelijker te benoemen. Een eerste voorzet wordt in de ontwerp-POVI'25 deels al gedaan: Oostrum is aangegeven als onderdeel van het stedelijk gebied van Venray. .
- Venray is van oudsher een gemeente die vele aandachtsgroepen huisvest (deels ook voor de regio Noord-Limburg). In de ontwerp-POVI'25 ontbreekt een visie op aandachtsgroepen en regionale spreiding. Juist hier kan de provincie een regisserende en sturende rol spelen.
- De omschrijving van het begrip 'wonen' gaat voorbij aan de logies-functie van arbeidsmigratie. Volgens de ontwerp-POVI'25 worden shortstay-locaties beschouwd worden als 'wonen'. Dit conflicteert met het door de Raad van Venray vastgestelde beleid, vanwege het feit dat internationale werknemers vaak nog niet de keuze hebben gemaakt zich hier langdurig te vestigen. Qua huisvesting is dit van wezenlijk andere aard. Wij verzoeken u om tijdelijke locaties voor arbeidsmigratie niet als wonen te beschouwen en uw beleid daarop aan te passen.
- Woningbouw moet zoveel als mogelijk plaatsvinden binnen stedelijk gebied of landelijke kernen. Wanneer dat letterlijk wordt genomen volgens het kaartmateriaal betekent dit dat in eerste instantie alleen ruimte is binnen de kerngrenzen van de 13 kernen in de gemeente Venray. Met name de landelijke kernen binnen de gemeente Venray kennen weinig tot geen ruimte meer voor verdichting en inbreiding. Er zal aanspraak gemaakt moeten worden op de randen van de kernen om in de woningbouwbehoefte te voorzien van deze landelijke kernen (nog los van het voorzieningenniveau en de leefbaarheid). Dit staat echter op gespannen voet met de uitspraak in de ontwerp-POVI'25 dat er beperkend gereageerd wordt op claims op het primair landelijk gebied. Aan de andere kant wordt juist geschetst dat met 'straatjes erbij' ruimte geboden wordt aan de landelijke kernen, en bevinden zich (deels) binnen primair agrarisch gebied. Welk belang prevaleert er dan (een straatje erbij versus primair landelijk gebied?). De door u geformuleerde verwevingsgebieden (100m) kunnen hiervoor uitkomst bieden, mits de grenzen worden opgerekt. Ter illustratie: spuitzones moeten minimaal 50 meter breed, waarmee effectief maar een zone van 50 meter overblijft.. Wij verzoeken u het beleid hierop aan te passen.
- De term uitleglocatie wordt niet gedefinieerd en leidt tot onduidelijkheid. Venray kent twee grote uitbreidingslocaties waar momenteel Voorkeursrecht op rust: de Brabander en het Oostrumsveld. Deze twee locaties gaan voor een groot gedeelte voorzien in de woningbouwbehoefte tot en met 2040. In totaal gaat het om ongeveer 1200/1300 woningen. Deze ontwikkelingen bevinden zich buiten de begrenzing van de stedelijke kern Venray en Oostrum, deels in verwevingsgebied, en deels in primair landbouwgebied. Het is van

essentieel belang (juridisch; creëren van voorzienbaarheid) voor de woningbouwproductie, dat deze twee gebieden worden opgetekend als stedelijk gebied. De gemeenteraad van Venray heeft inmiddels de twee gebieden aangewezen als stedelijk ontwikkelingsgebied (d.d. 23 juni)! Wij verzoeken de provincie Limburg om beide gebieden te verwerken op het kaartmateriaal.

- In navolging van voorgaande opmerking: vele lopende plannen zijn niet opgenomen in het kaartmateriaal. De grenzen van landelijke kernen in Venray en de twee stedelijke kernen: Venray en Oostrum lopen niet gelijk aan plannen die reeds bestemd zijn of plannen die in procedure of voorbereiding zijn. Eerder is door de provincie Limburg een rapport opgesteld over 'straatje erbij'. Venray heeft hiervoor haar input aangeleverd en vele locaties zijn besproken. Ook deze zien we niet terug op het kaartmateriaal als het gaat om de begrenzing van landelijke en stedelijke kernen. Concreet gaat het om de volgende plannen:
 - Venray: Brabander, Vlakwater II, Kiekweg
 - Oostrum: Oostrumsveld, Oostrum-Oost F1, Oostrum-Oost FII, Geijsterseweg (Zompgraaf)
 - Merselo: Capelleveld, De Haag, Veldstraat
 - Vredepeel: Uitbreiding Vredepeel
 - Wanssum: Postbaan, Burgemeester Ponjeestraat
 - Blitterswijck: Berkenstraat
 - Oirlo: Hoofdstraat, Gertrudisstraat
 - Leunen: Leunen-Zuid, Blankenberg, Leunse Plak (Brienshoekweg)
 - Heide: Droesenweg
 - Ysselsteyn: Kievitsakker FII
 - Castenray: Horsterweg (Poort van Castenray)

Hierbij is niet uitgesloten dat er nog meer projecten in voorbereiding zijn. Daarnaast worden er ook solitaire woningen (bijvoorbeeld RvR-titels) toegevoegd in linten. Deze zijn niet opgenomen in de lijst hierboven.

- Woningbouwplannen in Venray ondervinden hinder van gewasbeschermingsmiddelen. Er wordt met klem een oproep gedaan om in het kader van spuitzones een uitspraak in de ontwerp-POVI'25 te doen over een eventuele zone. Dit is in het belang van de realisatie van de Woondeal. 900 woningen in diverse projecten in de gemeente Venray en 2900 woningen in geheel Noord-Limburg (incl. Venray) hebben te maken met deze problematiek! Dat is 28% van de opgave uit de Woondeal!

Landbouw en landelijk gebied

- Limburg wordt gezien als één. Enerzijds is dat goed. Anderzijds valt niet te ontkennen dat Noord- Midden- en Zuid-Limburg qua identiteit en landelijk gebied van elkaar verschillen. Met name de gemeenten Venray en Nederweert kennen een bijzondere positie, gezien het groot aantal (potentiële) stoppende agrarische ondernemingen. Dit onderscheid zien wij niet terug in de keuzes van de provincie. Wij verzoeken de provincie dit onderscheid wel te naken en het landelijk gebied niet op slot te zetten qua ontwikkelingsmogelijkheden.

- De visie van de provincie Limburg is dat het landelijk gebied beschikbaar moet blijven voor de land- en tuinbouwsector. De provincie gaat daar zo ver in, dat alle niet-agrarische ontwikkelingen (in welke vorm dan ook) niet wenselijk zijn, dan wel onmogelijk gemaakt worden. Dit geeft naar onze mening te weinig nuance en maatwerk, en hindert de transitie van het landelijk gebied. Wij verzoeken de provincie om haar beleid meer in te zetten op: 'de juiste functie op de juiste plek', en niet slechts op het 'uitsluiten van bepaalde functies'. Onvoldoende maatwerkmogelijkheden zal in Venray leiden tot onwenselijke ontwikkelingen.
- De provincie vraagt voor iedere (nieuwe) ontwikkeling in het landelijk gebied om een bedrijfsontwikkelingsplan (BOP). Wij begrijpen de wens om te kunnen toetsen op o.a. toekomstbestendigheid en duurzaamheid van plannen, maar daarvoor is een BOP niet altijd nodig of wenselijk. Dit leidt tot onnodig extra werk bij gemeente en provincie Limburg. Focus op het formuleren van duidelijke randvoorwaarden, waarbij in specifieke situaties gevraagd kan worden om een BOP is een betere aanpak.
- De kaarten zijn onlosmakelijk verbonden met de beleidsuitspraken. De in de ontwerp-POVI'25 opgenomen kaarten overlappen, kloppen niet of de begrenzing/onderbouwing valt niet te herleiden door de gemeente. Wij verzoeken de provincie de kwaliteit van kaartmateriaal integraal te verbeteren en van brondocumenten te voorzien, alvorens zij overgaat tot vaststelling. Tevens pleiten wij voor een paragraaf waarin wordt toegelicht hoe de kaarten zijn gemaakt, welke fouten daarbij (kunnen) optreden, en hoe je daar in de uitvoeringspraktijk mee om gaat.
- Dierenwelzijn en open systemen hebben impact op de volksgezondheid. Deze impact lijkt niet afgewogen in de ontwerp-POVI'25. In het kader van leefbaarheid is het essentieel dat er voldoende bedrijvigheid en het landelijk gebied mogelijk is, en blijft. Dit wordt door de ontwerp-POVI'25 ernstig beperkt.
- M.b.t. het effect van teeltondersteunende voorzieningen waarbij de grond wordt afgedekt is het effect op biodiversiteit niet afgewogen. Een dergelijke afweging kan in situaties relevant zijn. Wij verzoeken u dit aspect toe te voegen.
- Het effect van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op N2000-gebieden is niet afgewogen en is een taak van de provincie.

Defensie

- In de teksten van de ontwerp-POVI'25 wordt op enkele plekken (o.a. in Hoofdstuk 8, Gezonde en veilige leefomgeving) verwezen naar Defensiebelangen of -terreinen. Deze teksten dienen nog te worden geactualiseerd op grond van de eerste besluiten van het Kabinet m.b.t. het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie.

Nu de voormalige vliegbasis de Peel niet langer de voorkeurslocatie is voor de stationering van jachtvliegtuigen, streven wij ernaar dat de planologische beperkingen die nu rond de voormalige vliegbasis liggen, worden opgeheven.

Laagvliegen: laatste zin "het Rijk heeft ...". Defensie hanteert binnen de laagvlieggebieden een licht planologisch regime. Dat wil zeggen dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen binnen

dat gebied altijd moeten worden afgestemd met Defensie. Helikopters kunnen bij laagvliegen, vliegen tussen net boven de grond en ca. 45 meter hoogte.

Mobiliteit

- De verzorgingsplaats langs de A73 ter hoogte van Venray is veel te krap, waardoor regelmatig vrachtwagens geparkeerd staan op de toe- en afrit van de A73 om aan het rijtijdenbesluit te kunnen voldoen. Wanneer deze situatie zich voordoet en er geen ruimte meer beschikbaar is, verlaten chauffeurs de A73 om op lokale wegen te rusten. Dit levert problemen op ten aanzien van de leefbaarheid en verkeersveiligheid en vraagt om een structurele oplossing voor Noord-Limburg. Wij verzoeken u dit onderwerp te agenderen en uit te werken.

Energie

- Kaartbeelden (van de zoekgebieden, uitsluitingsgebieden en niet-uitsluitingsgebieden) sluiten niet aan bij gemeentelijke kaders en/of nationale dataset NP RES. Er wordt met klem verzocht om de kaarten kloppend te maken, van brondata te voorzien en gemeenten actief te betrekken bij het vaststellen van zoekgebieden voor wind en zon.
 - De zoekgebieden voor grootschalige zon PV sluiten niet aan bij gemeentelijk beleid. De gemeenteraad van Venray heeft besloten (in KODE) dat in het gebied van 500 meter rond de kernen geen zonnepark mag worden gerealiseerd. Dat zou dan feitelijk betekenen dat er geen zoekgebieden zijn. Dit sluit niet aan bij de RES NML doelstelling en bijdrage van Venray hieraan. Aanvullend hierop: hoe word het ruimtelijk gezien dat in het aangeduide, relatief smalle gebied, van 500 meter een zonnepark van minimaal 5 ha kan worden ontwikkeld en voldoet aan de voorwaarden van de voorkeursvolgorde zon (zoals meervoudig ruimtegebruik en inpassing).
 - Energielandgoed Wells Meer, dat via Venray wordt ontsloten, is foutief aangemerkt als uitsluitingsgebied.
 - Zo te zien heeft u de uitsluitingsgebieden gekopieerd vanuit NP RES en alleen de kaartlaag 150m windturbine gebruikt (dit is een inschatting om dat de bron van het kaartmateriaal niet wordt vermeld). Daarmee sluit u alle turbines in die omgeving uit, ongeacht de hoogte. Dat terwijl de afstandsnormen per hoogte van de windturbine verschillen. Het is heel onhandig aangezien daarmee kleinere windturbines, van 100m, geblokkeerd worden. Graag zien wij de volledige kaarten terug in de definitieve POVI'25..
- Invoeding van waterstof op het toekomstige netwerk van waterstof ontbreekt. Dit terwijl hier in Venray juist kansen voor zijn. We missen een onderdeel over regionale waterstofnetten en de samenhang met de aftakkingen. Ook in combinatie met lokale waterstofopwek en -opslag als eventuele aanjager van het regionale netwerk (zowel in stedelijk als landelijk gebied). We verzoeken dit toe te voegen.
- In Venray is nieuwe bedrijvigheid gepland. Er wordt gesteld dat gemeenten wijkgerichte plannen moeten opstellen voor nieuwe bedrijvigheid of bestaande bedrijventerreinen. Het is

onduidelijk wat verwacht wordt en hoe dit een bijdrage levert? Alsmede welk ruimtelijk instrumentarium ingezet wordt om te interveniëren? Graag verduidelijken. Meer in algemene zin dient 'toegang tot energie' als voorwaarde meegenomen te worden bij alle ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen.

- Dient voor de gehele zone van de Venloschol te worden uitgesloten dat infrastructuur/leidingen niet ondergronds kan worden aangelegd? Met de inpassing van woningbouwlocaties zou het bijvoorbeeld wel wenselijk zijn om de hoogspanningsleidingen zoveel mogelijk ondergronds aan te leggen. Ook de warmtetransitie en juist de mogelijkheden bij nieuwbouw spelen hierbij een rol.

Afronding

Inwoners en bedrijven in heel Nederland, ook in Limburg, snakken naar 'één overheid' die duidelijkheid en continuïteit biedt in beleid en uitvoering. Gemeenten in Noord- en Midden-Limburg willen dat graag samen met de provincie Limburg oppakken voor Limburg. Temporiseren van het proces, tijd nemen voor het goede gesprek en afstemmen van beleid is nodig om dit voor elkaar te krijgen.

Met vriendelijke groet,

Het college van burgemeester en wethouders,

de burgemeester,

de secretaris,

M.C. Uitdehaag

E.G.J. Voorn

Bijlage 1: verzamelbestand (detail)zienswijzen ontwerp-POVI'25

Bijlage 2: verzamelbestand reactie op 70%-versie teksten ontwerp-POVI'25. Deze bijlage is ambtelijk al gedeeld met de ambtelijke organisatie van de provincie Limburg (niet meer bijgevoegd).